

Sfântul Iustin Popovici, Biserica Ortodoxa si ecumenismul

SFANTUL JUSTIN POPOVICI

BISERICA ORTODOX | {I ECUMENISMUL

Coperta I: Mitropolitul Amfilohie Radovici al Muntenegrului, citind rugăciunile de dezlegare
sîrbilor uciși în Kosovo, sub supravegherea trupelor NATO.

Coperta IV: Icoana Sfîntului Iustin Popovici (25 martie 1894 - 25 martie 1979), pictată la
Mănăstirea Celie, în 1985

ISBN: 973-0-02706-4

Editor: monahul Filotheu Bălan

Traducere din limba sîrbă de

Adrian Tălăsescu

Mănăstirea Sfinții Arhangheli - Petru Vodă
2002

Cuprins

Partea I. Biserica Ortodox\	3
Biserica Ortodox\ [i Ecumenismul	3
Înv\]\tura ortodox\ despre Biseric\	4
Însu\irile Bisericii	36
a. Unimea [i unicitatea Bisericii	36
b. Sfin]enia Bisericii	38
c. Sobornicitatea Bisericii	39
d. Apostolicitatea Bisericii	40
Cincizecimea	44
Harul	47
Sfintele Taine	49
a. Sfînta Tain\ a Botezului	50
b. Sfînta Tain\ a Mirungerii	51
c. Sfînta Tain\ a Euharistiei	51
Sfintele fapte bune	53
Ierarhia Bisericeasc\	57
Dumnezeiasca slujire bisericeasc\ [i praznicele biserice\ti	59
Despre Dumnezeu Judec\torul	64
 Partea a II-a. Ecumenismul	 67
Ecumenismul	67
Progresul umanist [i progresul dumnezeu-omenesc	67
Cultura umanist\ [i cea dumnezeu-omeneasc\	72
Societatea umanist\ [i cea dumnezeu-omeneasc\	82
Educa]ia/luminarea umanist\ [i cea dumnezeu-omeneasc\	92
Omul sau Dumnezeu-omul	101
Ecumenismul umanist	111
Ie\irea din toate fund\turile	128
 Not\ asupra edi]iei	 130

PARTEA I BISERICA ORTODOX |

BISERICA ORTODOX | {I ECUMENISMUL

Ecumenismul este o mi[care ce na[te o mul]ime de întrebări: [i toate întrebările acestea, în întemeierea lor, izvorâsc dintr-o singură dorin]ă [i se varsă într-o singură dorin]ă - [i această dorin]ă vrea un singur lucru: adevărata Biserică a lui Hristos. Iar adevărata Biserică a lui Hristos poartă - [i trebuie să poarte - răspunsuri la toate întrebările [i sub-întrebările pe care le pune Ecumenismul; căci, dacă Biserica lui Hristos nu dezleagă ve[nicele întrebări ale duhului omenesc, atunci ea nu e de nici un folos. Iar vatra duhului omenesc arde pururea în ve[nicele întrebări chinuitoare. {i orice om arde în ele, cu [tiin]ă sau fără [tiin]ă, de voie sau fără de voie: îi arde inima, îi arde mintea, îi arde con[tiin]a, îi arde sufletul, îi arde întreaga fiin]ă. "{i nu este pace întru oasele lor". Între planete, planeta noastră este cetatea de scaun a tuturor ve[nicelor probleme chinuitoare: ale vie]ii [i ale mor]ii, ale binelui [i ale răului, ale faptei bune [i ale păcatului, ale lumii [i ale omului, ale nemuririi [i ale ve[nicieii, ale raiului [i ale iadului, ale lui Dumnezeu [i ale diavolului. Între toate fiin]ele, omul este cea mai complicată [i mai enigmatică; [i, mai presus de toate, cea mai chinuită. Tocmai pentru aceasta S-a pogorât Dumnezeu pe pământ, pentru aceasta s-a făcut om pentru noi ca Dumnezeu-Om: ca să răspundă la toate chinuitoarele, ve[nicele noastre întrebări. Din această pricină a [i rămas întreg pe pământ, în Biserica Lui, căreia El îi este cap, iar ea este trupul Lui. Ea e adevărata Biserică a lui Hristos, Biserica Ortodoxă, [i în ea este întreg Dumnezeu-Omul, cu toate binevestirile Sale [i cu toate desvârșirile Sale.

Ce e Ecumenismul în rădăcina [i stră-rădăcina sa, în esen]a [i stră-esen]a sa, în realit]ile [i năzuin]ele sale, se va vedea cel mai bine dacă îl vom privi în oglinda Bisericii lui Hristos, celei uneia [i adevărate. De aceea e nevoie să arătăm, măcar în liniile cele mai de competenie [i foarte pe scurt, învârtura Bisericii Ortodoxe despre adevărata Biserică a lui Hristos, Biserică apostolească-părintească, Biserica Sfintei Predanii.

ÎNV | } | TURA ORTODOX | DESPRE BISERIC |

Toat\ taina credin\ei cre[tine se afl\ în Biseric\; toat\ taina Bisericii este în Dumnezeu-Omul; toat\ taina Dumnezeu-Omului st\ în faptul c\ Dumnezeu S-a f\cut trup [i a s\l\luit în trup toat\ plin\tatea Dumnezeirii Lui, toate vredniciile [i des\vr\irile Sale Dumnezeie[ti, toate Tainele lui Dumnezeu. Toat\ *Evangelia* Dumnezeu-Omului Domnului Hristos poate fi adunat\ în cîteva cuvinte, în urm\toarea a-tot-bun\-vestire: *Mare este taina bunei-credin\je (cre[tin\t\jii): Dumnezeu S-a ar\tat în trup* (1 Timotei 3:16). M\runtul trup omenesc a înc\put pe Dumnezeu întreg, cu toate nem\rginirile Lui f\r\ de num\r, Dumnezeu r\mînînd Dumnezeu [i trupul r\mînînd trup, totdeauna într-o singur\ Persoan\, Persoana Dumnezeu-Omului Hristos: Dumnezeu des\vr[it [i om des\vr[it = Dumnezeu-Om des\vr[it. Aici nu este doar o tain\, ci sînt toate tainele cerului [i p\mîntului, împreunate într-o singur\ tain\; în taina Dumnezeu-Omului = în taina Bisericii, a trupului S\u Dumnezeu-omenesc. Totul se adun\ în trupul Dumnezeu-Cuvîntului, în întruparea, înomenirea lui Dumnezeu. În acest adev\r este [i întreaga via]\ a trupului Dumnezeu-omenesc al Bisericii, [i prin el [tim cum trebuie a petrece în casa lui Dumnezeu, care este Biserica lui Dumnezeu celui viu, stîlpul [i înt\rirea adev\rului (1 Timotei 3: 15).

"*Dumnezeu S-a ar\tat în trup.* În aceasta este - spune bine-vestitorul cu Gur\ de Aur al Evangheliei Mîntuitorului - întreaga iconomie a mîntuirii noastre. Cu adev\rat, mare tain\... S\ lu\m aminte: Sfîntul Apostol nume[te peste tot iconomia mîntuirii noastre *tain*; [i pe bun\ dreptate, fiindc\ ea nu a fost cunoscut\ de to\i oamenii, ba nici m\car Îngerilor nu le-a fost descoperit\; îns\ ea se descoper\ prin Biseric\. {i, cu adev\rat, mare este taina aceasta, fiindc\ Dumnezeu S-a f\cut om [i omul Dumnezeu. Drept aceea se cuvine s\ tr\im în chip vrednic de aceast\ tain\." ¹

Cel mai mare lucru pe care Dumnezeu putea s\ îl dea omului, l-a dat f\cîndu-Se om [i r\mînînd în veci ca Dumnezeu-Om în toate lumile v\zute [i nev\zute. M\runta fiin]\ omeneasc\ a înc\put pe Dumnezeu întreg, Cel neînc\put [i nem\rginit din nici o parte. Aceasta face ca Dumnezeu-Omul s\ fie cea mai enigmatic\ fiin]\ din toate lumile omene[ti. Sfîntul Ioan Damaschin are dreptate [i pe p\mînt, [i în cer, [i în vremelnicie, [i în ve[nicie, atunci cînd spune cu t\rie c\ Dumnezeu-Omul este "singurul nou sub soare" ². A[ad\uga: [i în veci nou, noul ce nu se înveche[te niciodat\, nici în timp, nici în ve[nicie. Dar în Dumnezeu-Omul [i cu Dumnezeu-Omul, [i omul s-a f\cut fiin]\ nou\ sub soare, Dumnezeie[te de însemnat\, Dumnezeie[te de pre]ioas\, Dumnezeie[te de ve[nic\ [i Dumnezeie[te de complicat\. Taina lui Dumnezeu s-a unit în chip de nedesp\r[it cu taina omului [i s-a f\cut o tain\ îndoit-una: a-tot-taina tuturor

¹ Sfîntul Ioan Gur\ de Aur, *Tîlcuire la Epistola I c\tre Timotei*, 11:1; PG 62, 553-556.

² Sfîntul Ioan Damaschin, *De fide*, 3, 1; PG 94, 984B.

lumilor. {i a[a s-a f\cut Biserica: Dumnezeu-Omul = Biserica. Cel de-al doilea Ipostas al Preasfintei Treimi, ipostasul Dumnezeu-Cuvîntului, f\cîndu-Se om, f\cîndu-Se Dumnezeu-Om, a r\mas în lumea noastr\ p\mînteasc\ [i în toate lumile ca Dumnezeu-Om = Biseric\.. Prin înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, omul, ca fiin]\ osebit\ dup\ chipul lui Dumnezeu, este m\rit cu m\rire Dumnezeiasc\, întrucît Cel de-al doilea Ipostas al Preasfintei Treimi i S-a f\cut cap, ve[nic cap, al trupului Dumnezeu-omenesc al Bisericii. Dumnezeu-Tat\I, prin Duhul Sfînt, a dat pe Domnul Hristos - Dumnezeu-Omul *mai presus de toate cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce pline[te toate în to]i* (Efeseni 1: 22-23).

Cu Dumnezeu-Omul Domnul Hristos drept cap al s\u, Biserica s-a f\cut cea mai des\vîr[it\ [i cea mai vrednic\ fiin]\ din toate lumile. Tot ce este Dumnezeu-omenesc s-a f\cut al ei: toate puterile Lui Dumnezeie[ti s-au f\cut ale ei [i toate puterile Lui de înviere, [i de schimbare la fa]\, [i de îndumnezeire, [i de în-dumnezeu-omenire, [i de în-cre[tinare [i de în-treimificare s-au f\cut ale ei pentru vecie. {i - ceea ce e mai însemnat decît tot ce este mai însemnat, [i mai minunat decît tot ce este mai minunat [i mai cutremur\tor decît tot ce este mai cutremur\tor - Însu[i Ipostasul Dumnezeu-Cuvîntului, din nem\surata Sa iubire de oameni, S-a f\cut ve[nicul Ipostas al Bisericii. Nu este bog\]ie a Dumnezeirii, nu este slav\ a Dumnezeirii, nu este lucru bun al Dumnezeirii care, prin minunatul Dumnezeu-Om, s\ nu se fi f\cut pe veci al nostru, pe veci al oamenilor în Biseric\.

Toat\ nem\surata m\rime a puterii Sale, [i bog\]ie a iubirii Sale de oameni [i a-tot-puternicie a t\riei Sale, Dumnezeu a ar\tat-o mai ales prin Învierea lui Hristos din mor\i, prin în\I]area Lui la cer - mai presus de Heruvimi, [i Serafimi [i de toate Puterile cele f\r\ de trup care sînt mai presus de ceruri - [i prin întemeierea Bisericii ca trup al Lui, trup c\ruia El, Dumnezeu-Omul cel înviat, [i în\I]at [i ve[nic viu, îi este cap. Aceast\ minune f\r\ margini, această cu adev\rat prea-Dumnezeiasc\ a-tot-minune, Dumnezeu *a lucrat-o întru Hristos, sculîndu-L pe El din mor\i [i punîndu-L a [edea de-a dreapta Sa întru cele cere[ti, mai presus decît toat\ Încep\toria, [i St\pînirea, [i Puterea, [i Domnia, [i decît tot numele ce se nume[te, nu numai în veacul acesta, ci [i în cel viitor; [i toate le-a supus sub picioarele Lui, [i pe El L-a dat mai presus de toate* – υπερ παντα - *cap Bisericii, care e trup al Lui, plinirea Celui ce pline[te toate întru to]i* – το πληρωμα του τα παντα εν πασι πληρουμενου (Efeseni 1: 20-23).

Astfel, în Dumnezeu-Omul cel înviat [i în\I]at, în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, s-a înf\ptuit sfatul cel mai înainte de veci al Dumnezeirii celei întreit Sfinte: *ca toate s\ le uneasc\ sub un cap întru Hristos* – ανακεφαλαιωσασθαι τα παντα, *[i cele din ceruri [i cele de pe p\mînt* (Efeseni 1:10). Prin Biseric\, trupul S\u Dumnezeu-omenesc, Domnul a unit toate f\pturile îngere[ti, oamenii [i toate f\pturile zidite de Dumnezeu într-un

organism ve[nic viu. Astfel, Biserica este plinirea Celui ce *pline[te toate întru to]i* (Efeseni 1:23), adic\ a lui Hristos, Dumnezeu-Omul, Care ca Dumnezeu pline[te toate întru to]i, iar ca om [i Arhiereu ve[nic ne d\ nou\, oamenilor, a tr\i aceast\ plinire în Biseric\, cu ajutorul Sfintelor Taine [i sfintelor fapte bune. Aceasta este, cu adev\rat, pliroma a tot ce e Dumnezeiesc, a tot ce este ve[nic, a tot ce este dup\ chipul lui Dumnezeu, a tot ce e zidit de Dumnezeu: fiindc\ Biserica este pliroma adev\rului Dumnezeiesc, a drept\]ii Dumnezeie[ti, a dragostei Dumnezeie[ti, a vie]ii Dumnezeie[ti, a ve[nicieii Dumnezeie[ti; pliroma tuturor des\vîr[irilor Dumnezeie[ti [i, de asemenea, pliroma tuturor des\vîr[irilor omene[ti, fiindc\ Domnul Hristos este Dumnezeu-Om, plinirea cea îndoit-una a Dumnezeiescului [i a omenescului. Aceasta este a-tot-unitatea pliromic\ Dumnezeu-omeneasc\, în-nemurit\ [i în-ve[nicit\ prin faptul c\ are drept cap pe Însu[i Dumnezeu-Omul cel ve[nic, Cel de-al doilea lpostas al Preasfintei Treimi. Plirom\ a trupului Dumnezeu-omenesc, Biserica tr\ie[te prin nemuritoarele [i de via]\ f\c\toarele puteri cuvînt\toare ale Dumnezeu-Cuvîntului întrupat. Lucrul acesta îl simt toate m\dulele adev\rate ale Bisericii, îns\ cel mai deplin Sfin]ii [i Îngerii. Tocmai aceast\ plirom\ a des\vîr[irilor Dumnezeu-omene[ti ale lui Hristos e mo[tenirea Sfin]ilor [i n\dejdea chem\rii noastre cre[tine (Efeseni 1: 18). Biserica este nu numai scop [i noim\ a tuturor fiin]elor [i f\pturilor, de la Înger pîn\ la atom, ci este [i singurul lor a-tot-scop [i a-tot-noim\]. În ea, Dumnezeu ne-a *blagoslovit*, cu adev\rat, *cu toat\ blagoslovenia duhovniceasc* (Efeseni 1: 3), în ea ne-a dat toate mijloacele pentru o via]\ sfînt\ [i f\r\ de prihan\ înaintea lui Dumnezeu (Efeseni 1: 4), în ea ne înfiaz\ prin Fiul S\u cel Unul-N\scut (Efeseni 1: 5-8), în ea ne-a descoperit taina cea ve[nic\ a voii Sale (Efeseni 1: 9), în ea a unit timpul cu ve[nicia (Efeseni 1: 10) [i a f\cut cu putin\ întru-cre[tinarea [i în-cre[tinarea tuturor fiin]elor [i f\pturilor, întru-duhovnicirea [i în-duhovnicirea lor, întru-treimificarea [i în-treimificarea lor (Efeseni 1: 13-18). Pentru toate aceste temeiuri, Biserica alc\tuie[te cea mai mare [i mai Sfînt\ Tain\ a lui Dumnezeu din toate lumile. Fa]\ de celelalte Taine ale lui Dumnezeu, ea este a-tot-Taina. În ea fiecare Tain\ Dumnezeiasc\ e bun\-vestire [i fericire, în ea fiecare dintre ele este rai, fiindc\ fiecare dintre ele este prea-plin\ de Domnul cel prea-dulce. Iar Domnul cel prea-dulce? Prin El este raiul rai [i fericirea - fericire; prin El Dumnezeu este Dumnezeu [i omul - om; prin El e adev\rul adev\r [i dreptatea - dreptate; prin El e dragostea dragoste [i bun\tatea - bun\tate; prin El e via]a via]\ [i ve[nicia - ve[nicie.

Buna-vestire de temelie, [i în ea a-tot-bucuria de temelie, pentru toate fiin]ele [i pentru toate lumile este aceasta: Dumnezeu-Omul Hristos este totul [i toate în toate lumile, [i în El - Biserica. Iar a-tot-buna-vestire e aceasta: Biserica are drept cap pe Hristos - Dumnezeu-Omul. În fapt, El este mai-nainte de toate [i toate întru Dînsul sînt a[ezate (Coloseni 1: 17); fiindc\ El este Dumnezeu, El este F\c\tor, El este Proniator, El e Mîntuitor, El este via]a vie]ii [i fiin]a fiin]ei

[i existen]a existen]ei, c\ printr-Însul [i pentru Dînsul toate s-au zidit (Coloseni 1: 16). El este scopul a tot ce exist\.

Întreaga zidire a fost zidit\ ca Biseric\, [i alc\tuie[te Biserica [i El e Capul trupului Bisericii (Coloseni 1: 18). Adic\: o a-tot-unitate cuvînt\toare a f\pturii [i o a-tot-finalitate cuvînt\toare a f\pturii. P\catul a rupt o parte a f\pturii din aceast\ a-tot-unitate [i a-tot-finalitate cuvînt\toare [i a cufundat-o într-o lips\ de finalitate ne-cuvînt\toare, în moarte, în iad, în munci. Pentru aceasta Dumnezeu-Cuvîntul S-a pogorît în lumea noastr\ p\mînteasc\, S-a f\cut om [i s\vr[e[te ca Dumnezeu-Om mîntuirea lumii de p\cat. Iconomia Lui Dumnezeu-omeneasc\ de mîntuire are ca scop s\ cure]e totul de p\cat, s\ logosifice totul, s\ sfin]easc\ totul, s\ le fac\ pe toate m\dule ale trupului Dumnezeu-omenesc al Bisericii, [i în felul acesta s\ le întoarc\ la unitatea cuvînt\toare/ logotic\ [i a-tot-finalitatea cuvînt\toare/ logotic\.

F\cîndu-Se om [i întemeind Biserica pe Sine, [i prin Sine [i întru Sine, Domnul Hristos, ca Dumnezeu-Om, a m\rit nem\surat pe om, ca nimeni altul mai înainte sau dup\ El. Prin nevoinele Sale Dumnezeu-omene[ti, El nu doar c\ l-a mîntuit pe om de p\cat, de moarte [i de diavol, ci l-a [i în\l]at mai presus de toate fiin]ele [i f\pturile. Dumnezeu nu S-a f\cut nici Dumnezeu-Înger, nici Dumnezeu-Heruvim, nici Dumnezeu-Serafim, ci Dumnezeu-Om. Prin asta l-a în\l]at pe om mai presus de to]i Îngerii [i Arhanghelii, mai presus de toate fiin]ele supraomene[ti. Pe lîng\ aceasta, Domnul i-a supus totul [i toate prin Biseric\: παντα υπεταξεν υπο τους ποδας αυτου (Efeseni 1: 22). Prin Biseric\ [i în Biseric\, trup Dumnezeu-omenesc, omul cre[te la în\l]imi supra-îngere[ti, supra-heruvimice. Astfel, calea în\l]rrii lui, a des\vr[irii lui, ajunge mai departe decît cea îngereasc\, decît cea heruvimic\, decît cea serafimic\.

Aici este la mijloc taina tainelor. S\ tac\ toat\ limba, c\ci vorbe[te dragostea cea nespus\ [i f\r\ de sa]iu a lui Dumnezeu, iubirea de oameni cea negr\it\ [i f\r\ de sa]iu a singurului cu adev\rat iubitor de oameni, a Domnului Iisus. Aici încep vedeniile [i descoperirile Domnului (2 Corinteni 12: 1), ce nu se pot rosti în nici o limb\, nu numai omeneasc\, ci nici îngereasc\.

Aici toate sînt mai presus de minte, mai presus de cuvînt, mai presus de fire, mai presus de

plinirea unuia cu cel\alt: *plinirea Celui ce pline[te toate întru to[ti* (Efeseni 1: 23). F\cîndu-se prin Sfîntul Botez m\dular al Bisericii, orice cre[tin se face parte alc\tuitoare a plinirii *Celui care pline[te toate în to[ti* [i el însu[i se pline[te prin aceast\ *plinire Dumnezeiasc* (~~Efeseni 3: 19~~); ~~[i, d~~

împ\l\ia mor]ii; Se înal]\ mai presus de toate cerurile, ca prin Sine s\ plineasc\ totul [i toate - ινα πληρωση τα παντα (Efeseni 4: 8-10, cf. Romani 10: 6-7).

Totul în Biseric\ lucreaz\ dus [i c\l\uzit de c\tre capul Bisericii, Domnul Hristos; [i astfel cre[te trupul Dumnezeu-omenesc. Dumnezeu-Omul cre[te! {i această minune se împl\ neîncetat pentru noi, oamenii, [i pentru a noastr\ mîntuire [i în-cre[tinare. Cre[te trupul lui Hristos, Biserica. Cre[te cu fiecare om care se face m\ldular al Bisericii, parte alc\tuitoare a trupului Dumnezeu-omenesc al lui Hristos. Cre[terea aceasta a fiec\rei persoane omene[ti în Biseric\ e de la capul Bisericii, Domnul Hristos. De la El, prin sfin]ii, de Hristos purt\torii împreun\ -lucr\tori ai Lui. Domnul cel a-tot-iubitor de oameni a dat [i Apostoli, [i Prooroci, [i Evangheli[ti, [i P\stori [i Înv\]\tori, spre des\vîr[irea Sfin]ilor [i zidirea trupului lui Hristos (Efeseni 4: 12). {i din Domnul Hristos, ca [i cap al Bisericii, tot trupul Bisericii cre[te, alc\tuindu-se [i încheindu-se prin toat\ leg\tura care d\ t\rie, dup\ lucrare într\ m\sură fiec\ruia m\ldular (Efeseni 4:16).

În ce st\ n\dejdea chem\rii noastre cre[tine? În unirea noastr\ cu Domnul Hristos [i, prin El, cu cei ce sînt în El în trupul Lui Dumnezeu-omenesc, Biserica. Iar trupul Lui este un trup (Efeseni 4: 4), trupul Dumnezeu-Cuvîntului întrupat; iar duhul e în acest trup un duh (Efeseni 4: 4), Duhul Sfînt. Aceasta e unirea Dumnezeu-omeneasc\, mai des\vîr[it\ [i mai deplin\ decît orice fel de unire. În lumea p\mînteasc\ nu este vreo unire mai adev\rat\, [i mai cuprinz\toare [i mai nemuritoare decît unirea omului cu Dumnezeu, [i cu oamenii [i cu toate f\pturile. Iar mijloacele prin care se intr\ în această unire sînt la îndemîna tuturor [i oricui: Sfintele Taine [i sfintele fapte bune. Cea dintîi Sfînt\ Tain\ este Botezul, iar cea dintîi sfînt\ fapt\ bun\ - credin]a. O credin]\ (Efeseni 4: 5), [i nu e alta în afara ei; [i un Domn (1 Corinteni 8: 6; 12, 5; Iuda 3), [i nu e altul în afara Lui (Efeseni 4: 5); [i un Botez, [i nu e altul în afara lui. Doar în unire organic\ cu trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, doar fiind de un trup cu acest minunat organism, omul ajunge la sim]\mîntul, [i cuno[tin]a [i încrederea deplin\ c\ într-adev\r exist\ numai un Domn, Preasfînta Treime; numai o credin]\, credin]a în Preasfînta Treime (Efeseni 3: 6; 4: 13; 4: 5; Iuda 3); numai un Botez, botezul în numele Preasfintei Treimi (Matei 28: 19) [i numai *un Dumnezeu [i P\rinte al tuturor, Care este peste to]i, prin to]i [i în noi to]i* (Efeseni 4: 6; cf. 1 Corinteni 8: 6; 12: 6; Romani 11: 36). "Unul e Tat\l cel peste toate, Care este prin toate pentru Cuvîntul cel dintr-Însul [i în toate prin Duhul S\u." ³ A sim]i aceasta [i a tr\i prin aceasta înseamn\ a te purta în chip vrednic de chemarea cre[tin\ (Efeseni 4:1; cf. Romani 12: 2; Coloseni 3: 8-17; 1 Tesaloniceni 2: 7), într-un cuvînt, înseamn\ a fi cre[tin.

Prin Hristos Domnul, to]i oamenii - [i evreii, [i p\gîinii - au apropiere de Tat\l într-un singur Duh, fiindc\ numai prin Hristos se ajunge la Tat\l (Efeseni 2: 18; Ioan 14: 6). Prin a Sa economie a mîntuirii, Dumnezeu-Omul ne-a deschis

³ Sfîntul Ioan Damaschin, *Tilcuire la Efeseni* 4:5-6: PG 95, 840D.

tuturor calea [i apropierea de Dumnezeu treimic\ (v. Romani 5: 1-2; Efeseni 3:12; 1 Petru 3:18). În iconomia Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii totul este de la Tat\l, prin Fiul, în Duhul Sfînt. Aceasta este legea cea mai înalt\ în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, legea cea mai înalt\ în via\ja Bisericii, legea cea mai înalt\ în via\ja fiec\ruui m\ldular al Bisericii. Fiindc\, ce este mîntuirea? Via\ja în Biseric\l. Dar via\ja în Biseric\l ce e? Via\ja în Dumnezeu-Omul. Iar via\ja în Dumnezeu-Omul ce este? Via\ja în Sfînta Treime, fiindc\ Dumnezeu-Omul, Cea de a doua Persoan\ a Sfintei Treimi, este întotdeauna de-o-fiin\ [i de-o-via\ cu P\rintele cel f\l\ de început [i cu Duhul cel de via\] f\c\tor (v. Ioan 14: 6-9; 6: 23, 26; 15: 24-26; 16: 7, 13-15; 17: 10-26). **Astfel, mîntuirea înseamn\ în fapt tr\irea în Sfînta Treime.**

Numai în Domnul Hristos Dumnezeu-Omul s-a sim\it omul pentru prima dat\ pe deplin unul dup\ fiin\ [i întreit-unul. {i în această întreit\ unire dup\ chipul lui Dumnezeu a fiin\ei sale a aflat [i unirea fiin\ei sale, [i nemurirea cea dup\ chipul lui Dumnezeu, [i via\ja ve[nic\l. Ca urmare, via\ja ve[nic\l e în cunoa\terea Dumnezeului celui întreit-unul (v. Ioan 17: 3). A ne asem\na Domnului celui întreit-unul, a ne plini cu toat\ plinirea Dumnezeirii (Coloseni 2: 9-10; Efeseni 3: 19), a ne face des\vr[i] asemenea lui Dumnezeu (Matei 5: 48), aceasta e chemarea noastr\, în asta e n\dejdea chem\rii noastre, a chem\rii sfinte (2 Timotei 1: 9), chem\rii cere[ti (Evrei 3: 1), chem\rii lui Dumnezeu (Filipeni 3: 14; Efeseni 1: 18; Romani 11: 29). Numai în Biserica lui Hristos sim\im în chip viu [i nemuritor c\ sîntem chema\i într-o n\dejde a chem\rii noastre (Efeseni 4: 4). O singur\ chemare pentru to\i oamenii [i o singur\ n\dejde pentru to\i oamenii. Aceast\ chemare se tr\ie[te deplin prin Biseric\ [i în Biseric\l, împreun\ cu to\i Sfin\ii, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune (Efeseni 3:18-19). {i noi atunci ne [i sim\im un trup [i un duh împreun\ cu to\i Sfin\ii: într-acest chip noi, cei mul\i, sîntem un singur trup în Hristos (Romani 12:5); c\ci printr-un Duh noi to\i într-un trup ne-am botezat... [i to\i ne-am ad\pat într-un Duh... c\ [i trupul nu e un singur m\ldular, ci multe... [i multe m\ldulare, cu adev\rat, sînt, îns\ un trup (1 Corinteni 12: 13, 14, 20, 27). Voi sînte\i trupul lui Hristos [i m\ldulare din parte (1 Corinteni 12: 27). N\dejdea c\l\uzit\ de credin\ [i de dragostea evanghelic\ ne duce la împlinirea [i atingerea chem\rii noastre, la scopul nostru, la menirea noastr\l: Dumnezeu-des\vr[i]rea. {i aceasta se înf\ptuie[te numai între hotarele trupului Dumnezeu-omenesc al lui Hristos, prin mijlocirea puterilor Lui Dumnezeu-omene[ti, prin care [i tr\iesc to\i p\rtat[ii acestui sfînt [i singur trup, ce are în sine un singur Duh, pe Duhul Sfînt (Ioan 15, 26). Duhul Adev\rului - ca Cel ce une[te sufletele tuturor cre[tinilor într-un singur suflet, sufletul sobornicesc - une[te toate inimile într-o singur\ inim\, inima soborniceasc\, [i toate duhurile într-un singur duh, duhul sobornicesc al Bisericii, într-o singur\ credin\], credin\ja soborniceasc\ a Bisericii. Aceasta e, în fapt, unirea [i unitatea trupului, [i unitatea duhului, în

care totul este de la Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt; fiindcă *este un (singur) Dumnezeu, Care lucrează toate în toți* (1 Corinteni 12: 6; Romani 11: 36).

Într-acest chip noi, cei mulți, sîntem un (singur) trup în Hristos, doar în Hristos (Romani 12: 5). Prin Sfintele Taine [i sfînta vie]uire în sfintele fapte bune, noi ne facem mîndulare ale acestui trup al lui Hristos [i nu este între noi depărțare, despărțire: toți sîntem uniți între noi cu o trîire [i o singur via], întocmai cum sînt unite între ele mîndularele trupului omenesc. Gîndul tău, atîta vreme cît este în Hristos, alcătuiește un trup cu gîndurile tuturor mîndularelor sfinte ale Bisericii; [i tu gîndești, cu adevărat, împreună cu toți Sfinții; gîndul tău e unit organic, prin dar, cu gîndurile lor. Așa se împlinște [i cu simțirea ta, cît vreme este în Hristos, așa [i cu voia] ta, cît vreme este în Hristos; așa [i via] ta, cît vreme este în Hristos. În trupul nostru sînt *multe mîndulare, însă un singur trup* (1 Corinteni, 12: 12), tot așa [i Hristos. Pentru că printr-un singur Duh cu toții ne-am botezat într-un singur trup (1 Corinteni, 12: 13) [i un singur Duh ne îndrumă la un singur adevăr. În trupul Său Dumnezeu-omenesc de la care este [i în care este Biserica, Domnul Hristos a unit, prin Crucea Lui, pe toți oamenii (Efeseni 2: 16). În bogăția de lucruri venice [i a-tot-dumnezeiești din acest trup Dumnezeu-omenesc, darurile sînt felurite, însă același Duh (1 Corinteni 12: 4); Duhul care lucrează prin toate darurile sfinte [i Care sălăluiește în toate mîndularele Bisericii, unindu-le într-un singur duh [i într-un singur trup: *printr-un Duh noi toți într-un trup ne-am botezat* (1 Corinteni 12:13).

"Ce este acest un trup?" - întreabă de Dumnezeu în]elep]itul cel cu Gură de Aur. El răspunde: "Credincioșii din toate marginile lumii, care trăiesc acum, care au fost, [i care vor trăi. A]jderea [i cei care mai înainte de venirea lui Hristos au bine-plăcut lui Dumnezeu alcătuiesc un trup. Cum aceasta? Pentru că [i acela au [tiut de Hristos. De unde se arată aceasta? De acolo că *Avraam, părintele nostru, s-a bucurat că să vadă ziua Mea, [i a văzut-o [i s-a bucurat* (Ioan 8: 56). El iarăși zice: *Dacă ați fi crezut lui Moisi, mi-ați fi crezut [i Mie; căci despre Mine a scris acela [i Proorocii* (Ioan 5: 46). Cu adevărat, nu ar fi scris despre Acela despre Care nu ar fi [tiut ce să spună; dar, întrucît L-au cunoscut, L-au [i cinstit. Pentru aceasta [i ei alcătuiesc un trup. Trupul nu se desparte de duh, altminteri n-ar fi trup. Pe lângă aceasta, despre faptele care sînt unite [i au mare legătură între ele obișnuim să spunem: sînt un trup. A]jderea [i noi într-o unire alcătuim un trup sub un cap" ⁴.

În Biserica totul este Dumnezeu-omenesc: Dumnezeu este totdeauna pe primul loc, iar omul totdeauna pe al doilea. Fără puterea Dumnezeiască, creștinii nu pot să trăiască viața Dumnezeu-omenească evanghelică, nici să sporească în ea. Pentru tot ce este Dumnezeu-omenesc, omul are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Numai îmbrăcați cu putere de sus (Luca 24: 19; Fapte 1: 8), cu puterea Dumnezeiască a Duhului Sfânt, oamenii pot trăi evanghelic pe pămînt.

⁴ Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Tîlcuire la Efeseni, Omilia X*, cap.1: PG 62, 75-76; Omilia XI, cap. 1, PG 62, 79-80.

Pentru aceasta a [i vestit Mîntuitorul, la Cina cea de Tain\, marele adev\ Dumnezeiesc despre Duhul Sfînt, ca înf\ptuitor [i s\vr[itor al mîntuirii oamenilor prin puterea lucr\rii sale Dumnezeie[ti în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii (v. Ioan 14: 16-17, 26; 15: 26; 16: 7-18). Domnul Hristos prin Duhul Sfînt se s\l[luie[te în om, îl înnoie[te, îl sfin]e[te, îl în-cre[tineaz\ (Efeseni 3: 16-17). F\r\ Duhul Sfînt, duhul omului se stric\ [i se împr\ [tie prin p\cate în mor]i f\r\ de num\r, în nenum\rate mor]i, în nenum\rate fiin]e [i pseudo-fiin]e. Duhul Sfînt pentru Hristos [i prin Hristos a venit în lume [i s-a f\cut sufletul din trupul Bisericii; [i El se d\ oamenilor numai prin Hristos [i pentru Hristos. Aceasta înseamn\ c\ Duhul Sfînt tr\ie[te în oameni numai pentru Hristos [i numai prin Hristos. **Acolo unde nu este Hristos Dumnezeu-Omul nu este nici Duhul Sfînt; acolo nu este Dumnezeu, pentru c\ nu se afl\ Dumnezeirea treimic\.** Pentru c\ Hristos este în Biseric\ prin Duhul Sfînt [i Biserica este în Hristos prin Duhul Sfînt.

Sfîntul Duh, prin puterea Lui cea sfînt\, une[te pe to]i credincio[ii într-un singur trup, adic\ în Biseric\, pentru c\ *într-un Duh noi to]i ne-am botezat într-un trup... [i to]i ne-am ad\pat într-un singur Duh* (1 Corinteni 12: 13). El este întemeietorul [i ziditorul Bisericii. Dup\ cuvîntul cel de Dumnezeu insuflat al Sfîntului Vasilie cel Mare: "Duhul Sfînt este Arhitectul Bisericii lui Dumnezeu." Prin Duhul Sfînt ne zidim, ne cl\dim, ne întrutrup\m în trupul Bisericii. Prin El ne împreun\-întrup\m cu trupul lui Hristos Dumnezeu-omenesc al Bisericii, ne facem "împreun\ un trup" al lui Hristos (Efeseni 3: 6). Prin Duhul Sfînt nu numai c\ a luat fiin]\, ci se [i zide[te neîncetat sfîntul, Dumnezeu-omenescul, sobornicescul trup al Bisericii, care este unul [i neîmp\r]it. Nu încapе îndoial\ c\ numai prin Duhul Sfînt omul se face al lui Hristos, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune. Fiindc\ unde este Duhul Sfînt, acolo este [i Hristos; [i iar\ [i, acolo unde este Hristos, acolo este [i Duhul Sfînt. Într-un cuvînt, acolo este toat\ Sfînta Treime. Iar de la Ea este totul [i în Ea este totul. Dovad\ st\ Sfînta Tain\ a Botezului: prin ea, omul se întru-treimific\, pentru ca de-a lungul vie]ii s\ se în-treimifice deplin prin nevoin]ele evanghelice, adic\ s\ tr\iasc\ de la Tat\l, prin Fiul, în Duhul Sfînt. Primind Sfînta Tain\ a Botezului, omul se îmbrac\ în Domnul Hristos, iar prin El în Sfînta Treime.

F\cîndu-se prin Botez m\dular al Bisericii lui Hristos, al acestui ve[nic viu trup Dumnezeu-omenesc al lui Hristos, cre[tinul începe s\ se umple de sfintele puteri Dumnezeie[ti, Dumnezeu-omene[ti, care treptat îl sfin]esc, îl în-dumnezeiesc, îl în-dumnezeu-omenesc de-a lungul întregii lui vie]i [i întregii lui ve[nicii. În el neîncetat se na[te [i se înf\ptuie[te totul mereu nou, totul al lui Hristos. Iar ceea ce este al lui Hristos este nou în veac, pentru c\ este nemuritor [i ve[nic. Bucuria noastr\ ve[nic\ st\ în faptul c\ minunatul Domn Hristos este nu doar Mîntuitorul, [i Atot]iitorul [i Proniatorul, ci [i ve[nicul F\c\tor [i, prin aceasta, ve[nicul f\c\tor de minuni. Pentru aceasta, El [i veste[te: lat\, toate le fac noi (Apocalipsa 21: 6). Iar prima zidire nou\ a Lui în Biseric\ este Botezul

nostru, na[terea noastr\ cea nou\, fiin]area noastr\ cea nou\ παλιγγενεσια (v. Matei 19: 28; Ioan 3: 8).

Cre[ti]nului este cre[ti]n pentru c\ s-a f\cut, prin Sfîntul Botez, parte vie, organic\, a trupului Dumnezeu-omenesc al Bisericii, împreun\ un trup cu ea, înconjurat [i p\truns de Dumnezeu din toate p\r]ile, din afar\ [i din l\untru, împreun\ întrupat cu El, cu plinirea Lui cea Dumnezeiasc\]. Prin Botez cre[ti]nii sînt chema]i s\ tr\iasc\ în Dumnezeu cel întrupat [i prin Dumnezeu cel întrupat, prin Domnul nostru Iisus Hristos; s\ tr\iasc\ în Biseric\ [i prin Biseric\, pentru c\ ea este *trupul Lui [i plinirea Lui, Care ce pline[te toate în to]i* (Efeseni 1:23). Chemarea cre[ti]nilor este s\ înf\ptuiasc\ în sine ve[nicul sfat al lui Dumnezeu cu privire la om (Efeseni 1:8-10). {i îl înf\ptuie[te deci, tr\ind prin Hristos [i în Hristos, prin Biseric\ [i în Biseric\.

În trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, Duhul Sfînt]ine în unire, cu darul Sfintelor Taine [i al sfintelor fapte bune, pe to]i credincio[ii boteza]i prin El, care alc\tuiesc trupul cel unul al Bisericii. În Biseric\ împ\rt\]irea [i unirea fiec\ruia m\ldular al Bisericii cu toate celelalte m\ldulare este mijlocit\ de Duhul Sfînt, Care este pururea unul. Toate darurile din Biseric\, toate slujirile, to]i slujitorii Bisericii - Apostolii, Proorocii, dasc\lii, episcopii, preo]ii, mirenii - alc\tuiesc un trup, trupul Bisericii. To]i ace[tia sînt trebuitori fiec\ruia [i fiecare este trebuitor tuturor. Pe to]i ace[tia îi leag\ într-un trup sobornicesc Dumnezeu-omenesc Duhul Sfînt, Duhul împreun\-unirii [i zidirii Bisericii. Legea cea mai înalt\ a sobornicit\]ii Dumnezeu-omene[ti în Biseric\ este aceasta: fiecare sluje[te tuturor [i to]i fiec\ruia; fiecare m\ldular tr\ie[te [i se mîntuie[te cu ajutorul întregului trup al Bisericii, cu ajutorul tuturor m\ldurilor Bisericii, atît al celor p\mînte[ti, cît [i al celor cere[ti; toat\ via]a cre[ti]nilor nu este altceva decît via]a "împreun\ cu to]i Sfin]ii" în Duhul Sfînt [i prin Duhul Sfînt, slujire neîncetat\ lui Dumnezeu, cu toat\ inima, cu tot sufletul, cu toat\ mintea, cu toat\ fiin]a. Sfîntul Duh tr\ie[te în cre[ti]ni prin p\rt\]ia Lui la toat\ via]a lor: ei printr-Însul se simt pe sine [i pe Dumnezeu [i lumea; prin El cuget\ la Dumnezeu, [i la lume [i la sine; tot ce fac, prin El fac: prin El se roag\, prin El iubesc, prin El cred, prin El lucreaz\, prin El se mîntuiesc, prin El se sfin]esc, prin El se îndumnezeu-omenesc, prin El se în-nemuresc (v. Romani 8: 26-27). Într-adev\r, în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, întreaga nevoin\ a mîntuirii se s\vr[e]te prin Duhul Sfînt. El este Cel ce în Iisus ne descoper\ pe Domnul; El este Cel ce prin credin\ s\l\luie[te pe Domnul Hristos în inimile noastre; El este Cel ce, cu ajutorul Sfintelor Taine [i al sfintelor fapte bune, ne une[te cu El; El este Cel ce une[te duhul nostru cu El pîn\ într-atîta c\ ne facem un duh cu Domnul (1 Corinteni 6: 17); El este Cel ce, dup\ a-tot-în]eleapta Sa purtare de grij\ Dumnezeiasc\, împarte [i d\ruie[te darurile Dumnezeie[ti (1 Corinteni 12: 1-27); El este Cel ce ne înt\re[te [i ne des\vr[e]te în aceste daruri; El este Cel ce prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune ne întru-cre[tineaz\ [i în-cre[tineaz\, întru-treimific\ [i în-treimific\. {i iar\]i: El este Cel prin care în lumea

omeneasc\ se înf\ptuie[te tot ce este al lui Hristos, întreaga iconomie Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii, fiindc\ El este sufletul din trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii. Aceasta este pricina pentru care [i via]a Bisericii ca trup Dumnezeu-omenesc al lui Hristos a început cu pogorîrea Duhului Sfînt asupra ei [i se prelunge[te din veac în veac, prin r\mînerea Lui în ea, pentru c\ Biserica prin El este Biseric\. De aici [i Dumnezeu-omeneasca bun\vestire a Sfîntului [i de Dumnezeu purt\torului P\rinte al Bisericii Irineu al Lugdunului: "Unde este Biserica, acolo este [i Duhul Sfînt, unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este [i Biserica [i tot darul."

Îns\ nu trebuie s\ uit\m niciodat\ urm\torul fapt: noi, cre[tinii, avem toate acestea de la Duhul Sfînt, [i pe Însu[i Duhul Sfînt Îl avem prin minunatul [i a-tot-iubitorul de oameni Mîntuitor al nostru, prin prea-dulcele Domn Iisus. "C\ pentru Dînsul s-a [i pogorît Duhul Sfînt în lume" ⁵; pentru El [i duce Duhul mai departe în Biseric\ mîntuitoarea Sa lucrare Dumnezeu-omeneasc\. C\ci, dac\ Domnul Hristos, cu adev\rat "singurul iubitor de oameni", n-ar fi venit în lumea noastr\ p\mînteasc\ [i n-ar fi s\vr[it nevoia]a a-tot-iubitoare de oameni a mîntuirii, nici Duhul Sfînt nu ar fi venit în lumea noastr\.

Cu ar\tarea Domnului Hristos în lumea noastr\ p\mînteasc\ [i prin iconomia Lui Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii, tot ceea ce este Dumnezeiesc s-a f\cut omenesc, p\mîntesc, al nostru, [i înc\ trup al nostru, realitatea noastr\ cea mai nemijlocit\. "Cuvîntul S-a f\cut trup", om (Ioan 1: 14), [i prin aceasta ne-a d\ruit nou\, oamenilor, cel mai mare [i mai de pre] dar, pe care numai Dumnezeul dragostei îl poate d\ruia. Ce este *darul lui Hristos (Efeseni 4:7)*? ³³⁴⁰ Tot ce Domnul Hristos, ca Dumnezeu-Om, a adus lumii [i a f\cut pentru lume. {i a adus "plinirea Dumnezeirii", ca oamenii s\ ia parte la ea ca la un dar al Lui, s\ tr\iasc\ în ea ca într-un dar al Lui, s\ tr\iasc\ prin ea [i s\ se plineasc\ cu toat\ plinirea Dumnezeirii (Efeseni 3: 19; 4: 8-10; 1: 23; Coloseni 2: 10). {i le-a mai dat oamenilor ca dar pe Duhul Sfînt, ca, prin ajutorul puterilor Lui harice, s\ s\l\luiasc\ în sine plinirea Dumnezeirii. {i toate acestea alc\tuiesc darul de c\petenie al Dumnezeu-Omului Hristos pentru lume, a-tot-darul: Biserica. În Ea sînt toate darurile Dumnezeirii celei în Treime. Tot acest dar se d\ fiec\ruia dintre noi... dup\ m\sură darului lui Hristos (Efeseni 4:7). Atîrn\ îns\ de noi - de credin]a noastr\, de dragostea, de smerita cugetare [i de celelalte nevoine]e ale noastre - m\sură în care ne vom folosi de darul acesta, în care ni-l vom însu[i [i în care vom tr\i prin el. Dup\ nem\surata Sa iubire de oameni, Domnul Hristos S-a l\sat pe Sine ³³⁴² ³⁷⁰⁸ Tm(s)Tj 1 0 0.309 -1 3388 3708j 52 0 T

În trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii este dat tot harul Dumnezeirii celei în Treime, harul care mîntuie[te de p\cat, de moarte [i de diavol, care ne rena[te, ne schimb\ la fa]\, ne sfin]e[te, ne în-cre[tineaz\, ne în-dumnezeie[te [i ne în-treimific\]. Nim\ului îns\ dintre noi nu i se d\ harul acesta decît "în m\sură darului lui Hristos", iar Domnul Hristos m\soar\ harul dup\ osteneala noastră (I Corinteni 3:8), dup\ osteneala în credin]\, în dragoste, în milosîrdie, în rug\ciune, în post, în priveghere, în blînde]e, în poc\in]\, în smerenie, în r\bdare [i în celelalte sfinte fapte bune [i Sfinte Taine evanghelice. Prev\zînd prin Dumnezeiască Sa a-tot-[tiin]\ cum se va folosi fiecare dintre noi de harul S\u, de darurile Sale, Domnul Hristos împarte darurile Sale fiec\ruia dup\ puterea sa: unuia îi d\ cinci talan]i, altuia doi, altuia unul (v. Matei 25:15). Îns\ de osteneala noastră personal\ atîrn\ locul nostru în de-via]\-f\c\torul trup Dumnezeu-omenesc al lui Hristos-Biserica, ce se întinde de la p\mînt pîn\ mai presus de toate cerurile cerurilor. Pe cît tr\ie[te omul mai mult plinirea harului lui Hristos, pe atît sînt mai multe daruri ale lui Hristos în el [i pe atît se revars\ mai mult în el, ca printr-un de-un-trup cu Hristos, puterile Dumnezeie[ti-omene[ti ale Bisericii lui Hristos, ale trupului lui Hristos, puteri care ne cur\]\ de tot p\catul, ne sfin]esc, ne în-dumnezeiesc, ne în-dumnezeu-omenesc. Totodat\, fiecare dintre noi tr\ie[te în to]i [i pentru to]i; pentru aceasta se [i bucur\ de darurile fra]ilor, mai ales atunci cînd sînt mai mari decît ale lui.

Pentru înf\ptuirea de c\tre Biserica a sfatului celui ve[nic al Dumnezeirii treimice privitor la neamul omenesc, Domnul Hristos a dat Bisericii [i Apostoli, [i Prooroci, [i Evangheli[ti, [i p\stori [i înv\]\tori (Efeseni 4:11). Pe ei i-a dat Bisericii, iar lor le-a dat toate puterile trebuincioase Dumnezeie[ti [i Dumnezeie[ti-omene[ti, cu ajutorul c\rora ei sînt ceea ce sînt. Este vorba de daruri felurite, dar e un singur Domn care le d\ruie[te [i un singur Duh care le une[te. Apostolul este apostol prin faptul c\ tr\ie[te, gînde[te [i lucreaz\ prin harul Dumnezeu-omenesc al apostoliei, pe care l-a dobîndit de la Domnul Hristos; Proorocul este Prooroc prin faptul c\ tr\ie[te, gînde[te [i lucreaz\ prin harul Dumnezeu-omenesc al proorociei, pe care l-a primit de la Domnul Hristos; a[ijderea [i Evanghelistul, [i p\storul [i înv\]\torul sînt ceea ce sînt, prin aceea c\ primul tr\ie[te, gînde[te [i lucreaz\ prin harul Dumnezeu-omenesc al bine-vestirii, al doilea prin harul Dumnezeu-omenesc al p\storiei, iar al treilea prin harul Dumnezeu-omenesc al înv\]\torie, pe care le-au dobîndit de la Domnul Hristos (v. I Corinteni 12:28; Efeseni 2:20). Pentru c\ Domnul Hristos este [i apostolia Apostolilor, [i proorocia Proorocilor, [i sfin]enia Sfin]ilor [i credin]a credincio[ilor [i dragostea celor ce iubesc. Ce este apostolul? Slujitor al Bisericii. Dar apostolia? Slujirea Bisericii. A[a este dup\ *iconomia Dumnezeiască a mîntuirii* – κατά την οικονομίαν του Θεού (Coloseni 1:15). Astfel este iconomia Dumnezeu-omenească a mîntuirii lumii – η οικονομία. Pentru c\ mîntuirea este slujire a Bisericii, iar slujirea Bisericii st\ în ascultarea

de Biserică. Ascultarea de Domnul Hristos în toate privințele din dragoste, aceasta este legea cea mai înaltă a vieții Dumnezeiești-omenești în Biserică.

De ce i-a dat Domnul pe sfinții slujitori? Pentru lucrarea slujirii, spre zidirea trupului lui Hristos - εις οικοδομην του σωματος του Χριστου (Efeseni 4:12). În ce stă lucrarea slujirii? În zidirea trupului lui Hristos, adică a Bisericii. În această sfințită îndeletnicire, Domnul a ales îndrumători și călăuzitori, cu osebire oameni sfinți. Dar creștinii? Toți creștinii sunt chemați să se sfințească cu ajutorul sfintelor puteri harice care li se dau prin Sfintele Taine [și sfintele fapte bune.

Cum se săvârșește zidirea trupului lui Hristos? Prin sporirea mădularelor Bisericii. Fiecare creștin se zidește prin Botez în trupul lui Hristos, Biserica, se face de-un-trup cu ea (Efeseni 3:6), [și astfel trupul Bisericii sporește, crește, se zidește. De Dumnezeu insuflatul Apostol spune că creștinii sunt pietre vii, care se zidesc în casa duhovnicească, Biserica (I Petru 2:5). Există și un alt mijloc de zidire a trupului lui Hristos. El stă în sporirea, desăvârșirea, zidirea duhovnicească a mădularelor Bisericii, a celor de-un-trup cu trupul Bisericii. La zidirea trupului Bisericii lucrează fiecare mădular al Bisericii, nevoindu-se cu oriicare nevoință evanghelică. Pentru că orice nevoință se zidește în Biserică, [și astfel trupul ei crește. Crește prin rugăciunea noastră, prin credința noastră, prin dragostea noastră, prin smerenia noastră, prin blândețea noastră, prin milostivirea noastră, prin "rugăciunitatea" noastră; crește prin tot ce este în noi după Evanghelie, după sfintele fapte bune, după năzuința către Hristos, după dragostea de Hristos, după chipul lui Hristos. Noi creștem duhovnicește prin Biserică, iar prin aceasta ea înșăși crește. Pentru aceasta toate să se facă spre zidire – παντα προς οικοδομην γινεσθω (I Corinteni 14:26), spre zidirea Bisericii lui Hristos, întrucât toți suntem chemați să ne zidim împreună ca lăcaș al lui Dumnezeu în Duhul (Efeseni 2:22). Creștinilor, ce sînteți? Voi sînteți zidire a lui Dumnezeu - οικοδομη (1 Corinteni 3:9). Prin fiecare dar haric al său, prin fiecare fapt bun al sa, prin fiecare nevoință al sa, creștinul zidește Biserica – οικοδομει (v. I Corinteni 14:4, 5, 12, 26). Noi toți creștem către cer prin Biserică, [și fiecare dintre noi crește prin toți [și toți prin fiecare. De aceea, către toți [și către fiecare dintre noi este îndreptat bun-vestire [și poruncă: Să crească trupul (Bisericii) spre zidirea de sine întru dragoste - εις οικοδομην εαυτου εν αγαπη (Efeseni 4:16). Iar puterea ziditoare sînt Sfintele Taine, [și sfintele fapte bune [și mai întîi dragostea: *dragostea zidește* – οικοδομει (1 Corinteni 8:1).

Care este scopul zidirii trupului lui Hristos [și al creșterii noastre duhovnicești întru el? Ca toți să ajungem:

1. la unirea credinței [și cunoștinței Fiului lui Dumnezeu;
2. întru bărbat desăvârșit;
3. la măsura vârstei plinirii lui Hristos.

1. La unirea credinjei [i cuno[ti]nei lui Hristos se ajunge numai în unire cu toji Sfin]ii (Efeseni 3:18), numai prin via]a soborniceasc\ cu toji Sfin]ii, sub verhovniceasca c\luzire a Sfin]ilor Apostoli, Prooroci, Evangheli[ti, P\stori, P\rin]i, Învi\]tori. Iar pe ace[tia îi c\luzete [i îi poart\ în chipul cel mai sfînt Duhul Sfînt, din ziua Cincizecimii [i mai departe, de-a lungul tuturor veacurilor, pîn\ la înfrico\toarea Judecat\]. Iar Duhul Sfînt este acel un Duh din trupul Bisericii (Efeseni 4:4). În El este [i de la El este unirea credinjei [i cunoa[terii Fiului lui Dumnezeu, a Domnului nostru Iisus Hristos. Tot adev\rul credinjei apostole[ti, ortodoxe, în Hristos [i al cunoa[terii despre Hristos se afl\ la Duhul Adev\rului, Care ne [i aduce în tot acest adev\r, unul [i singurul (v. Ioan 16:13; 15:26; 14:26). El une[te sim]irea lui Hristos de c\tre noi cu inima soborniceasc\ a Bisericii, [i cunoa[terea lui Hristos de c\tre noi cu cunoa[terea soborniceasc\ a Bisericii. Trupul Bisericii este unul [i are o inim\ [i un suflet (v. Fapte 4:32). În această singur\ inim\, inima soborniceasc\ a Bisericii, în acest singur suflet, sufletul sobornicesc al Bisericii, noi într\m [i ne unim cu ele prin lucrarea haric\ a Duhului Sfînt, smerindu-ne mintea înaintea sfintei min]i sobornice[ti a Bisericii, duhul înaintea Duhului Sfînt al Bisericii. [i astfel dobîndim în sine netrec\toarea sim]ire [i cunoa[tere c\ sîntem de una [i aceea[i credin]\ în Domnul Hristos cu toji Sfin]ii Apostoli, Prooroci, P\rin]i [i Drep]i. De aceea[i credin]\ în Domnul [i de aceea[i cunoa[tere despre Domnul.

Credin]a în Domnul Hristos [i cunoa[terea despre Domnul Hristos este o unire de fiin]\, nedesp\r[it]. Acestea dou\ sînt una în Biseric\]. [i ca una se dau prin Duhul Sfînt, pentru smeritele nevoine, [i întîi pentru smerita cugetare. "Unirea credinjei este s\ nu ne deosebim în ce prive[te dogmele. A[ijderea [i unirea cunoa[terii Fiului lui Dumnezeu înseamn\ s\ nu ne deosebim în în]elegerea despre El." ⁶ "Unirea credinjei ar fi cînd toji am avea o (singur\ credin]\, cînd toji am fi una – οταν παντες εν ωμεν - cînd toji în]elegem la fel această leg\tur\]. Pîn\ atunci trebuie s\ te ostene[ti, dac\ ai primit darul s\-i zide[ti pe al]ii – οικοδομης. Iar cînd noi toji credem la fel, aceasta este unirea credinjei." ⁷ "Unirea credinjei înseamn\ ca toji s\ avem o singur\ credin]\, nedeosebindu-ne dup\ dogme [i nici avînd certuri între noi în via]\. Adev\rat\ este unirea credinjei [i cunoa[terii Fiului lui Dumnezeu cînd ortodoxim în dogme – εν τοις δογμασιν ορθοδοξωμεν - [i vie]uim în dragoste. C\ci Hristos este dragoste." ⁸

2. S\ ajungem întru b\rbat des\vîr[it]. Dar ce este b\rbatul des\vîr[it] [i cine este b\rbatul des\vîr[it]? Pîn\ ce Dumnezeu-Omul Hristos nu S-a ar\tat pe p\mînt, oamenii nu [tiau nici ce este b\rbatul des\vîr[it], nici cine este b\rbatul des\vîr[it]. Duhul omului nu era în stare s\ pl\smuiasc\ chipul b\rbatului des\vîr[it], nici ca idee, nici ca ideal, darmite ca realitate. De aici atîta bijbîial\

⁶ Icumenie, *Tîlcuire la Efeseni*, PG 118, 1220C.

⁷ Sfîntul Ioan Gur\ de Aur, *Tîlcuire la Efeseni*, Omilia 11,3, col. 83.

⁸ Fericitul Theofilact, *Tîlcuire la Efeseni*, PG 124, 1088A.

după bărbatul ideal [i la cei mai ale [i gânditori ai neamului omenesc, cum sînt Platon, Socrate, Buddha, Confucius, Lao Zi [i al]ii, cîntători dinaintea de creştinism, din afara creştinismului [i ne-creştini ai bărbatului ideal, desvîr[it. Doar odată cu arătarea Dumnezeu-Omului printre oameni au cunoscut oamenii ce este bărbatul desvîr[it, pentru că l-au văzut în realitate, în mijlocul lor.

Întrebarea este: Cum vom ajunge noi la bărbatul desvîr[it? Dar unimea Celui unic stă tocmai în aceea că El a dat tuturor puțin]a nu numai de a veni în chip neasemuit în atingere cu "bărbatul desvîr[it", ci [i pe aceea de a se face de-un-trup cu El, părta[i din carnea Lui [i din oasele Lui" (Efeseni 5:30). Cum? Numai ob[te[te, împreună cu to]i Sfin]ii, prin sfintele fapte bune evanghelice, prin via]a sobornicească [i sfîntă a Bisericii. Pentru că Biserica nici nu este altceva decît "bărbatul desvîr[it" de-a lungul întregii căi ce străbate toate veacurilor, pînă la împlinirea ultimă a sfatului lui Dumnezeu privitor la lume. Astfel [i celui mai mîrunt, [i celui mai defăimat [i mai sărman dintre noi i s-a dat puțin]a să ajungă într-un bărbat desvîr[it împreună cu to]i Sfin]ii, cu ajutorul faptelor bune evanghelice. S-a spus: *pînă ce vom ajunge to]i... într-un bărbat desvîr[it*. A[adar aceasta nu se dă trufa[ului însingurat, ci smeritului sobornic⁹; se dă pentru trăirea în unire împreună cu to]i Sfin]ii. Trîind împreună cu to]i Sfin]ii în trupul Dumnezeu-omenesc al bărbatului desvîr[it Hristos, fiecare creştin, după măsura nevoinelor sale, dobînde[te [i el desvîr[irea aceasta, ajunge [i el bărbat desvîr[it. În felul acesta, în Biserică, pentru fiecare se face cu puțin]ă de ajuns [i de împlinit acel fericit scop [i ideal: *Fii desvîr[i]i, precum este desvîr[it Tatăl vostru cel din ceruri, Dumnezeu* (Matei 5:48). Sfîntul Apostol întăre[te cu de-ădînsul că scopul Bisericii este să punem de fa]ă pe tot bărbatul desvîr[it într-un Hristos Iisus (Coloseni 1:28). Dumnezeu-Omul, bărbatul desvîr[it, din iubirea de oameni cea fără de margini [i fără de sa]iu, S-a schimbat la fa]ă pe Sine într-un Biserică, pentru ca to]i care se fac mîdulare ale ei să se schimbe la fa]ă într-un bărbat desvîr[i]i. Unul este scopul întregii iconomii Dumnezeiesc-omene[ti a mîntuirii: *ca să fie desvîr[it omul lui Dumnezeu spre tot lucrul bun desvîr[it* (2 Timotei 3:17).

3. Să ajungem într-ună măsură vîrstei plinirii lui Hristos -εις μετρον ηλικιας του Χριστου. Ce înseamnă aceasta? Ce este aceasta care alcătuie[te plinirea lui Hristos? Prin ce este El plinit? Prin Dumnezeie[te desvîr[iri - pentru că într-un Dînsul locuie[te toată plinirea Dumnezeirii trupe[te (Coloseni 2:9), locuie[te între hotarele trupului omenesc. Prin aceasta Mîntuitorul [i arată că trupul omenesc este în stare să încapă în sine plinirea Dumnezeirii [i că acesta este în fapt scopul fiin]ei omene[ti. Drept aceea, a ajunge într-ună măsură vîrstei plinirii lui Hristos înseamnă: a te în]ăa crescînd [i a cre[te într-ună toate desvîr[irile Lui Dumnezeie[ti, a te uni duhovnice[te cu ele prin har, a te revîrsa în ele, a trăi în ele. Sau: a-L trăi pe Hristos, plinirea Dumnezeirii care este în El, ca pe via]a ta, ca pe sufletul tău, ca pe a-tot-vrednicia ta, ca pe ve[nicia ta, ca pe

⁹ Sfîntul Iustin folose[te cuvîntul "sobornic" pentru a arăta pe cel ce trăie[te în sobornicitate. (n. tr.)

a-tot-scopul t\u [i a-tot-noima ta. A-L tr\i ca pe singurul Dumnezeu adev\rat [i singurul om adev\rat; ca pe Dumnezeu des\vîr[it [i om des\vîr[it, în Care tot omenescul a fost adus la culmea des\vîr[irii sale omene[ti. A-L tr\i ca pe des\vîr[itul adev\r Dumnezeiesc [i ca pe des\vîr[ita dreptate Dumnezeiasc\, [i ca pe des\vîr[ita dragoste Dumnezeiasc\, [i ca pe des\vîr[ita în]elep[ciune Dumnezeiasc\ [i ca pe des\vîr[ita via]\ Dumnezeiasc\, via]\ ve[nic\. Într-un cuvînt: s\~L tr\im ca pe Dumnezeu-Omul, ca pe a-tot-noima tuturor lumilor zidite de Dumnezeu (v. Coloseni 1:16-17; Evrei 2:10).

Cum este cu putin]\ aceasta? Este cu putin]\ de asemenea numai în unire *cu to]i Sfin]ii*. Pentru c\ s-a zis: *pîn\ ce vor ajunge to]i... întru m\sură vîrstei plinirii lui Hristos* - nu numai eu, nu numai tu, nu numai noi, ci to]i, c\~luzi]i [i purta]i înainte de c\tre Sfin]ii Apostoli, [i Prooroci, [i Evangheli[ti, [i P\stori, [i P\rin]i [i Înv\]~tori. Numai Sfin]ii cunosc calea, au toate sfintele mijloace [i le dau tuturor celor care n\zuiesc dup\ Dumnezeu, ca s\ ajung\ întru m\sură vîrstei plinirii lui Hristos. Iar plinirea lui Hristos ce este altceva decît sfîntul Lui trup Dumnezeu-omenesc, Biserica? Drept care, a ajunge întru m\sură vîrstei plinirii lui Hristos nu este altceva decît a se face m\ldular adev\rat al Bisericii. Pentru c\ Biserica [i este "plinirea lui Hristos", plinirea Celui care pline[te toate în to]i (Efeseni 1:23). **E[ti m\ldular al Bisericii? Aceasta înseamn\ c\ e[ti mereu împreun\ cu to]i Sfin]ii, iar prin ei cu minunatul [i de minuni f\c\torul Domn Hristos.** Iar împreun\ cu El e[ti pe de-a-ntregul nesfîr[it, pe de-a-ntregul sfînt, pe de-a-ntregul ve[nic, pe de-a-ntregul dragoste, pe de-a-ntregul adev\r, pe de-a-ntregul dreptate, pe de-a-ntregul rug\ciune. Toate ale tale sînt de o inim\ [i de un suflet cu to]i Sfin]ii: sobornicesc\ î]i este mintea, sobornicesc sufletul, sobornicesc\ inima, sobornicesc adev\rul, sobornicesc\ via]a. Totul este sobornicesc, prin Duhul Sfînt, [i tu întreg nu e[ti al t\u, e[ti pe de-a-ntregul în to]i [i prin to]i; [i to]i sînt în tine [i prin tine. Nimic nu este al t\u, fiindc\ în fapt este al t\u prin to]i Sfin]ii; [i tu însu]i nu e[ti al t\u, ci al lui Hristos, [i numai prin El e[ti al t\u, altfel spus, e[ti al t\u doar împreun\ cu to]i Sfin]ii. Ace[tia te [i fac al lui Hristos, cu bucurie nespus\, [i te plinesc cu plinirea lui Hristos, de la Care, [i pentru Care [i în Care este totul (Coloseni 1:16-17). Astfel, prin Biseric\ [i numai în Biseric\ oamenii ating scopul, noima [i a-tot-noima fiin]ei omene[ti în toate lumile.

Crescînd cu cre[terea lui Hristos întru b\rbat des\vîr[it, omul iese treptat din pruncia duhovniceasc\, din sl\~biciunea duhovniceasc\, se înt\re[te, se coace cu sufletul, se coace cu mintea, se coace cu inima. Tr\ind prin Hristos, el întru-cre[te întreg în Hristos, în adev\rul lui Hristos, se înrude[te cu el, [i el se face ve[nicul adev\r al min]ii lui, [i al inimii lui [i al sufletului lui. Despre un astfel de om se poate spune cu deplin\ încredin]are: acesta cunoa[te adev\rul, fiindc\ are adev\rul. Acest viu adev\r Dumnezeiesc din el îi sluje[te drept m\sur\ f\~r\ gre[eal\ pentru deosebirea adev\rului de minciun\, a binelui de r\~u în lumea omeneasc\. Nici o înv\]~tur\ omeneasc\ nu-l poate abate sau r\~t\ci. El simte

îndat\ ce fel este duhul oric\rei înv\l\ turi omene[ti care i se înf\i[eaz\]. Pentru c\ el cunoa[te omul, cunoa[te ce este în om, cunoa[te ce fel de înv\l\ tur\ poate s\ pl\smuiasc\ [i s\ dea el. Orice înv\l\ tur\ omeneasc\ care nu duce la adev\rul Dumnezeiesc nu este oare f\urit\ de minciun\? Care înv\l\ tur\ omeneasc\ arat\ adev\ratul rost al vie]ii [i l\mure[te taina mor]ii? Nici una. Atunci, este minciun\ [i în[e]l\ciune ceea ce se spune despre aceasta, ceea ce este înf\i[at ca dezlegare a întreb\rii despre via]\ [i moarte. De asemenea, nu exist\ înv\l\ turi omene[ti care s\ ne l\mureasc\ taina lumii [i a omului, taina sufletului [i a con[tiin]ei, taina binelui [i a r\ului, taina lui Dumnezeu [i a diavolului. Iar dac\ nu ne arat\ acestea, oare nu ne în[e]al\ ele cu zorzoanele lor cu mincinoas\ str\lucire [i nu ne r\l\cesc în labirinturile unor cuget\ri nefolositoare, unor uciga[e despici\ri ale firului în patru? În lumea omeneasc\, numai Dumnezeu-Omul Hristos a dezlegat toate întreb\riile însemnate ale lumii [i ale vie]ii, de dezlegarea c\rora atîrn\ soarta fiin]ei omene[ti în toate lumile. Cine are pe Hristos are tot ce trebuie fiin]ei omene[ti, nu numai în această\ via]\ vremelnic\, ci [i în via]a cea f\r\ de sfîr[it, ve[nic\]. Pe omul lui Hristos, nici un vînt al nici unei înv\l\ turi omene[ti nu îl poate cl\tina, cu atît mai pu]in s\l abat\ [i s\l r\peasc\.

F\r\ credin]a în Hristos, f\r\ înt\rirea în adev\rul lui Hristos, omul, orice om, este cu adev\rat o trestie care se apleac\ [i este purtat\ încoace [i-n colo de orice vînt al mincinoaselor înv\l\ turi omene[ti (v. Efeseni 4:14).

Pentru aceasta Apostolul, care nu se gre[e]te, sf\tuie[te [i porunce[te cre[tiinilor: *Nu v\ l\sa]i înv\l\ui]i de înv\l\ turi felurite [i str\ine; c\ci bine este a se înt\ri inimile prin har* (Evrei 13:9). Mai mult f\r\ [tiin]\ decît cu [tiin]\, oamenii se în[e]al\ pe ei în[i]i cu felurile lor înv\l\ turi. {i se în[e]al\ cu p\catul, care, pe calea obi[nu]iei, s-a f\cut în ei putere gînditoare [i atît de mult a intrat în firea omului [i s-a înomenit, încît oamenii nu pot s\ simt\ [i s\ vad\ cît de mult îi mîn\ [i îi c\l\uze[te el în filosof\riile [i înv\l\ turile lor. Iar prin p\cat - f\c\torul p\catului, principala logic\ a p\catului: diavolul. Pentru c\ el, prin nenum\rate mijloace, foarte dibace [i foarte sub]iri, fofileaz\ minciunile sale prin înv\l\ turile omene[ti, care îndep\rtiaz\ pe oameni de singurul Dumnezeu adev\rat. Chiar a[a: în aceste înv\l\ turi omene[ti, pe calea logicii p\catului, el vîr\ întreaga lui viclenie - πανουργία, [i cu iscusin]\ sminte[te [i am\ge[te pe oameni, încît ace[tia, în am\girea lor de sine Îl t\g\duiesc pe Dumnezeu, sau nu-L vor pe Dumnezeu, sau nu-L v\d pe Dumnezeu, sau se îngr\desc de Dumnezeu. P\catul este întîi de toate o putere mintal\, intelectual\, gînditoare, în]eleg\toare, ca un fluid prea-sub]ire rev\rsat în socotin]a [i con[tiin]a omeneasc\, în minte, în suflet, în în]elegere; [i această\ putere lucreaz\ prin socotin]\ [i prin con[tiin]\ ca putere alc\tuitoare a socotin]ei [i a con[tiin]ei, încît oamenii socotesc toate smintelile [i am\girile socotin]ei [i ale con[tiin]ei lor ca fiind pe de-a-ntregul ale lor, omene[ti, fire[ti; [i nu simt în am\girea lor de sine, [i nu v\d în nebunia lor c\ πανουργία diavoleasc\, a-tot-viclenia diavoleasc\, este cea prin care diavolul doboar\ mintea omeneasc\, [i socotin]a,

[i con[tiin]a în toat\ moartea, în tot întunericul din care nu pot s\ vad\ nici pe Dumnezeu, [i nici Dumnezeiescul, [i drept aceea deseori Îl [i t\g\duiesc, Îl [i hulesc, Îl [i leap\d\]. Dup\ roadele acestor înv\]turi se poate trage deslu[it încheierea c\ ele sînt, cu adev\rat, *în v\]turi dr\ce[ti* – διδασκαλῖαι δαιμονίων (I Timotei 4:1).

De acest fluid intelectual al a-tot-vicleniei dr\ce[ti sînt str\b\utate, cu voie sau f\r\ de voie, toate filosofiiile *dup\ predania omeneasc* (Coloseni 2:8), [i pentru aceasta ele nu cunosc adev\rul Dumnezeiesc despre lume [i om, despre bine [i r\u, despre Dumnezeu [i diavol, ci se drogheaz\ cu sub]irile minciuni dr\ce[ti, în vreme ce în filosofia dup\ Hristos Dumnezeu-Omul este tot adev\rul tuturor lumilor f\r\ împu]inare (v. Coloseni 2:9). Filosofiiile dup\ om, prin bun\ cuvîntare [i bun grai în[eal\ inimile celor f\r\ de r\utate (Romani 16:18). F\r\ îndoial\ c\ toate filosofiiile omene[ti, p\mînte[ti, se pot împ\r]i în ultim\ instan]\ în dou\ grupe: filosofiiile dup\ om [i filosofia dup\ Dumnezeu-Omul. Cel mai însemnat factor gnoseologic creator este în cele dintîi diavolul, iar în cealalt\ Dumnezeu-Omul Hristos. Principiul întemeietor al filosofiei dup\ Dumnezeu-Omul este urm\torul: **Dumnezeu-Omul este m\sură tuturor fiin]elor [i f\pturilor**. Iar principiul întemeietor al filosofiei "umaniste" - sau mai bine zis hoministe, dup\ om - este: Omul este m\sură tuturor fiin]elor [i f\pturilor.

În filosofia dup\ Dumnezeu-Omul Hristos se afl\ tot adev\rul, ve[nicul adev\r Dumnezeiesc, pentru c\ în Hristos toat\ plinirea Dumnezeirii este trupe[te în această lume, [i prin această plinire este [i însu[i adev\rul ve[nic în această lume, este trupe[te în Dumnezeu-Omul Hristos, Care e în acela[i timp [i Dumnezeu des\vîr[it, [i om des\vîr[it, Dumnezeu adev\rat întru toate [i om adev\rat întru toate. Iar în filosofiiile dup\ om tr\ie[te, mijlocit [i nemijlocit, minciuna, care prin fiecare vîn\ a sa este de la tat\l minciunii, diavolul, [i totdeauna duce la el. Pentru aceasta este neap\rat\ nevoie s\ str\juim ziua [i noaptea pe cel mai înalt turn de veghe al fiin]ei noastre omene[ti ca această minciun\ s\ nu se strecoare în tine, în mine, [i s\ ne doboare pe noi, cugetul nostru, mintea noastr\, în împ\r\]ia minciunii, în iad. De aici porunca din Evanghelie a Dumnezeu-Omului, Domnului Hristos: *Cu mintea fi[i des\vîr[i]* (I Corinteni 14:20). {i vom fi, dac\ vom cre[te întru b\rbat des\vîr[it, întru m\sură vîrstei plinirii lui Hristos; pentru c\ atunci mintea noastr\ se va uni, în chip haric [i sfin]it, cu mintea lui Hristos, cu soborniceasca, [i sfînta [i Dumnezeu-omeneasca minte a Bisericii, [i vom putea vesti împreun\ cu Sfîntul purt\tor de Dumnezeu: *Noi mintea lui Hristos avem* (1 Corinteni 2:16). Atunci nici un vînt al înv\]turii omene[ti nu ne va mai putea cl\tina [i duce în r\t\cire prin am\girea omeneasc\ [i prin a-tot-viclenia diavoleasc\, ci vom r\mîne cu toat\ fiin]a noastr\ în adev\rul cel ve[nic, care este Însu[i Domnul Hristos, Dumnezeu-Omul (Ioan 16:6; 8:32,36; 1:17).

Dac\ adev\rul ar fi orice altceva, iar nu Dumnezeu-Omul Hristos, el ar fi m\runț, neîndestul\tor, trec\tor, muritor. A[a ar fi el, dac\ ar fi concept, sau

idee, sau teorie, sau schemă, sau rațiune, sau [tiin]ă, sau filosofie, sau cultură, sau om, sau omenire, sau lume, sau toate lumile, sau oricine, sau orice, sau toate acestea împreună. Dar adevărul este Persoană, [i încă Persoana Dumnezeu-Omului Hristos, drept care este [i desvîrșit, [i netrecătoare, [i ve[nic]. Pentru că în Domnul Iisus adevărul [i via]a sînt de-o-fiin]ă: adevărul ve[nic [i via]a ve[nic (v. Ioan 14:6; 1:4-17). Cel ce crede în Domnul Hristos crește mereu prin adevărul Lui în Dumnezeiasca Lui nemărginire; crește cu toată fiin]a sa, cu toată mintea, cu toată inima, cu tot sufletul. Totodată el [i trăiește neconținut prin adevărul lui Hristos, drept care el [i alcătuiește înșă [i via]a în Hristos. În Hristos se trăiește *adevărăți fiind* - αλητευοντες (Efeseni 4:15), fiindcă via]a în Hristos înseamnă adevărită, neîncetată s[ă]lăluire cu întreaga noastră fiin]ă în adevărul lui Hristos, în adevărul ve[nic. Această adevărită creștinească se naște din dragostea creștinului față de Domnul Hristos; în ea creștinul [i crește, [i sporește neconținut, [i dăinuie ve[nic, [i niciodată nu încetează, fiindcă dragostea niciodată nu încetează (I Corinteni 13:8). Dragostea față de Domnul Iisus îndeamnă pe om la via]a în adevărul Lui [i-l]ine pururea în el, ca creștinul să crească mereu în Hristos, să crească în toată înălțimea, [i lărgimea [i adîncimea Lui (v. Efeseni 3:17-19). Dar niciodată singur, ci întotdeauna împreună cu toți Sfin]ii, întotdeauna în Biserică [i cu Biserica, pentru că altminteri nu poate să crească în Cel ce este capul trupului Bisericii (Efeseni 4:15). {i, cînd sîntem adevărăți, sîntem adevărăți întotdeauna împreună cu toți Sfin]ii; [i, cînd iubim, iubim împreună cu toți Sfin]ii, pentru că în Biserică totul este sobornicesc, totul este împreună cu toți Sfin]ii, întrucît toți alcătuiesc un trup duhovnicesc, în care toți trăiesc sobornicește, cu o via]ă, un duh, un adevăr. Numai fiind adevărăți în dragoste împreună cu toți Sfin]ii putem întru toate să creștem întru Cel care este capul: Hristos. Nemărginitele puteri care sînt neapărat trebuincioase pentru această creștere a tuturor creștinilor în Dumnezeu-omenescul trup al Bisericii, Biserica le primește nemijlocit de la Capul ei, Domnul Hristos. Pentru că numai El, Dumnezeu [i Domnul, are aceste nenumărate puteri nemărginite [i le chivernisește în chip a-tot-în]elept.

În Biserică, în Hristos Dumnezeu-Omul, s-a întrupat tot adevărul, s-a întru-omenit [i în-omenit, s-a făcut om. Adevărul = om. Iată cine este Hristos [i ce este Hristos! Iar - de vreme ce a fost cu puțin]ă ca întreg adevărul să se întrupeze [i s-a întrupat în om - aceasta înseamnă că omul a fost zidit pentru ca să fie trup al adevărului, întruparea adevărului. Buna-vestire de căpetenie a Dumnezeu-Omului este aceasta: **A fi om nu înseamnă nimic altceva decît a fi întruparea Adevărului, întruparea lui Dumnezeu. Tocmai pentru aceasta Dumnezeu S-a [i făcut om [i a rămas pentru totdeauna Dumnezeu-Om. Pentru aceasta, via]a în Hristos = via]a în Biserică [i via]a în adevărul întreg.**

Hristos este întreg în Biserică: întreg, cu întreaga Sa fiin]ă cuvîntătoare [i Dumnezeu-omenească; întreg, cu întregul Său adevăr, cu întreaga Sa via]ă, cu

cuvînt: cu întreaga plinire a Dumnezeirii Sale [i cu întreaga plinire a omenit\]ii Sale. Numai de la El, Dumnezeu-Omul, pe pămînt noi, oamenii, dar [i Îngerii în cer, [tim c\ El este Adev\rul. A-tot-adev\rat\ este buna-vestire: Adev\rul prin Iisus Hristos a venit (Ioan 1:17). Înseamn\ c\ adev\rul este Dumnezeu-Omul, Domnul Iisus Hristos; adev\rul este cel de-al doilea Ipostas al Sfintei Treimi; adev\rul este Persoana Dumnezeu-Omului Hristos. În lumea noastr\ pămînteasc\ adev\rul nu este nimic mai pu]in decît întreaga Persoan\ a Dumnezeu-Omului Hristos. El nu este nici concept, nici cugetare, nici schem\ logic\, nici putere logic\, nici om, nici Înger, nici omenirea, nici ceva omenesc, nici ceva f\cut, nici toate lumile v\zute [i nev\zute, ci ceva neasemuit [i nem\surat mai mare decît toate acestea: Adev\rul, ve[nicul [i a-tot-des\vîr[itul Adev\r în lumea noastr\ pămînteasc\ - iar prin el [i în toate lumile v\zute [i nev\zute - este a doua Fa]\ a Preasfintei Treimi, îns\[i Persoana istoric\ a Dumnezeu-Omului, a Domnului Iisus Hristos. Pentru aceasta Domnul Hristos veste[te despre Sine neamului omenesc urm\toarea bun\-vestire a Preasfintei Treimi: Eu sînt Adev\rul (Ioan 14:6; vezi [i Efeseni 4:24). {i, întrucît El este Adev\rul, atunci adev\rul este [i trupul S\u, Biserica, al c\rei cap este El. De aici [i buna-vestire minunat\ [i îmbucur\toare a purt\torului de Hristos Apostol: *Biserica Dumnezeului celui viu este stîlpul [i înt\rirea adev\rului* (I Timotei 3:15). Iat\ de ce nu pot s\ nimiceasc\ Biserica [i adev\rul ei vr\jma[i ei, chiar dac\ ace[tia sînt de pe pămînt sau din iad. Prin Dumnezeu-Omul Hristos ea este cu totul des\vîr[it\ [i a-tot-puternic\, a-tot-biruitoare în chip Dumnezeiesc [i f\r\ de moarte. Avînd asemenea însu[iri, ea sloboze[te orice fiin]\ omeneasc\ de p\cat, de moarte [i de diavol, de aceast\ minciun\ întreit-una, [i asigur\ [i d\ nemurirea [i via]a ve[nic\ fiec\rui cre[tin în chip osebit [i tuturor cre[tinilor laolalt\]. {i face asta sfin]ind, în-cre[tinînd [i în-dumnezeu-omenind fiin]a omeneasc\, cu ajutorul Sfintelor Taine [i al sfintelor fapte bune. De aici [i a-tot-purt\toarea de mîntuire bun\ vestire din gura cea Dumnezeiasc\ a Mîntuitorului: *Veji cunoa[te adev\rul, [i adev\rul v\ va slobozi pe voi* (Ioan 8:32) [i de p\cat, [i de moarte, [i de diavol, [i v\ va face adev\ra]i [i v\ va d\ruia toate fericirile cerului. Pe bun\ dreptate s-a zis prin gura unui P\rinte al Bisericii: "Adev\rul este cuprinsul Bisericii, [i tot ce se s\vîr[e]te în ea este adev\rat [i purt\tor de mîntuire" ¹⁰

Pentru toate aceste pricini, întruparea Dumnezeu Cuvîntului, Dumnezeu-Omul, este adev\rul tuturor adev\rurilor Noului Leg\mînt; prin Dumnezeu-Omul st\ sau cade întreaga Biseric\ [i toat\ iconomia Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii. Acesta este sufletul tuturor lucr\rilor, nevoinelor, faptelor bune, întîmpl\rilor Noului Leg\mînt [i biserice[ti; este binevestirea binevestirilor; mai exact: a-tot-binevestirea. Mai mult decît atît: faptul acesta este m\sura oric\rei m\suri. Cu al, ca [i cu cea mai sigur\ m\sur\, se m\soar\ toate în Biseric\ [i în cre[tinism. Culmea adev\rului este aceasta: cel ce nu recunoa[te întruparea (s]145940 0

Dumnezeu, a Dumnezeu-Omului Iisus Hristos, nu este m\ldular al Bisericii. Mai mult: este un antihrist.

Aceast\ m\sur\ f\l\ gre[o bineveste[te sf\ntul [i purt\torul de Hristos v\z\tor de Dumnezeu [i cunosc\tor al tainelor, Ioan Cuv\nt\torul de Dumnezeu: Iubi[ilor, s\ nu crede[ti la tot duhul, ci cerca[ti duhurile de s\nt de la Dumnezeu, c\ mul[ti prooroci mincino[ti au ie[it \n lume. \ntru aceasta s\ cunoa[te]ti Duhul lui Dumnezeu: tot duhul care m\rturise[te pe Iisus Hristos c\ a venit \n trup este de la Dumnezeu; [i tot duhul care nu m\rturise[te pe Iisus Hristos c\ a venit \n trup nu este de la Dumnezeu. {i acela este al lui Antihrist, despre care a[ti auzit c\ va veni [i care acum este deja \n lume (I Ioan 4:1-3; 2:22; I Corinteni 12:3).

\n fapt, toate duhurile care locuiesc lumea noastr\ p\m\nteasc\ sau care trec prin ea se \mpart \n dou\ soiuri: \n cele de la Dumnezeu [i \n cele de la diavol. De la Dumnezeu s\nt acelea care recunosc [i m\rturisesc c\ Iisus este Cuv\ntul lui Dumnezeu \ntrupat, M\ntuitor [i Domn, iar de la diavol, cele care nu recunosc aceasta. Toat\ filosofia diavolului st\ \n aceasta: a nu-L recunoa[te pe Dumnezeu \n lume; a nu recunoa[te prezen]a Lui \n lume; a nu recunoa[te \ntruparea, \nomenirea Lui \n lume; a afirma [i propov\dui c\ nu este Dumnezeu nici \n lume, nici \n om; c\ nu este Dumnezeu nici \n Dumnezeu-Omul; c\ este o prostie s\ credem c\ Dumnezeu S-a \ntrupat \n om [i poate tr\i \n om; c\ omul este pe-de-a-ntregul f\l\ Dumnezeu, o fiin]\ \n care nu se afl\ Dumnezeu, nici ceva al lui Dumnezeu, nici ceva Dumnezeiesc, nemuritor, ve[nic; c\ omul este pe de-a-ntregul trec\tor, pe de-a-ntregul muritor; c\ el]ine \ntru totul de lumea animal\ [i nu se deosebe[te aproape cu nimic de animale, drept care este cu totul firesc s\ tr\iasc\ asemeni animalelor, care s\nt singurii mo[i [i str\mo[i legiu]i ai lui, precum [i fra]i ai lui dup\ fire.

Aceasta este \n fapt filosofia lui Antihrist, care vrea cu orice pre] s\ \nlocuiasc\ pe Hristos [i s\l ia locul \n lume [i \n om. S\nt nenum\ra]i \nainte-merg\torii lui Antihrist, m\rturisorii [i credincio[ti lui \n lumea omeneasc\ de-a lungul veacurilor: "tot duhul"; iar duhul poate fi persoan\, sau \nv\]\tur\, sau idee, sau g\nd, sau om, sau \nger, sau diavol. {i toat\ \nv\]\tura, toat\ persoana, toat\ ideea, tot g\ndul, tot omul care nu recunoa[te c\ Iisus este Dumnezeu [i M\ntuitor, Dumnezeu \ntrupat [i Dumnezeu-Om, \i are originea ei de la Antihrist, este a lui Antihrist. Iar astfel de persoane, [i \nv\]\turi, [i idei au existat chiar de la \nceputul ar\trii Domnului Hristos \n lume. Pentru aceasta [i zice sf\ntul cunosc\tor al tainelor despre Antihrist: [i acum este. Orice om, orice idee din lume care t\g\duie[te pe Dumnezeu-Omul Hristos [i Biserica Lui este de la Antihrist. Pl\smuitorul oric\rei ideologii anticre[tine, \n chip nemijlocit sau mijlocit, este Antihrist. \n fapt, toate ideologiile se pot reduce la dou\ feluri: acelea care s\nt pentru Hristos [i acelea care s\nt pentru Antihrist. \n cele din urm\, omul se g\se[te \n lumea aceasta pentru ca s\ dezlege o singur\ problem\: dac\ este cu Hristos sau \mpotriva lui Hristos. {i orice om, fie c\ vrea, fie c\ nu, numai asta face: dezleag\ problema aceasta, aceast\ a-tot-problem\ . {i fiecare

dintre noi este sau iubitor de Hristos, sau luptător împotriva lui Hristos, a treia cale nu există. Da, omul este închinător al lui Hristos sau este închinător al diavolului, a treia cale nu există.

Evangelhia Dumnezeu-Omului ne înduiește ca lucrare [i scop de competență al vieții noastre să luăm ceea ce este [i în Hristos Iisus (vezi Filip. 2:5), cele de sus (Coloseni 3:2), ceea ce este sus, în Dumnezeul-Omul cel înviat [i înălțat la ceruri. {i ce este aceasta? Tot ce este El ca adevăr venic [i tot ce cuprinde în Sine ca Dumnezeu Cuvântul: toate însușirile, vredniciile [i desvârșirile Dumnezeiești; dar întocmai deopotrivă [i tot ce El, Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, are [i cuprinde în Sine intrupat ca om: toate însușirile, gândurile, simțurile, nevoile, tririle, faptele Lui Dumnezeiești; întreaga Lui viață de la naștere până la înălțare, [i de la înălțare până la Înfricoșata Judecată, [i de la Înfricoșata Judecată de-a lungul întregii venicii Dumnezeiești. A lua toate acestea, aceasta este cea dintâi datorie a noastră de creștini, datorie de zi [i noapte... Altminteri - fie că omul luată la adevăr, la răscăire, la viață, la moarte, la bine, la rău, la dreptate, la nedreptate, la rai, la iad, la Dumnezeu, la diavol - dacă nu luată la toate acestea în Hristos Iisus, adică dacă luatarea lui în privința tuturor acestora nu va crește într-o luatarea a lui Hristos, atunci ea se prefăce negreșit într-o mucenicie fără rost [i sinucigașă. Iar cu privire la societate, la persoană, la familie, la nație, la omenire, dacă nu luată în Hristos [i prin Hristos, nu le va găsi niciodată adevăratul rost, nici nu va dezlega aia cum trebuie vreuna dintre problemele lor.

A lua toate în Hristos [i prin Hristos - iată porunca de competență pentru fiecare creștin, iată imperativul nostru creștin categoric, iată gnoseologia noastră creștină. Prin Hristos însuși, poate lua numai cel ce are mintea lui Hristos. Sfântul Apostol mărturisește, vorbind despre creștini: Noi mintea lui Hristos avem (I Corinteni 2:16). Cum am dobândit-o? Trăind în trupul Lui Dumnezeu-omenesc, în Biserică, al cărei cap este El. Trăirea în Biserică, cu ajutorul Sfințelor Taine [i sfințelor fapte bune, unește întreaga noastră ființă cu ființa Bisericii, unește [i mintea noastră cu mintea Dumnezeu-omenească a Bisericii [i ne face în stare să luăm după Hristos [i să gândim ceea ce este [i în Hristos Iisus. Iar luând cu mintea lui Hristos, cu mintea sobornicească a Bisericii, creștinii pot să luete una, să simtă una, să aibă o dragoste [i să fie de un suflet [i de o inimă [i de un suflet [i de un luată (Filipeni 2:2; 3:16; 4:2; Romani 15:5; 1 Corinteni 1:10). Dumnezeul [i Domnul Hristos S-a pogorât dintru înălțimile Dumnezeiești cele mai presus de ceruri, făcându-Se pe deasupra [i om, pentru ca oamenii să poată lua ceea ce este [i în Hristos Iisus [i să trăiască în chip vrednic de Dumnezeu (Coloseni 2:6). Dumnezeu S-a făcut om ca să-l facă pe om Dumnezeu, aia cum le place foarte mult Sfinților Părinți să spună. Altfel spus: Dumnezeu S-a intrupat pentru a-l în-dumnezei pe om. Iată, în aceasta este tot adevărul Bisericii, adevărul Dumnezeu-omenesc, adevărul ceresc-pământesc, nemuritor [i venic.

Organismul Bisericii e într-un tot mai complicat organism pe care îl cunoaște mintea omenească. De ce? Pentru că este unicul organism Dumnezeu-omenesc în care toate Tainele Dumnezeiești și omenești, toate puterile Dumnezeiești și omenești alcătuiesc un singur trup. Numai a-tot-înțeleptul și a-tot-puternicul Dumnezeu-Om, Domnul Hristos, a putut să alcătuiască și să unească toate acestea într-un singur trup, trupul Său, căruia El îi este cap, veșnic cap. Toată viața din acest minunat și de minuni făcător trup este cârmuit și călăuzit de către El, minunatul și de minuni făcătorul Dumnezeu și om. Fiecare parte a acestui trup trăiește prin întregul trup, dar și trupul întreg trăiește în fiecare parte a sa. Toți trăiesc prin fiecare și în fiecare, dar și fiecare trăiește prin toți și în toți. Fiecare parte crește prin creșterea întregului trup, dar și trupul întreg crește prin creșterea fiecărei părți. Toate aceste numeroase părți ale trupului, toate aceste organe, toate aceste membre, toate aceste simțuri, toate aceste celule sunt unite într-un singur trup veșnic viu Dumnezeu-omenesc de către Însuși Domnul Hristos, Care potrivește lucrarea fiecărei părți cu viața sobornicească a întregului trup. Iar fiecare parte lucrează "după măsura" puterilor ei, și puterea fiecărui membru al Bisericii este alcătuită din faptele bune evanghelice. Lucrarea evanghelică a fiecărui membru al Bisericii, deosebit și personal, este întotdeauna, în toate privințele, sobornicească, într-unire, de obște. Pentru că ea se contopește cu lucrarea de obște a întregului trup. Și, în timp ce omul se schimbă la față prin lucrarea sa evanghelică, crescând în Hristos, Domnul Hristos prefăce această lucrare a lui într-o energie de obște, sobornicească, Dumnezeu-omenescă, și în felul acesta săvârșește creșterea trupului... spre zidirea lui în dragoste (Efeseni 4:16). **Într-adevăr, lucrarea fiecărui membru al Bisericii este întotdeauna personal-sobornicească, personal-colectivă. Și, chiar atunci când pare că lucrează doar pentru sine însuși (de pildă, nevoia pustnicului), membrul Bisericii lucrează întotdeauna pentru întregul trup. Așa este întocmirea organismului Dumnezeu-omenesc al Bisericii, care întotdeauna este cârmuit și călăuzit de Însuși Domnul Hristos.**

În viața sobornicească a Bisericii se întrepătrund viața Îngerilor și a oamenilor, a celor ce se pocăiesc și a păcătoșilor, a drepților și a nedrepților, a celor ce s-au mutat la cele veșnice și a celor ce trăiesc pe pământ; în ea cei mai drepți și mai sfinți ajută pe cei mai puțin drepți și sfinți să crească cu creșterea Dumnezeiască într-o tot mai mare dreptate și sfințenie. Prin toate membrele curg sfintele puteri Dumnezeiesc-omenești ale lui Hristos, și prin cele mai mici și mai neștiute, după măsură trăirii după har în organismul Bisericii, cu ajutorul nevoinei, credinței, dragostei, rugăciunii, postului, pocăinței și celorlalte sfinte fapte bune. Astfel, noi toți creștem împreună *întru biserică sfântă în Domnul* (Efeseni 2:21), legați în chip organic și după har între noi prin una și aceeași credință, unele și aceleași Sfinte Taine și sfinte fapte bune, printr-unul și același Domn, printr-unul și același adevăr, printr-una și aceeași Evanghelie. Și toți suntem părtași la una și aceeași viață Dumnezeu-omenescă a Bisericii, fiecare în

locul din alcătuirea trupului pe care i l-a hotărât lui Domnul, capul Bisericii, fiindcă trupul Bisericii crește din El și prin El este "desvîrșit alcătuire și unit". Totodată Domnul, capul Bisericii, rînduiește locul convenit în Biserică fiecăruia, potrivit cu ceea ce are el oșebit duhovnicește și cu însușirile lui creștinești, și mai ales cu sfînta dragoste evanghelică, pe care fiecare o cultivă de bunăvoie în sine și lucrează prin ea. În această viață sobornicească a Bisericii, fiecare se zidește pe sine însuși cu ajutorul tuturor, neapărat în dragoste, și totuși cu ajutorul fiecăruia, drept care și un Apostol are nevoie de rugăciunile mădularelor neștiute ale Bisericii.

Măduarele Bisericii, unite pe deplin cu Dumnezeu-Omul prin unirea cea după har și faptă bună, trăiesc prin ceea ce este al Lui, și au ceea ce este al Lui și cunosc prin cunoașterea Lui, întrucît cu mintea sobornicească a Bisericii cugetă, și cu inima sobornicească a Bisericii simt, și cu voința sobornicească a Bisericii voiesc, și cu viața sobornicească a Bisericii trăiesc; toate ale lor sînt de fapt în primul rînd ale Lui și totdeauna ale Lui, iar ei își aparțin întotdeauna numai prin El și în El.

Pentru ce sîntem totuși credincioși un singur trup în Biserică? Pentru că să trăim prin cea una, sfîntă și sobornicească viață a Bisericii, prin sfînta și sobornicească credință a Bisericii, prin sfîntul și sobornicescul suflet al Bisericii, prin sfînta și sobornicească conștiință a Bisericii, prin sfînta și sobornicească minte a Bisericii, prin sfînta și sobornicească voință a Bisericii. Și astfel să ne fie totul de obște și sobornicesc: și credința, și dragostea, și dreptatea, și rugăciunea, și postul, și adevărul, și mîhnirea, și bucuria, și suferința, și mîntuirea, și îndumnezeirea, și în-dumnezeu-omenirea, și nemurirea, și veșnicia, și fericirea. Iar prin toate acestea ne cîrmuiește și ne călăuzește, ne îndreptează și ne unește harul Duhului Sfînt. Nu sîntem ai noștri, jinem cu totul de Biserică, și în primul rînd de sufletul Bisericii - Duhul Sfînt. Simțămîntul acesta este simțămîntul evanghelic de căpetenie și necurmat al oricărui mădular adevărat al Bisericii. Nimeni nu le are pe toate în Biserică, ci fiecare atîta cît i-a hotărât Duhul Sfînt potrivit cu locul lui în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii și după măsura credinței lui.

Simțămîntul acestei soborniciți și, simțămîntul a-tot-răspunderii personale, este o trăsătură deosebită a fiecărui creștin. Creștinul știe: cînd cade, îi trage după sine și pe alții; cînd se ridică, îi ridică împreună cu sine și pe alții. Viața lui nu este doar a lui, ci este întreșesută cu viața celorlalți frați după credință, fiindcă totuși alcătuim trupul cel unul al Bisericii. Iar în Biserică noi avem toate de obște: și pe Dumnezeu, și sfînțenia, și sufletul, și conștiința, și inima. Prin rugăciune și har, fiecare este în totuși și totuși în fiecare. Cine știe cît datorează fiecare dintre noi Sfînșilor lui Dumnezeu și rugăciunilor lor: însuși sufletul lui, și însuși credința lui, și însuși mîntuirea lui! Este mădular al Bisericii? Asta înseamnă: ești legat organic cu Sfînșii Apostoli, și cu Mucenicii, și cu Mărturisitorii și cu toate Puterile îngerești din ceruri. Dragostea sfîntei soborniciți unește în Biserică,

une[te dumnezeiesc-omene[te între ele m\dulele Bisericii. {i toate împreun\, [i fiecare dintre ele, tr\iesc prin via]a soborniceasc\ a Bisericii. Iar această\ dragoste sfînt\ a sobornicit\]ii atîrn\ de credin]a lor în Hristos [i de via]a lor în Hristos. De aceea [i bineveste[te de Dumnezeu în]elep]itul Apostol cre[tinilor: *Deci, precum a]i primit pe Hristos Iisus Domnul, a[a s\ vie]ui]i într-Însul* (Coloseni 2:6). Adic\: Nimic s\ nu schimba]i în Domnul Hristos [i nici s\ nu-l ad\uga]i nimic; a[a cum este, El este atît Dumnezeie[te, cît [i omene[te, a-tot-des\vîr[it. Noi, Apostolii, un astfel de Domn Hristos, Dumnezeu-Om, v-am propov\duit [i v-am predanisit; [i voi a[a L-a]i primit. {i a[a *în El s\ vie]ui]i*.

În El s\ vie]ui]i! Aceasta este porunca poruncilor. S\ vie]ui]i nu adaptîndu-L pe El la voi, ci adaptîndu-v\ pe voi la El; nu schimbîndu-L pe El dup\ asem\narea voastr\, ci schimbîndu-v\ pe voi în[iv\ dup\ asem\narea Lui; nu rezidindu-L pe El dup\ chipul vostru, ci rezidindu-v\ pe voi în[iv\ dup\ chipul Lui. Numai trufa]ii de eretici [i nebunii nimicitori de suflete rezidesc, fac altul, schimb\ pe Dumnezeu-Omul Hristos dup\ poftete [i socotin]ele lor. De aici, atî]ia "hristo[i mincino[i" în lume [i atî]ia cre[tini mincino[i. Iar adev\ratul Domn Hristos, întru plinirea istoricit\]ii [i realit\]ii Sale evanghelice Dumnezeu-omene[ti, este întreg în trupul Lui cel Dumnezeu-omenesc, Biserica Ortodox\; precum în vremea Apostolilor, a[a [i ast\zi, a[a [i în veci. Via]a Lui Dumnezeu-omeneasc\ se prelunge[te prin Dumnezeu-omenescul trup al Bisericii în toate veacurile [i în toat\ ve[nicia. Vie]uind în Biseric\, noi vie]uim "în El", precum [i porunce[te purt\torul de Hristos Apostol. Iar în cea mai deplin\ m\sur\ tr\iesc astfel Sfin]ii. Ei p\streaz\ chipul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos în minunata lui a-tot-facere de via]\, a-tot-adev\r, a-tot-frumuse]e [i neschimbare. Totodat\, Sfin]ii cei dup\ chipul lui Hristos ai Mîntuitorului p\streaz\ în Dumnezeiesc-omeneasca sa des\vîr[ire [i neschimbare [i scopul Dumnezeu-omenesc al fiin]ei [i vie]ii omene[ti, cel hot\rît de Dumnezeu-Omul Domnul Hristos [i cu putin]\ de înf\ptuit numai în trupul Lui Dumnezeu-omenesc. Dimpotriv\, orice schimbare, mic[orare, simplificare, reducere [i antropomorfizare a scopului cre[tin duce de rîp\ cre[tinismul, îl lipse[te de sarea lui, îl face p\mîntesc, îl prefăce într-o obi[nuit\ religie omeneasc\ ofticoas\, într-o filosofie umanist\ ofticoas\, într-o etic\ umanist\ ofticoas\, într-o [tiin]\ umanist\ ofticoas\, într-o crea]ie umanist\ ofticoas\, într-o societate umanist\ ofticoas\.

Orice nou m\dule al Bisericii înseamn\ adaos la trupul Bisericii [i cre[tere a trupului ei. Pentru c\ fiecare, în lucrarea sa cu r\spundere, se face de un trup cu trupul Bisericii. Iar locul cuvenit în trupul Bisericii i-l împarte Însu]i Domnul, f\cîndu-l parte vie [i alc\tuitoare a ei. Cu adev\rat, numai în organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii to]i lucreaz\ pentru fiecare [i fiecare pentru to]i, to]i tr\iesc pentru fiecare [i fiecare tr\ie[te pentru to]i. Cu adev\rat, numai în Biseric\ a fost dezlegat\ în chip des\vîr[it atît problema persoanei, cît [i cea a societ\]ii; [i numai în Biseric\ a fost înf\ptuit\ [i persoana des\vîr[it\, [i

societatea des\vr[it\. De fapt, în afara Bisericii nu exist\ nici persoan\ adev\rat\, nici societate adev\rat\.

Sfântul Ioan Damaschin bine-veste[te: "Hristos, capul nostru, ni Se împlt[e]te nou\ pe Sine Însu[i – μεταδιδωσιν εαυτον - [i prin aceasta ne une[te cu Sine [i între noi, fapt în urma c\ruia avem unii c\tre al]ii potrivire, de[i fiecare dobînde[te ajutorul Duhului atît cît poate s\l încap\".¹¹

Domnul Hristos este capul Bisericii, [i numai ca atare este El [i Mîntuitorul trupului Bisericii (Efeseni 5:23). În calitate de cap al Bisericii, Domnul Hristos d\ neîncetat trupului Bisericii tot ce îi este de trebuin\ pentru via]a Dumnezeu-omeneasc\ [i mîntuirea tuturor m\dulelor lui de p\cat, de moarte [i de diavol. Biserica este întotdeauna Biserica lui Hristos, este Biseric\ prin aceea c\ El e întotdeauna capul ei, iar ea este întotdeauna trupul Lui. În ea totul depinde de El: ea prin El tr\ie[te, prin El exist\, prin El mîntuie[te, prin El în-nemure[te - ascultîndu-L în toate [i slujindu-L cu toat\ fiin]a sa. În Biseric\, Dumnezeu este totul [i toate pentru om. Biserica este cea mai des\vr[it\ organiza]ie, pentru c\ este cel mai des\vr[it organism: organism Dumnezeu-omenesc. În ea, Dumnezeu [i omul sînt uni]i într-un singur organism Dumnezeu-omenesc duhovnicesc-haric: Dumnezeu tr\ie[te în om [i prin om, [i omul tr\ie[te în Dumnezeu [i prin Dumnezeu; omul se supune întru toate de bun\ voie lui Dumnezeu, se des\vr[e]te prin Dumnezeu, cre[te cu cre[terea lui Dumnezeu întru b\rbat des\vr[it, dup\ m\sură vîrstei plinirii lui Hristos (Coloseni 2:19; Efeseni 4:13), îns\ nu înceteaz\ a fi om; toate acestea se s\vr[esc [i au loc în duhul simbiozei Dumnezeu-omene[ti, al împreun\vie]uirii Dumnezeu-omene[ti, al împreun\lucr\rii Dumnezeu-omene[ti, al dreptei-cump\niri [i plinirii Dumnezeu-omene[ti. Drept aceea, Biserica este singura comunitate adev\rat\ [i real\, singura societate adev\rat\ [i des\vr[it\; în ea, [i individul se des\vr[e]te prin societate, [i societatea prin individ; atît unul, cît [i cealalt\, dobîndesc putere pentru o asemenea nevoin\ de la minunatul Domn Hristos, Care este totodat\ [i capul societ\]ii luat\ ca întreg, [i capul fiec\rui individ luat ca persoan\. Ca atare, în afara Bisericii nu poate s\ existe nici societate adev\rat\ [i nici persoan\ adev\rat\.

Sfin]enia purcede de la Cel sfînt, la fel ca luminarea de la lumin\. Biserica, cuprinzînd în sine toate lumile, putea fi sfin]it\ numai de c\tre o astfel de fiin]\ a-tot-sfînt\ [i a-tot-cuprinz\toare cum este Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos. Ca s\ o sfin]easc\ pe ea, El S-a dat pe Sine pentru ea, S-a dat pe Sine întreg pentru ea, S-a l\sat pe Sine întreg ei [i pe Sine a întemeiat-o pe ea (Efeseni 5:25). Toat\ via]a Dumnezeului-Om nu este nimic altceva decît mîntuire a lumii de p\cat, de moarte [i de diavol, prin facerea [i p\strarea Bisericii în lume. El a umplut fiin]a Bisericii cu Sine, cu sfintele Sale puteri Dumnezeie[ti, [i astfel a sfin]it-o toat\, încît ea, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune, mîntuie[te pe oameni de p\cat, de moarte [i de diavol, de care nici o

¹¹ Sfântul Ioan Damaschin, *Tilcuire la Efeseni*: PG 95, 844A.

putere de sub cer nu poate mîntui. El a făcut aceasta mai ales botezînd-o cu Duhul Sfînt în ziua Sfintei Cincizecimi, ca [i ea s\ sfin]easc\ botezînd cu Duhul Sfînt [i ap\ (Efeseni 5:26; v. Timotei 3:5; Ioan 3:5). {i ea doar prin această des\vîr[it\ [i a-tot-puternic\ sfin]enie Dumnezeiasc\ cur\]e[te fiin]a omeneasc\ de tot ce e nesfînt, p\c\tos, diavolesc. {i acum tot omul se cur\]e[te [i se sfin]e[te în ea, prin baia apei [i prin cuvînt (Efeseni 5:26; v. [i Tit 3:5; Ioan 3:5). Cuvîntul lui Dumnezeu sfin]e[te apa prin Duhul Sfînt; Duhul Sfînt este ceva nev\zut, iar apa sfin]it\ ceva v\zut. Se d\ [i unul, [i cealalt\, pentru c\ omul este o fiin]\ îndoit\: din duh nev\zut [i din trup v\zut. De vreme ce cuvîntul lui Dumnezeu sfin]e[te apa cea moart\, cum s\ nu sfin]easc\ [i sufletul omenesc cel viu, cel dup\ chipul lui Dumnezeu [i nemuritor? Ca s-o sfin]easc\ cur\]ind-o prin baia apei [i prin cuvînt (Efeseni 5:26; v. Tit 3:5; Ioan 3:5); numai puterea sfînt\ [i a-tot-sfin]itoare a lui Hristos, prezent\ prin cuvîntul lui Dumnezeu în apa botezului, cur\]e[te pe om de tot p\catul, de necur\]ie [i de diavol, umplîndu-l de sfin]enia cea Dumnezeiasc\ [i de Dumnezeu, fiindc\ oricine se boteaz\ în Hristos în Hristos se îmbrac\ (Galateni 3:27). În Biseric\ totul este de la Hristos, [i totul în Hristos; El e întreg în ea, [i ea întreag\ în El.

Întrucît Hristos este întreg în Biseric\, [i întreaga Biseric\ în El, ea e s\l\vit\, sfînt\ [i f\r\ de pat\ (Efeseni 5:27). Ca s\ o fac\ astfel, El a adus în ea, a întrupat în ea, ca în trupul S\u, toat\ Persoana Sa Dumnezeu-omeneasc\, toat\ via]a Sa Dumnezeu-omeneasc\ [i toat\ nevoin]a Sa Dumnezeu-omeneasc\. În cea mai curat\ form\ a sa, Biserica e pe de-a-ntregul El, Dumnezeu-Omul Hristos, prelungit în toate veacurile [i în toat\ ve[nicia. Ca atare, Biserica nu are pat\, sau zbîrcituri, sau altceva de felul acesta (Efeseni 5:27). Cu adev\rat, ce neajuns are ea? Pentru ce ar putea fi muștrat\? Oare nu cur\]\ ea de toate p\catele, [i de cele mai mari, [i de cele mai mici? Oare nu sloboze[te ea de toate mor]ile [i de to]i diavoli? Oare nu prime[te pe oricine se întoarce la ea? Oare nu mîntuie[te pe oricine de p\cat, de moarte [i de diavol? Oare este margine iubirii ei de oameni [i puterii ei? Iar toate acestea le face în ea puterea Dumnezeiasc\ a lui Hristos, întotdeauna sfînt\ [i a-tot-puternic\ (Coloseni 1:29).

Domnul a făcut Biserica astfel prin Crucea Sa, prin sîngele S\u Dumnezeu-omenesc pe care l-a v\rsat pe Cruce. Sîngele acesta este cur\]irea Bisericii [i mîntuirea ei. El este [i unirea ei Dumnezeu-omeneasc\, [i unitatea ei cu Dumnezeu [i cu oamenii. Sîngele Dumnezeu-Omului Hristos este ve[nic noua, r\scump\r\toarea, mîntuitoarea, a-tot-f\c\toarea [i a-tot-unitoare a putere a Bisericii. În Persoana Dumnezeu-Omului s-au unit în chip a-tot-des\vîr[it firea Dumnezeiasc\ [i omeneasc\, Dumnezeu [i omul, a[a încît oamenii, care pîn\ atunci erau departe de Dumnezeu prin p\cat, s-au făcut prin sîngele Dumnezeu-omenesc apropia]i ai lui Dumnezeu, una cu Dumnezeu (Efeseni 2:13, 14), s-au făcut m\dulare ale trupului Lui, din carnea Lui [i din oasele Lui (Efeseni 5:30). Prin Dumnezeu-Omul Hristos a fost înf\ptuit\ pe p\mînt o realitate de neînchipuit: noi, oamenii, noi, mamifere (fiin]e) iubitoare de p\cat, am intrat

prin El în înrudire de sînge cu Dumnezeu, fiindcă sîngele Lui Dumnezeu-omenesc, izvorul vieții noastre ve[nice, al nemuririi noastre Dumnezeu-omene[ti, ne une[te în chipul cel mai apropiat cu El, singurul Dumnezeu adev\rat, în Care [i este via]a ve[nic\ (v. I Ioan 5:20; 5:11; 1:2). Sîngele cel Dumnezeiesc al Domnului Hristos este putere Dumnezeu-omeneasc\ ce sfin]e[te, ce cur\]e[te, ce schimb\ la fa]\, ce în-cre[tineaz\, ce îm-biserice[te, ce în-dumnezeu-omene[te, ce în-treimific\, ce mîntuie[te. Drept aceea Noul Leg\mînt este leg\mînt întru sîngele Dumnezeu-Omului Hristos. {i acest leg\mînt se prelunge[te euharistic în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, unindu-ne prin sîngele Dumnezeu-omenesc pe noi, oamenii, cu Dumnezeu [i între noi. Fiindcă, unind pe om cu Dumnezeu-Omul, acest prea-sfînt sînge ne une[te prin El cu to]i oamenii. Este v\dit faptul istoric c\ unirea real\, adev\rat\ [i nemuritoare a omului cu oamenii se s\vr[e]te prin Dumnezeu-Omul; Dumnezeu este mai aproape de fiecare om decît este omul însu[i fa]\ de sine, mai aproape [i fa]\ de to]i oamenii decît sînt ei în[i fa]\ de sine. Drept aceea, nu exist\ pentru om unire cu sine însu[i [i cu oamenii din jurul s\u f\r\ Dumnezeu, f\r\ Dumnezeu-Omul, f\r\ înrudirea [i unirea cea dup\ sînge cu El. Iar această înrudire [i unire a omului dup\ sînge cu Dumnezeu, [i această înrudire [i unire a omului cu oamenii dup\ sîngele Dumnezeu-Omului, se împlinesc în trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos - Biserica. {i anume, concret [i tr\it: în Sfînta Euharistie, prin Sfînta Cuminecare cu trupul [i sîngele lui Hristos.

Sîngele Dumnezeu-Omului une[te pe om cu Dumnezeu; ca [i pe Crucea Golgotei, tot a[a [i în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, prin purt\torul de via]\ [i în-dumnezeitorul sînge din Sfînta Tain\ a Împ\rt\iriii, în Sfînta Liturghie. Mai mult: întrucît este sîngele Dumnezeu-Omului Hristos [i Biserica este trupul Lui, pentru aceasta el [i este puterea unitoare care une[te toate m\dulele Bisericii într-un singur trup, într-o singur\ via]\, într-un singur suflet, într-o singur\ inim\, într-o singur\ ob[te Dumnezeu-omeneasc\ - κοινωνία: *Potîrul binecuvînt\rii pe care-l binecuvînt\m nu este oare împreun\ - unirea - κοινωνία - cu sîngele lui Hristos? {i pîinea pe care o frîngem, nu este oare împreun\ - unirea - κοινωνία - cu trupul lui Hristos? Ca o singur\ pîine, un singur trup mul]i sîntem, c\ci to]i ne împ\rt\im dintr-o singur\ pîine* (I Corinteni 10:16,17). Aceste cuvinte Dumnezeu-omene[ti ale purt\torului de Hristos Apostol ne descoper\ îns\ [i Taina Bisericii, Taina ei euharistic\ [i natura ei euharistic\. Sfînta Euharistie, Sfînta Împ\rt\anie, ne une[te nu numai cu El, Cel de neînlocuit, ci [i între noi. Mîncînd sfîntul Lui trup, devenim de un trup cei mul]i. Unindu-ne cu El, ne unim cu unire sfînt\ [i între noi. Aceasta este sfînta unire a oamenilor, unirea Dumnezeu-omeneasc\, singura adev\rat\ unire [i singura ve[nic\ unire a oamenilor. C\ci în Dumnezeu-Omul Hristos nu doar c\ sîntem ve[nic vii, ci [i ve[nic una: una precum [i trupul este unul. Exist\ vreo unire mai strîns\ decît aceasta? {i înc: exist\ vreo unire mai ve[nic\ decît

aceasta, de vreme ce trupul Bisericii este un trup ve[nic? Astfel stau lucrurile în trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos, al Bisericii; în el, "un trup sîntem cei mulți". Prin El, prin Dumnezeu-Omul, un trup sîntem cei mulți. Sfînta Euharistie, Sfînta Liturghie, Sfînta Împărtășanie sînt tocmai expresia acestei realități dumnezeiesc-omenești. Iar făcătorul de minuni [i pururea istoricul Dumnezeu-Om a unit în Sine Însuși pentru întîia oară, prin întruparea Sa, pe Dumnezeu [i pe om, cu o unire ve[nic. [i toate acestea le-a transferat [i le transferă încetare asupra tuturor oamenilor. Le-a transferat [i le transferă încetare, pe temei Dumnezeu-omenesc. Fiindcă Hristos a întemeiat Biserica pe trupul Său Dumnezeu-omenesc, adică pe realitatea pămîntească a vieții [i prezenței Sale Dumnezeu-omenești în lumea noastră. Cel prea-bun S-a întrupat ca să ne împreună-m întrupeze cu Sine (Efeseni 3:6), [i astfel să ne îndumnezeiască, [i astfel să ne dăruiască tot ce este al Său. [i face lucrul acesta în primul rînd prin Sfînta Împărtășanie în Sfînta Euharistie a Bisericii.

Un trup sîntem, cei mulți, fiindcă nimeni dintre noi nu alcătuiește tot trupul, ci fiecare este doar o parte a trupului, încît să simțim [i să [tim întotdeauna cît sîntem de atîrători unul de altul: toți de fiecare [i fiecare de toți. [i cît de trebuitori sîntem unul altuia: toți fiecăruia [i fiecare tuturor; [i mai mult: fiecare fiecăruia. Puterea noastră, [i tîria, [i viața, [i nemurirea [i fericirea sînt numai în această unire, pe care ne-o dă cine? Trupul lui Hristos, trupul lui Dumnezeu. Minunatul Domn Hristos este adevărata mîncare, adevărata noastră bunătură (Vezi Ioan 6:55, 56; 48). El este *pîinea cea una* cu care ne hrănim [i prin El *toți într-o pîine avem unire*. El este unirea însăși [i sfînta putere a acestei uniri, a sfintei sobornicități a Bisericii. Împărtășindu-ne cu Sfintele Taine ale Domnului Hristos, noi ne împărtășim cu Sfîntul Lui Trup, care e totdeauna unul [i pretutindeni unul. Astfel noi, cei mulți, sîntem un trup în Hristos [i unul altuia mîdulare (Romani 12:5; v. [i I Corinteni 12:27).

Aceasta este înțelepciunea cea după Dumnezeu a Sfîntului Apostol. [i urmează, cu înțelepciune Dumnezeiască, cel de-al cincilea evanghelist, Sfîntul Ioan Gură de Aur: "Numind Sfînta Împărtășanie unirea trupului lui Hristos, Apostolul a vrut să spună ceva mai apropiat, drept care a [i adăugat: O pîine, un trup sîntem noi, cei mulți. Fiindcă ce este pîinea? Trupul lui Hristos. [i ce se face cei ce se împărtășesc? Trupul lui Hristos; nu mai multe trupuri, ci un singur trup. Căci, după cum pîinea, făcută din multe boabe de grâu, una este, încît nu se văd boabele din pricina unirii lor, așa [i noi sîntem uniți atît unul cu altul, cît [i cu Hristos."¹²

Despre această realitate Dumnezeu-omenească, de Dumnezeu înțelepțitul Cabasila bine-vestește următoarele: "Biserica se arată pe sine în Sfintele Taine nu ca în simboluri, ci precum mîdularele în inimă, [i ramurile în rădăcina sadului, [i - după cuvîntul Domnului - ca viața de viață în butucul ei (Ioan 15:1,5). Căci aici nu este doar o părțică - κοινωνία - de nume sau o analogie după

¹² *Tîlcuire la I Corinteni*, Omilia 24:2; PG 61, 200.

asemănare, ci o identitate - ταυτότης. Fiindcă aceste Sfinte Taine sînt trupul [i sîngele lui Hristos, [i tocmai acestea sînt mîncarea [i bătura cea adevărată a Bisericii lui Hristos; [i împărtășindu-se cu acestea, ea nu le preschimbă în trup omenesc, cum se întîmplă cu hrana omenească, ci ea însăși se preschimbă în trupul [i sîngele lui Hristos... {i, dacă cineva ar putea vedea Biserica lui Hristos după măsura în care ea s-a unit cu El împărtășindu-se cu trupul Lui, atunci nu ar vedea nimic altceva decît numai trupul Domnului. De aceea [i scrie Pavel: Voi sînteți trupul lui Hristos [i mîdulare unul altuia (1 Corinteni 12:27)." ¹³ Dacă Hristos este unul, spune Sfîntul Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu, atunci unul este capul Bisericii [i unul este trupul ei. ¹⁴ Pe acest temei noi sîntem prin Hristos [i în Hristos un trup [i mîdulare unul altuia, împreună cu toți Sfinții Apostoli, [i Prooroci, [i Mucenici, [i Mărturisitori, [i cu toți Sfinții. Iar decît această unire în Hristos împreună cu toți Sfinții (vezi Efeseni 3:12; 4:11-16) nu este pentru ființa omenească nimic mai bun, nimic mai luminos, nimic mai fericit, nimic mai ve[nic, nimic mai vrednic de iubire în toate lumile cunoscute [i cu puțin] de închipuit. E bucuria bucuriilor a fi împreună cu toți Sfinții un trup, [i încă trupul lui Hristos!

Dacă ar fi cu puțin] să se adune toate Tainele Noului Legămînt, ale legămîntului Dumnezeu-Omului, [i toate Tainele Bisericii lui Hristos, ale Bisericii Dumnezeu-Omului, într-o singură Taină, aceasta ar fi Sfînta Taină a Împărtășaniei, Sfînta Taină a Euharistiei. Taina aceasta ne arată [i totodată ne dă pe Domnul Hristos întreg, în toată minunata strălucire a Persoanei Lui Dumnezeu-omenești [i a trupului Său Dumnezeu-omenesc, care este Biserica. Pentru că Sfînta Împărtășanie [i Euharistie sînt însuși trupul Lui Dumnezeu-omenesc, însuși sîngele Lui Dumnezeu-omenesc, Însuși El cu Biserica Sa în negrăita plinire a Dumnezeuirii [i omenirii Sale - Dumnezeu-omenirii Sale. Noul Legămînt este pus, cu adevărat, pe un temei nou, unic [i neasemuit: legămînt în sîngele lui Dumnezeu, legămînt în trupul lui Dumnezeu. {i acest Dumnezeu-omenesc legămînt între Dumnezeu [i om este înfăptuit pe toată ve[nicia de către minunatul Dumnezeu-Om, Domnul Hristos, [i de către Biserica Lui cea Dumnezeu-omenească.

Sfînta Împărtășanie este întotdeauna trupul a-tot-viului Domn Iisus: *Acesta este trupul Meu*, [i noi sîntem prin ea întotdeauna ai Lui, de fiecare dată din nou ai Lui. Dar [i ai celor ce se împărtășesc cu trupul acesta sfînt. În fapt, în Sfînta Euharistie este toată Biserica, [i toate Tainele ei [i toate cele sfinte ale ei. În ea este tot Domnul Hristos; în ea este tot Noul Legămînt, legămînt întru sîngele a-tot-făcător de viață al lui Dumnezeu: Noul Legămînt întru sîngele Meu (1 Corinteni 11:25). Prin Sfînta Împărtășanie noi reînnoim mereu legămîntul nostru cu Domnul Hristos, atît ca indivizi, cît [i ca norod al lui Dumnezeu (vezi Tit 2:14; Evrei 2:17; 8:8-10; 2 Corinteni 6:16); ne întărim mereu în el; [i el e

¹³ *Tîlcuirea Liturghiei*, cap. 38; PG 150, 452C-453A.

¹⁴ *Cuvîntul* 4:38; PG 36, 292B.

pentru noi întotdeauna, în fapt, un legămînt nou, Noul Legămînt în Dumnezeu-Omul Hristos. Acesta este lucrul care nu trebuie nicicînd uitat, ci totdeauna amintit [i reînnoit în cuget, [i astfel s\ ne înviem mereu în Biseric\ cu via]a Dumnezeu-omeneasc\. Pentru aceasta Domnul [i legiuie[te porunca binevestitoare: Aceasta s\ o face]i întru pomenirea Mea (1 Corinteni 11:24-25; Luca 22:19).

Aceast\ "pomenire" liturgic\ euharistic\ ne aduce aminte de toat\ nevoin]a Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii lumii pe care a s\vr[it-o Domnul Hristos. Dup\ cuvîntul cel de Dumnezeu insuflat al Sfîntului Damaschin: "S\vr[irea acestor Sfinte Taine pline[te toat\ iconomia duhovniceasc\ [i mai presus de fire a întrup\rii lui Dumnezeu Cuvîntul." ¹⁵ Aceast\ sfînt-euharistic\ "aducere aminte" este în fapt sfînt-tainic\ dare nou\ a Domnului Hristos Însu[i, în toat\ plinirea Dumnezeu-omenirii Lui. Fiindc\ nimic din Noul Legămînt nu ni-L d\ atît de întreg pe Domnul Hristos ca Sfînta Euharistie [i Împ\rt\[anie: pe Cel ve[nic, Cel a-tot-viu [i a-tot-d\l\tor de via]\, Care e pururea Acela[i [i a-tot-Acela[i - ieri, [i azi [i în veci (Evrei 13:8). Prin Sfînta Împ\rt\[anie noi tr\im toat\ acea Dumnezeu-omeneasc\ [i de mîntuire nevoin]\ a Mîntuitorului ca pe propria noastr\ nevoin]\. Iar mai întîi de toate a-tot-mîntuitoarea Lui moarte [i înviere, fiindc\ acestea ne aduc deplin în îns\[i inima [i îns\[i ve[nicia mîntuirii Dumnezeu-omene[ti. Pentru aceasta bineveste[te Sfîntul Apostol: *Fiindc\, de cîte ori mîncă]i pîinea aceasta, voi vesti]i moartea Domnului, pîn\ ce va veni* (1 Corinteni 11:26).

Trupul Domnului Hristos întrupat, pe care El l-a luat din Preasfînta N\sc\toare de Dumnezeu [i de la Duhul Sfînt, [i trupul S\u din Sfînta Împ\rt\[anie, precum [i trupul S\u ca Biseric\, toate acestea sînt, la urma urmelor, un trup unic [i a-tot-mîntuitor. Fiindc\ Domnul Iisus este Acela[i, ieri, [i azi [i în veci (Evrei 13:8). Lucrul acesta îl m\rturise[te cu heruvimic\ vedere duhovniceasc\ evanghelistul cel cu Gur\ de Aur: "Cei care v\ împ\rt\[i]i din trupul [i sîngele Domnului Hristos, aduce]i-v\ aminte, noi ne împ\rt\[im dintr-un trup ce prin nimic nu se deosebe[te de cel ce [ade sus, c\ruia Îngerii se închin\; acest trup îl gust\m –τουτου απογευομεθα. O, cîte c\i ne sînt deschise spre mîntuire! Domnul ne-a f\cut trup al S\u, ne-a dat nou\ trupul S\u. C\, precum trupul acesta este unit cu Hristos, a[a [i noi ne unim cu El prin aceast\ pîine. C\ nu l-a fost destul c\ S-a f\cut om [i c\ a fost [i r\stignit pentru noi, ci Se [i une[te pe Sine cu noi - [i nu doar prin credin]\, ci [i cu lucrul ne face trup al S\u." ¹⁶

Trupul Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat este a-tot-valoarea cea mai înalt\ pentru fiin]a omeneasc\ în toate lumile. În el sînt toate ve[nicele, Dumnezeie[tile [i Dumnezeu-omene[tile valori [i realit\]i. Cea de a doua Fa]\a Sfintei Treimi, Dumnezeu Cuvîntul, S-a întrupat [i S-a f\cut Dumnezeu-Om

¹⁵ *Despre Preasfîntul Trup*, 2; PG t. 95, 408.

¹⁶ *Tîlcuire la Efeseni*, Omilia 3:3; PG 62, 27; *Tîlcuire la Matei*, Omilia 82, 5; PG 58, 743.

pentru a Se face Biserică, a împlini în ea [i neîncetat a s\vr[i nevoin]a mîntuirii lumii [i a oamenilor de p\cat, de moarte [i de diavol. Dumnezeu S-a f\cut om, S-a f\cut trup, pentru ca omul s\ se fac\ dumnezeu prin Dumnezeu-Omul, în trupul cel Dumnezeu-omenesc al Lui = al Bisericii. Aceasta este toat\ binevestirea Dumnezeu-Omului [i a Bisericii Sale. Dumnezeu [i tot ce este Dumnezeiesc, omul [i tot ce este cu adev\rat omenesc sînt în Biserică în chip organic [i adev\rat, ca trup. Toat\ plinirea Dumnezeirii tr\ie[te în Biserică trupe[te – σωματικώς (Coloseni 2:9). Ca cei ce sîntem de un trup cu Hristos, ca cei ce sîntem de un trup cu trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii Lui, noi primim de la această Dumnezeiască plinire a Mîntuitorului tot ce ne trebuie pentru via[ă ve[nic\ în amîndou\ lumile: primim har peste har [i tot adev\rul Dumnezeiesc, cu toate netrec\toarele lui bog\]ii, vrednicii, bucurii (Coloseni 2:9-10; Efeseni 2:19; Ioan 1:17).

La mijloc este o *mare tain*, cea mai mare din toate lumile noastre: Hristos [i Biserica (Efeseni 5:32). Neamul omenesc nu are minte [i cuvînt îndeajuns spre a înf\]i[a fie [i aproximativ această prea-sfînt\ [i prea-mare tain\]. Hristos e totodat\ Dumnezeu-Cuvîntul [i om, Dumnezeu-Cuvîntul [i Biserica, Dumnezeu-Cuvîntul cu trupul în ceruri [i în trupul S\u, Biserica, pe p\mînt. Oare nu este aceasta o *mare tain*? M\dulele Bisericii alc\tuiesc un organism, un trup, [i cu toate astea fiecare r\mîne o persoan\ osebit\]. Oare nu este aceasta o mare tain\? În Biserică totul este sobornicesc, [i totu[i totul este personal; fiecare tr\ie[te în to]i [i to]i în fiecare, [i totu[i via]a fiec\ruia este propria lui via]\ [i persoana fiec\ruia este propria lui persoan\]. Oare nu este aceasta o mare tain\? În Biserică tr\iesc atî]ia p\c\to[i, [i cu toate acestea ea este sfînt\ [i f\r\ de pat\, f\r\ nici un fel de pat\ sau zbîrcitur\ (Efeseni 5:27). Oare nu este aceasta o mare tain\? {i a[a mai departe, de la lucrul cel mai mic [i pîn\ la cel mai mare, în Biserică totul este o mare tain\, fiindc\ în toate Se afl\ tot minunatul Domn Hristos, cu toate nenum\ratele Sale taine Dumnezeu-omene[ti. Drept aceea, Biserica este minunea cea mai mare a tuturor lumilor zidite, minune de care se uimesc [i Îngerii în cer. În unica ei binevestire, în a-tot-Dumnezeiasca ei Evanghelie doresc [i Îngerii s\ priveasc\, fiindc\ prin Biserică li se face cunoscut\ [i lor în]elepciunea cea de multe feluri a lui Dumnezeu (I Petru 1:12; Efeseni 3:10).

Dumnezeu-Omul Hristos a unit în Biserica Sa toate cele din ceruri [i cele de pe p\mînt (Efeseni 1:10); toate Tainele cerului [i ale p\mîntului s-au împreunat într-o singur\ Tain\, [i astfel s-a dobîndit Taina cea mare, a-tot-Taina: Biserica. Această mare Tain\ p\trunde toate m\dulele Bisericii, toat\ via]a lor, toate leg\turile lor. Drept aceea, totul în Biserică este minune, totul este Tain\ "mai presus de cuget" = mai presus de ra]iune. Aici nu este nimic obi[nuit, nimic banal, nimic de mîna a doua, nimic de pu]in\ însemn\tate, fiindc\ totul este Dumnezeu-omenesc, totul este unit organic într-un singur

organism Dumnezeu-omenesc, într-o singură [i atotcuprinzătoare "mare Taină"
Dumnezeu-omenească: Biserica Ortodoxă.

ÎNSUȘIRILE BISERICII

Însușirile Bisericii sînt nenumărate, fiind de fapt însușirile Dumnezeu-Omului Hristos, iar prin El și însușirile Dumnezeirii celei în Treime. Însă de Dumnezeu înțelepții și Prinți ai Soborului al doilea a toată lumea, cîrmuși și cîlăuzi de Duhul Sfînt, le-au concentrat, în cel de-al nouălea articol al Simbolului de credință, în acestea patru: "Cred într-una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică." Aceste însușiri ale Bisericii - unicitatea, sfințenia, sobornicitatea și apostolicitatea ei - vin din însăși firea și din scopul ei. Ele hotărînesc limpede și exact caracterul Bisericii Ortodoxe a lui Hristos, prin care ea, ca aezămînt instituțional și obște comunitate Dumnezeu-omenească, se deosebește de toate aezămintele instituționale și obștile comunităților omenești.

1. Unimea și unicitatea Bisericii

După cum Persoana Dumnezeu-Om Hristos este una și unică, tot așa și Biserica, întemeiată prin El și în El, este una și unică. Unicitatea Bisericii reiese în chip necesar din unicitatea Persoanei Dumnezeu-Omului Hristos. Biserica, fiind în mod organic unul și unicul organism Dumnezeu-omenească din toate lumile, nu are, după toate legile cerești și pămîntului, cum s-a se împărți. Orice împărțire ar însemna moartea ei. Fiind toată în Dumnezeu-Omul, ea este întîi de toate și întru totul un organism Dumnezeu-omenească și apoi o organizație Dumnezeu-omenească. În ea totul este Dumnezeu-omenească: și firea, și credința, și dragostea, și Botezul, și Euharistia, și fiecare Taină a ei, și fiecare sfîntă faptă bună a ei; și toată învinșătura ei, și toată viața ei, și toată nemurirea ei, și toată veșnicia ei, și toată întocmirea ei. Da, da, da: în ea totul este unit și nedespărțit în chip Dumnezeu-omenească: și în-creștinarea, și luminarea, și în-dumnezeirea, și în-treimificarea, și mîntuirea. În ea, toate sînt unite în chip organic și haric într-un singur trup Dumnezeu-omenească, sub un singur cap - Dumnezeu-Omul Hristos. Toate mîdularele ei, deși ca persoane sînt pururea întregi și neîrîbite, sînt unite printr-un singur har al Duhului Sfînt și, prin mijlocirea Sfințelor Taine și sfințelor fapte bune, într-o unitate organică, alcătuiesc un singur trup și mîrturisesc o singură credință, care le unește între ele și cu Domnul Iisus.

Purtătorii de Hristos Apostoli bine-vestesc, insuflați de Dumnezeu, unimea și unicitatea Bisericii, vîzîndu-i temelul în unimea și unicitatea Persoanei întemeietorului ei, a Dumnezeu-Omului Hristos: Fiindcă altă temelie nimeni nu poate să pună decît aceea care este pusă, care este Iisus Hristos (1 Corinteni 3:11).

Urmîndu-i pe Sfin]ii Apostoli, Sfin]ii P\rin]i [i Dasc\li ai Bisericii m\rturisesc cu Dumnezeiasc\ în]elep]ciune heruvimic\ [i rîvn\ serafimic\ unimea [i unicitatea Bisericii Ortodoxe. Astfel, este de în]eles rîvna fierbinte a Sfin]ilor P\rin]i ai Bisericii fa]\ de orice desp\r]ire de Biseric\ [i c\dere din Biseric\ [i atitudinea lor aspr\ fa]\ de erezii [i schisme. În aceast\ privin]\, de nespus\ însemn\tate Dumnezeu-omeneasc\ sînt Sfintele Soboare a toat\ lumea [i locale. Potrivit duhului [i rînduiei lor de Hristos în]elep]ite, Biserica este nu numai una, ci [i unic\.

Dat fiind c\ Domnul Hristos nu poate avea mai multe trupuri, în El nu pot fi mai multe Biserici. Potrivit firii sale Dumnezeu-omene[ti, Biserica este una [i unic\, precum Dumnezeu-Omul Hristos este unul [i unic. Ca urmare, desp\r]irea sau împ\r]irea Bisericii este din punct de vedere ontologic cu neputin\.

Împ\r]irea a Bisericii nu a fost niciodat\, nici nu poate s\ fie, ci au fost [i vor fi c\deri din Biseric\, a[a cum vi]ele care de bun\ voie r\mîn sterpe cad, uscate, din Via Dumnezeu-omeneasc\ cea ve[nic vie (v. Ioan 15:1-6). Din Biserica cea una, unic\ [i de nedesp\r]it a lui Hristos, s-au desp\r]it [i au c\zut în felurite vremuri ereticii [i schismaticii, [i prin aceasta au încetat a mai fi m\dulare ale Bisericii [i de un trup cu trupul ei Dumnezeu-omenesc. Astfel au c\zut mai întîi gnosticii, apoi arienii, pneumatomahii, monofizii, iconoclastii, romano-catolicii, protestan]ii, unia]ii... [i, pe rînd, to]i ceilal]i care apar]in legiunii eretico-schismatice.

2. Sfin]enia Bisericii

Prin firea sa Dumnezeu-omeneasc\, Biserica este, f\r\ îndoial\, un organism f\r\ asem\oare în lumea p\mînteasc\.

În aceast\ fire a ei este [i sfin]enia ei. De fapt, ea este atelierul Dumnezeu-omenesc al sfin]irii oamenilor [i al sfin]irii, prin oameni, a celorlalte zidiri. Ea este sfînt\ ca trup Dumnezeu-omenesc al lui Hristos, c\ruia Însu]i Domnul Hristos îi este cap f\r\ de moarte iar Duhul Sfînt îi este suflet f\r\ de moarte. Drept aceea, în ea toate sînt sfinte: [i înv\]tura ei, [i harul ei, [i Tainele ei, [i faptele ei bune, [i toate puterile ei, [i toate mijloacele ei învistierite în ea pentru sfin]irea oamenilor [i a întregii zidiri.

F\cîndu-Se, din nem\rginita Sa iubire de oameni, Biseric\ prin întrupare, Dumnezeul [i Domnul Iisus Hristos a sfin]it Biserica prin Patimi, [i prin Înviere, [i prin În\]are, [i prin înv\]tur\, [i prin facerea de minuni, [i prin rug\ciune, [i prin post, [i prin Taine, [i prin fapte bune; într-un cuvînt: prin întreaga Sa via\ Dumnezeu-omeneasc\.

Drept aceea s-a [i rostit de Dumnezeu insuflata binevestire: Hristos a iubit Biserica [i S-a dat pe Sine pentru dînsa ca s\ o sfin]easc\ pe ea, cur\ind-o cu baia apei prin cuvînt, ca s\ o pun\ înainte pe ea Lui [i ca Biseric\ sl\vit\, neavînd întin\ciune, nici prihan\ sau altceva de acest fel, ci ca s\ fie sfînt\ [i f\r\ de prihan\ (Efeseni 5:25-27).

Dar e o realitate evanghelică în cursul istoriei: Biserica e plină [i prea-plină de păcătoși. Nu cumva aflarea lor în Biserică micșorează, vatămă, desființează sfîințenia ei? Nu, nicidecum [i în nici un fel. Fiindcă neîmpuținată [i neschimbată este sfîințenia Domnului Iisus - capul ei, [i a Duhului Sfînt - sufletul ei, [i a Dumnezeuie[ții ei învî]turi, [i a Tainelor ei, [i a faptelor ei bune. Biserica îi rabdă pe păcătoși, îi acoperă sub aripile ei [i îi înva]ă, ca să-i trezească [i să-i îndemne la pocăin]ă, la însănătoșire [i schimbare la față duhovnicească; iar ei nu împiedică Biserica să fie sfîntă. Numai păcătoșii nepocă]ii, care se îndrătnicesc în rău [i în răutatea cea de a să voie luptătoare împotriva lui Dumnezeu, sînt t]ia]ii din Biserică, fie prin lucrarea văzută a autorității Dumnezeu-omene[ti a Bisericii, fie prin lucrarea cea nevăzută a judec]ii Dumnezeuie[ti, pentru ca în felul acesta să fie păzită sfîințenia Bisericii. Scoateți afară pe cel rău dintre voi în]ivă (1 Corinteni 5:13).

În scrierile lor [i la Soboare, Sfîin]ii Părin]i au mărturisit sfîințenia Bisericii ca pe o însușire fiin]ială [i neschimbată a ei. Părin]ii Soborului al doilea a toată lumea au definit-o dogmatic în articolul 9 al Simbolului Credin]ei. Iar următoarele Soboare a toată lumea au întărit-o prin pecetea împreună-glăsurii lor.

3. Sobornicitatea Bisericii (catolicitatea = καθολικότης Bisericii)

Însă [i firea Dumnezeu-omenească a Bisericii este prin sine a-tot-cuprinzătoare, universală, sobornicească: Dumnezeu-omene[te universală, Dumnezeu-omene[te catolică, Dumnezeu-omene[te sobornicească. Dumnezeu-Omul Domnul Hristos, prin Sine [i în Sine, a unit în chipul cel mai desvîrșit [i mai deplin pe Dumnezeu cu omul [i, prin om, toate lumile [i toată zidirea. Soarta zidirii este în mod ontologic legată de cea a omului (v. Romani 8:19-24). Organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii cuprinde toate cele din ceruri [i cele de pe pămînt, cele văzute [i cele nevăzute, fie Scaune, fie Domnii, fie Începătorii, fie Stăpînii (Coloseni 1:16). Toate sînt întru Dumnezeu-Omul, [i El este capul trupului Bisericii (Coloseni 1:17-18). În organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii fiecare trăiește plinătatea personalității sale ca o mică celulă vie după chipul lui Dumnezeu. Legea sobornicită]ii Dumnezeu-omene[ti cuprinde toate [i lucrează prin toate, menținîndu-se totdeauna dreapta-cumpănire Dumnezeu-omenească între Dumnezeuiesc [i omenesc. În Biserică noi, oamenii, ca unii ce sîntem de un trup cu trupul ei, trăim întreaga plinire a fiin]ei noastre în dimensiunile ei cele după asemnarea lui Dumnezeu. Mai mult: în Biserica Dumnezeu-omenească, omul trăiește fiin]a sa ca pe o a-tot-fiin]ă, a-tot-fiin]ă Dumnezeu-omenească; se trăiește pe sine nu numai ca pe un a-tot-om, ci [i ca pe o a-tot-făptură. Pe scurt: se trăiește pe sine ca pe un dumnezeu-om după har.

Sobornicitatea Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii este, în fapt, neconținută în creștinare haric\ a omului prin sfintele fapte bune: totul se adună în Hristos Dumnezeu-Omul [i totul trăiește prin El ca fiind al Lui, ca un organism Dumnezeu-omeneasc\ unic [i nedespărțit. Fiindcă viața în Biserică este sobornicizare Dumnezeu-omeneasc\, nevoință haric\, prin fapte bune, de îndumnezeu-înomenire, în creștinare, în-dumnezeire, în-treimificare, în-bisericire. Sobornicizarea Dumnezeu-omeneasc\, sobornicitatea Dumnezeu-omeneasc\ în Biserică se sprijină [i se sâvârșește prin Persoana cea ve[nic vie a Dumnezeu-Omului Hristos, care unește în chipul cel mai desvârșit pe Dumnezeu [i pe om, [i toată zidirea, pe care prea-scurtul sînge al Dumnezeu-Omului, al Mîntuitorului, o spală de păcat, de rău [i de moarte (cf. Coloseni 1:19-22). Sufletul sobornicității Bisericii este tocmai Persoana Dumnezeu-omeneasc\ a lui Hristos. Dumnezeu-Omul este Cel care ține totdeauna dreptă cumpănă Dumnezeu-omeneasc\ între Dumnezeiesc [i omeneasc\ în viața soborniceasc\ a Bisericii. Biserica este întreagă plină [i prea-plină de Domnul Hristos, fiindcă ea este plinirea Celui ce plinește toate în toți (Efeseni 1:23). Drept aceea, ea e universală în fiecare persoană care este în ea [i în fiecare celulă a sa. Această universalitate, această sobornicitate, această καθολικότης răsună tunător prin Sfinții Apostoli, prin Sfinții Părinți, prin Sfintele Soboare a toată lumea [i locale.

4. Apostolicitatea Bisericii

Sfinții Apostoli sînt cei dinții dumnezei-oameni după har. În toată viața lor, fiecare dintre ei, urmînd Apostolului Pavel, zice despre sine: "Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine" (Galateni 2:20). Fiecare dintre ei este Hristos repetat, sau mai bine zis, Hristos prelungit. La ei toate sînt Dumnezeu-omenești, pentru că toate sînt din Dumnezeu-Omul Hristos, însușit de bună voie prin sfînta lucrare a Dumnezeielor fapte bune ale credinței, dragostei, nădejdei, rugăciunii, postului [i a celorlalte. Iar aceasta înseamnă că în ei tot ceea ce este omeneasc\ trăiește de bună voie prin Dumnezeu-Omul, gîndite prin Dumnezeu-Omul, simte prin Dumnezeu-Omul, voiește prin Dumnezeu-Omul, lucrează prin Dumnezeu-Omul. Pentru Sfinții Apostoli, Iisus Hristos cel istoric, Dumnezeu-Omul pe Care ei Îl propovăduiesc, este cel mai înalt bun [i ultimul a-tot-criteriu. Tot ce au în sine este de la Dumnezeu-Omul, pentru Dumnezeu-Omul [i în Dumnezeu-Omul. [i a[ă stau lucrurile totdeauna, [i a[ă stau ele pretutindeni. Aceasta este pentru ei nemurire, atît în timpul pămîntesc, cît [i în spațiul pămîntesc.

Această dumnezeu-omeneasc\ apostolicitate se prelungește toată asupra urmașilor purtători de Hristos ai Apostolilor: asupra Sfinților Părinți. Între Apostoli [i Sfinții Părinți nu este, în esență, nici o deosebire: în ei deopotrivă

trăiește, [i lucrează, [i nemurește [i înve[nicește unul [i acela[i Dumnezeu-Om Hristos, Care ieri, [i astăzi [i în veci este Acela[i (Evrei 18:8). Prin Sfin]ii Părin]i, se continu\ Sfin]ii Apostoli, cu toate Dumnezeiesc-omene[tile lor bog]ii, Dumnezeiesc-omene[tile lumini, Dumnezeiesc-omene[tile sfin]enii, Dumnezeiesc-omene[tile Taine, Dumnezeiesc-omene[tile fapte bune. Cu adev\rat, Sfin]ii Părin]i apostolesc neîncetat, [i ca persoane osebite îndumnezeu-omenite, [i ca episcopi ai Bisericilor locale, [i ca m\dulare ale Sfintelor Soboare a toat\ lumea [i ale Sfintelor Soboare locale. Pentru ei to]i exist\ un singur adev\r, singurul a-tot-adev\r: Dumnezeu-Omul Iisus Hristos. Iat\, Sfintele Soboare a toat\ lumea, de la primul pîn\ la cel din urm\, m\rturisesc, ap\r\, cred, binevestesc [i p\zesc cu toat\ trezvia o singur\ a-tot-valoare: pe Dumnezeu-Omul, Domnul Iisus Hristos.

Tradi]ia de c\p\ții a Bisericii Ortodoxe este Dumnezeu-Omul Hristos cel viu, aflat întreg în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, c\ruia El îi este cap nemuritor [i ve[nic. Aceasta nu este doar buna vestire, ci [i a-tot-buna vestire a Sfin]ilor Apostoli [i a Sfin]ilor Părin]i. Ei nu [tiu altceva, f\r\ numai pe Hristos r\stignit, Hristos înviat, Hristos în\]at. Ei to]i, prin întreaga lor via]\ [i înv\]tur\, m\rturisesc într-un suflet [i într-un glas: Mîntuitorul Hristos este întreg în Biserica Sa, ca în trupul S\u. Fiecare dintre Sfin]ii Părin]i poate cu drept cuvînt s\ spun\ împreun\ cu Sfîntul Maxim M\rturisorul: "Ceva al meu nu voi gr\i nicidecum. Ci ceea ce am fost înv\]at de c\tre Părin]i, aceea zic." ¹⁷

Iar din nemuritoarea bun\ vestire a Sfîntului Ioan Damaschin r\sun\ m\rturisirea soborniceasc\ a tuturor de Dumnezeu prosl\vi]ilor Părin]i: "Toate cîte ne-au fost predanise – τα παραδιδόμενα ἡμῖν - prin *Lege*, [i Prooroci, [i Apostoli [i Evangheli]ti, le primim, le cunoa[tem [i le cinstim, nimic c\utînd în afar\ de acestea. Pe acestea noi le vom iubi [i în ele vom r\mîne, netrecînd hotarele cele ve[nice (Pilade 22:28), nici stricînd Dumnezeiasca Predanie." ¹⁸ Acela[i Părinte, vorbind tuturor ortodoc[ilor, zice: "Pentru aceasta, fra]ilor, s\ st\m pe piatra credin]ei [i pe Predania Bisericii, nep\r\sind hotarele pe care le-au pus Sfin]ii Părin]i ai no[tri, nedînd prilej celor ce vor s\ izvodeasc\ [i s\ strice zidirea Sfintei lui Dumnezeu sobornice[ti [i apostole[ti Biserici. C\ci, dac\ s-ar da voie oricui ar voi, dup\ pu]in tot trupul Bisericii se va strica." ¹⁹

Sfînta Tradi]ie este toat\ de la Dumnezeu-Omul, toat\ de la Sfin]ii Apostoli, toat\ de la Sfin]ii Părin]i, toat\ de la Biseric\, în Biseric\, prin Biseric\. Sfin]ii Părin]i nu sînt altceva decît "p\zitorii predaniilor apostole[ti". Ei to]i, ca [i Sfin]ii Apostoli, sînt numai "martori" ai unui singur adev\r = a-tot-adev\r: Dumnezeu-Omul Hristos. Pe acesta îl m\rturisesc [i îl propov\duiesc ei, "gurile cele cu totul de aur ale lui Dumnezeu Cuvîntul" (Duminica Sf. Părin]i).

¹⁷ Sfîntul Maxim M\rturisorul, *Epistola 15*: PG 91, 544D: εμον μεν ερω παντελως. ο δε παρα των Πατερων εδιδαχθην, φημι ...

¹⁸ Sfîntul Ioan Damaschin, *De fide*, 1, 1: PG 94, 792A.

¹⁹ Sfîntul Ioan Damaschin, *De imaginibus orationes tres*, III, 41: PG 94, 1356CD.

Succesiunea apostolică are de la început [i pînă la sfîrșit fire Dumnezeu-omenească. Ce predanesc Apostolii urmașilor lor ca moștenire? Pe Însuși Dumnezeu-Omul Hristos, cu toate bogățiile netrecătoare ale Persoanei Lui Dumnezeu-omenești, pe Hristos - capul Bisericii, singurul cap al ei. Dacă nu predanesc această, succesiunea apostolică încetează să mai fie apostolică, [i atunci nu mai există în fapt Tradiție apostolică, ierarhie apostolică, Biserică apostolică.

Sfînta Predanie este Evanghelia Domnului Hristos [i Însuși Domnul Hristos, pe Care puterea Duhului Sfînt Îl strămută în orice suflet credincios [i în toată Biserica. Tot ce este al lui Hristos devine, prin puterea Duhului Sfînt, al nostru, al oamenilor - [i asta în trupul Bisericii. Duhul Sfînt, ca suflet al Bisericii, zidește pe fiecare credincios ca pe o celulă în trupul Bisericii, îl face "de un trup" cu Dumnezeu-Omul (Efeseni 3:6). Cu adevărat: Duhul Sfînt îndumnezeu-omenește prin har pe fiecare credincios. Ce este viața în Biserică? Nimic altceva decît îndumnezeu-omenirea harică a fiecărui credincios prin faptele bune evanghelice personale; încreștinarea [i înmăbșirirea lui. Toată viața creștinilor este o necurmată Cincizecime hristocentrică: Duhul Sfînt, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune, transmite pe Hristos Mîntuitorul fiecărui credincios, Îl face Predanie vie, viață a noastră vie: "Hristos este viața noastră" (Coloseni 3:4). Prin aceasta [i tot ce este al lui Hristos devine al nostru, pentru toată veșnicia al nostru: [i adevărul Lui, [i dreptatea Lui, [i dragostea Lui, [i viața Lui, [i Ipostasul Lui cel Dumnezeiesc.

Ce este Sfînta Predanie? Însuși Domnul Iisus Hristos Dumnezeu-Omul, cu toate bogățiile Ipostasului Său Dumnezeiesc [i, prin El [i pentru El, ale întregii Sfinte Treimi. Aceasta s-a dat [i s-a arătat cel mai deplin în Euharistie, în care pentru noi [i pentru a noastră mîntuire se vestește [i se înnoiește întreaga economie Dumnezeu-omenească de mîntuire a oamenilor. În Euharistie este tot Dumnezeu-Omul, cu toate darurile Sale minunate [i de minuni făcătoare; în Euharistie, [i îndeobște în viața de rugăciune, în viața liturgică a Bisericii. Prin toate acestea răsună fărîsă conține buna vestire a-tot-iubitoare de oameni a Mîntuitorului: Iată, Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului (Matei 28:20), întreg în apostolicitate [i, prin apostolicitate, cu toți credincioșii pînă la sfîrșitul veacului. Tocmai aceasta este întreaga Sfîntă Predanie a Bisericii Ortodoxe apostolice: viața în Hristos = viața în Sfînta Treime, încreștinare [i în-treimificare (cf. Matei 28:19-20).

Din cale-afară de însemnat este acest lucru: în Biserica Ortodoxă a lui Hristos, Sfînta Predanie, întotdeauna vie [i de viață făcătoare, este alcătuită din: Sfînta Liturghie, toate sfintele slujbe Dumnezeiești, toate Sfintele Taine, toate sfintele fapte bune, tot adevărul veșnic, toată dreptatea veșnică, toată dragostea veșnică, toată viața veșnică, tot Dumnezeu-Omul Domnul Hristos, toată Sfînta Treime, toată viața Dumnezeu-omenească a Bisericii în toată plinătatea sa

Dumnezeu-omeneasc\, împreun\ cu Preasfînta N\sc\toare de Dumnezeu [i cu to]i Sfin]ii.

Persoana Dumnezeu-Omului, a Domnului Hristos, se afl\ schimbat\ la fa]\ în Biseric\, cufundat\ în ne]rmurita mare de rug\ciune, de slujire Dumnezeiasc\ a harului, [i este toat\ în Euharistie [i toat\ în Biseric\. Iat\ ce este Sfînta Predanie. Acest adev\r îl bine vestesc [i îl m\rturisesc Sfin]ii P\rin]i [i Sfintele Soboare a toat\ lumea. Prin rug\ciune [i bun\credin]\ se p\ze[te Sfînta Predanie de tot demonismul omenesc [i umanismul diavolesc. {i în ea este întreg Domnul Hristos, Care [i este ve[nica Predanie a Bisericii. *Mare este taina bunei-credin]e: Dumnezeu S-a ar\tat în trup* (1 Timotei 3:16). S-a ar\tat ca om, ca Dumnezeu-Om, ca Biseric\, [i prin nevoin]a Sa iubitoare de oameni a mîntuirii [i în-dumnezeu-omenirii omului a m\rit [i a în\l]at fiin]a omeneasc\ mai presus de Preasfin]ii Heruvimi [i a-tot-Sfin]ii Serafimi.

CINCIZECIMEA

Ce este Dumnezeu-Omul Hristos, ce este Dumnezeu în El [i ce este om? Prin ce se cunoaște Dumnezeu în Dumnezeu-Omul [i prin ce se cunoaște omul? Ce ne-a dăruit Dumnezeu nou, oamenilor, în Dumnezeu-Omul [i cu Dumnezeu-Omul? Toate acestea ni le vestește Duhul Sfânt - "Duhul Adevărului"; ne vestește tot adevărul despre El: despre Dumnezeul din El, [i despre omul din El, [i ce este tot ceea ce ne-a dăruit El. Iar aceasta? Nemărginit întrece tot ceea ce ochii omenești au văzut vreodată, urechile omenești au auzit vreodată, inima omenească a bănuțit vreodată (v. Ioan 15:26; 16:13; 1 Corinteni 2:4-16; Efeseni 3:5).

Prin viața Sa în trup, pe pământ, Dumnezeu-Omul a întemeiat trupul Său Dumnezeu-omenesc - Biserica, [i prin aceasta a pregătit lumea pămîntească pentru venirea, [i vierea [i lucrarea Duhului Sfânt în trupul Bisericii ca suflet al acestui trup. În ziua Sfintei Cincizecimi, Duhul Sfânt S-a pogorât din cer în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii [i a rămas pe veci în el ca suflet a-tot-făcător de viață al lui (Fapte 2:1-47). Acest trup văzut Dumnezeu-omenesc al Bisericii îl întocmesc Sfinții Apostoli prin sfînta lor credință în Dumnezeu-Omul Domnul Iisus Hristos ca Mîntuitor al lumii, ca Dumnezeu desvîrșit [i om desvîrșit. Atît pogorîrea, cît [i întreaga lucrare a Duhului Sfânt în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, au loc datorită Dumnezeului [i pentru Dumnezeu-Omul (v. Ioan 16:7-13; 15:26; 14:26). "Pentru El S-a pogorât în lume Duhul Sfânt."²⁰ În economia Dumnezeu-omenească a mîntuirii, totul este condiționat de Persoana Dumnezeu-omenească a Domnului Hristos; [i totul se face, [i totul se împlinește în categoria Dumnezeu-omenescului. Așa [i cu lucrarea Duhului Sfânt. Toată lucrarea Lui în lume este de-o-ființă cu nevoia Dumnezeu-omenească de mîntuire a lumii de către Domnul Hristos. Cincizecimea, cu toate darurile cele făcătoare de moarte ale Dumnezeirii treimice [i ale Însuși Duhului Sfânt, se mărginește la Sfinții Apostoli = la sfînta credință apostolească = la Sfînta Predanie apostolească = la sfînta ierarhie apostolească = la tot ce este apostolesc = la ceea ce este Dumnezeu-omenesc.

Ziua Duhului, care a început în ziua Sfintei Cincizecimi, urmează făcătoare în Biserica, cu negrăita plinătate a tuturor darurilor [i puterilor de viață făcătoare Dumnezeiești (v. Fapte 10:44-48; 11:15-16; 15:8-9; 19:6). Totul în Biserica se întîmplă prin Duhul Sfânt: [i cele mai mici, [i cele mai mari. Cînd preotul binecuvîntează cîdelnița înainte de a-l boteza, el roagă pe Domnul Hristos "să trimită nouă darul Preasfîntului Duh". Cînd nespusa minune a lui Dumnezeu, Sfînta Cincizecime, se repetă [i dă toată plinătatea darului la hirotonia întru episcop, prin aceasta se dă cea mai limpede mărturie asupra

²⁰ Rugăciunea de la sfîrșitul Acatistului Prea-dulcelui Iisus.

faptului c\ întreaga via\ a Bisericii are loc în Duhul Sfânt. Nu încapă îndoial\: Domnul Hristos este prin Duhul Sfânt în Biseric\, [i Biserica este prin Duhul Sfânt în Domnul Hristos. Domnul Hristos este capul [i trupul Bisericii, Duhul Sfânt este sufletul Bisericii (v. 1 Corinteni 12:1-28). Chiar de la începutul iconomiei Dumnezeu-omene[ti a mîntuirii, Duhul Sfânt S-a zidit pe Sine la temelia Bisericii, adic\ la temelia trupului lui Hristos, "zidind întruparea Cuvîntului – του Λόγου κτισαν την σαρκωσιν" ²¹.

În fapt, orice Sfînt\ Tain\ [i orice sfînt\ fapt\ bun\ este o mic\ zi a Duhului: Duhul Sfînt Se pogoar\ peste noi, în noi. {i pogoar\ fiin\ial – ουσιωδως ²². El - "bog\]ia Dumnezeuirii", El - "noianul harului" ²³, El - "darul [i via]a a toat\ zidirea" ²⁴.

Prin Duhul Sfînt, Domnul s\l\luie[te întru noi [i noi întru El. Aceasta ne-o arat\ îns\ [i aflarea Duhului Sfînt în noi (v. 1 Ioan 3:24). Prin Duhul Sfînt tr\im în Hristos, [i El în noi. {i [tim aceasta dup\ Duhul pe Care ni L-a dat (1 Ioan 3:24). Prin Duhul Sfînt ajunge duhul nostru omenesc în stare de adev\rata [i dreapta cunoa[tere a lui Hristos. Ceea ce este în Dumnezeu [i în Dumnezeu-Omul, noi cunoa[tem dup\ Duhul Sfînt Care a fost dat nou\ (1 Ioan 4:13; 1 Corinteni 2:4-16).

Pentru a-L cunoa[te pe Dumnezeu-Omul Hristos, unul din Sfînta Dumnezeiasca Treime, avem nevoie de ajutorul Sfintei Doimi r\mase: Dumnezeu Tat\l [i Dumnezeu Duhul Sfînt (v. Matei 11:27; 1 Corinteni 2:12). Duhul Sfînt este "Duhul în]elepciunii" (Efeseni 1:17); dobîndindu-L, omul se umple de în]elepciunea Dumnezeiasc\ . Este [i "duhul descoperirii" (Efeseni 1:17). Prin în]elepciunea Sa Dumnezeiasc\, El descoper\ [i veste[te în inima credinciosului Taina lui Iisus Dumnezeu-Omul, [i astfel purt\torul de Duh ajunge la adev\rata cunoa[tere a lui Hristos. Nici un duh omenesc nu e în stare, oricît s-ar sili, s\ cunoasc\ Taina lui Hristos în des\vîr[irea [i deplin\tatea ei Dumnezeiasc\ [i mîntuitoare. Aceasta o descoper\ duhului omenesc neasem\natul [i singurul Duh Sfînt, drept care Se [i nume[te "duhul descoperirii" (Efeseni 1:17; 3:6; 1 Corinteni 2:10). Pentru aceea[i pricin\ [i bineveste[te Apostolul cel luminat de Duhul ²⁵: Nimeni nu poate numi pe Iisus "Domn", f\r\ numai întru Duhul Sfînt (1 Corinteni 12:3). Duhul Sfînt, ca "Duh al Adev\rului" [i "Duh al descoperirii", ne duce în l\untrul fiec\rui adev\r al Persoanei Dumnezeu-omene[ti a lui Hristos [i al Dumnezeu-omene[tii Sale iconomii mîntuitoare [i ne înva\ toate cele ale lui Hristos (Ioan 16:13; 14:26; 1 Corinteni 2:6-16). Aceasta e [i pricina pentru care întreaga Evanghelie a lui Hristos, cu toate realit\]ile ei Dumnezeu-omene[ti, se nume[te "Descoperire".

²¹ *Octoih*, glas 1, Duminic\ diminea]a, la miezonoptic\, Canonul Prea Sfintei Treimi, peasna 1.

²² *Penticostar*, Utrenia de mar]i, la stihoavn\.

²³ *Penticostar*, mar]i, tricîntare, peasna a noua; vineri, tricîntare, peasna a opta.

²⁴ *Octoih*, glas 3, utrenia Duminicii, antifon 3.

²⁵ Duhobarni (n.tr.)

Aceasta este pricina pentru care în Biserică orice sfânt\ slujire, lucrare, slujb\, Tain\, fapt\, se întâmpl\ prin chemarea puterii [i darului Duhului Sfânt.

Într-un cuvânt: întreaga via\ a Bisericii, în toate nenum\ratele sale realit\i [i lucr\ri Dumnezeu-omene[ti, e cîrmuit\ [i c\luzit\ de Duhul Sfânt, Care este în veac Duhul Dumnezeu-Omului Iisus Hristos. Pentru aceasta s-a [i zis în Sfînta Evanghelie: Cel ce nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui (Romani 8:9). Heruvimic adîncit în Taina Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii, ca în cea mai drag\ a-tot-Tain\ a lui Dumnezeu, Sfîntul Vasilie cel Mare veste[te urm\toarea bun\-vestire a-tot-adev\rat\: "Duhul cel Sfînt întemeiaz\ Biserica lui Dumnezeu – Το Πνευμα το Αγιον αρχιτεκτονει Εκκλησιαν.²⁶

²⁶ *In Isaiam*, cap. III. P.G. 30, 289D.

HARUL

Toate realit[ile Dumnezeie[ti întrupate în Dumnezeu-Omul Hristos revars[neconținut din sine nenum[rate [i nem[surate puteri Dumnezeie[ti, neap[rat trebuitoare fiin[ei omene[ti pentru m[ntuire, pentru în-dumnezeire, pentru în-cre[tinare, pentru îm-bisericare, pentru înduhovnicire, pentru în-treimificare, pentru în-dumnezeu-omenire; ele s[nt numite printr-un singur cuv[nt: har ²⁷. Toate aceste puteri Dumnezeie[ti au în toate privin[ele însu[iri [i caracter Dumnezeu-omenesc, [i prin aceasta s[nt cu toat[fiin[a în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, din ea [i prin ea. În Biseric[, totul este Dumnezeu-omenesc, fiindc[totul este al Dumnezeu-Omului. Nimic nu este în Biseric[în afara categoriilor "Dumnezeu-omenescului" [i "al Dumnezeu-Omului". M[ntuirea noastr[, adic[în-dumnezeu-omenirea noastr[, nu este altceva dec[neconținut noastr["înharisire" ²⁸. În Biseric[[i prin Biseric[darul este oceanul nesf[rit al Dumnezeie[tilor, Dumnezeu-omene[tilor puteri în-dumnezeu-omenitoare, în-cre[tin[toare, în-treimisitoare, care lucreaz[[i înr[uresc f[r[încetare în organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii. Prin Dumnezeu-Omul Hristos, Care este Biserica, ni s-au dat nou[toate puterile Dumnezeie[ti ce s[nt trebuincioase oamenilor pentru via[[i bun[cinstire în am[ndou[lumile (2 Petru 1:3-4).

Înainte Dumnezeu-Omului, [i ca Persoan[- [i ca Biseric[- st[omul, cu firea sa cea dup[chipul lui Dumnezeu. Zidit dup[chipul lui Dumnezeu, omul are [i libertate dup[chipul lui Dumnezeu. Aceast[libertate are dimensiuni uria[e, nem[surate. Dup[voia sa liber[, omul poate chiar s[se lepede de Dumnezeu [i s[aleag[pe diavolul. {i înc[omul poate s[ajung["dumnezeu dup[dar", îns[[i diavol, dup[voia sa liber[. Întrebuin[at[cu în]elep[ciune Dumnezeiasc[, voia liber[îl duce pe om la Dumnezeu [i îl une[te cu Dumnezeu; întrebuin[at[r[u, îl duce pe om la diavol [i-l une[te cu el. Istoria neamului omenesc este martorul gr[itor al acestui fapt. Dumnezeu Se face om tocmai în scopul ca, în calitate de Dumnezeu-Om, în Persoana Sa Dumnezeu-omeasc[, s[îi arate omului [i s[îl înve]e cum poate folosi în chip de Dumnezeu în]elep[it libera sa voin[, cum s[zideasc[în sine un om haric, un om dup[chipul lui Hristos, [i cum s[des[vîr[easc[pîn[la deplin[tate asem[narea cu Dumnezeu a fiin[ei sale. Iar pentru atingerea acestui scop, Domnul a dat omului puterile Dumnezeie[ti trebuincioase, a întemeiat pe Sine, Dumnezeu-Omul, Biserica cu sfintele ei Taine [i sfintele ei fapte bune. F[c[ndu-se "de un trup" cu trupul Dumnezeu-omenesc, Biserica (Efeseni 3:6), omul ajunge, cu ajutorul Sfintelor Taine [i sfintelor fapte bune, la scopul r[nduit lui de c[tre Dumnezeu: ajunge

²⁷ Dup[cum s-a observat, noi folosim [i "har" ("dar bun", în grece[te) [i "dar", altern[ndu-le. (n. tr.)

²⁸ oblagoda[enje (n. tr.)

"dumnezeu după har". Toată mîntuirea [îi de Dumnezeu dăruia în]elepciune a creștinului stă în a-[îi supune de bună voie] a sa liberă]ei Dumnezeie[ti a Domnului Hristos, după pilda Acelaia[îi Domn Hristos, Care de bună voie a supus în Persoana Sa Dumnezeu-omenească] a Sa omenească]ei Dumnezeie[ti. Această legătură Dumnezeu-omenească între] a Dumnezeiască] [îi cea omenească] este legea cea mai desăvîrșită [îi pravila cea mai trebuitoare în trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos-Biserica: a-[îi supune de bună voie] a omenească]ei Dumnezeie[ti a Domnului Hristos, [îi astfel, cu ajutorul harului Sfintelor Taine [îi sfintelor fapte bune, a-[îi dobîndi mîntuirea, în-dumnezeirea, în-dumnezeu-omenirea [îi via]a ve[nic] în Împără]ia dragostei lui Hristos.

În trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii s-a dat tot harul Dumnezeirii treimice, har care ne mîntuiește de păcat, de moarte [îi de diavol, ce ne renaște, ne schimbă la față], ne sfințește, ne în-creștinează, ne în-dumnezeiește, ne în-treimisește. Darul acesta s-a dat fiecăruia *după măsura harului lui Hristos* (Efeseni 4:7). Iar Domnul Hristos măsura harul fiecăruia după osteneala lui (1 Corinteni 3:8): după osteneala în credință, în dragoste, în milostenie, în rugăciune, în postire, în priveghere, în blîndețe, în pocăință, în smerenie, în răbdare, [îi în celelalte sfinte fapte bune [îi Sfinte Taine evanghelice. Cunoșcînd dinainte, prin a-tot-[tiin] a Sa Dumnezeiască, cum se va folosi fiecare dintre noi de harul Său, de darurile Sale, Domnul Hristos Î[îi [îi împarte darurile, *fiecăruia după puterea lui* (Matei 25:15). Totu[îi de osteneala noastră personală [îi de înmulțirea darurilor Dumnezeie[ti ale lui Hristos] ine locul nostru în trupul de viață] făcător Dumnezeu-omenesc al lui Hristos-Biserica, ce, ca o singură [îi de nedespărțită ființă] cresc-pămîntească Dumnezeu-omenească, se întinde de la pămînt pînă mai presus de toate cerurile cerurilor. Cu cît omul trăiește mai mult plinătatea harului lui Hristos, cu atît are mai multe daruri în el însuși [îi cu atît se revarsă prin el, ca printr-un de-un-trup cu Hristos, puterile Dumnezeu-omene[ti ale Bisericii lui Hristos, ale trupului lui Hristos, puteri care ne curățesc de tot păcatul, ne sfințesc, ne în-dumnezeiesc, ne în-dumnezeu-înomenesc. Astfel stînd lucrurile, fiecare din noi trăiește în toți [îi pentru toți, fiindcă un singur trup sîntem toți. De aceea se [îi bucură fiecare de darurile fraților săi, mai ales cînd ele sînt mai mari decît ale sale.

SFINTELE TAINE

Toate Tainele lui Dumnezeu sînt sfinte. Tot ce s-a f\cut s-a f\cut prin a-tot-Sfîntul Dumnezeu-Cuvîntul. Iar tot ce este din Dumnezeu-Cuvîntul este cuvînt\tor [i sfînt. F\r\ Dumnezeu-Cuvîntul nu s-a f\cut nimic din cele ce s-au f\cut (Ioan 1:3; Coloseni 1:16; Evrei 2:10). În toate lumile lui Dumnezeu totul e sfînt, afar\ de p\cat; iar p\catul este reaua întrebui]are a libert\]ii de c\tre fiin]ele zidite. Exemple: diavolul [i omul. Libertatea este r\u întrebui]at\ atunci cînd e îndreptat\ împotriva lui Dumnezeu. P\catul s\vr[it na[te moarte. Diavolul are dou\ puteri de c\petenie: p\catul [i moartea. Cu ajutorul lor, el biruie oamenii [i st\pîne[te asupra lor. Împ\r\]ia p\catului [i a mor]ii este chiar iadul, pentru o fiin]\ zidit\ dup\ chipul lui Dumnezeu, cum e omul.

F\c\tor a toate, Dumnezeu-Cuvîntul Se face om pentru a-l slobozi pe om de p\cat [i de moarte, [i astfel a-l slobozi de diavol [i de iad. Dumnezeu-Cuvîntul s\vr[e]te aceasta, ca Dumnezeu-Om, prin întreaga Sa nevoin]\ Dumnezeu-omeneasc\ de pe p\mînt, de la Întrupare pîn\ la În\l]are. Prin toat\ această nevoin]\, El întemeiaz\ Biserica prin Sine [i pe Sine, lucrînd în ea mîntuirea oamenilor cu ajutorul Sfintelor Taine [i sfintelor fapte bune ale Duhului Sfînt. El, Dumnezeu-Omul, Domnul Iisus Hristos, El e Biserica, El e Preasfînta a-tot-Tain\, în care [i din care sînt toate Sfintele Taine, începînd cu Sfînta Tain\ a Botezului.

Toate în Biseric\ sînt Sfînt\ Tain\, toate: de la lucrul cel mai m\runț, pîn\ la cel mai mare, pentru c\ totul este cufundat în negr\ita sfin]enie a Dumnezeu-Omului celui f\r\ de p\cat, a Domnului Hristos. Ca Biseric\, Dumnezeu-Omul cuprinde toate lumile, fiindc\ toate lumile sînt zidiri ale Lui, toate sînt zidite prin El [i pentru El (Coloseni 1:16-20). El e [i Ziditorul, [i scopul tuturor zidirilor, al tuturor f\pturilor: El este capul trupului Bisericii (Coloseni 1:18); [i înc\: Biserica e trupul Lui, plinirea Celui ce pline[te toate într\ to]i (Efeseni 1:23). Pentru aceasta, în El sînt a-tot-cuprinz\toare [i mîntuirea, [i în-dumnezeirea, [i în-dumnezeu-înomenirea, [i în-cre[tinarea, [i tot ce este mai des\vr[it, de care are trebuin]\ fiin]a omeneasc\ în toate lumile [i în toate vie]ile. La aceasta slujesc toate Sfintele Taine ale Bisericii Lui [i toate sfintele fapte bune. Iar pe primul loc: Sfînta Tain\ a Botezului, Sfînta Tain\ a Mirungerii [i Sfînta Tain\ a Euharistiei.

Prin Sfîntul Botez, ne îmbr\c\m în Domnul Hristos, iar prin Sfînta Euharistie primim pe Domnul Hristos întreg, pentru mîntuirea noastr\ prin în-dumnezeire, prin în-cre[tinare, prin în-dumnezeu-înomenire. C\ci a-tot-bunul Domn S-a ar\tat ca Dumnezeu-Om în lumea noastr\ p\mînteasc\, [i, prin Biseric\, a r\mas în ea ca Dumnezeu-Om. {i astfel, în El s\l\luie[te toat\ plin\atea Dumnezeirii trupe]te – *σωματικως* (Coloseni 2:9), cu un singur]el: ca

toji s\ ne umplem de această plin\tațe a Dumnezeirii (Coloseni 2:10); ca toji s\ ne în-dumnezeim, în-dumnezeu-înomenim, în-cre[tin\m, în-treimific\m; ca toji s\ ne facem "dumnezei după har", dumnezei-oameni după har.

Dumnezeu-Omul este *marea tain\ a bunei-credin\je (blagoceștiei)* (1 Timotei 3:16), marea tain\ a credin\ei Dumnezeu-omene[ti, [i în Dumnezeu-Omul sînt toate Tainele Bisericii. Una [i aceea[i a-tot-Dumnezeiasc\ Tain\ ipostatic\ a celei de-a doua Fe\je a Preasfintei Treimi str\bate [i umple toate Tainele Bisericii, [i tot ce e în ea, [i tot ce e din ea. Fiece Sfînt\ Tain\ izvor\te din [i sfîr[e\te în Sfînta Tain\ a Bisericii: în Sfînta Tain\ a întrup\rii lui Dumnezeu, a Dumnezeu-Omului, a Dumnezeu-omenit\ii. Cu adev\rat, fiecare Sfînt\ Tain\ este a-tot-întreag\ în Biseric\; îns\ la fel este [i întreaga Biseric\ în fiecare Sfînt\ Tain\.

În Biseric\, totul e Sfînt\ Tain\ . Orice ierurgie e Sfînt\ Tain\ . Chiar una mic\, chiar [i cea mai mic\? Da. Oricare dintre ele este la fel de uria[\ ca îns\[i Taina Bisericii. Fiindc\ [i cea mai mic\ dintre ele este, în organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, într-o leg\tur\ organic\, vie, cu întreaga Tain\ a Bisericii: cu Însu[i Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos. Numai o pild\ : rînduiala sfin\irii mici a apei. O slujb\ mic\, dar ce necuprins\ sfînt\ minune, necuprins\ ca îns\[i Biserica! Aceast\ minune iubit\ str\bate de dou\ mii de ani milioane [i milioane de suflete de cre[tini ortodoc[i, le cur\]e[te, le sfin]e[te, le îns\ n\to[e[te, le nemure[te; [i nu înceteaz\, nici nu va înceta s\ lucreze, cît vor d\inui p\mîntul [i cerul. Iar aghiasma mic\ este doar una din nenum\ratele Sfinte Taine ce fac neîncetat minuni în Biserica Ortodox\ a lui Hristos.

Dar [i orice sfînt\ fapt\ bun\ din sufletul cre[tinului ortodox este o Sfînt\ Tain\ . Pentru c\ fiecare din ele este în leg\tur\ organic\ genetic\ cu Sfînta Tain\ a Botezului, iar prin ea, cu întreaga Tain\ Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii. Astfel: credin\ja este o sfînt\ fapt\ bun\, [i prin însu[i acest fapt este o Sfînt\ Tain\ prin care cre[tinul ortodox tr\ie[te neîncetat. Iar sfînta credin\], cu puterea luminii sale, d\ na[tere în sufletul lui [i celorlalte sfinte fapte bune: rug\ciunii, dragostei, n\dejdiei, postirii, milosteniei, smereniei, blînde]ii... {i fiecare din ele este la rîndul ei o Tain\ . Toate (fapte bune [i Taine) se hr\nesc una pe alta, tr\iesc una prin alta, se nemuresc [i se înve[nicesc una pe alta. {i tot ce este din ele sfînt este. Drept aceea, nu este num\r Tainelor în Biserica lui Hristos, în această a-tot-cuprinz\toare sfînt\ a-tot-Tain\ ceresc-p\mînteasc\ a Dumnezeu-Omului. În ea, [i fiecare "Doamne miluie[te" este o Sfînt\ Tain\, [i fiecare lacrim\ de poc\in\], [i fiecare suspin al rug\ciunii, [i fiecare strig\t de tînguire.

a) Sfînta Tain\ a Botezului

Botezul este Sfînta Tain\ a în-cre[tin\rii, a în-dumnezeu-înomenirii, [i prin aceasta a în-treimific\rii: cel botezat se îmbrac\ în Hristos, tr\ind moartea [i învierea Lui; se pred\ în întregime lui Hristos [i prime[te pe Hristos întreg, se face de-un-trup cu Hristos [i întreaga Biseric\ Dumnezeu-omeneasc\ se face a

lui. Fiin]a omului cea dup\ chipul lui Dumnezeu dobînde[te în Sfîntul Botez întregul program nemuritor al vie]ii sale: a tr\i în Domnul Hristos, [i a se tr\i ve[nic pe sine ca fiin]\ dup\ chipul lui Hristos, [i a se umple f\l\ contere de puterile Dumnezeie[ti ale Dumnezeu-Omului. Din clipa botezului, începe via]a cre[tinului în Biseric\, adic\ via]a în-cre[tin\rii de sine harice [i de bun\ voie ²⁹, cu ajutorul Sfintelor Taine [i sfintelor fapte bune. Întreaga via]\ ce urmeaz\ a cre[tinului este înmul]ire a talan]ilor dobîndi]i la Sfîntul Botez. Prin botez, omul se face biseric\ vie a Preasfintei Treimi: întreaga lui via]\ se desf\oar\ de la Tat\l, prin Fiul, în Duhul Sfînt. În cre[tin lucreaz\ toate puterile de fapte bune harice ³⁰, care în-cre[tineaz\ [i în-treimific\ fiin]a lui: dumnezeu-omul poten]ial se face - prin Dumnezeu-Omul, în Biseric\ - dumnezeu-om haric. Totul [i întru to]i - Hristos, acesta este scopul [i programul vie]ii cre[tine, atît în timp, cît [i în ve[nicie (Coloseni 3:11).

b) Sfînta Tain\ a Mirungerii

De[i se d\ prin lucrarea nevoin]ei Dumnezeu-omene[ti a singurului iubitor de oameni, Domnul Hristos, mirungerea este mai cu seam\ Taina Sfîntului Duh. Într-adev\r, Sfînta Tain\ a Botezului [i Sfînta Tain\ a Mirungerii sînt o Tain\ îndoit-una. Primit prin Sfîntul Botez în Dumnezeu-Omul Hristos, în trupul Lui, Biserica, cre[tinul prime[te în Sfînta Tain\ a Mirungerii "pecetea darului Sfîntului Duh", adic\ harul Duhului Sfînt. Fiindc\, în Sfîntul Botez - dup\ cuvintele de Dumnezeu în]elep]itului Cabasila - cre[tinul dobînde[te o nou\ fiin]\ [i fiin]area dup\ Hristos – το είναι και ολως υποστηναι κατα Χριστον ³¹; iar în Sfînta Mirungere i se d\ruiesc toate puterile, [i darurile [i energiile harice în-cre[tin\toare ale Duhului Sfînt, pentru via]a cea nou\ în Hristos, via]a dumnezeu-omeneasc\ . În Sfînta Mirungere, persoana omeneasc\ este uns\ cu Duhul Sfînt dup\ chipul [i asem\narea Unsului lui Dumnezeu, a Dumnezeu-Omului Hristos. În aceast\ Sfînt\ Tain\ se prelunge[te Sfînta Cincizecime, care nu înceteaz\ niciodat\ în Biserica lui Hristos.

c) Sfînta Tain\ a Euharistiei

Sfîntul program [i sfînta nevoin]\ a sfintei Taine a Botezului se împline[te cel mai des\vr[it în Sfînta Tain\ a Împ\rt\]aniei: deplina în-cre[tinare, în-dumnezeu-înomenire. Aici se tr\ie[te haric întreaga iconomie Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii, de la Întrupare pîn\ la În\]are, ca via]\ a vie]ii noastre [i ca suflet al sufletului nostru. Sfînta Liturghie este, dup\ cuvîntul de Dumnezeu insuflat al Sfîntului Teodor Studitul, repetarea întregii iconomii Dumnezeu-

²⁹ blagodatno-dobrovoljnog (n. tr.)

³⁰ blagodatno-vrlinske (n. tr.)

³¹ *De vita in Christo*, lib. I: PG 150, 504A. Vezi [i traducerea româneasca a lui Teodor Bodogae, Despre via]a `n Hristos, `n volumul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeie[ti liturghii [i Despre via]a `n Hristos*, Editura Arhiepiscopiei Bucure[tilor, Bucure[ti, 1989.

omene[ti a mîntuirii ³². Aceasta se accentuează îndeosebi la sfîr[itul Sfintei Liturghii a Marelui Vasilie, unde se spune: "Plinitu-s-a [i s-a sîvîr[it [...], Hristoase, Dumnezeuul nostru, Taina iconomiei mîntuirii Tale." ³³ Temeiul Sfintei Euharistii, după Sfin]ii Pîrin]i, este următorul: "Dumnezeu se face om ca omul să se facă Dumnezeu." {i cel ce se împîrt[e]te mîrturise[te cu smerenie: "Trupul lui Dumnezeu mî în-dumnezeie[te [i mî hrîne[te: în-dumnezeie[te duhul, iar mintea o hrîne[te în chip strîn." La mijloc este o strîn, nespuse de mare tain; cel ce se împîrt[e]te tremurî tot de spaim [i î[i grîie[te lui-[i la fiecare împîrt[anie: "Uitîndu-te la de Dumnezeu fîc[torul sînge, omule, să te cuprînd spaima." {i cel ce se împîrt[e]te trîie[te neasemuita bun-vestire a tuturor lumilor omene[ti: se umple de toat plinirea Dumnezeirii – παν το πληρωμα του Θεου (Efeseni 3:19; v. Coloseni 2:10).

Sfînta Împîrt[ire este apogeul realismului Dumnezeu-omenesc. De la Întruparea Dumnezeu-Cuvîntului, Dumnezeu-Omul Domnul Hristos S-a fîcut realitatea cea mai vîdit, [i mai fîr de moarte [i mai ve[nic a tuturor lumilor. Mai ales a lumilor noastre omene[ti. Cu noi este Hristos, cu noi este Dumnezeu = Emanuil, cu noi este Dumnezeu în veci (Matei 1:23). Cel mai convingtor martor al acestui fapt este Biserica, trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos. Biserica - trupul lui Hristos; Euharistia - trupul lui Hristos. Identitate de esen]: Biserica în Euharistie, Euharistie în Biseric. **Unde nu este Dumnezeu-Omul, acolo nu este Biseric; iar unde nu este Biseric, acolo nu exist Euharistie. În afara acestora, totul este erezie, nebiseric, antibiseric, pseudobiseric.** Ca trup al lui Hristos, Biserica este unitate soborniceasc, dar tot a[a [i unitate a sobornicit]ii. Acest lucru se împlî [i pentru Euharistie ca trup al lui Hristos: un singur trup sîntem noi, cei mul]i, [i o singur pîine, cî to]i din aceea[i pîine ne împîrt[im (1 Corinteni 10:16-17). Da, un singur trup sîntem noi, cei mul]i, [i asta sub un singur cap: Dumnezeu-Omul Hristos. Drept aceea, atît în Euharistie, cît [i în Biseric, Dumnezeu-Omul Hristos este totul [i toate: {i El este mai înainte de toate, [i toate sînt în El (Coloseni 1:17).

³² După Sfîntul Teodor Studitul, *Sfînta Euharistie e "centrul întregii iconomii a mîntuirii"*, Operele Preacuviosului Teodor Studitul, tom 1, p. 126, Sankt-Peterburg, 1907.

³³ Acela[i lucru este exprimat indirect [i la sfîr[itul Liturghiei Sfîntului Ioan Gur de Aur.

SFİNTELE FAPTE BUNE

Înainte de întruparea Dumnezeu-Cuvîntului, înainte de Dumnezeu-Omul Domnul Hristos, în lumea noastră pămîntesc\ faptele bune erau ni[te n\luciri ireale, ni[te n\zuin]e de neîmplinit, ni[te idei lipsite de via]\. A[a au fost ele în toate religiile necre[tine, în toate filosofiiile, eticile, sociologiile, culturile, civiliza]iile ne-Dumnezeu-omene[ti. Dumnezeu-Omul Hristos este cea dintîi personificare a tuturor sfintelor fapte bune [i prima des\vr[it\ înf\ptuire a lor pe p\mînt. Faptele bune [i Domnul Hristos sînt una. Adev\rul acesta îl bineveste[te Sfîntul Maxim M\rturisorul: "Însu[i Domnul nostru Iisus Hristos este fiin]a tuturor faptelor bune." ³⁴ Numai în lumea noastră pămîntesc\ a dat Domnul Hristos trup faptelor bune, ca [i Bisericii. Dar întrucît Domnul Hristos este întreg în Biseric\ - ea este trupul Lui, iar El este capul ei - drept aceea [i toate faptele Lui bune viaz\ în Biseric\. {i m\dulele Bisericii, care viaz\ în ea, viaz\ în aceste sfinte fapte bune [i dup\ m\sură rîvnei lor ating a lor mîntuire, în-cre[tinare, în-dumnezeire, în-dumnezeu-înomenire.

În Biseric\, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune, Dumnezeu-Omul Hristos Se s\l\luie[te în noi [i tr\ie[te în noi. Prin Sfîntul Botez, omul se în-cre[tineaz\, iar dup\ aceea în-cre[tineaz\ întreaga sa via]\, o în-dumnezeu-înomenie[te prin celelalte sfinte Taine [i sfinte fapte bune. Orice sfînt\ fapt\ bun\ este o nevoin]\ cu foarte multe ramuri. În fruntea sfintelor fapte bune st\ credin]a. Ea este r\d\cina [i inima tuturor sfintelor fapte bune. Din credin]\ se nasc toate sfintele fapte bune: rug\ciunea, dragostea, poc\in]a, smerenia, postul, blînde]ea, milostenia [i celelalte. Adev\rul acesta îl bineveste[te Sfîntul Apostol, spunînd cre[tinilor: *Toat\ silin]a punînd, ad\uga]i la credin]a voastr\ fapta bun* - εν τη πισει ημων την αρετην (2 Petru 1:5); sau, mai mult: a-tot-fapta bun\ = Domnul Hristos, fiindc\ sînte]i datori s\ m\rturisi]i prin via]a voastr\ toate faptele bune - τας αρετας - Domnului Hristos (1 Petru 2:9). Fiecare fapt\ bun\ este neap\rat trebuincioas\ omului pentru mîntuire. Ca s\ ating\ mîntuirea, omul are neap\rat\ trebuin]\ a se nevoi [i cu nevoin]a credin]ei, [i cu nevoin]a dragostei, [i cu nevoin]a rug\ciunii, [i cu nevoin]a postului, [i cu nevoin]a fiec\rei fapte bune evanghelice. F\r\ credin]\ nu este mîntuire, c\ci f\r\ de credin]\ nu este cu putin]\ a bine-pl\cea lui Dumnezeu (Evrei 11:6). Deopotriv\ îns\, nu este cu putin]\ mîntuirea f\r\ dragoste, nici f\r\ rug\ciune, nici f\r\ post, nici f\r\ milostenie, nici f\r\ celelalte sfinte fapte bune. Aceasta se vede limpede din Sfînta Evanghelie a Mîntuitorului, pe care El a propov\duit-o atît în persoan\, cît [i prin sfin]ii S\i binevestitori: Apostolii [i P\rin]ii. Drept aceea, de Dumnezeu în]elep]itul nevoitor ortodox Nichita Stithat, ucenicul Sfîntului Simeon Noul Teolog, bine-veste[te în a sa M\rturisire de credin]\: "Credem [i

³⁴ Ουδία γαρ παντων αρετων αυτος εστιν ο Κυριος ημων Ιησους Χριστος (*Ambigua*: PG 91, 1018D)

în trebuincioasa via] \ curat \ [i îmbun\ t\] it \, care împreun \ cu dreapta credin] \ este trebuincioas \ mîntuirii." ³⁵

"Dumnezeu este fapta bun \ a-tot-des \ vîr[it \ - η παντελης αρετη". ³⁶ Aceasta e înv \] \ tura apostoleasc \-p \rinteasc \, aceasta e Predania sfînt \ a Bisericii lui Hristos. "Firea Dumnezeiasc \ este izvorul a toat \ fapta bun \." ³⁷ "Scopul vie]ii îmbun\ t\] ite: asem\ narea cu Dumnezeu – η προς το θειον ομοιωσις." ³⁸ Drept aceea, "în fapta bun \ este un singur hotar al des \vîr[irii: a nu avea nici un hotar" ³⁹.

Din toate aceste pricini, f\ r \ sfintele fapte bune omul nu are mîntuire, în-dumnezeire, în-cre[tinare, rai, Împ\ r \] ia cerurilor. Sfintele Taine sînt, f\ r \ îndoial \, sfinte dogme ale credin]ei noastre, ale mîntuirii noastre. Îns \ [i sfintele fapte bune sînt deopotriv \ sfinte dogme ale credin]ei noastre, ale mîntuirii noastre. F\ r \ Sfîntul Botez nu este mîntuire. Aceasta e o dogm \ de neschimbat a mîntuirii în Dumnezeu-omeneasca Biseri\ a Mîntuitorului. Dar [i f\ r \ credin] \, [i f\ r \ dragoste, nu este mîntuire. Pentru aceea, [i credin]a, [i dragostea sînt, de asemenea, dogme de neschimbat ale mîntuirii. Fiecare Sfînt \ Tain \ este o dogm \; [i fiecare sfînt \ fapt \ bun \ evanghelic \ este o dogm \. Atît Sfintele Taine, cît [i sfintele fapte bune alc\ tuiesc o singur \ nevoin] \ organic \ nedesp\ r] it \ a mîntuirii, nevoin]a Dumnezeu-omeneasc \ a mîntuirii.

Poruncile Domnului din Evanghelie nu sînt altceva decît dogme morale. De pild \: fiecare fericire din Predica de pe Munte este o dogm \. F\ r \ prima fericire, nu este mîntuire, c\ ci f\ r \ smerenie nu este mîntuire. La fel: f\ r \ rug\ ciune, f\ r \ postire, f\ r \ dragoste - nu este mîntuire. Toate acestea sînt dogme etice evanghelice, pururea neap\ rat trebuincioase, pururea nestr \mutate, pururea de datoria tuturor. Fiecare sfînt \ fapt \ bun \ este o dogm \, o sfînt \ dogm \ a vie]ii cre[tine[ti. Iar mai înainte de toate - credin]a lucr\ toare prin dragoste (Galateni 5:6). Toate faptele bune = toate poruncile cresc, izvor\ sc, înfloresc din credin] \. Este un adev\ r Dumnezeu-omenesc: toate dogmele morale sînt neap\ rat trebuincioase pentru mîntuire, pentru în-dumnezeire, pentru în-dumnezeu-omenire. Ele [i sînt puteri Dumnezeie[ti harice, de via] \ f\ c \toare, prin care omul se mîntuie[te, în-dumnezeindu-se cu ajutorul lor. Ele se înt\ resc [i se fac a-tot-puternice cu ajutorul Sfintelor Taine: a poc\ in]ei, a m\ rturisirii, a Împ\ rt \] aniei...

Faptele bune evanghelice sînt sfinte puteri Dumnezeu-omene[ti ce izvor\ sc din Dumnezeu-Omul Hristos [i au putere Dumnezeu-omeneasc \. Ca atare, ele sînt în acela[ti timp puteri de-dumnezei-f\ c \toare, în-dumnezeitoare: pe omul cre[tin îl schimb \ la fa] \, îl în-dumnezeu-înomenesc, îl în-dumnezeiesc.

³⁵ Προεκθεσις ομολογιας και πιστεως, *Opuscles et lettres*, SC 81, p. 460.

³⁶ Sfîntul Grigorie al Nyssei, *De vita Moysis*, PG 44, 301A.

³⁷ Sfîntul Grigorie al Nyssei, *De anima et resurrectione*, PG 46, 104A.

³⁸ Sfîntul Grigorie al Nyssei, *De beatitudine*, PG 44, 1200C.

³⁹ Sfîntul Grigorie al Nyssei, *De vita Moysis*, PG 44, 300D.

Aceasta este deosebirea de temelie dintre faptele bune evanghelice Dumnezeu-omene[ti [i toate faptele bune necre[tine, fie ele filosofice, religioase, [tiin]ifice, culturale, civilizatorice, politice. În fiecare fapt\ bun\ evanghelic\, Dumnezeu-omeneasc\, lucreaz\ neîncetat împreun\ Dumnezeu [i omul. Sinergismul Dumnezeu-omenesc, împreun\-lucrarea Dumnezeu-omeneasc\, este legea de temelie a tuturor faptelor bune evanghelice. Dup\ nemuritoarea bun\-vestire a sfântului Apostol, *sîntem împreun\-lucr\tori ai lui Dumnezeu* – θεου εσμεν συνεργοι (1 Corinteni 3:9). Libertatea cea dup\ chipul lui Dumnezeu a fiin]ei omene[ti asigur\ omului împreun\-lucrarea dup\ chipul Dumnezeiesc cu Dumnezeu. Fiecare nevoin]\ Dumnezeu-omeneasc\ este o nevoin]\ haric\ de bun\ voie a omului. Cump\na Dumnezeu-omeneasc\ în nevoin]ele omene[ti întru faptele bune o p\streaz\ Domnul Iisus Hristos, în calitate Sa de cap al Bisericii [i al tuturor m\dularelor ei, în a[a fel încît Dumnezeiescul s\ nu p\gubeasc\ omenescul, [i nici omenescul s\ nu p\gubeasc\ Dumnezeiescul.

În nevoin]a mîntuirii omului, Dumnezeu Se arat\, prin puterile mîntuitoare, în Sfintele Taine; iar omul, în nevoin]a mîntuirii sale, se arat\ prin sfintele fapte bune. Între sfintele fapte bune, credin]a este cea dintîi, atît ca obîr[ie, cît [i ca num\r. Din ea iau na[tere toate celelalte fapte bune: dragostea, rug\ciunea, n\dejdea, postirea, smerenia, blînde]ea, milostivirea, poc\in]a [i celelalte. În toate le ajut\ [i împreun\-lucreaz\ cu ele sfintele puteri Dumnezeie[ti ale Sfintelor Taine. În nevoin]a mîntuirii, Sfintele Taine [i sfintele fapte bune alc\tuiesc un singur întreg Dumnezeu-omenesc. În lucrarea de mîntuire, împreun\-lucrarea harului Dumnezeiesc cu libertatea cea dup\ chipul lui Dumnezeu a omului se desf\oar\ dup\ legile Persoanei Dumnezeu-omene[ti a lui Hristos, care domnesc [i în trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos - Biserica, fiind valabile [i obligatorii pentru fiecare m\dular al Bisericii. Atît harul lui Dumnezeu, cît [i libertatea cea dup\ chipul lui Dumnezeu a omului sînt deopotriv\ lucr\toare. Fiindc\ Dumnezeu pe nimeni nu mîntuie[te cu de-a sila. Dac\ omul nu vrea fapta bun\, adic\ credin]a [i toate celelalte fapte bune, el nu are mîntuire, este mort, este un hoit. De asemenea, dac\ nu vrea Sfintele Taine, nu are mîntuire, este mort pentru Dumnezeu, este un hoit. "Nu e a tuturor credin]a" (2 Tesaloniceni 3:2)

În]elepciunea rug\ciunii Bisericii bineveste[te f\r\ t\cere: Dumnezeu este "Dumnezeul milei", "Dumnezeul bun\t\]ii", "Dumnezeul iubirii de oameni". Pe scurt: Dumnezeu este Dumnezeul a toat\ fapta bun\. Un astfel de Dumnezeu este în realitatea noastr\ p\mînteasc\, omeneasc\, istoric\, numai Dumnezeu-Omul Hristos. El este cu adev\rat personificarea, [i pilda, [i icoana, oric\rei fapte bune. Ca dragoste, El este dragostea des\vîr[it\; ca bun\tate, El este bun\tatea des\vîr[it\; ca iubire de oameni, El este iubirea de oameni des\vîr[it\. Se poate spune cu a-tot-încredin]are: Dumnezeu-Omul este a-tot-fapta bun\. Pe scurt: El este des\vîr[irea Dumnezeu-omeneasc\ a oric\rei fapte bune. Pentru

aceasta, scopul vieții oricărui creștin este a-tot-îmbunătățirea, în-creștinarea, îndumnezeu-omenirea, în-treimificarea. Da, în-treimificare: fiindcă acolo unde este Fiul, acolo este și Tatăl, acolo este și Duhul Sfânt: Întreaga Dumnezeuire în trei Ipostasuri și nedespărțită.

În Dumnezeu-Omul Hristos, fiecare fapt bun este și Dumnezeiește desvârșit, și pe temei Dumnezeu-omenesc desvârșit, și ca atare omul poate ajunge la ea și o poate înfăptui. Omul, fiind zidit după chipul lui Dumnezeu, adică după chipul lui Hristos, are chiar în această fire a sa semințele cele după chipul lui Hristos ale sfintelor fapte bune Dumnezeiești. Domnul Hristos Dumnezeu, făcându-Se om, ne arată în Sine și în viața Sa toate aceste fapte bune în plinătatea și desvârșirea lor Dumnezeu-omenească. Și fiecare om, dus și căluzit de Dumnezeu-Omul Domnul Hristos, poate să dezvolte pînă la desvârșire faptele bune în firea sa cea după chipul cu Hristos. Dacă omul nu ar fi fost zidit după chipul lui Dumnezeu, faptele bune Dumnezeiești ar fi fost pentru firea lui nefirești, împotriva firii, impuse în chip mecanic; însă, de vreme ce omul a fost zidit după chipul lui Dumnezeu, faptele bune Dumnezeiești sînt pentru el și firești, și cu puțin de înfăptuit, și cu totul potrivite și firii lui omenești. Dumnezeu, făcându-Se om, a arătat că Dumnezeu-Om, în realitatea noastră pămîntească, pe temei omenește evident și convingător, adevărul acesta: Dumnezeu-Omul este fapta bună = Dumnezeu-Omul este a-tot-fapta bună; în El și prin El, omul, ca fiind după chipul lui Dumnezeu, poate - prin osteneala sa cea de bună voie, cu împreună-lucrarea harului Sfintelor Taine - să ajungă la toată fapta bună și să trăiască a-tot-fapta bună. În trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii lui Hristos, tot ce este al lui Hristos se face al nostru, prin urmare și fapta bună a Lui, și însăși a-tot-fapta bună. În aceasta stă întreaga morală evanghelică Dumnezeu-omenească, întreaga morală a Bisericii și a mădularelor ei.

IERARHIA BISERICEASC |

În esen]ă, [i în toate vredniciile [i dimensiunile ei Dumnezeu-omene[ti, ierarhia este de la "ve[nicul Arhiereu", Dumnezeu-Omul Hristos, cea de a doua Fa]ă a Sfintei Treimi. Drept aceea, Dumnezeu-omenitatea e [i esen]a [i măsura ierarhiei, ierarhicit\]ii. Aceasta este de la El, [i El este în ea (Efeseni 4:11-13). De aceea El Se [i identific\ pe Sine cu ea, binevestind Sfin]ilor Apostoli: *Cel care v\ ascult\, pe Mine m\ ascult\; [i cel ce v\ nesocote[te, pe Mine m\ nesocote[te...* {i, iat\, Eu sînt cu voi în toate zilele, pîn\ la sfîr[itul veacului (Luca 10:16; Matei 28:20). A[adar, acolo unde este Dumnezeu-Omul Domnul Hristos, ve[nicul Arhiereu, acolo este [i ierarhia [i preo]ia ve[nic\ (Evrei 7:21-27). Biserica, fiind trupul Dumnezeu-Omului Hristos, este singura adev\rat\ posesoare [i p\str\toare ve[nic\ a preo]iei [i ierarhiei ve[nice, Dumnezeu-omene[ti; care, prin sfin]enia sa Dumnezeu-omeneasc\, revars\ [i împarte f\r\ încetare, prin Sfintele Taine, toate puterile Dumnezeie[ti trebuincioase fiin]ei omene[ti pentru buna-credin]\ = pentru via]a Dumnezeu-omeneasc\, atît în lumea aceasta, cît [i în cea de dincolo, pentru în-dumnezeire, pentru în-dumnezeu-omenire (v. 2 Petru 1:2-4). În chip firesc [i logic, toate acestea se împlinesc [i fiin]eaz\ în Biseric\ în calitatea acesteia de trup, de organism Dumnezeu-omenesc, în care domnesc f\r\ încetare legile capului Dumnezeu-omenesc, ale Domnului Iisus Hristos. Drept aceea, în toat\ Sfînta Predanie a Apostolilor [i Sfin]ilor P\rin]i împ\r\]e[te adev\rul: "Episcopul e în Biseric\ [i Biserica în episcop." ⁴⁰ {i înc\: "Unde este Hristos, acolo este [i Biserica soborniceasc\." ⁴¹ Sf. Ignatie Purt\torul de Dumnezeu, ucenic al Apostolilor, porunce[te cre[tinilor: "Cu to]ii s\ cinsti]i pe diaconi ca pe o porunc\ a lui Iisus Hristos, pe episcop ca pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Tat\l, iar pe presviteri ca pe o adunare a lui Dumnezeu, ca pe soborul Apostolilor. F\r\ ace[tia, nu este Biseric\." ⁴²

Atît ca organism, cît [i ca organiza]ie, Biserica este o fiin]\ cu totul singular\ în lumea noastr\ p\mînteasc\l. Ca organism, ea e un organism Dumnezeu-omenesc, e Însu]i Domnul Iisus Hristos, prelungit în toate veacurile [i în toat\ ve[nicia. {i ca organiza]ie Biserica este, de asemenea, o organiza]ie Dumnezeu-omeneasc\l: a clerului, a mirenilor [i a celorlalte elemente p\mînte[ti dimpreun\ cu ei. În toate acestea îns\, Dumnezeu-Omul [i Dumnezeu-omenitatea sînt în veac [i des\vîr[ita a-tot-valoare, [i suprema a-tot-m\sur\l. {i în ce prive[te calitatea de organiza]ie a Bisericii Dumnezeu-Omul este întotdeauna singurul cap al ei. Iar acolo unde El, Dumnezeu-Omul, este înlocuit

⁴⁰ Sfîntul Ciprian: "*Episcopus est in Ecclesia, et Ecclesia in episcopo*". (Epist. 66: 69).

⁴¹ Sfîntul Ignatie Purt\torul de Dumnezeu: "οπου αν η Ιησους Χριστος, εκει η καθολικη εκκλησια". *Epistola c\tre Smirneni*, VIII: 2.

⁴² Acela[i, *Epistola c\tre Tralieni*, III.

cu un om, fie acesta de o sut\ de ori "infailibil", acolo l se taie capul Dumnezeu-Omului, [i nu mai e Biserica. Nu mai e ierarhia Dumnezeu-omeneasc\, apostoleasc\, [i prin însu[i acest fapt dispare succesiunea apostolic\.

În întregimea sa, Sfînta Predanie a Bisericii Ortodoxe este Însu[i Dumnezeu-Omul Domnul Hristos. {i ce ar putea oamenii s\ dea [i s\ adauge Sfintei Predanii = a-tot-des\vir[itului Dumnezeu-Om Hristos? În fa)a a-tot-bogatului Dumnezeu-Om, to)i oamenii din toate timpurile de pe aceast\ planet\ a lui Dumnezeu [i fiecare om în parte nu sînt altceva decît cer[etori nimicnici. Cer[etori nimicnici, care, prin p\cat, au s\r\cit de tot ca urmare a mor]ii, care le r\pe[te tot ce este Dumnezeiesc, tot ce este ceresc, tot ce este f\r\ de moarte, tot ce e ve[nic. Iar a-tot-bunul [i a-tot-milostivul Domn Hristos, pentru credin]a apostoleasc\ în El, d\ruie[te fiec\rui om toate ve[nicele [i niciodat\ c\z\toarele bog\]ii Dumnezeie[ti: adev\rul ve[nic, dreptatea ve[nic\, dragostea ve[nic\, via]a ve[nic\ [i toate celelalte, pe care numai Dumnezeuul dragostei - singurul iubitor de oameni adev\rat - le poate d\ruia unui om. Drept aceea, pentru fiin]a omeneasc\ nu exist\ în toate lumile decît o singur\ bun\vestire adev\rat\ [i o singur\ bucurie f\r\ de moarte: Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos Iisus. În El sînt toate tainele, atît ale lui Dumnezeu, cît [i ale omului. Mare [i dulce este taina credin]ei noastre, a blagocestiei noastre: Dumnezeu S-a ar\tat în trup, în om. Aceasta este prima jum\tate a ve[nicului a-tot-adev\r. Iar cealalt\ este aceasta: omul s-a ar\tat în Dumnezeu (v. 1 Timotei 3:16). Pentru toate aceste pricini, minunatul Domn Hristos, Dumnezeu-Omul, este singurul lucru de trebuin]\ fiin]ei omene[ti [i neamului omenesc, în toate lumile v\zute [i nev\zute (v. Luca 10:42).

DUMNEZEIASCA SLUIRE BISERICESC | {I PRAZNICELE BISERICESC{TI

Întreaga via\ a Bisericii este o neîncetat\ slujire a lui Dumnezeu, neîncetat\ slujb\, [i drept aceea în Biseric\ fiecare zi este un praznic: în Biseric\, în fiecare zi se sluje[te lui Dumnezeu [i se pr\znuie[te unul sau mai mul]i Sfin]i. În Biseric\, via]a este neîncetat\ vie]uire împreun\ cu to]i Sfin]ii (Efeseni 3:18). Sfîntul de ast\zi ne încredin]eaz\ Sfin]ilor de mîine, cei de mîine - celor de poimîine, [i a[a mai departe: crugul (ciclul) anului nu are sfîr[it. Pr\znuind praznicele [i Sfin]ii, trîim în rug\ciune [i în adev\r harul lor [i sfintele lor fapte bune, dup\ m\sură credin]ei noastre: fiindc\ Sfin]ii nu sînt altceva decît personificarea [i întruparea sfintelor fapte bune evanghelice, ale acestor dogme f\r\ de moarte ale credin]ei noastre, ale mîntuirii noastre.

Ve[nicele adev\ruri ale sfintelor fapte bune se preschimb\ în via]a noastră, mai întîi de toate [i în cea mai mare m\sur\, în rug\ciune, în slujb\. Rug\ciunea este climatul cel mai potrivit pentru sporirea a toat\ fapta bun\ evanghelic\. Slujbele pogoar\ darul în libertatea noastră, iar harul lui Dumnezeu, înfr\]it cu libertatea noastră, str\mut\ în via\ adev\rurile evanghelice dogmatice [i morale. Biserica toat\, ca trup al lui Hristos, ia parte la aceasta prin trupul euharistic, care este cea mai înalt\ "sfîin]enie a sfîin]eniilor" în lumea noastră p\mîntesc\ [i în toate lumile omene[ti. Totul ia parte în sfîntul trup al Bisericii, întotdeauna împreun\ cu to]i Sfin]ii, la această împreun\lucrare; [i noi, prin Preasfînta N\sc\toare de Dumnezeu [i prin to]i Sfin]ii, ne d\m pe noi în[ine, [i unii pe al]ii [i toat\ via]a noastră lui Hristos Dumnezeu. În slujbele Bisericii totul este ceresc-p\mîntesc, Dumnezeu-omenesc; totul une[te pe Dumnezeu cu oamenii, cerul cu p\mîntul, timpul cu ve[nicia; toate cele p\mînte[ti tr\iesc prin cer, tot ce este vremelnic tr\ie[te prin ve[nicie, tot omul tr\ie[te prin Dumnezeu. Astfel se desf\oar\ nestr\mutata nevoin]\ Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii, în-dumnezeirii, în-dumnezeu-omenirii. Fiindc\ Biserica este cerul pe p\mînt, Dumnezeu în om [i omul în Dumnezeu.

Cine sînt martorii acestui fapt? To]i Sfin]ii Bisericii lui Hristos, de la primul pîn\ la cel din urm\. Toate sfintele c\ri de slujb\ ne-o arat\ în chipul cel mai gr\itor [i ne-o dovedesc în chipul cel mai de net\g\duit: fiecare sfînt al Bisericii este urzit din sfintele fapte bune; fiecare s-a zidit pe sine prin sfintele fapte bune; fiecare s-a pref\cut [i s-a schimbat la fa]\ prin sfintele fapte bune. Acest lucru este valabil [i pentru Sfin]ii Apostoli, [i pentru Sfin]ii Mucenici, [i pentru Sfin]ii M\rturisitori, [i pentru Sfin]ii Prooroci, [i pentru Sfin]ii Cuvio[i, [i pentru Sfin]ii Doctori f\r\ de argin]i, [i pentru to]i Sfin]ii îndeob[te. În fiecare dintre ei sînt de fa]\ [i a-tot-lucr\toare sfintele fapte bune, în frunte cu credin]a. În fapt, fiecare sfînt\ fapt\ bun\ este o nevoin]\ de bun\ voie a libert\]ii noastre

celelalte chipul lui Dumnezeu. {i împreun\-lucrarea noastr\ personal\ cu Mîntuitorul, cea spre mîntuirea noastr\, st\ mai întîi de toate în sfintele fapte bune. Toate faptele bune alc\tuiesc un întreg organic, un singur organism, un organism Dumnezeu-omenesc. Ele cresc una din cealalt\, [i tr\iesc una în cealalt\, [i se înt\resc una în cealalt\, [i se nemuresc una în cealalt\. Fiece fapt\ bun\ este într-un fel a-tot-fapt\ bun\. Astfel, credin[a este a-tot-fapt\ bun\ : fiindc\, dac\ e vie, ea trebuie s\ se p\streze prin dragoste, n\dejde, rug\ciune, postire, milostenie, poc\in\ [i celelalte sfinte fapte bune. Chiar a[a: [i rug\ciunea, [i dragostea, [i n\dejdea, [i postirea, [i toate celelalte fapte bune - toate se hr\nesc una din alta, [i iau via\, [i se des\vr[esc, [i se nemuresc.

To[i Sfin]ii lui Dumnezeu - Sfin]ii Ierarhi, Dumnezeie[tii Prooroci, cetele Cuvio[ilor, Sfintele Femei [i ceilal[i - s-au prosl\vit binepl\cînd lui Dumnezeu prin fapte îmbun\l\ite – εναρετοις πραξεσι. Ierarhii lui Hristos, [i ceata Cuvio[ilor, [i a Proorocilor, [i adunarea tuturor Drep]ilor, str\lucind cu frumuse]ile faptelor bune au ajuns în corturile cere[ti ⁴³.

În Biserica Ortodox\, Dumnezeu-Omul este Alfa [i Omega, Începutul [i Sfîr[itul, Cel dintîi [i Cel de pe urm\ (Apocalipsa 1:8, 10, 17; 21:6). În ea, domnesc legi Dumnezeu-omene[ti. În ea, tot omul este legiuit [i cîrmuit de c\tre Dumnezeu; tot ce este omenesc [i al omului este legiuit [i cîrmuit de ceea ce este Dumnezeiesc [i al lui Dumnezeu. În ea, omul este întotdeauna în stare de rug\ciune înaintea lui Dumnezeu. Ca organism Dumnezeu-omenesc, Biserica este cas\ de rug\ciune. Fiecare m\dular al Bisericii este o celul\ dup\ chipul lui Dumnezeu în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii. Mîntuirea este de fapt tr\irea necurmat\ a întregii vie[i de rug\ciune a Bisericii. Aceasta este nevoin[a îm-bisericii. Fiecare m\dular al Bisericii tr\ie[te întreaga via\ Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii, dup\ m\sură credin]ei lui [i dup\ m\sură Sfintelor ei Taine [i sfintelor ei fapte bune. Fiecare credincios este Biseric\ în mic.

Toat\ via[a Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii [i toate adev\rurile Dumnezeu-omene[ti ale Bisericii se arat\ în chipul cel mai des\vr[it [i credincios în slujbele ei. În acestea se s\vr[e[te [i se tr\ie[te în rug\ciune tot ce este Dumnezeu-omenesc, [i pe acest temei se pl\smuie[te teologia rug\ciunii. În întregimea sa, via[a liturgic\ a Bisericii este cea mai credincioas\ predanie a Bisericii, ve[nic via [i nemuritoare Sfînt\ Predanie. {i în ea este întreg minunatul Dumnezeu-Om, Domnul Iisus Hristos, iar împreun\ cu El, [i prin El [i pentru El - Sfin]ii Apostoli, Sfin]ii P\rin[i [i Sfin]ii to[i, de la primul pîn\ la cel din urm\.

Slujbele ortodoxe sînt via[a adev\rat\ [i vie a Bisericii, la care ia parte fiecare m\dular al Bisericii, prin tr\irea a tot ce este Dumnezeu-omenesc, a tot ce e apostolesc, a tot ce e al Sfin]ilor P\rin[i. În această tr\ire, întregul trecut Dumnezeu-omenesc al Bisericii este întotdeauna de fa\ ca o realitate actual\ [i ca un prezent contemporan. În Biseric\, tot trecutul este prezent [i tot prezentul

⁴³ *Octoih*, glas 4, Sîmb\l\, la Liturghie, Fericirile.

este trecut. De fapt, în Biserică există numai prezent nemuritor. Totul este în ea nemuritor [și sfânt, totul este apostolic și sobornicesc și Dumnezeu-omenește catolic, universal. Fiecare aparține tuturor și toți fiecare, potrivit harului puterii a sfintei dragoste Dumnezeu-omenești, ce izvorăște toată din sfânta credință] Dumnezeu-omenească [și nemuritoare prin celelalte sfinte fapte bune Dumnezeu-omenești, și în primul rând prin rugăciune.

Această dumnezeiească tradiție liturgică de rugăciune a Bisericii ne părăzește cu frică [și cutremur pline de evlavie cea mai mare comoară a tuturor lumilor omenești: pe Dumnezeu-Omul Hristos Domnul și tot ce este al Lui. Astfel a părăzit, El, în deplinătatea Persoanei Lui Dumnezeu-omenești, pururea via, a-tot-desvârșită, Sfântul Predanie a Bisericii. În toate slujbele Dumnezeiești se săvârșește mereu Sfânta Taină Dumnezeu-omenească a Dumnezeu-omeneștii iconomii a mântuirii. Mai cu seamă în Sfânta Liturghie. În rugăciunile de încheiere ale Liturghiei Marelui Vasile se spune: "Plinitu-s-a [și s-a săvârșit ..., Hristoase Dumnezeule nostru, Taina iconomiei Tale – το της οικονομίας μυστηριον". Tocmai părăsirea noastră vie, de rugăciune, la aceasta alcătuiește mântuirea noastră, în-creștinarea noastră, în-dumnezeirea noastră, în-dumnezeu-omenirea noastră a-tot-cuprinzătoare prin Biserică; într-un cuvânt: în-bisericirea noastră a-tot-cuprinzătoare. Nevoia de bună voie, prin har și fapte bune, a în-dumnezeu-omenirii, este întotdeauna chiar nevoia în-bisericirii.

În fapt, mântuirea omului stă în trăirea Dumnezeu-omenească sobornicească împreună cu toți Sfinții (Efeseni 3:15) în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii. Trăirea aceasta este neîncetată, de fiecare zi. Fiindcă în fiecare zi se prăznuiește câte un sfânt sau mai mulți, care lucrează [și împreună-lucrează la mântuirea noastră]. Părăsirea noastră de rugăciune cu Sfinții ne asigură mântuirea. Drept aceea este neapărat trebuincioasă prăznuirea tuturor praznicelor, de la primul pînă la cel din urmă: a praznicelor Domnului, ale Născătoarei de Dumnezeu, îngerești, apostolicești, mucenicești și a celorlalte. De asemenea, toate slujbele de zi și de noapte, de la prima pînă la cea din urmă, zidesc mântuirea noastră. Iar prin toate acestea și în toate acestea - întreg Dumnezeu-Omul Hristos, ca Biserică, și cap al Bisericii, și trup al ei, cu toate adevărurile sfinte și netrecătoare, și cu întreaga viață Dumnezeu-omenească în toate nemărginirile.

În nemăsurat de tainicul organism Dumnezeu-omenesc al Bisericii, se crește în primul rând prin rugăciune, și totdeauna se trăiește în el prin rugăciune. Prin părăsirea de rugăciune la slujbele Dumnezeiești, fiecare din noi săvârșește nevoia să de în-creștinare, schimbare la față, în-dumnezeire, în-treimificare. Și asta totdeauna *împreună cu toți Sfinții*. Trăirea aceasta este întotdeauna personală în toate privințele și sobornicească în toate privințele. În obște Sfinților se trăiește în primul rând prin rugăciune și părăsirea se face prin rugăciune. Drept aceea, rugăciunea este cea mai trebuincioasă sfântul fapt bun pentru fiecare creștin. În corul faptelor bune, rugăciunea este conducătorul de

Corinteni. Ea rînduie[te locul fiec\rei fapte bune [i îi d\ duhul [i însuflarea cuvenit\]. Prin ea, fiecă fapt\ bun\ cre[te, [i se dezvolt\, [i î[i p\strează locul între celelalte sfinte fapte bune, Dumnezeu-omene[te alc\tuind lucrarea sfintelor fapte bune în nevoin]a mîntuirii.

Slujbele ortodoxe înseamn\ Sfînta Evanghelie [i Sfînta Predanie traduse [i preschimbate în minunate [i de via]\ f\c\toare stihiri, tropare, condace, canoane, stihuri, cînt\ri, suspine, strig\te, lacrimi. Tot adev\rul Dumnezeu-omenesc, [i dreptatea Dumnezeu-omeneasc\, [i dragostea, [i în]elepciunea, [i via]a, [i nemurirea, [i ve[nicia, ni se îmbie aici ca rug\ciune, ca sfînt\ Împ\rt\[anie, ca sfinte porunci, ca Sfinte Taine, ca sfinte fapte bune. Oriunde atingi, dai de Sfînta Predanie vie, de curgerea sîngelui ei, de nervii ei, de oasele ei, de inima ei, de ochii, de con[tiin]a, mintea, cugetul ei. {i, cînd sufletul se revars\ prin rug\ciune în aceste adev\ruri Dumnezeu-omene[ti [i în via]a Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii, toate sfintele fapte bune cresc cu cre[terea după Dumnezeu (Coloseni 2:19). {i întreg sufletul cre[te c\tre Dumnezeu-omul cel după har - cre[tinul cel adev\rat.

Prin tr\irea vie]ii liturgice a Bisericii, se zide[te persoana cre[tin\: Dumnezeu-omul cel după har, b\rbatul cel des\vîr[it întru m\sură vîrstei plinirii lui Hristos (Efeseni 4:13). Aceasta este calea cea mai sigur\ [i nevoin]a cea mai mîntuitoare. Cre[terea haric\ Dumnezeu-omeneasc\ se înf\ptuie[te neîncetat prin fiecare rug\ciune, [i cerere, [i lacrim\, [i strig\t, [i suspin, [i tînguire, [i m\rturisire. În lucrarea aceasta to]i Sfin]ii ne sînt c\l\uzitori [i înv\]\tori. Ei - "ochii Bisericii lui Hristos" ⁴⁴ - ne duc [i ne c\l\uzesc spre scopul Dumnezeu-omenesc al fiin]ei noastre omene[ti.

În cre[tinul ortodox, fiecare gînd se na[te întru rug\ciune [i se termin\ cu rug\ciune. La fel [i fiecare sim]mînt. El înf\ptuie[te o a[ezare de rug\ciune fa]\ de sine [i fa]\ de lumea înconjur\toare, iar mai înainte de toate [i mai presus de toate - fa]\ de Domnul [i Dumnezeul nostru Iisus Hristos. În rug\ciune totul se în-dumnezeu-omene[te, totul se împline[te prin Dumnezeu: gîndul se schimb\ la fa]\ în gînd în-dumnezeit, fiindc\ acesta este rostul Dumnezeiesc [i nemuritor al gîndului; sim]irea cre[te în sim]ire în-dumnezeit\, fiindc\ acesta este rostul Dumnezeiesc [i nemuritor al sim]irii; con[tiin]a cre[te în con[tiin]\ în-dumnezeit\, [i mintea - în minte în-dumnezeit\, [i voia - în voie în-dumnezeit\, fiindc\ acesta este rostul Dumnezeiesc [i nemuritor al lor; pe scurt: omul se împline[te întru Dumnezeu-om, fiindc\ acesta este rostul Dumnezeiesc [i nemuritor al omului.

Iar\ [i [i iar\ [i: în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, fiecare m\dular al acestui trup, ca o celul\ vie după chipul lui Dumnezeu a lui, tr\ie[te întreaga via]\ Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii, după m\sură credin]ei sale [i a celorlalte nevoin]e [i fapte bune ale sale. Fiecare zi, fiecare clip\ - împreună cu to]i Sfin]ii. Numeroasele feluri [i puteri ale tr\irii Dumnezeu-omene[ti sînt mereu de fa]\ [i

⁴⁴ Troparul sfin]ilor Mucenici Serghie [i Vah, *Minei*, 7 octombrie.

neîncetat lucr\toare prin feluri[ii Sfin]i ai fiec\rei zile: Apostoli, Mucenici, M\rturistori, Postnici, Doctori f\l\ de argin]i, Cuvio[i. Totul în toate este Hristos, prin Sfin]ii zilei. El prin ace[tia, fiind cap al Bisericii, st\pîne[te [i cîrmuie[te în lumea Dumnezeu-omeneasc\ a Bisericii.

Fiece sfînt\ dogm\ a credin]ei noastre Dumnezeu-omene[ti are praznicul ei: Întruparea are Cr\ciunul; Învierea are Pa[tele; credin]a are pr\znuirea Sfin]ilor Mucenici [i toate celelalte sfinte fapte bune au pe feluri[ii Sfin]i. Adev\rurile sfintelor dogme se tr\iesc de fiecare credincios în "trupul lui Hristos", care este Biserica. Fiece adev\r dogmatic se tr\ie[te ca via]\, ca via]\ ve[nic\, ca parte organic\ a ve[nicului Ipostas al Dumnezeu-Omului: Eu sînt Adev\rul [i Via]a (Ioan 14:6). Sfintele slujbe nici nu sînt altceva decît tr\irea sfintelor ve[nice adev\ruri dogmatice. Dogma Dumnezeu-omenit\]ii Domnului Iisus? Se tr\ie[te cu putere în sfintele praznice ale Domnului: Cr\ciunul, Botezul, Schimbarea la fa]\, Învierea [i celelalte. Acest adev\r ve[nic se tr\ie[te neîncetat de la vîrf [i pîn\ la fund, [i astfel devine via]a noastr\ de zi cu zi. De aici [i binevestirea: Via]a noastr\ în ceruri este, ascuns\ cu Hristos în Dumnezeu (Filipeni 3:20; Coloseni 3:9).

DESPRE DUMNEZEU JUDEC | TORUL

Ve[nicul adev\r evanghelic despre Dumnezeu Judec\torul nu e impus în chip silit con[tiin]ei omene[ti [i nici nu a fost introdus nefiresc în biserica adev\rurilor descoperite de Dumnezeu. El este o parte fireasc\ [i nedesp\r]it\ a Sfintei Descoperiri în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii. F\r\ el, logica Descoperirii nu ar mai fi fost Dumnezeiasc\ [i iconomia Dumnezeu-omeneasc\ a mîntuirii nu ar mai fi fost deplin\.

F\r\ el, Dumnezeiasca Descoperire ar fi fost ca lumea f\r\ cer deasupra ei. El este v\lul care ascunde [i împline[te biserica de diamant a adev\rurilor Dumnezeu-omene[ti despre om [i lume. Firea celorlalte dogme [i adev\ruri este [i firea lui; este de o fiin]\ cu ele; se afl\ în ele, tot a[a cum acestea se g\sesc în el; are aceea[i vrednicie [i putere de via]\ ca [i ele; nu poate fi desp\r]it de ele, c\ci toate laolalt\ alc\tuiesc un singur organism Dumnezeu-omenesc nedesp\r]it. Este firesc ca Dumnezeu - Care este Ziditor, [i Mîntuitor [i Sfin]itor - s\ fie totodat\ [i Judec\tor. C\ci, ca Ziditor, ne-a adus din nefiin]\ la fiin]\, rînduind ca scop al fiin]\rii noastre asem\narea cu Dumnezeu prin mijlocirea chipului celui Dumnezeiesc al sufletului nostru, cre[terea cea dup\ Dumnezeu întru b\rbat des\vîr[it, în m\sură vîrstei plinirii lui Hristos (cf. Coloseni 2:19; Efeseni 4:13); ca Mîntuitor, El ne-a izb\vit de p\cat, [i de moarte [i de diavolul, introducînd în firea omeneasc\, cea omorît\ cu p\catul, temeiul [i puterea învierii [i a nemuririi; ca Sfin]itor, El ne-a dat în trupul S\u Dumnezeu-omenesc al Bisericii toate mijloacele harice [i toate puterile Dumnezeie[ti pentru însu[irea nevoinei]ei Lui Dumnezeu-omene[ti a mîntuirii [i atingerea scopului existen]ei noastre; ca Judec\tor, El pre]uie[te, judec\ [i ia hot\rîre asupra felului în care ne-am purtat fa]\ de El ca Ziditor [i fa]\ de noi în[ine ca zidire dup\ chipul lui Dumnezeu, fa]\ de El ca Mîntuitor [i fa]\ de noi în[ine ca obiect al mîntuirii, fa]\ de El ca Dumnezeu-Om = Biseric\ = Sfin]ire [i fa]\ de noi în[ine ca obiect al sfin]irii, în-dumnezeirii, în-dumnezeu-omenirii. În această lucrare împ\trit\ a Sa, Dumnezeu face toate dup\ sfatul voiei Sale – κατὰ τὴν βούλην τοῦ Θεληματος (Efeseni 1:11), adic\ dup\ iconomia Sa cea mai înainte de veci în privin]a lumii [i a omului, pentru ca toate cele din ceruri [i cele de pe p\mînt s\ se adune sub un cap - ἀνακεφαλαιωσασθαι (Efeseni 1:10; cf. [i Coloseni 1:16-17 [i 20).

Dumnezeu a pus în aluatul fiin]ei omene[ti pl\mada n\zuin]ei dup\ Hristos, încît omul - iar împreun\ cu el [i în urma lui, întreaga f\ptur\ - s\ doreasc\ [i s\ tind\ c\tre El. Prin urmare, întreaga f\ptur\ este în miezul ei hristocentric\, n\zuie[te c\tre Hristos ca spre centrul [i scopul s\u firesc [i ve[nic (cf. Romani 8:19-23; Coloseni 1:16-17; Efeseni 1:4-5). În timp ce în lucrarea Sa ziditoare, mîntuitoare [i sfin]itoare, Dumnezeu Se arat\ ca un plugar, sem\n\tor [i îngrijitor, în lucrarea Sa judec\toreasc\ El Se înf\]i[eaz\ ca un

secerător [i treierător. Este cu totul firesc ca Semănătorul ceresc, Cel ce seamănă din belug sămînța veșnicilor adevăruri Dumnezeu[ti în pământul sufletelor omene[ti, să vină [i să vadă cît din sămînța aceasta a putrezit în noroiul plăcerilor, cît s-a înbușit în spinii patimilor, cît s-a veșejit în focul iubirii de păcat [i cît a dat rod [i poartă rod Dumnezeiesc; [i să secere [i să treiere spicele cele coapte ale grîului pămîntesc. Fiind însuși plugarul, semănătorul [i îngrijitorul, El are dreptul să fie [i secerătorul [i treierătorul: dărîind oamenilor toate mijloacele trebuitoare pentru atingerea scopului orînduit de El vieții, Dumnezeu are dreptul să fie [i Judecător. Ar fi o nedreptate de neiertat [i o jignire [i o tiranie dacă Dumnezeu S-ar fi înfăși[at ca Judecător făr ca mai înainte să Se fi înfăși[at ca Mîntuitor [i Sfințitor. Nu ar avea dreptul să judece omul [i omenirea un dumnezeu care nu ar fi voit ca mai întîi să le descopere oamenilor calea către viața veșnică, să le spună adevărul cel veșnic, să le dea mijloacele pentru mîntuirea de păcat, de moarte [i de diavol; într-un cuvînt, un dumnezeu care nu ar fi vrut să le fie mîntuitor. Unui astfel de dumnezeu silnic omenirea ar fi avut dreptul ca, într-un suflet [i într-un glas, să-i arunce în fața ceea ce sluga cea rea i-a spus stăpînului său în pilda talanților (Matei 25:24 -25). Dacă Hristos ar fi fost un dumnezeu de felul acesta, nu ar fi trebuit să se creadă în El, fiindcă atunci El nu ar fi fost Dumnezeu adevărat, ci unul dintre neputincioșii dumnezei mincinoși din panteonul de două parale al idolilor omene[ti. Deoarece însă Dumnezeu-Omul, Hristos Domnul, S-a arătat ca Mîntuitor al omului [i al omenirii [i, după nespusa Lui iubire de oameni, a săvîrșit prea-anevoioasa nevoie] a mîntuirii; deoarece le-a dat oamenilor toate darurile cerului, pe care numai Dumnezeul dragostei le poate da, El are dreptul să judece lumea [i pe om.

Se înțelege, în măsura în care Domnul Iisus Hristos este de o ființă cu Dumnezeu Tatăl [i cu Dumnezeu Duhul Sfînt, într-un atît [i judecata omenirii este o lucrare a întregii Sfinte Treimi. Dar, pentru ca omul răzvrătit, în pînă la moarte să lupte împotriva lui Dumnezeu, să nu cîrtească [i să nu spună că Dumnezeu - Care nu a trăit în trupul omenesc, nu a pătimit patimile omene[ti, nu a trecut prin cuibul de năpîrci care este pământul - nu are dreptul să-i judece pe oameni, pentru aceasta Dumnezeu Tatăl toată judecata a dat-o Fiului (Ioan 5:22) [i va să judece lumea după dreptate, prin Bărbatul pe care L-a rînduit, dînd tuturor încredințare, prin învierea Lui din morți (Faptele Apostolilor 17:31).

Orînduind pe omul Iisus, Dumnezeu-Cuvîntul întrupat, să judece lumea, Dumnezeu a făcut omenirii dreptatea desvîrșită, încheind cu iubire de oameni cercul dreptății Lui Dumnezeiești pe pământ, [i prin urmare oamenii nu pot avea îndreptățire de cîrtire [i răzvrățire împotriva judecării lui Dumnezeu. Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos, este nu numai începătorul, ci [i desvîrșitorul credinței noastre, pricinuitoarea [i săvîrșitorul întregii economii a lui Dumnezeu privitoare la lume [i la om (Evrei 12:2; cf. [i 2:10).

De-a lungul tuturor schimbărilor [i prefacerilor ei, f\ptura toat\ înainteaz\ c\tre sfîr[itul s\u. De-a lungul tuturor zilelor [i tuturor nop]ilor, to]i oamenii - [i, odat\ cu ei [i în urma lor, întreaga zidire - înainteaz\ spre ziua cea mai de pe urm\, în care se va sfîr[i taina acestei lumi [i a istoriei omene[ti. Toate zilele, ca ni[te rîuri albe, [i toate nop]ile, ca ni[te rîuri negre, str\bat v\ile [i pr\p\stiile fiin]\rii, smulgînd cu ele toate fiin]ele [i toat\ zidirea c\tre ziua cea mai de pe urm\, în care trebuie s\ ajung\ [i s\ î[i termine curgerea lor. Tot ceea ce a tr\it [i tr\ie[te în colivia timpului trebuie s\ ajung\ la această zi, cea mai de pe urm\, trebuie s\ coboare pe malul ei. Nu exist\ fiin]\ [i nici f\ptur\ pe care rîul timpului s\ n-o aduc\ la această zi, cea mai de pe urm\. Odat\ cu această zi, timpul va înceta fiin]area sa, drept care ea se [i nume[te în Apocalips\ ziua cea de pe urm\ (Ioan 6:39, 40, 44; 11:24; 12:48), ziua cea mare (Faptele Apostolilor 2:20; Iuda 6). Deoarece aceasta este ziua cea de Dumnezeu rînduit\, în care El va judeca lumea (Faptele Apostolilor 17:13), ea se mai nume[te [i ziua judec\]ii (Matei 10:15; 11:22, 24; 12:36; II Petru 2:9; 3:7; I Ioan 4:17), ziua urgiei, [i a descoperirii [i a dreptei judec\]i a lui Dumnezeu (Romani 2:5). Dar - de vreme ce toat\ judecata s-a dat Fiului (Ioan 5:22) [i de vreme ce El Se va ar\ta în ziua cea mai de pe urm\ ca Judec\tor întru slav\ - atunci ziua aceasta se mai nume[te [i ziua Fiului Omului (Luca 17:22, 24, 26), ziua Domnului (II Petru 8:10; I Tesaloniceni 5:2, Cf. [i Iezechiel 15:5; Isaia 2:12; Ioil 2:31; În]elepciunea lui Solomon 1:14; Maleahi 4:1), ziua lui Hristos (II Tesaloniceni 2:2; Filipeni 1:10; 2:16), ziua Domnului nostru Iisus Hristos (II Corinteni 1:14; I Corinteni 1:8; 5:5), ziua judec\]ii [i a pierzaniei oamenilor f\r\ de Dumnezeu (II Petru 3:7; 2:9).

În această zi de mare însemn\tate, Dumnezeu-Omul Domnul Iisus, va rosti ultima Sa judecat\, nestr\mutat\, asupra întregii istorii a lumii [i a omului, asupra tuturor oamenilor laolalt\ [i a fiec\ruia personal. {i dup\ cum, la cap\tul lucr\rii de zidire, a privit toate fiin]ele [i f\pturile zidite [i a rostit asupra a toate judecata Sa, c\ sînt bune foarte (Fac. 1:31), tot a[a Domnul cel în Trei Sori va privi [i în ziua cea de pe urm\ toate fiin]ele [i f\pturile, la sfîr[itul mersului lor de-a lungul istoriei, [i va rosti judecata Sa asupra a tot [i toate, asupra tuturor [i a fiec\ruia. Atunci, va desp\r]i pentru totdeauna binele de r\u [i va statornici între ele un hotar netrec\tor [i de netrecut; atunci, va rosti judecata Sa cea f\r\ gre[asupra tuturor valorilor omene[ti; atunci, va cînt\ri în cîntarul des\vîr[it [i nemincinos al Drept\]ii [i al dragostei Sale toate faptele omenene[ti, toate gîndurile omene[ti, toate sim]\mintele oamenilor, toate dorin]ele omene[ti, toate cuvintele omene[ti; atunci, se va împlini taina lui Dumnezeu (Apocalipsa 10:7) privitoare la om, zidire, lume, univers; atunci, to]i cei buni [i tot ce este bun vor mo[teni fericirea ve[nic\, raiul cel ve[nic, în a-tot-dulcea Împ\r\]ie a cerurilor a Prea-dulcelui Domn Iisus; iar to]i cei r\i [i tot ce este r\u - chinul ve[nic, osînda ve[nic\, în împ\r\]ia a-tot-amar\ a a-tot-r\ilor Îngeri c\zu]i.

PARTEA a II-a ECUMENISMUL

ECUMENISMUL

Dumnezeu-Omul istoric, Domnul Iisus Hristos, a arătat în chip a-tot-cuprinzător [i a-tot-real că El este pentru făptura omenească totul [i toate, în toate lumile: [i esen], [i fiin], [i via], [i minte, [i ra]iune, [i inim], [i con]tiin], [i bine, [i fapt] bun], [i dragoste, [i lumin], [i cale, [i adev]r, [i dreptate, [i bucurie, [i mîntuire, [i înviere, [i în]l]are, [i nemurire, [i ve[nicie, [i rai. {i El e toate acestea prin Dumnezeu-omenitatea Sa, prin trupul Său Dumnezeu-omenesc: prin Preasfînta Biserică, Biserica apostolească, Biserica Sfin]ilor Părin]i, Biserica Sfintei Predanii - Biserica Ortodoxă.

În afara Bisericii, în afara trupului Dumnezeu-Omului, stă [i există omul, cu toate realit]ile [i neputin]ele lui omenești, iar în jurul lui [i în lăuntrul lui se află păcatul, moartea, diavolul; [i, împreună cu acestea [i în acestea, tot răul, tot iadul, toată suferin]a, tot viciul, tot chinul, toată nefericirea. {i omul se ostenește [i se chinuiește prin lucrarea lui să se mîntuiască [i să se libereze de chin, [i de rău [i de spaimă; se străduiește [i prin [tiin], [i prin credin], [i prin filosofie, [i prin cultură, [i prin artă, [i prin agricultură, [i prin industrie, [i prin tehnică... {i s-a făcut mucenic pe crucea [i pe crucile pe care singur [i le făurește neîncetat [i pe care singur se răstignește. A născocit omul felurite surrogate de mîntuire din feluritele chinuri în care via]a oamenilor pe pămînt este bogată [i prea-bogată. A născocit felurite umanisme ca să se mîntuiască prin sine, să se facă fericit prin sine. Istoria dă mărturie însă că totul a fost zadarnic. {i el rămîne de-a pururea rob al chinurilor de tot felul, rob al relelor de tot felul; [i - ceea ce este mai cumplit - rob pe vecie al mor]ii. Lucrul acesta este adevărat pentru fiecare om de pe această planetă a lui Dumnezeu [i mai ales pentru omul european. De aceea e trebuit, foarte folositor [i potrivit cu scopul nostru, să urmărim omul pe cele mai însemnate căi ale numeroaselor lui umanisme.

PROGRESUL UMANIST {I PROGRESUL DUMNEZEU-OMENESC

Observați, mai întîi, principiile de temelie ale progresului umanist european, metafizica lui. Este un lucru vădit pentru toți ochii săn]toși: cultura umanistă europeană tocește în chip sistematic în om sim]mîntul nemuririi, pînă ce îl [terge cu totul, [i omul culturii europene mărturisește hotărît, urmîndu-l pe

Nietzsche: "sînt trup, [i numai trup" - asta însemnînd: "Sînt muritor, [i numai muritor". Astfel, pe Europa umanist\ a pus st\pînire deviza: "Omul este o fiin\ muritoare". Aceasta e formula omului umanist, aceasta e esen]a progresului s\u. Mai întîi f\r\ [tiin]\, apoi sistematic, cu [tiin]\ [i dinadins, s-a altoit în omul european - prin [tiin]\, [i prin filosofie, [i prin cultur\ - con[tiin]a c\ omul este muritor, muritor pe de-a-ntregul, [i c\ nu-i nimic nemuritor în el. Con[tiin]a aceasta î[i afl\ o rostire deplin\ în convingerea care gl\suie[te: "Moartea e o necesitate". Moartea - necesitate! Exist\ o mai mare groaz\, [i jignire, [i batjocur\? Cel mai mare vr\jma[al omului - s\ fie de nevoie omului! Spune]i-mi, exist\ aici vreo urm\ de logic\, fie [i cea mai mic\, fie m\car una prunceasc\, fie m\car o logic\ de insect\? Nu cumva omul european, în\bu[it [i m\cinat în aceast\ moar\ a mor]ii care se cheam\ "P\mînt", a pierdut [i ultima f\rîm\ de ra]iune [i a început s\ aiureze?... Pustiit este omul umanist, înfrico\tor de pustiit, fiindc\ din el a fost alungat\ con[tiin]a [i sim]irea nemuririi lui personale. Iar f\r\ aceasta, poate fi omul om deplin? O, m\rginit e omul european, cumplit de m\rginit, [i de pigmeizat, [i de mic[orat, [i de restrîns la o frîntur\ [i bucat\ ⁴⁵ de om, fiindc\ a îndep\rtat din sufletul s\u orice sim]ire a nem\rginirii [i nesfîr[iirii; iar f\r\ aceasta, poate omul îndeob[te s\ existe ca om? {i, dac\ poate s\ existe, are rost existen]a lui? F\r\ sim]irea nesfîr[iirii, nu este el un lucru f\r\ via]\ printre celelalte lucruri [i un animal trec\tor printre celelalte animale? Îng\dui]i-mi un paradox: eu socotesc c\ unele dintre animale sînt mai nem\rginite în sim]irile lor [i mai nemuritoare în dorin]ele lor decît omul progresului european umanist.

Îmb\trînit, atrofiat, m\rginit la materie, degenerat, omul umanismului a avut deplin\ dreptate atunci cînd a m\rturisit, prin gura în]elep]ilor s\i, c\ se trage din maimu]\. Ajuns asemenea animalelor în ce prive[te obîr]ia, de ce s\ nu ajung\ la fel cu ele [i în privin]a moralei? Ca unul care]ine de animale, de fiare, în ce prive[te esen]a fiin]ei sale, este asemeni lor [i în privin]a moralei. P\catul [i crima nu sînt socotite oare, din ce în ce mai mult, în jurispruden]a contemporan\ de neocolit pentru mediul social, ca necesitate a firii? Dac\ nu exist\ în om nimic nemuritor [i ve[nic, toat\ etica se m\rgine[te pîn\ la urm\ la poftele firii: [i omul umanist s-a identificat, în privin]a moralei, cu înainta[ii s\i, maimu]ele [i fiarele, [i în via]a lui s-a însc\unat principiul: "Homo homini lupus" (omul e lup pentru om). {i altminteri nici nu putea s\ fie, fiindc\ doar pe sim]\mîntul nemuririi omene[ti se poate întemeia o moral\ mai înalt\ [i mai bun\ decît aceea a animalelor. Dac\ nu exist\ nemurire [i via]\ ve[nic\, nici în om, nici în jurul lui, atunci pentru omul-animat morala animalelor este cu totul fireasc\ [i logic\; a[adar, s\ mînc\m [i s\ bem, c\ci mîine vom muri (1 Corinteni 15:32).

⁴⁵ Razlomak i odlomak: *razlomak* este fragmentul rezultat din dezintegrarea unui întreg, iar *odlomak* este fragmentul desprins dintr-un întreg. (n. tr.)

Relativismul în filosofia progresului umanist european nu avea cum să nu rezulte într-un relativism [i în etic\; iar relativismul este p\rintele anarhiei [i nihilismului. Drept aceea, toat\ etica practic\ a omului umanist nu este altceva decît anarhie [i nihilism; fiindc\ anarhia [i nihilismul sînt faza de neocolit, ultim\, apocaliptic\, a progresului umanist european. Anarhismul [i nihilismul ideologic, descompunerea ideologic\, nu aveau cum să nu se v\deasc\ în anarhismul [i nihilismul practic, adic\ în descompunerea practic\ a omenirii umaniste europene [i a progresului ei. Nu sîntem, oare, martori oculari ai anarhismului [i nihilismului ideologic [i practic care pustiesc continentul Europei? Factorii progresului european sînt de a[a fel, c\, oricum ar fi însumai, rezultatul nu poate fi altul afar\ de anarhism [i de nihilism. Dovada? Dou\ r\zboaie mondiale, de fapt europene.

Omul european e prost, grozav de prost, atunci cînd, necrezînd în Dumnezeu [i în nemurirea sufletului, poate să cread\ în progres, în rostul vie]ii, [i să lucreze pentru el. Ce nevoie am de progres, cînd în spatele lui m\ a[teapt\ moartea? Ce nevoie am de toate lumile, de toate galaxiile, de toate culturile, cînd în spatele lor m\ pînde[te [i apoi m\ înha]\ moartea? Unde e moarte, acolo nu se poate afla progres adev\rat; iar dac\ se afl\, el nu e decît un blestemat de progres în moara mor]ii. De aceea trebuie distrus cu des\vîr[ire, încît să nu rămîn\ urm\.

Acest chin al progresului umanist european l-a sim]it [i l-a înf\]i[at artistic în tragedia sa, "Rossum's universal Robots", cunoscutul scriitor ceh Karel Èapek. Între eroii Alquist [i Elena are loc urm\torul dialog:

"Alquist: Are bunica vreo carte de rug\ciuni?

Elena: Are una foarte mare.

Alquist: {i în ea se g\sesc, desigur, rug\ciuni pentru toate împrejur\riile vie]ii: împotriva vremii rele, împotriva bolilor?

Elena: Da, împotriva necazurilor de tot felul, împotriva inunda]iilor ...

Alquist: Împotriva progresului nu sînt?

Elena: Cred c\ nu!

Alquist: Ei, ce p\cat!"

În fa]a omului umanist [i a progresului său, st\ omul lui Hristos cu progresul său Dumnezeu-omenesc. Principiul de temelie al progresului Dumnezeu-omenesc: Omul e om adev\rat numai prin Dumnezeu, numai prin Dumnezeu-Omul; cu alte cuvinte, omul e om adev\rat numai prin nemurire, adic\ prin biruin]a asupra a tot ce este muritor [i a tot ce este supus mor]ii, prin biruin]a asupra mor]ii. Biruind în sine p\catul [i r\ul, omul lui Hristos biruie moartea [i mortalitatea în con[tiin]a sa [i în sim]irea sa [i se une[te cu Cel ce singur e f\r\ de moarte: Dumnezeu-Omul Hristos. Unit cu Dumnezeu-Omul, el

se face în lumea aceasta nemuritor: mintea lui gînde[te cu gîndirea lui Hristos, gîndire nemuritoare [i ve[nic\; iar inima lui simte deja în sine via]a lui Hristos, via]a nemuritoare [i ve[nic\...

În ce fel se ajunge la aceasta? Prin credin]a în Domnul Hristos cel înviat. Dacă omul crede din tot sufletul [i cu adev\rat în Dumnezeu-Omul cel înviat, în sufletul lui se na[te îndat\ sim]irea nemuririi, a învierii, sim]irea c\ moartea a fost biruit\ [i, odat\ cu ea, p\catul [i r\ul. Acest sim]\mînt al propriei nemuriri însufle]e[te [i îndeamn\ pe cre[tin la nevoir]ele evanghelice, [i el pline[te cu bucurie poruncile lui Hristos [i str\bate cu veselie calea vie]ii, de la ne]iin\ la fiin]a des\vîr[it\, de la moarte la nemurire. Precum un punct care cre[te pîn\ ajunge mare cît toate infiniturile, a[a se întîmpl\ [i cu omul care cre[te prin Dumnezeu-Omul: el str\luce[te tot prin nem\rginirea [i nem\rginirile Dumnezeie[ti [i se simte nemuritor [i nesfîr[it în toate punctele fiin]ei sale. În felul acesta, tragicul principiu al progresului umanist: "Moartea este o necesitate", este înlocuit cu principiul plin de bucurie al progresului Dumnezeiesc-omenesc: "Nemurirea este o necesitate."

Progresul Dumnezeu-omenesc are morala sa Dumnezeu-omeneasc\: în el, toat\ via]a omului este cîrmuit\ [i dinamizat\ de Dumnezeu-Omul. Bun este ceea ce e al lui Hristos; în afar\ de aceasta nu exist\ bine adev\rat. Nemurirea este însu]irea cea mai de seam\ a binelui lui Hristos. De aceea, nemurirea este de trebuin]\ moralei omului lui Hristos ca sim]ire [i con[tiin]\, ca fapt\ [i deprindere. A-L sim]i cineva pe Domnul Hristos ca suflet al sufletului s\u, ca via]\ a vie]ii sale; aceasta este nemurirea omului, c\ci prin aceasta se adevere[te nem\rginirea [i nesfîr]irea gîndirii, sim]irii, vie]ii. Pentru cre[tinul adev\rat, nemurirea înseamn\ ceva firesc [i întemeiat, iar odat\ cu ea [i în ea sînt fire[ti [i întemeiate nem\rginirea [i nesfîr]irea. Aceasta duce spre des\vîr]irea moral\, spre nesfîr]itul progres moral c\tre Dumnezeu, Care e suma tuturor nesfîr]irilor, tuturor nem\rginirilor [i tuturor des\vîr]irilor. Prin urmare, e pe deplin fireasc\, întemeiat\ [i îndrept\]it\ porunca hot\rît\ a progresului Dumnezeu-omenesc: *Fi]i dar des\vîr[i]i, precum Tat\l vostru cel din ceruri des\vîr[it este* (Matei 5:48).

Omul lui Hristos se mi[c\ pe calea des\vîr]irii Dumnezeie[ti, biruind, cu ajutorul faptelor bune evanghelice, r\ul [i p\catul din el [i din lumea care îl înconjur\ . El înainteaz\ întotdeauna de la un bine la altul, de la ceva mai mic spre ceva mai mare [i de la ceva mai mare la ceva foarte mare. Mai mult: el nu se opre[te niciodat\, nu întîrzie, fiindc\ orice oprire înseamn\ paralizie duhovniceasc\, amor]ire, moarte. Prin orice gînd curat, prin orice sim]\mînt sfînt, prin orice dorin]\ bun\ [i cuvînt bun, el înainteaz\ c\tre înviere, c\tre nemurire, c\tre via]a ve[nic\.

Învingînd p\catul [i moartea, omul lui Hristos str\bate în aceast\ via]\ trei trepte însemnate de evolu]ie cre[tin\ : na[terea în Hristos, schimbarea la fa]\ în Hristos, învierea în Hristos. Scopul ultim al luptei lui este a învia împreun\ cu

Hristos, iar asta înseamnă a birui moartea. Iată, tu ai biruit deja moartea, dacă ai crezut din tot sufletul în Învierea Dumnezeu-Omului, pentru că El a zis: *Cel ce crede întru Mine are via*] *ve[nic\... a trecut din moarte la via]* (Ioan 6:47; 5:24).

Numai crezând în Dumnezeu-Omul cel înviat începe omul să fie om, căci se liberează de păcat [i de moarte [i dobânde[te sim]mîntul nemuririi. Păcatul e o boală care toce[te, slăb\nogea[te, paralizează în om sim]mîntul nemuririi, a[a încă omul să nu ajungă pînă la Dumnezeu cel viu [i adev\rat nici cu sim]irea, nici cu gîndul. Un astfel de om este un schilod, o jumătate de om, un subom. Dumnezeu-Omul a biruit păcatul [i moartea prin Înviere ca să-l de[tepte pe om la nemurire [i via] ve[nic\, ca sim]mîntul slăb\nogit [i amor]it al nemuririi să învie [i să se înnoiască, a[a încă omul să simt pe Dumnezeu [i ve[nica via] ca scop al vie]ii omene[ti, [i pe pămînt, [i în cer. În fapt, Biserica Dumnezeu-Omului nu este altceva decît un laborator Dumnezeiesc în care se înnoie[te, se îmbursătează [i se înt\re[te neîncetat sim]irea [i con[tiin]a omenească a nemuririi [i nem\rginirii personale. Oare rug\ciunea nu face sufletul nem\rginit, unindu-l cu Dumnezeu? Oare dragostea nu face sufletul nemuritor, în\l]îndu-l la Dumnezeu? Oare milostenia, oare bunătatea, oare smerenia, oare dreptatea nu-l fac pe om nemuritor, strămătînd fiin]a lui în împ\r\]ia adev\rului lui Hristos? Nu ne în[elăm: prin fiecare fapt bun\ evanghelic, omul biruie[te în sinea lui, pu]in cîte pu]in, moartea, pînă ce o biruie[te cu totul [i dobânde[te nemurirea [i via]a ve[nic\.

În progresul Dumnezeu-omenesc, omul căl\tore[te neîncetat pe Calea lui Dumnezeu, care este Hristos, prin adev\rul Dumnezeiesc, în via]a ve[nic\ [i f\l de moarte. Toate acestea le-a d\ruit Dumnezeu-Omul Hristos neamului omenesc prin Învierea Sa. Tot adev\rul tuturor lumilor, tot rostul tuturor f\pturilor, toată bucuria tuturor fiin]elor s-au dat neamului omenesc prin Învierea Dumnezeu-Omului Hristos. Drept aceea, Învierea lui Hristos este faptul cel mai hot\rîtor din istoria lumii; din ea izvor\te valoarea netrec\toare [i Dumnezeiască nu doar a fiec\rui om ca persoană deosebită, ci a tuturor oamenilor laolaltă.

CULTURA UMANIST | { I LUCRAREA DUMNEZEU-OMENEASC |

Cultura european\ are ca temei omul. Prin om se epuizeaz\ programul [i scopul civiliza]iei europene, mijloacele [i con]inutul ei. Umanismul este cel mai de seam\ arhitect al ei. El e cl\dit în întregime pe principiul [i criteriul sofistic care spune: M\sură tuturor lucrurilor, v\zute [i nev\zute, este omul, [i anume omul european. Acesta e des\vir[itul pl\smuitor [i d\l\tor de pre]. Adev\r este ceea ce el va propov\dui ca adev\r; rostul vie]ii este acela pe care el îl va propov\dui ca rost al vie]ii; binele [i r\ul sînt acelea pe care el le va numi astfel. **Ca s-o spunem simplu [i sincer: Omul european s-a numit pe sine dumnezeu.** Oare n-a]i observat cît de statornic\ este dorin]a lui de a face pe dumnezeul, prin [tiin]\ [i prin tehnic\, prin filosofie [i prin cultur\, prin religie [i prin politic\, prin art\ [i prin mod\; de a face pe dumnezeul cu orice pre], chiar prin inchizi]ie [i prin papism, chiar prin foc [i sabie, chiar prin trogloditism [i antropofagie? El a propov\duit, pe limba [tiin]ei sale umanist-pozitiviste, c\ Dumnezeu nu exist\. {i, c\l\uzit de această logic\, a tras plin de curaj urm\toarea încheiere: De vreme ce Dumnezeu nu exist\, înseamn\ c\ eu sînt dumnezeu!

Nimic nu vrea mai mult omul european decît s\ se prezinte ca dumnezeu, m\car c\ se afl\ în universul acesta ca un [oarece în curs\. Ca s\ arate [i s\ dovedeasc\ dumnezeirea sa, el a propov\duit c\ toate lumile de deasupra noastr\ sînt goale: f\r\ Dumnezeu [i f\r\ fiin]e vii. El vrea, cu orice pre], s\ domneasc\ asupra firii, s\ o supun\ sie[i; drept care a pus la cale un r\zboi sistematic împotriva ei, r\zboi pe care l-a numit "cultur\". La el a înh\mat filosofia [i [tiin]a sa, religia [i etica sa, politica [i tehnica sa. {i a izbutit s\ defri[eze o buc\]ic\ de pe suprafa]a materiei, dar n-a preschimbato. Luptîndu-se cu materia, omul n-a reu[it s\ o înomeneasc\, ci ea a reu[it s\ îl restrîng\ pe om [i s\l m\rgineasc\ la ceea ce e de suprafa]\, s\ îl reduc\ la materie. {i omul, îngr\dit din toate p\r]ile de materie, se vede pe sine ca materie, [i doar materie.

{i [ti]i cine a învins? Este o ironie: civiliza]ia l-a f\cut pe om rob al materiei, rob al lucrurilor. Autopropov\duitul dumnezeu se închin\ lucrurilor, idolilor pe care el însu[i [i i-a f\urit. E limpede c\ omul european nu mai e dumnezeu, ci un simplu rob al lucrurilor. În r\zboiul s\u împotriva a tot ce e mai presus de fire, el a înlocuit cu fabricatele civiliza]iei sale orice n\zuin]\ spre cele mai presus de materie: a înlocuit cerul, a înlocuit sufletul, a înlocuit nemurirea, a înlocuit ve[nicia, a înlocuit pe Dumnezeul cel viu [i adev\rat [i [i-a f\cut Cultura dumnezeu; fiindc\ omul nu poate dura pe astrul acesta întunecat f\r\ dumnezeu, oricum ar fi acest dumnezeu, fie el chiar un dumnezeu mincinos; aceasta e fatala ironie a sor]ii omului cu astfel de alc\tuire sufleteasc\.

Oare n-a]i observat c\ omul european, în culturomaniam sa, a pref\cut Europa într-o fabric\ de idoli? Aproape toate bunurile culturii au ajuns idoli. Drept aceea, epoca noastr\ este, mai înainte [i mai presus de toate, o epoc\ a închin\rii la idoli. Nici un continent nu e atît de inundat de idoli ca Europa actual\.

Nic\ieri oamenii nu se închin\ atît înaintea lucrurilor [i nu se tr\ie[te atît de mult pentru lucruri [i de dragul lucrurilor, ca în Europa. Aceasta este o închinare la idoli de cel mai r\u soi, fiindc\ e închinare în fa]a lutului. Spune]i-mi, oare nu se închin\ omul himei, atunci cînd î[i iube[te cu egoism trupul de lut [i zice cu înc\p\]înare: Trup sînt, [i numai trup? Spune]i-mi, nu se închin\ omul european lutului ro[u, atunci cînd veste[te ca ideal al s\u lupta de clas\, sau na]ia, sau omenirea?

Europa deci nu sufer\ de pe urma ateismului, ci a politeismului; nu sufer\ din pricina lipsei de dumnezei, ci a mul]imii dumnezeilor. Pierzînd pe Dumnezeu cel adev\rat, a vrut s\ î[i sature foamea de Dumnezeu prin f\urirea de dumnezei mincino[i, de idoli. A pl\smuit idoli din [tiin]\ [i din teoriile ei, din tehnic\ [i din inven]iile ei, din religie [i din reprezentan]ii ei, din politic\ [i din partidele ei, din mod\ [i din manechinele ei, iar în mijlocul tuturor acestor idoli, pe tronul împ\r\tesc al egoismului, l-a a[ezat pe omul european, pe Dalai-lama european.

În esen]a sa, civiliza]ia european\ este un feti[ism ajuns vampir, un feti[ism în edi]ie european\, în costum european. Tr\s\tura cea mai de seam\ a omului european este "l\comia de lucruri". Metafizica feti[ist\ a omului european se manifest\ în chip practic printr-o etic\ feti[ist\.

Vechiul feti[ism idolatru avea drept însu[ire canibalismul; dar noul feti[ism european nu se deosebe[te oare tocmai prin canibalism, numai c\ unul mascat, cult? Civiliza]ia european\ nu a propov\duit oare, prin gura [tiin]ei sale, drept cel dintîi principiu al vie]ii lupta pentru autoconservare? {i ce altceva este oare aceasta, dac\ nu o chemare la canibalism? Nu înseamn\ oare: Omule, lupt\-te pentru autoconservare cu toate mijloacele; lupt\-te, dac\ este nevoie, folosindu-te [i de canibalism? Important este s\ te]ii în via]\! Cum? Lucrul acesta nu este supus judec\]ii con[tiin]ei. Via]a e un m\cel, în care cel mai puternic are dreptul s\ ucid\ pe cel mai slab. Chiar a[a: oamenii mai slabi sînt material pentru cei mai puternici. Întrucît nu exist\ nici Dumnezeu, nici nemurire, toate îi sînt îng\duite omului pentru autoconservare. Este îng\duit p\catul, este îng\duit r\ul, este îng\duit\ crimă. {tiin]a pozitivist\ a ar\tat c\ tot ceea ce se întîmpl\ se întîmpl\ potrivit legilor firii. În natur\ domne[te ca prim\ lege legea necesit\]ii. Ea conduce pe oameni [i toate gîndurile, sim]\mintele, n\zuin]ele, faptele lor. Cînd oamenii p\c\tuiesc, ei p\c\tuiesc din necesitate. Omule, tu nu ai de dat seam\ nici pentru cea mai mare gre[eal\ a ta; nu ai de dat r\spuns, pentru c\ orice faci, faci din necesitate... S\ nu vi se par\ curios: p\catul nu poate exista pentru omul pentru care nu exist\ Dumnezeu, fiindc\ p\catul este p\cat doar prin punerea lui

în legătură cu Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu există, atunci nici păcat nu există, nici rău nu există, nici crimă nu există.

Nihilismul metafizic al civilizației europene, dezvoltat prin principiul "Dumnezeu nu există", s-a manifestat în chip necesar ca un nihilism practic, al cărui principiu este: Nu există păcat, toate sînt îngăduite! Băgați de seamă: prin filosofia [i] [tiința] ei, prin tehnica [i] politica ei, civilizația europeană alungă din om tot ceea ce este nemuritor [i] ve[nic, paralizează în el cu măiestrie sim]ămîntul nemuririi, micșorează sufletul pînă nu mai rămîne nimic din el.

"Trebuie să ne liberăm de Dumnezeu": iată dorința vădită sau ascunsă a multora dintre arhitecții civilizației europene. Pentru aceasta, ei lucrează prin umanism [i] Renaștere, prin naturalismul lui Rousseau [i] "furtunosul" romantism, prin pozitivism [i] agnosticism, prin raționalism [i] voluntarism, prin parlamentarism [i] revoluționarism. Iar cei mai îndrăzneți dintre ei au slobozit chemarea: "Dumnezeu trebuie ucis!"; [i] în cele din urmă, cel mai statornic mîrturisitor al culturii europene, Nietzsche, a vestit din vârful piramidei antropomane a egoismului: "Dumnezeu a murit!"

Atunci cînd nu există nici Dumnezeu, ve[nic, nici nemurirea sufletului, nu mai există nimic absolut, nici o a-tot-valoare, [i] atunci totul e relativ, totul e trecător, totul e muritor; [i], într-adevăr, au fost alungate toate valorile absolute [i] au început să predominescă cele relative. Nu există nici o îndoială că relativismul este [i] temeiul, [i] firea, [i] sufletul umanismului. Teoria relativității lui Einstein este încheierea ultimă [i] sinoptică a umanismului [i] a tuturor ramurilor lui filosofice, [tiințifice, tehnice [i] politice. {i nu numai atît, dar pînă la urmă} umanismul nu este nimic altceva decît nihilism.

Filosoful german Karl Joel descrie în felul următor criza gîndirii europene: "Din felul nostru de a vedea lumea lipsește cuprinderea întregului [i] calea desvîrșirii. Ne lipsește întregimea convingerii [i], odată cu marea putere a convingerii, [i] marea putere a credinței. Morala noastră nu are nici un fel de caracter; istoria noastră nu are personalități prin care să vorbească întreg poporul [i] întreaga vreme a noastră cu puterea cea mai concentrată. Ne lipsește marea poezie, fiindcă fantezia noastră, ruptă de întregimea cosmică, e prinsă de lucrurile mărunte, iar cu cele mai mari nu face altceva decît să se joace, fiindcă pe poezii noi nu-i mai animă sentimentul cosmic al clasicilor, care dădeau versurilor lor expresie superioară [i] eroilor lor întemeiere lăuntrică. Avem cea mai fermecătoare artă a tonului fărî melos, cel mai mare patos fărî etos, cea mai variată instrumentare, ilustrare, punere în scenă, cea mai perfecționată tehnică fărî suflet. Avem cea mai bogată artă teatrală, cu cea mai vie acțiune fărî eroi, cu mase [i] marionete drept eroi. Avem regia ca artă de cel mai puternic efect, arta fenomenelor fărî esență. Avem viața cea mai bogată, dar ea este lipsită de pace [i] de plinătate, de armonie lăuntrică, pentru că îi lipsește sim]ămîntul întregului, al împăcării omului cu universul. Astfel, criza filosofiei ajunge criza epocii."

Da, da, era cu neputin\ ca umanismul s\ nu evolueze în nihilism. E oare cu putin\ s\ nu ajung\ omul nihilist, de vreme ce nu prime[te nici o valoare absolut\? Merge[i pe firul logicii pîn\ la cap\ t [i ve]i fi sili[i s\ ajunge[i la încheierea c\ relativismul este p\rintele anarhismului. De vreme ce toate fiin]ele sînt relative, atunci nici una dintre ele nu are dreptul s\ se impun\ ca valoare des\vîr[it\]. Dac\ vreuna încearc\ acest lucru, trebuie s\ i se declare r\zboi pîn\ la nimicire. De vreme ce toate valorile sînt relative, ce drept are vreuna dintre ele de a se impune ca cea mai mare [i cea mai înalt\? Pe ce temei, prietene, adev\rul t\u îl respinge pe al meu, cît\ vreme amîndou\ sînt relative? De vreme ce în lumile omene[ti nu se g\se[te nimic absolut, nici ierarhie a fiin]elor, nici ierarhie a valorilor, ci doar anarhia.

{i, într-adev\r, este o realitate v\dit\ c\ nihilismul [i anarhia sînt punctul de încheiere logic al civiliza]iei europene, forma ultim\, de neocolit, a umanismului [i relativismului european. **Umanismul se preface în chip necesar în ateism, trece prin anarhism [i sfîr[e]te în nihilism.** S\ fii sigur c\, dac\ cineva este ast\zi ateist [i vrea s\ fie consecvent, el va ajunge mîine anarhist [i poimîine nihilist. Dac\, iar\ [i, cineva este nihilist, s\ fii sigur c\ acolo a ajuns de la umanism, prin ateism.

Ce r\mîne din om, dac\ e scos din trupul lui sufletul? Un hoit. Ce r\mîne din Europa, dac\ e scos din trupul ei Dumnezeu? Un hoit. Au alungat pe Dumnezeu din univers, [i universul ce a ajuns? Un hoit. Ce este omul care t\g\duie[te existen]a sufletului în el [i în oamenii din jurul s\u? Nimic altceva decît lut în uniform\, un sicriu ambulant din lut. Rezultatul este distrug\tor: îndr\gostindu-se de lucruri, omul european a ajuns, în cele din urm\, el însu[i un lucru. Persoana lui e depreciat\ [i devastat\: a r\mas om-lucru. Nu mai e om întreg, integral, nemuritor, dup\ chipul lui Dumnezeu, ci doar f\rîme de om, o cochilie de om din care a fost alungat duhul nemuritor. Desigur, cochilia aceasta e [lefuit\, l\cuit\, pictat\, dar tot cochilie r\mîne. Civiliza]ia european\ l-a lipsit pe om de suflet, l-a f\cut materie [i l-a mecanizat. Ea se aseam\ n\ cu o ma[in\ monstruoas\ care înghite oamenii [i-i preschimb\ în lucruri. Sfîr[itul e sfî[ietor de trist [i cutremur\tor de nefericit: omul - un lucru neînsufle]it între lucruri neînsufle]ite.

Aceasta e, în liniile sale generale, cultura omului european. Dar care e "cultura" evanghelicului, istoricului, ortodoxului Dumnezeu-Om Iisus Hristos? Pe ce se întemeiaz\ ea? Ea se întemeiaz\ în întregime pe Persoana Dumnezeu-Omului Hristos. Dumnezeu S-a f\cut om ca s\-l înal]e pe om la Dumnezeu. Acesta este începutul [i sfîr[itul între care se mi[c\ înv\]\tura Dumnezeu-omeneasc\ ortodox\.

Deviza ei: Dumnezeu-Omul s\ fie în tot cel dintîi. Nu numai Dumnezeu, nici numai omul, ci Dumnezeu-Omul. Aici s-a personificat [i

s-a s\vr[it cea mai potrivit\ unire dintre Dumnezeu [i om: aici nici Dumnezeu nu e mic[orat în fa]a omului, nici omul în fa]a lui Dumnezeu, ci se atinge potrivirea cea mai bun\ [i se înf\ptuie[te des\vr[ita armonie între Dumnezeu [i om. Plin\tatea [i des\vr[irea persoanei sale o dobânde[te omul prin unirea cu Dumnezeu-Omul. Dumnezeu-omenirea este singurul chip prin care se arat\ întreaga lucrare de multe feluri a înv\]turii ortodoxe. Se întemeiaz\ pe Dumnezeu-Omul [i se încheie prin omul des\vr[it, întreg, în-dumnezeu-înomenit. În centrul lumilor st\ Dumnezeu-Omul Hristos. El este osia în jurul c\reia se mi[c\ toate lumile, cele de sus [i cele de jos. El este centrul tainic al sufletelor, c\tre care graviteaz\ toate sufletele înfometate de adev\rul [i de via]a ve[nic\]. El este [i programul [i izvorul tuturor puterilor întemeietoare ale lucr\rii ortodoxe Dumnezeu-omene[ti. Aici Dumnezeu lucreaz\, [i omul împreun\ -lucreaz\; Dumnezeu lucreaz\ prin om, omul lucreaz\ prin Dumnezeu; aici se continu\ zidirea Dumnezeiasc\ [i, mai mult, se continu\ prin om. Drept aceea, omul scoate din sine tot ceea ce e Dumnezeiesc [i-l pune în lucrare, în f\ptuire, în via]\. Pe lâng\ asta, în această zidire, tot ce este Dumnezeiesc, nu doar în om, ci [i în lumea din jurul omului, se arat\, se pune în mi[care: tot ce este Dumnezeiesc lucreaz\; tot ce este omenesc împreun\ -lucreaz\. Dar, pentru ca omul s\ izbândeasc\ în împreun\ -lucrarea sa cu Dumnezeu, trebuie s\ se înve]e a gândi prin Dumnezeu, a sim]i prin Dumnezeu, a tr\i prin Dumnezeu, a f\ptui prin Dumnezeu. Toate acestea ne descoper\ scopul lucr\rii ortodoxe.

Ce scop are lucrarea ortodox\? Scopul ei e de a aduce [i a împlini, în cât mai mare m\sur\, Dumnezeiescul în om [i în lumea din jurul omului, a întrupa pe Dumnezeu în om [i în lume. A[adar, "cultura" ortodox\ este cultul lui Hristos Dumnezeu, slujirea lui Hristos Dumnezeu. {i, într-adev\r, lucrarea ortodox\, Dumnezeu-omeneasc\, este neîncetata slujire a lui Hristos-Dumnezeu, neîncetat\ slujb\ adus\ lui Dumnezeu. Omul sluje[te pe Dumnezeu prin fiin]a lui [i prin toat\ zidirea din jurul s\u; el aduce, în chip socotit, pe Dumnezeu [i ceea ce e Dumnezeiesc în orice lucrare a lui [i în tot ce f\ptuie[te; el pune în mi[care tot ce este Dumnezeiesc în fire, ca toat\ zidirea s\ slujeasc\ pe Dumnezeu, condus\ de omul doritor de Hristos. Cu adev\rat, toat\ zidirea ia parte la a-tot-ob[teasca slujb\ adus\ lui Dumnezeu, fiindc\ omul care sluje[te pe Dumnezeu este slujit de fire.

Lucrarea Dumnezeu-omeneasc\ *schimb\ la fa]* pe om din l\untru, se mi[c\ de la cele din l\untru spre cele din afar\; ea înnoie[te sufletul [i, prin suflet, trupul. Ea socote[te trupul ca fiind geam\nul sufletului, un geam\n care tr\ie[te, se mi[c\ [i exist\ prin suflet. Scoate]i sufletul din trup: ce va mai r\mîne din el, dac\ nu un stîrv împu]it? Dumnezeu-Omul schimb\ la fa]\ mai întîi sufletul [i apoi trupul. Sufletul schimbat la fa]\ schimb\ la fa]\ trupul, schimb\ la fa]\ materia.

Scopul lucr\rii Dumnezeu-omene[ti este acela de a *schimba la fa]* nu doar pe om [i omenirea, ci, prin ace[tia, întreaga zidire. Dar cum poate fi atins

scopul acesta? Numai prin mijloacele Dumnezeu-omene[ti, iar acestea sînt faptele bune evanghelice: credin[ia [i dragostea, n[dejdea [i rug[ciunea, postul [i smerenia, bl[nde]ea [i [mpreun[-p[timirea, dragostea de Dumnezeu [i dragostea de fra[i. Prin lucrarea acestor fapte bune, se [ntemeiaz[lucrarea ortodox[Dumnezeu-omeneasc[. Deprinz[nd [i lucr[nd aceste fapte bune, omul schimb[sufletul s[u din ur[[n frumos, din [ntunecat [n luminos, din p[ctos [n sf[nt, din asem[n]tor beznei [n asem[n]tor cu Hristos; [i trupul s[u [l preschimb[[ntr-o ram[[n care [nr[meaz[sufletul s[u cel asem[n]tor cu Hristos.

Prin lucrarea faptelor bune evanghelice, omul dob[nde[te putere asupra sa [i asupra firii. Alung[nd p[catul din sine [i din lumea care [l [nconjoar[, omul alung[totodat[puterile s[lb[trice [i distrug[toare, preschimb[[n [ntregime [i sinele lui, [i lumea, [mbl[nze[te firea, at[[n sine, c[[i [n jurul s[u. Cele mai bune pilde ale acestui fapt s[nt Sfin]ii: ace[tia, sfin]indu-se [i schimb[ndu-se la fa] prin deprinderea [i lucrarea faptelor bune, totodat[sfin]esc [i schimb[la fa] firea din jurul lor. S[nt numero[i Sfin]ii care au fost sluji[i de fiarele s[lb[trice, care numai prin starea lor de fa] [mbl[nzeau leii, ur[ii [i lupii. Purtarea lor fa] de f[pturi a fost [i este rug[ciunea, bl[nde]ea, milostenia, ging[ia, purtare lipsit[obr[znicie, r[utate, s[lb[tcie [i vr[jm[ie.

[mp[r]ia lui Dumnezeu pe p[m[nt, lucrarea ortodox[, nu se [ntemeiaz[pe impunerea din afar[, silnic[, mecanic[, ci pe primirea [nuntric[, de bun[voie, personal[a Domnului Hristos, prin lucrarea ne[ncetat[a faptelor bune evanghelice; fiindc[[mp[r]ia lui Dumnezeu nu vine pe c[din afar[, v[zute, ci pe c[[nuntrice, duhovnice[ti, nev[zute. M[ntuitorul a zis: [mp[r]ia lui Dumnezeu nu vine [n chip v[zut. Nici nu vor zice: lat[, aici! sau: lat[, acolo! C[ci [mp[r]ia lui Dumnezeu [n [untru]l vostru este (Luca 17:20-21), adic[[n sufletul zidit de Dumnezeu dup[chipul S[u, [n sufletul sfin]it de c[tre Duhul Sf[nt; fiindc[[mp[r]ia lui Dumnezeu este dreptate, [i pace [i bucurie [n Duhul Sf[nt (Romani 14:17). Da, [n Duhul Sf[nt, iar nu [n duhul omului. Ea poate fi [n duhul omului [n m[sura [n care acesta se umple de Duhul Sf[nt, cu ajutorul faptelor bune evanghelice. Drept aceea, prima [i cea mai mare porunc[a lucr[r]ii ortodoxe este: *C[uta]i mai [nt[[mp[r]ia lui Dumnezeu [i dreptatea Lui, [i acestea toate se vor ad[uga vou[* (Matei 6:33) - adic[se vor ad[uga toate cele trebuitoare pentru p[strarea vie]ii trupe[ti: hran[, [mbr[c]minte, locuin] (v. Matei 6:25-32). Toate acestea s[nt doar un adaos la [mp[r]ia lui Dumnezeu, iar civiliza]ia Apusului caut[mai [nt[acest adaos. [n aceasta st[tragedia ei: c[[i-a cheltuit sufletul [ngrijindu-se de lucruri. Iar Domnul cel f[r] de gre[eal[a spus o dat[pentru totdeauna: *Nu v[[ngriji]i cu sufletul vostru de ce ve]i m[nc[[i de ce ve]i bea, [i nici cu trupul vostru cu ce v[ve]i [mbr[ca... c[ci toate acestea neamurile le caut[; c[ci [tie Tat[] vostru cel ceresc, c[ave]i nevoie de toate acestea. C[uta]i mai [nt[[mp[r]ia lui Dumnezeu [i dreptatea Lui, [i acestea toate se vor ad[uga vou[* (Matei 6:25; 3:33; Luca 12:22-31).

Nesfîr[it\ este lista nevoilor pe care omul zilelor noastre [i le inventeaz\ cu l\comie; [i, pentru a-[i satisface aceste nevoi nenum\rate [i f\l\ noim\, oamenii au pref\cut acest astru de aur al lui Dumnezeu în abator. Domnul cel iubitor de oameni ne-a descoperit de mult singurul lucru *de trebuin* fiec\rui om în parte [i întregii omeniri laolalt\ . Care este acesta? Dumnezeu-Omul Hristos [i tot ceea ce El aduce prin Sine: adev\rul Dumnezeiesc, dreptatea Dumnezeiasc\, dragostea Dumnezeiasc\, bun\tatea Dumnezeiasc\, lumina Dumnezeiasc\, sfin]enia Dumnezeiasc\, nemurirea Dumnezeiasc\, ve[nicia Dumnezeiasc\ [i toate celelalte des\vîr[iri Dumnezeie[ti. Iat\, acesta este lucrul *de trebuin* pentru om [i pentru omenire, iar toate celelalte nevoi ale omului sînt, asemuite cu aceasta, atît de neînsemnate (v. Luca 10:42).

Atunci cînd omul cuget\ cu evanghelic\ seriozitate la taina vie]ii lui [i a lumii, el ajunge în chip convenit la încheierea c\ trebuin]a tuturor trebuin]elor este aceea de a t\g\dui toate trebuin]ele [i de a urma în chip hot\rît pe Domnul Iisus Hristos, de a merge [i a se uni cu El prin deprinderea [i lucrarea faptelor bune [i nevoin]elor evanghelice. Dac\ nu face asta, omul r\mîne duhovnice[te f\l\ road\, f\l\ rost, se împr\ [tie, putreze[te [i moare cu încetul, pîn\ sfîr[e]te prin a muri în întregime, f\l\ a mai r\mîne ceva din el, fiindc\ Dumnezeiasca gur\ a lui Hristos a gr\it: *Precum m\ldija nu poate s\ aduc\ road\ de la sine, dac\ nu r\mîne în vi\], tot astfel nici voi, dac\ nu r\mîne]i în Mine. Eu sînt vi]a, voi sînte]i m\ldijele. Cel ce r\mîne în Mine [i Eu în el, acela aduce road\ mult\, c\ci f\l\ Mine nimic nu pute]i face. Dac\ cineva nu va r\mîne în Mine, e aruncat afar\ ca m\ldija [i se usuc\; [i o adun\ pe ea [i în foc o arunc\, [i arde* (Ioan 15:4-6).

Doar prin unirea duhovniceasc\ organic\ cu Hristos Dumnezeu-Omul, poate omul s\ prelungeasc\ via]a lui în via]\ ve[nic\ [i fiin]a lui în fiin]\ ve[nic\ . Omul lucr\rii Dumnezeu-omene[ti nu este niciodat\ singur: cînd el gînde[te, prin Hristos gînde[te; cînd f\ptuie[te, prin Hristos f\ptuie[te; cînd simte, prin Hristos simte. Într-un cuvînt, unul ca acesta tr\ie[te neîncetat prin Hristos Dumnezeu. C\ci ce e omul f\l\ Dumnezeu? La început, o jum\tate de om, iar la sfîr[it - neom. Doar în Dumnezeu-Omul g\se[te omul plin\tatea [i des\vîr[irea fiin]ei sale, g\se[te arhetipul s\u, nem\rginitul [i nesfîr[itul s\u, nemurirea [i ve[nicia sa, valoarea sa absolut\ . Numai Domnul Hristos, dintre to]i oamenii [i toate fiin]ele, a propov\duit sufletul omului drept comoara cea mai de pre] din toat\ lumile: *C\ci ce va folosi omul, dac\ va cî[tiga toat\ lumea, [i-[i va p\gubi sufletul s\u? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul s\u?* (Matei 16:26)

To]i sorii [i toate stelele nu pre]uiesc cît un suflet. Dac\ omul î[i va irosi sufletul în r\utate [i p\cate, el nu va putea da nimic în schimb pentru sufletul s\u, chiar de ar ajunge st\pînul tuturor constela]iilor. R\mîne deci pentru om o singur\ ie[i]re, iar alta nu este. {i iat\ care este aceasta: Dumnezeu-Omul Hristos este singura încredin]are a sufletului omenesc, singura încredin]are a nemuririi [i

a ve[nicie]. Sufletul nu se încredin[teaz] prin lucruri, ci este înrob[ot]it de c[ă]tre ele. Dumnezeu-Omul libereaz[ă] pe om de sub tirania lucrurilor. Asupra omului lui Hristos nu mai au nici o putere lucrurile, ci, dimpotrivă, omul are putere asupra lor; [i, fiindc[ă] în pre[lu]area lui Hristos sufletul omului are un pre] neasemuit mai mare decît toate fiin[țe]le [i lucrurile, omul ortodox închin[ă] toat[ă] grija, toat[ă] luarea sa aminte, sufletului s[ău], întrucît lucrarea ortodox[ă] este întîi de toate o lucrare a sufletului.

Omul este mare numai prin Dumnezeu: acesta este motto-ul lucr[ării] Dumnezeu-omene[ti]. F[r]ă Dumnezeu, omul nu este altceva decît [aptezeci de kilograme de hum[ă] în sînge. Ce este omul f[r]ă Dumnezeu, decît mormînt lîng[ă] mormînt? Omul european a osîndit la moarte [i pe Dumnezeu, [i sufletul. Prin aceasta nu a osîndit oare la moarte [i eul s[ău], moarte din care nu exist[ă] înviere? Face]i cu adev[er]at [i drept socoteala filosofiei, [tiin]iei, politicii, culturii, civiliza]iei europene, [i ve]i vedea c[ă] ele au ucis în omul european pe Dumnezeu [i nemurirea sufletului. Iar dac[ă] privi]i cu luare aminte tragedia istoriei omene[ti], ve]i în]elege negre[it c[ă] uciderea lui Dumnezeu se termin[ă] cu sinuciderea. V[ă] aduce]i aminte de Iuda? Acela a ucis cel dintîi pe Dumnezeu, [i apoi s-a nimicit [i pe sine însu]i. Acesta e o lege necru[ătoare] care st[ă]pîne[te] istoria acestui astru.

Cl[ă]direa civiliza]iei europene, zidirea f[r]ă de Hristos, nu are cum s[ă] nu se pr[ă]bu[șească], [i înc[ă] foarte curînd, precum au proorocit înainte-v[ă]z[ătorul] Dostoievski, acum o sut[ă] de ani, [i îndureratul Gogol, acum mai bine de o sut[ă] de ani... {i, în fa]a ochilor no[ștri], se împlinesc proorociile Proorocilor ortodoc[și] slavi. Timp de zece veacuri încheiate a fost zidit turnul Babel european, [i nou[ă] ne-a revenit nefericita vedenie: "Iată, cl[ă]direa e un uria[ș]... nimic!" A urmat o confuzie general[ă]: omul nu-l mai în]elege pe om, sufletul nu mai în]elege alt suflet, neamul nu mai în]elege alt neam. S-a ridicat om împotriva omului, împ[er]ă]rie împotriva împ[er]ă]riei, norod împotriva norodului, ba chiar [i continent împotriva continentului.

Omul european a ajuns la ame[teala] sa fatal[ă]. L-a dus pe supraom în vîrful turnului s[ău] Babel, voind a des[vîr]i prin el zidirea sa, dar supraomul a înnebunit tocmai pe acest vîrf [i s-a pr[ă]bu[ș]it de pe turn; [i, în urma lui, turnul se pr[ă]bu[ș]e[te] [i se f[r]îmi]eaz[ă] prin r[ă]zboaie [i revolu]ii. "Homo europaeicus" nu avea cum s[ă] nu înnebunească la punctul de încheiere al culturii sale; era cu neputin[ă] ca uciga[șul] de Dumnezeu s[ă] nu ajung[ă] sinuciga[ș]. Faimoasa "Wille zur Macht" s-a schimbat în "Wille zur Nacht"⁴⁶. Noaptea, o noapte ap[ăs]ătoare, a acoperit Europa. Se pr[ă]bu[ș]esc idolii Europei, [i nu este departe ziua cînd nu va mai r[ă]mîne piatr[ă] peste piatr[ă] din cultura european[ă], care a zidit ora[șe] [i a ruinat suflete, a cinstit f[ă]pturile [i a lep[ă]dat pe F[r]ăc[ă]tor...

Îndr[ă]gostit de Europa, gînditorul rus Herzen a tr[ă]it mult timp acolo. C[ă]tre sfîr[șitul] vie]ii îns[ă], în urm[ă] cu mai bine de o sut[ă] de ani, a scris: "Am studiat

⁴⁶ "Vrerea de a face" s-a schimbat în "Vrerea de noapte" (n.tr.)

vreme îndelungat\ organismul vierm\nos al Europei; pretutindeni, la toate nivelurile, peste tot am v\zut degetul mor]ii... Europa se apropie de un cataclism înfrico\tor... Revolu]iile politice se pr\bu[esc sub greutatea neputin]ei lor; ele au s\vr[it lucruri mari, dar nu [i-au împlinit rostul; au d\rîmat credin]a, dar n-au înf\ptuit libertatea; au aprins în inimi dorin]e pe care nu au fost în stare s\ le îplineasc\... Eu sînt primul care p\lesc [i m\ tem înaintea nop]ii întunecate care vine... Adio, lume muribund\, adio, Europ\!..."

Pustiu e cerul, fiindc\ Dumnezeu nu mai este în el. Pustiu este p\mîntul, fiindc\ nu mai e pe el suflet nemuritor. Cultura european\ a f\cut din robii s\i un cimitir [i ea îns\ [i a ajuns cimitir. "Vreau s\ m\ duc în Europa - spune Dostoievski - [i [tiu c\ merg într-un cimitir ..."

Înainte de primul r\zboi mondial, dezastrul Europei era presim]it [i prevestit numai de întrista]ii înainte-v\z\tori ortodoc[i slavi. Dup\ primul r\zboi mondial, au început s\ o vad\ [i s\ o simt\ [i unii europeni. Cel mai îndr\zne] [i mai sincer dintre ace[tia e, f\r\ îndoial\, Spengler, care, dup\ primul r\zboi mondial, a tulburat lumea cu zguduitoarea sa carte: "Untergang des Abendlandes" ("Dec\derea Occidentului"). În aceasta, el arat\ [i dovede[te - cu toate mijloacele pe care i le pune la îndemîn\ [tiin]a, filosofia, politica, tehnica, arta [i religia european\ - c\ Apusul cade [i decade. Dup\ primul r\zboi mondial, Europa, cu toat\ str\lucirea ei aparent\, î[i d\ duhul. Cultura apusean\ (sau "faustic\") a început, dup\ Spengler, în veacul al X-lea dup\ Hristos, iar acum se g\se[te în starea de descompunere [i dec\dere, [i va disp\rea pentru totdeauna la sfîr[itul veacului al XXII-lea. Dup\ cultura european\, gînde[te Spengler, va veni cultura lui Dostoievski, lucrarea Ortodoxiei.

Prin toate inven]iile sale culturale, omul european moare [i se stinge rapid. Narcisismul omenirii europene este mormîntul din care ea nu vrea [i de aceea nu poate s\ învie. Faptul c\ e îndr\gostit\ de ra]iunea ei, aceasta este boala ei fatal\, care o pustie[te. Singura mîntuire din aceasta este Hristos, spune Gogol. Dar lumea, r\spîndit\ de milioanele de obiecte str\lucitoare care-i împr\ [tie gîndurile în toate p\r]ile, nu are puterea de a se întîlni nemijlocit cu Hristos.

Tipul omului european a dat faliment în fa]a problemelor de temelie ale vie]ii; Dumnezeu-Omul ortodox le-a dezlegat pe toate, pîn\ la una. Omul european a rezolvat problema vie]ii prin nihilism; Dumnezeu-Omul - prin via]a ve[nic\. Pentru omul european darwinist-faustic, lucrul cel mai însemnat în via]\ este autoconservarea; pentru omul lui Hristos - este jertfirea de sine. Primul spune: "Jertfe[te-l pe cel\lalt pentru tine!" - iar cel de-al doilea: "Jertfe[te-te pe tine însu]i pentru ceilal]i!"... Omul european nu a rezolvat blestemata problem\ a mor]ii; Dumnezeu-Omul a rezolvat-o: prin Înviere.

Nu încapе îndoial\ c\ principiile [i for]ele culturii europene [i ale civiliza]iei europene sînt lupt\toare împotriva lui Hristos. Timp îndelungat s-a format tipul omului european, pîn\ cînd L-a înlocuit pe Dumnezeu-Omul

Hristos cu filosofia [i [tiin]a lui, cu politica [i tehnica lui, cu religia [i etica lui. Europa s-a slujit de Hristos numai ca o punte de la barbaria incult\ la barbaria cult\, adic\ de la barbaria neme[te[ugit\ la barbaria cea me[te[ugit\!

Încheierile mele asupra civiliza]iei europene cuprind o doz\ bun\ de catastrofal; dar acest lucru s\ nu v\ mire, fiindc\ vorbesc de vremea cea mai pustiitoare din istoria omeneasc\, de apocalipsa Europei, a c\rei spaim\ frînge atît trupul, cît [i duhul ei. Nu încape îndoial\ c\ întreaga Europ\ este amenin]at\ de conflicte vulcanice, care, dac\ nu sînt îndepl\rtate, pot exploda în curînd într-o deplin\ nimicire a culturii europene.

SOCIETATEA UMANIST | { I CEA DUMNEZEU-OMENEASC |

Dacă va rămîne cunoscut prin ceva continentul european în istoria acestui astru, va fi, pesemne, prin aceea că a [tiut să inventeze nenumărate probleme, [i nu a fost în stare să dezlege nici măcar una singură dintre cele însemnate, spre folosul întregului neam omenesc. Aici trebuie avute în vedere, în primul rînd, a[umitele probleme sociale. Dorin[ia de a le dezlega a ajuns o manie a aproape tuturor europenilor. Îng[dui]-mi îns[ă] întrebarea: Cine din ei le dezleagă f[r]ă foc [i sabie, f[r]ă închizii [i ruguri? Omul european st[ă] încurcat, tulburat [i furios în fa[ă] problemelor sociale, ca [i în fa[ă] problemei omului. De ce? Fiindcă problemele societ[ă]ii, restrînsse la elementele lor întemeietoare, nu-s altceva decît problema omului înmul[ti]t cu numărul in[il]or din care este alcătuit[ă] întreaga societate. Omul, prin însu[și] faptul că e om, e m[em]br al organismului social, în care aduce con[ținutul] [i problematica sa psiho-fizic[ă]. Dar problematica omului [i cea a omenirii sînt, la bază, identice: problemele adev[erului] [i drept[ă]ii, vie[ții] [i mor[ții], binelui [i r[ăului], nemuririi [i ve[nicie], cerului [i p[ă]mîntului chinuie, [i omul [i omenirea - dar mai întîi pe om ca ins, [i apoi omenirea ca ob[ie]ct. De aici se trage încheierea logic[ă]: **cel ce rezolvă problema omului a dezlegat [i problema societ[ă]ii, a oric[ă]rei societ[ă]i, de la cea mai numeroasă pîn[ă] la cea mai pu[țin] numeroasă; de la familie pîn[ă] la omenire.**

În vederea dezlegării problemei omului [i societ[ă]ii prin mijloace umaniste, în Europa s-a c[ă]zut în două extreme: sau omul a fost mic[or]at, batjocorit, l[ă]sat de-o parte [i t[ă]g[ă]duit de dragul societ[ă]ii, sau societatea de dragul omului. (În umanismul propriu-zis al Europei - ce are răd[ă]cini religioase: infailibilitatea papal[ă], care în protestantism evoluează în infailibilitatea oric[ă]rui ins - întîietatea a dobîndit-o insul. Societatea ce are pe individ drept criteriu [i punct de plecare al ei nu este nimic altceva decît o satisfacere organizat[ă] a intereselor individuale, adică o consfin[ș]ire legalizat[ă] a egoismului omenesc. Ca urmare, e pe deplin firesc să fie înjosit[ă] [i personalitatea omenească, prin impunerea individului ca întreg social egoist, [i societatea, prin impunerea individului ca monad[ă] egoist[ă]. Amîndou[ă] acestea sînt dogme ale civiliza[ției] apusene, care se ciocnesc între ele [i care se impun "ferro ignique" - prin foc [i sabie - de veacuri întregi omenirii, ca o mîntuire a ei). Noi îns[ă] vrem o dreptate des[vîr]it[ă], [i pentru om, [i pentru societate, dreptatea care va [ine totdeauna cump[ă]na între valorile Dumnezeie[ții] ale omului [i toate valorile de pre[ț] [i neschimbate ale societ[ă]ii. Noi voim o societate în care să se p[ă]streze deplin[ătatea] persoanei omene[ști] [i dumnezeiască ei m[ă]re[ție], în care omul nu va fi mic[or]at, nu va fi schilodit, nu va fi pref[ă]cut în pigmeu, nu va fi mecanizat, nu va fi preschimbat în marionet[ă], spre folosul distinc[ției] de clasă, al neamului [i al

statului, al culturii [i al civiliza]iei, al [tiin]iei [i al religiei. Noi vrem o societate în care persoana [i societatea se întregesc, se într-ajutoreaz\, se înt\resc [i se des\vir[esc una pe alta; o societate în care fiecare este unit duhovnice[te cu to]i [i to]i cu fiecare în parte, în care fiecare tr\ie[te prin to]i [i cu ajutorul tuturor, dar [i to]i tr\iesc prin fiecare [i cu ajutorul fiec\ruia. Aceasta înseamn\ c\ noi am vrea o societate care se înf\]i[eaz\ [i este un organism, un trup, iar m\dulele ei sînt m\dule organice ale unui tot unitar: tu e[ti ochi, acela mîn\, eu picior; a[a încît s\ nu poat\ spune: Nu am nevoie de tine, sînt puternic [i f\r\ tine. Pentru ca mîna s\ lucreze, are nevoie de ochi, care s\ o conduc\, [i de picior, care s\ o poarte; de asemenea, ca ochiul s\ vad\, are nevoie de mîn\, care s\-l hr\neasc\, [i de picior, care s\-l poarte; [i iar\ [i, pentru ca piciorul s\ mearg\, are nevoie de ochi, ca s\-l conduc\, [i de mîn\, care s\ împreun\lucreze cu el. To]i sîntem m\dule ale organismului societ\]ii, mici [i mari, v\zu]i [i nev\zu]i, dar m\dule care tr\iesc unul cu altul [i unul prin altul; fiecare împreun\lucreaz\ cu to]i [i to]i cu fiecare. Iat\ ce se întîmpl\ în trup: ca s\ creasc\ un fir de p\r pe cap, împreun\lucreaz\ laolalt\ cu el trupul întreg; dar [i firul de p\r, cu scopul lui propriu, este trebuincios pentru trup, pentru c\ ap\r\ capul [i este un priceput conduc\tor al c\ldurii. Lua]i aminte, de asemenea, la trupul omenesc: în el avem cel mai bun exemplu de societate, de prietenie, de împreun\lucrare, de tr\ire laolalt\, de slujire a altuia, a aproapelui; fiecare m\dule sluje[te toate celelalte m\dule [i toate celelalte m\dule slujesc pe fiecare în parte. Degetul cel mic al mîinii sluje[te organul atît de delicat, ochiul, [i pe acela care este înc\ [i mai delicat, creierul; dar [i ochiul [i creierul slujesc degetul. Cu cît este mai însemnat un organ în \ntrul trupului, cu atît el s\vir[e]te o slujb\ mai de r\spundere [i este slujitorul oric\rui organ mai mic decît el din trup. Inima este cel mai însemnat organ din trup, dar totodat\ ea este [i cel mai mare slujitor al trupului; ea sluje[te neîncetat fiecare p\rticic\ în parte [i tot trupul laolalt\.

S\ nu v\ par\ curios acest lucru; a[a este întocmirea trupului: tot ceea ce este mai mare în el este mai mare pentru ca s\ slujeasc\ ceea ce este mai mic decît el. Nu vede]i c\ smerenia este fapta bun\ cea mai de seam\, care orînduie[te toate leg\turile din \ntrul trupului omenesc? Ceea ce este mare se smere[te înaintea a ceea ce este mai mic [i-i sluje[te; iar ceea ce este mai mare se smere[te [i mai mult! Tot astfel trebuie s\ se întîmple [i în societatea dorit\ [i des\vir[it\]: cel ce este mai mare s\ slujeasc\ pe cel ce este mai mic; omul înv\]at s\ slujeasc\ pe cel neîn\]at; în]eleptul pe cel simplu; bogatul pe s\rac; cel mai mare s\ fie mare prin aceea c\ este slujitorul de bun\ voie al tuturor. Toate se întîmpl\ aici potrivit cu legea fireasc\, dar [i Dumnezeiasc\ a Dumnezeu-Omului: *Cel care între voi vrea s\ fie mai mare s\ fie slujitor al vostru, [i cel care între voi vrea s\ fie cel dintîi s\ fie sluga voastr* (Matei 20:26-27). Pentru c\ aceasta este o lege [i pentru cel mai des\vir[it om, Dumnezeu-Omul Hristos, Care *nu a venit ca s\ fie slujit, ci ca s\ slujeasc\ [i*

s\-[i de-a sufletul S\u pre] de r\scump\rare pentru mul]i (Matei 20:28). {i, într-adev\r, exist\ vreun slujitor mai mare al neamului omenesc în afar\ de blîndul Dumnezeu-Om? Iar Eu sînt în mijlocul vostru, ca cel ce sluje[te (Luca 22:27), zice El ucenicilor S\i; ca slujitor Care-i sluje[te pe ei cu umilin]\, îi înva]\ adev\rul despre cele Dumnezeie[ti - dreptatea Dumnezeiasc\, dragostea Dumnezeiasc\, bun\tatea Dumnezeiasc\, puterea Dumnezeiasc\ - pentru ca s\ poat\ cunoa[te [i învinge p\catul, r\ul [i moartea, [i s\ se fac\, cu ajutorul Dumnezeiesc, buni, nemuritori, ve[nici. Nu numai întrupat ca om, ci [i ca Dumnezeu-Cuvîntul El îi sluje[te neîncetat pe oameni, cu ajutorul întregii firi, cu ajutorul universului; îi sluje[te neîncetat [i cu umilin]\, numai ca s\-i înve]e legea aceasta Dumnezeiasc\ prea-înalt\, cosmic\ [i fireasc\: cum c\, adic\, cel mai mare sluje[te pe cel mai mic, [i înc\ cu bucurie [i cu bun\tate. Pentru aceasta, gura Lui Dumnezeu-omeneasc\ a spus în ce prive[te legea aceasta urm\toarele: *Cel ce este mai mare între voi s\ fie ca cel mai mic [i cel ce este mai întîi - ca sluga..., c\ tot ce se înal]\ pe sine se va umili, iar cel ce se umile[te se va în\l]a* (Luca 22:26; 18:14). În realitate, toat\ Evanghelia Dumnezeu-Omului, de la început [i pîn\ la sfîr[it, nu este nimic altceva decît o icoan\ [i o m\rturie de nebiruit a acestei legi Dumnezeie[ti cosmice sau, mai degrab\, universale.

Nu vi se pare c\ prin această lege evanghelic\ universal\ Dumnezeu-Omul dezleag\ într-un chip ideal [i real totodat\ [i problema omenirii, dar [i problema societ\]ii? Pentru c\ [i omul, [i omenirea, [i persoana, [i societatea, nu numai c\ sînt din una [i aceea[i "materie" psihofizic\, ci [i toate sînt str\b\tute de unul [i acela[i scop [i unul [i acela[i fel de fi curge prin mijlocul a tot ce alc\tuie[te esen]a lor. Dac\ cumva nu ar avea acela[i scop, atunci între ele ar fi o pr\pastie f\r\ punte deasupra [i ar fi sfî[iate de deosebirea de cantitate cu neputin]\ de împ\cat. Numai unitatea scopului [i sfîr[itului d\ putin]a unei dezleg\ri ideale a problemei omenirii, precum [i a problemei persoanei [i problemei societ\]ii. Dar care ar putea s\ fie oare scopul acesta? Desigur c\ el nu va fi un scop trec\tor [i temporal, oportunist, întîmpl\tor, interesat, un scop care s\ hot\rasc\ soarta omului [i s\ înso]easc\ fiin]a omeneasc\ în lumile în care aceasta se g\se[te. Este vorba de acel scop nemuritor, pe care l-a pus Dumnezeu-Omul, sco]îndu-l din fiin]a asem\n\toare cu Dumnezeu a firii omene[ti. În ce const\ scopul acesta? Iat\ în ce: s\ se întrupeze Dumnezeu [i toate des\vîr[irile Dumnezeie[ti în om [i în omenire, în persoan\ [i în societate. Este, oare, cu putin]\ acest lucru? Cum c\, într-adev\r, este cu putin]\ o m\rturisesc dou\ pricini c\rora nu te po]i împotrivi: mai întîi faptul c\ omul este o fiin]\ dup\ chipul lui Dumnezeu; iar al doilea, faptul c\ Dumnezeu-Cuvîntul S-a întrupat în om, [i ca Dumnezeu-Om a ar\tat c\ este în chip Dumnezeiesc des\vîr[it, [i, omene[te, om adev\rat [i firesc, în care S-a întrupat Dumnezeu cu toate Dumnezeie[tile des\vîr[iri ale Lui. {i, ceva mai mult, Dumnezeu-Omul a adus [i împarte oamenilor faptele bune Dumnezeie[ti [i puterile Dumnezeie[ti,

în a[fel ca fiecare om s\ poat\, dac\ voie[te, s\ întrupeze în sinea lui pe Dumnezeu [i des\vr[irile Dumnezeie[ti. Împlinind scopul acesta, oamenii se preschimb\ în fiin]e nemuritoare [i ajung m\dulare ale împreun\-unirii Dumnezeu-omene[ti nemuritoare, adic\ ale Dumnezeu-omenirii. Dup\ cum din om, în chip ra]ional [i firesc, se na[te [i cre[te omenirea, tot astfel [i din Dumnezeu-Omul, iar\ [i în chip ra]ional [i firesc, se na[te [i cre[te Dumnezeu-omenirea. În p\rt\ [ia aceasta a Dumnezeului-Om, oamenii tr\iesc [i se poart\ ca fiin]e nemuritoare, [i anume dup\ legile evanghelice, care au putere [i în lumea aceasta, [i în cealalt\ . Aceast\ p\rt\ [ie, neasem\nat\ pe astrul nostru, a celor cu adev\rat nemuritori [i cu adev\rat purt\tori de Dumnezeu [i a celor ce se str\duiesc cel pu]in s\ ajung\ astfel, nu este nimic altceva decît trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos, Sfînta Lui Biseric\.

R\sufla]i pu]in: iat\ c\ ne g\sim deja în "sfînta sfintelor" filosofiei societ\]ii Dumnezeu-omene[ti. Aceasta este o societate nou\, Dumnezeu-omeneasc\, întru nimic asem\ntoare cu acelea pe care vi le d\, în chip teoretic [i practic, sociologia umanist\ a omului european. În aceast\ societate Dumnezeu-omeneasc\, toate se restrîng la Persoana purt\toare de via]\ a Dumnezeu-Omului Hristos. El este cea mai înalt\ valoare [i bunul cel mai înalt. Toate celelalte valori - [i individuale, [i sociale - izvor\sc din ea, întocmai ca razele din soare.

În]elege]i c\ vorbesc de Biserica soborniceasc\ Ortodox\, ca societate Dumnezeu-omeneasc\ . Care este temeiul ei? Dumnezeu-Omul Hristos. Pentru aceasta tot ce este ortodox are fire Dumnezeu-omeneasc\ : [i con[tiin]a, [i sim]irea, [i voin]a, [i gîndirea, [i via]a, [i societatea. Dumnezeu este pretutindeni cel dintîi, iar omul al doilea; Dumnezeu conduce, omul este condus; Dumnezeu lucreaz\, omul împreun\ -lucreaz\ . Aici nu este vorba de un dumnezeu supranatural, abstract, închipuit, ci de Dumnezeul celei mai nemijlocite realit\]i istorice, de Dumnezeu care S-a f\cut om, a tr\it în marginile propriiei noastre vie]i omene[ti [i S-a ar\tat pretutindeni în chip pip\ibil [i vizibil, cu des\vr[ire f\r\ de p\cat, cu des\vr[ire sfînt, cu des\vr[ire adev\rat. De aceea [i societatea pe care a întemeiat-o este atît de adev\rat\ [i atît de real\ . {i Biserica, într-adev\r, ca societate, nu este altceva decît un des\vr[it organism Dumnezeu-omenesc, în care, prin împreun\ -lucrarea darului Dumnezeiesc [i a lucr\rii libere omene[ti, se une[te [i se în-dumnezeu-înomene[te totul, afar\ de p\cat. În acest organism Dumnezeu-omenesc al Bisericii, fiecare credincios este întocmai ca o celul\, care ajunge parte alc\tuitoare a lui [i care tr\ie[te din puterea Dumnezeu-omeneasc\ purt\toare de via]\ a lui.

Iat\ principiile întemeietoare ale filosofiei ortodoxe a societ\]ii: ca singur\ societate adev\rat\, Biserica este în primul rînd un organism Dumnezeu-omenesc, [i apoi o întocmire Dumnezeu-omeneasc\ în lume, care întrupeaz\ tot ceea ce este al Dumnezeu-Omului, adic\ : dragostea lui Hristos, care na[te toate, dreptatea lui Hristos, bun\tatea lui Hristos, în]elepciunea lui Hristos [i îndeob[te

toate faptele bune ale lui Hristos. Pentru c\, prin mijlocirea lor, Hristos locuie[te în om [i Se întrupeaz\ în el. Un astfel de om tr\ie[te prin Hristos, gînde[te prin Hristos, simte în Hristos, lucreaz\ prin Hristos, se g\se[te în împreun\-unire cu ceilal]i oameni pe toate planurile vie]ii în Hristos. De unde are el puterea aceasta? De la Hristos Însu[i, dup\ cuvîntul Sfîntului Apostol: *Toate le pot în Hristos, Care m\ înt\re[te* (Filipeni 4:13). Omul credin]ei ortodoxe, tr\ind în organismul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, tr\ie[te întotdeauna în împreun\-unire cu to]i Sfin]ii (Efeseni 3:18), care-l ajut\ în chip tainic la împlinirea poruncilor evanghelice. De aceea m\ldularul ortodox al Bisericii are sim]mîntul viu c\ via]a lui este aceea[i cu via]a tuturor celorlal]i oameni [i c\ are una [i aceea[i credin]\ cu Apostolii, cu Mucenicii [i cu Sfin]ii tuturor veacurilor. El mai are sim]mîntul viu c\ to]i ace[tia tr\iesc ve[nic [i, ceva mai mult, c\ atît pe el, cît [i pe ceilal]i, îi str\bate una [i aceea[i putere Dumnezeu-omeneasc\, una [i aceea[i via]\ Dumnezeu-omeneasc\, unul [i acela[i adev\r Dumnezeu-omenesc. În Biseric\, socotit\ ca societate, trecutul este întotdeauna prezent, pentru c\ Dumnezeu-Omul Hristos - Care este tare [i azi, Acela[i [i în veci - tr\ie[te neînterupt în trupul Lui Dumnezeu-omenesc, cu aceea[i bun\tate, cu aceea[i via]\, [i face întregul trecut un prezent neînterupt. **Pentru aceasta omul credin]ei ortodoxe nu este niciodat\ singur, ci întotdeauna în împreun\-unire cu toate celelalte m\ldulare ale Bisericii [i cu toate fiin]ele.** Cînd el gînde[te ceva, face acest lucru cu team\ [i spaim\ Dumnezelasc\, [tiind c\ la aceast\ fapt\ a lui iau parte în chip tainic to]i Sfin]ii. **Ortodoc[ii sînt ortodoc[i prin aceea c\ au neîncetat sim]mîntul sobornicit\]ii Dumnezeu-omene[ti, înc\lzindu-se cu acest sim]mînt [i p\zindu-l prin rug\ciune [i smerenie.** Nu se vestesc niciodat\ pe ei în[i]i, nu se laud\ niciodat\ în ce prive[te omul, nu sînt mul]umi]i niciodat\ de umanismul g\unos [i nu se închin\ niciodat\ umanismului. Pe toate c\ile, ei m\rturisesc [i propov\duiesc pe Dumnezeu-Omul, iar nu pe om. Pentru c\ ei [tiu c\ omul [i societatea omeneasc\, f\r\ de Cuvîntul, ca unire [i unitate nestic\cioas\, alearg\ cu neînfrînare c\tre ira]ionalitate [i c\tre întunericul nefiin]ei, sau, ceva mai mult, c\tre întunericul unui "vai [i amar".

S-a spus mai sus c\ societatea civil\ (impunerea individului ca monad\) [i socialismul umanistic (impunerea silit\ a individului egoist ca întreg) au r\d\cini religioase. Într-adev\r, întrucît în Apusul european cre[tinismul s-a schimbat încet-încet în umanism, era firesc ca schimbarea aceasta s\-[i aib\ urm\riile ei în toate ariile vie]ii omene[ti, a[adar [i în aceea social\.

Mult\ vreme [i în chip st\ruitor L-au restrîns pe Dumnezeu-Omul [i în cele din urm\ L-au mic[orat, m\rginindu-L la un simplu om: la omul f\r\ gre[ea\ al Romei [i la acel nu mai pu]in f\r\ gre[ea\ om al Berlinului. În felul acesta, s-a înf\]i[at pe de o parte maximalismul apusean cre[tin-umanist (Papismul), care înl\tur\ totul de la Hristos, iar pe de alt\ parte - minimalismul apusean cre[tin-umanist (Protestantismul), care cere de la Hristos cît se poate de pu]in, iar adeseori nimic. În amîndou\, ca valoare des\vîr[it\ [i ca ultim criteriu, este a[ezat omul

în locul Dumnezeu-Omului [i individualismul de diferite nuan]e în locul societ\]ii Dumnezeu-omene[ti. S-a s\vr[it în felul acesta dureroasa "corectare" a Dumnezeu-Omului, a lucr\rii Lui [i a înv\]turii Lui!

Cel dintîi protest împotriva uneia, Sfinte, catolice [i apostolice Biserici, ca societate, trebuie s\ se caute în Papism, [i nu în Luteranism. {i tocmai în acest protest se afl\ cel dintîi protestantism; în acela[i timp, aici este [i începutul individualismului ca principiu social.

Nu trebuie s\ ne în[el\m: maximalismul cre[tin umanist apusean, Papismul, este tocmai cel mai radical protestantism [i individualism, pentru c\ a str\mutat temelia cre[tinismului de la ve[nicul Dumnezeu-Om la individul om. Protestatan]ii nu au f\cut altceva, decît pur [i simplu au primit dogma aceasta în esen]a ei [i au des\vr[it-o într-atît, încît s\ ajung\ la propor]ii [i am\unte înfrico\toare. Într-adev\r, Protestantismul nu este altceva decît un Papism pus des\vr[it în fapt\, al c\ruai principiu întemeietor (lipsa de gre[eal\ a omului) s-a a[ezat în via]a fiec\ruui om în parte, dar [i a întregii societ\]i. Dup\ exemplul omului infailibil al Romei, fiecare protestant ajunge infailibil, pretinzînd infailibilitatea individual\ în problemele de credin]\ [i de via]\. Din punctul acesta de vedere, se poate spune c\ Protestantismul este un papism laicizat.

Prin aceea c\ cre[tinismul, cu toate nesfîr[itele sale adev\ruri Dumnezeu-omene[ti, s-a m\rginit în Apus la om, cre[tinismul apusean s-a schimbat în umanism. Lucrul acesta poate s\ par\ ciudat, dar este adev\rat. Îl arat\ în chip neîndoielnic realitatea lui istoric\. Cre[tinismul apusean, în esen]a lui, este cel mai radical umanism, pentru c\ l-a propov\duit pe om ca fiind f\r\ gre[eal\ [i a pref\cut societatea Dumnezeu-omeneasc\ într-o societate umanist\. Prin urmare, individualismul [i totalitarismul sînt dou\ fe]e ale aceleia[i lucru, care curge dintr-un singur izvor.

Aceast\ înlocuire a Dumnezeu-Omului prin om s-a lucrat în chip practic prin înlocuirea c\ii cre[tine Dumnezeu-omene[ti cu aceea omeneasc\. De aici izvor\sc: pozi]ia hot\ritoare a filosofiei aristotelice în scolasticism, cazuistica [i inchizi]ia în etic\, diploma]ia papal\ în leg\turile interna]ionale, statul papal, individualismul ca principiu social [i a[a mai departe.

Cu actul acesta al mic[or\rii [i m\rginirii cre[tinismului în umanism, s-a simplificat în chip neîndoielnic [i cre[tinismul. Dar totodat\ s-a [i distrus. Apusul a pierdut Biserica [i pe Dumnezeu-Omul; pentru aceasta, el a pierdut [i societatea Dumnezeu-omeneasc\, în care omul este frate ve[nic al omului.

Pretutindeni se înf\]ieaz\ tendin]a mult-iubit\ a omului european de a m\rgini totul la om, ca valoare întemeietoare [i m\sur\ întemeietoare a tuturor. Dar în spatele lui se ascunde dezam\girea: "Menschliches, Allzumenschliches" ("omenesc, prea omenesc"). Glasurile unor oameni din lumea apusean\: "Zurück zum Jesus! Back to Jesus!" ("Înapoi la Iisus!") sînt strig\te neputincioase în mijlocul nop]ii celei f\r\ de lun\ a cre[tinismului umanist, care a p\r\sit valorile Dumnezeu-omene[ti [i m\surile Dumnezeu-omene[ti [i acum se

înfund\ în dezn\dejde [i impas, în vreme ce din adîncul veacurilor r\sun\ cuvintele aspre ale mîhnitului Prooroc al lui Dumnezeu Ieremia: Blestemat este omul care n\ d\jduie[te în om! (Ieremia 17:5).

Într-o perspectiv\ istoric\ larg\, dogma apusean\ privitoare la infailibilitatea omului nu este altceva decît o str\danie de reînviere [i de înve[nicire a umanismului european pe moarte. Aceasta este ultima "prefacere" [i nestr\mutata prosl\vire a lui. Fiindc\, dup\ iluminismul ra]ionalist al veacului al XVIII-lea [i pozitivismul miop al veacului al XIX-lea, umanismului european nu-i mai r\mînea nimic altceva decît s\ se descompun\ în contradic]ii [i impas. În acest ceas nefericit pentru el, îi vine în ajutor umanismul religios, care, cu dogma lui asupra infailibilit\]ii omului, l-a salvat de la moarte sigur\.

Dar, chiar [i dogmatizat, umanismul cre[tin apusean nu a avut cum s\ nu p\streze în sine toate nepotrivirile mortale ale umanismului european, cu toate c\ înclin\ spre o singur\ dorin]\: aceea de a fi alungat Dumnezeu-Omul de pe p\mînt, în cer. Fiindc\, pentru umanism, lucrul de temelie [i cel mai însemnat este acela ca omul s\ fie cea mai înalt\ valoare [i ultima m\sur\.

Potrivit sim]irii [i cunoa[terii ortodoxe, cre[tinismul este cre[tinism prin Dumnezeu-Omul, prin adev\rul lui Dumnezeu-omenesc [i prin calea lui Dumnezeu-omeneasc\; iar societatea este o societate adev\rat\ numai atunci cînd este pl\m\dit\ laolalt\ cu Dumnezeu-omenirea lui Hristos. Acestea sînt adev\rurile întemeietoare, în pofida c\rora nu poate fi nici o împ\care. Prin ele se define[te [i se înfiin]eaz\ toat\ axiomatice [i criteriologia cre[tin\.

Hristos este valoarea cea mai înalt\ [i m\sură f\r\ gre[eal\ numai ca Dumnezeu-Om. Puterea mîntuitoare [i de via]\ f\c\toare a Bisericii lui Hristos st\ pretutindeni în ve[nic via lpostaz\ a Dumnezeu-Omului, care le une[te pe toate laolalt\.

Orice înlocuire a Dumnezeu-Omului cu vreun om [i orice alegere din cre[tinism numai a acelor elemente care satisfac "gustul individual" [i în]elegerea omului prefac cre[tinismul într-un superficial [i neputincios umanism.

Numai cu puterea lui Dumnezeu-omeneasc\ cre[tinismul este "sarea p\mîntului", sare care]ine pe om s\ nu se strice din pricina p\catului [i r\ului. Dac\ îns\ cre[tinismul se va împr\]tia în tot felul de umanisme, atunci "se stric" el, se face o sare "nes\rat\", care - dup\ cuvîntul cel întrutotul adev\rat al Mîntuitorului - nu mai este bun\ de nimic, decît s\ se arunce afar\ [i s\ se calce în picioare de oameni (Matei 5:13).

Orice str\danie [i încercare de împ\care a cre[tinismului cu duhul veacului acestuia, cu mi[c\riile trec\toare ale unor epoci istorice [i, ceva mai mult, cu partidele politice sau cu st\riile de fapt politice, îi smulge acea valoare proprie care face din el singura religie Dumnezeu-omeneasc\ din lume.

În filosofia ortodox\ a societ\]ii, prima regul\ este aceea de a nu fi potrivit Dumnezeu-Omul la duhul vremii, ci duhul vremii s\ fie potrivit la duhul ve[nicieii lui Hristos [i al Dumnezeu-omenit\]ii Lui. Numai în felul acesta Biserica va putea s\ p\streze Persoana de via]\ f\c\toare [i de neînlocuit a

Dumnezeu-Omului Hristos [i s\ r\mîn\ o societate omeneasc\ în care oamenii tr\iesc înfr\]i prin Dumnezeiasca dragoste [i dreptate, prin rug\ciune [i post, prin blînde]e [i smerenie, prin în]elepciune [i bun\tate, prin milostenie [i credin\], prin dragoste de Dumnezeu [i dragoste fr\]easc\, [i prin celelalte fapte bune evanghelice.

Potrivit cu filosofia Dumnezeu-omeneasc\ a vie]ii, [i omul, [i societatea, [i norodul, [i statul trebuie s\ se acomodeze cu Biserica, întocmai ca [i cu prototipul lor ve[nic. Acomodarea Bisericii cu ele este cu totul de neîng\duit, cu atît mai mult subjugarea Bisericii de c\tre ele. Un norod are valorile adev\rate numai atunci cînd tr\ie[te [i lucreaz\ faptele bune evanghelice [i întrupeaz\ în istoria lui etosul Dumnezeu-omenesc. Ceea ce are pre] pentru norod are pre] [i pentru fiecare stat, [i pentru fiecare societate. Scopul norodului, ca întreg, este acela[i cu scopul omului ca persoan\ singular\]. {i scopul acesta este întruparea în toate manifest\riile vie]ii lui a drept\]ii, dragostei [i sfin]eniei evanghelice. Orice neam trebuie s\ ajung\ "norod al lui Dumnezeu", "norod sfînt", care arat\ [i propov\duie[te prin istoria lui adev\rul Dumnezeu-omenesc al vie]ii [i etosul Dumnezeu-omenesc al ei (v. 1 Petru 2:9-10, 1:15-16).

Vom fi întreba]i: Unde sînt roadele v\ldite ale acestei societ\]i Dumnezeu-omene[ti? Cum se explic\ faptul c\ pe un p\mînt în care a str\lucit Ortodoxia s-a împlinit "cea mai radical\ laicizare din istoria omenirii" ⁴⁷ (Joseph Piper). Oare nu exist\ [i "umanismul" r\s\ritean? Reu[ita pe p\mîntul Ortodoxiei a umanismului social ateizat nu dovede[te oare "neputin]a Ortodoxiei" de a rezolva cele mai elementare probleme sociale?

Este un fapt c\ lumea aceasta zace în r\u [i în p\cat. Restrîngerea la om a toate este în fapt atmosfera în l\untru c\reia tr\ie[te, respir\ [i c\tre care se îndreapt\ firea omeneasc\ cea c\zut\ [i omul îndeob[te, ori[iunde s-ar g\si aceasta. Din care pricin\, nu este nimic de mirare c\ valurile iubirii de p\cat, ca [i valurile otr\vurilor pseudo-cre[tine ale Europei, au cuprins în anumite vremi [i noroadele ortodoxe. Dar unul este adev\rul neîndoielnic: Biserica soborniceasc\ Ortodox\ nu a preschimbat niciodat\ în dogm\ vreun umanism oarecare, fie c\ este vorba de cezaro-papism, fie despre altceva de felul acesta. Prin adev\rata [i curata Dumnezeire-omenire [i adev\rul evanghelic al ei, prin necontenita chemare a ei la poc\in\], prin tot ceea ce este de la Dumnezeu-Omul [i dup\ Dumnezeu-Omul, ea a p\strat, cu ajutorul Duhului Sfînt, întreaga în]elepciune [i neprih\nire nu doar a inimii, ci [i a sufletului ei. În felul acesta, ea a fost [i a r\mas "sarea p\mîntului", a omului [i a societ\]ii. Tragedia cre[tin\t\]ii apusene st\ tocmai în aceea c\ s-a str\duit, fie îndreptînd Persoana Dumnezeu-Omului, fie t\g\duind-o, s\ aduc\ din nou dr\cescul umanism ce caracterizeaz\ firea omeneasc\ c\zut\. {i unde? În îns\[i inima organismului Dumnezeu-omenesc al Bisericii [i, ceva mai mult, împotriva rostului Bisericii,

⁴⁷ comunismul (n. tr.)

care este liberarea de un astfel de umanism. Iar prin Biserică este firesc ca umanismul acesta să pătrundă apoi în toate ariile vieții, persoanei [și societății] și să fie propovăduit ca dogmă ultimă sau, [și mai bine, ca dogmă universală]. În felul acesta, trufia omenească drăcească, ascunsă sub mantia Bisericii, ajunge dogmă de credință prefăcută în dogmă de viață, fără de care nu există mântuire! Este înfricoșător [și numai să gândească cineva la acest lucru, cu atât mai mult să-l spună, anume că, în felul, acesta singurul "laborator al mântuirii" din lumea aceasta se preschimbă încet într-un "laborator" drăcesc de siluire a conștiințelor omenești [și de zămislire de monștri, într-un laborator de denaturare a lui Dumnezeu [și a omului prin denaturarea Dumnezeu-Omului.

Biserica Ortodoxă sobornicească nu a mărturisit ca dogmă nici o otrăvă, nici un păcat, nici un umanism, nici un sistem social pământesc, nici prin Sinoade, nici prin trupul Bisericii sobornicești; însă Apusul, vai, numai aceasta face. Cea mai nouă dovadă a acestui fapt este Conciliul II Vatican ⁴⁸. În credința Ortodoxă, pocăința este o sfântă faptă bună neapărat trebuincioasă, [și Ortodoxia cheamă întotdeauna la pocăință]. În Apus, credința pseudo-creștină în om nu cheamă la pocăință. Dimpotrivă, ea rămâne cu "sfîrșenie" în propria ei antropolatrie ucigătoare de om, în umanismele, infailibilitățile [și ereziile ei pseudo-creștine. Mai mult: socotește, extaziat, că acestea nu sînt în nici un caz lucruri pentru care cineva ar trebui să se pocăiască.

Ideologic [și metodologic, umanismul social contemporan dezdușmanat este într-un totuși odrasla, născocirea pseudo-creștină, a Europei pseudo-creștine, încununată cu împăcătoarea noastră. Cînd sînteți întrebați: "De unde aceasta în Ortodoxie?" - să răspundeți că Dumnezeu pune la încercare răbdarea drepților, cercetează pe fiii pentru păcatele părinților lor [și arată puterea Bisericii Sale sobornicești trecînd-o prin foc [și prin apă; fiindcă, după cuvintele de Dumnezeu înțeleptului Macarie Egipteanul, tocmai acesta este singurul drum al creștinismului adevărat: "Acolo unde este Duhul Sfînt, urmează ca o umbră prigoană [și luptă... Adevărul nu are cum să nu fie prigonit". Care sînt roadele societății Dumnezeu-omenești? Sfîrșirii, Muceniciei, Mărturisitoriei. Acestea sînt scopul ei, aceste sînt rostul [și îndreptățirea ei, aceste sînt [și dovada puterii ei cu neputință de nimicit - nu cărți, nu biblioteci, sisteme [și orașe, care azi sînt, [și mîine nu mai sînt. Mii [și sute de mii de Mucenici [și noi-Mucenici care au pătimit pentru credința Ortodoxă - iată roada societății Dumnezeu-omenești. De aceea cunoscutul François Mauriac, romano-catolic, vede la orizontul întunecat al lumii de azi - care zi de zi se afundă tot mai mult în întunericul pierzător de suflet închinării la om născute în Europa - doar un singur punct luminos: credința Ortodoxă cea împurpurată cu sîngele Mucenicilor [și noilor-Mucenici ai săi. În Apus...? Acolo, oamenii nu cunosc nici Biserica, nu cunosc nici calea, nu cunosc nici ieșirea din fundături. Acolo totul s-a înecat în închinarea la idoli cea pierzătoare de suflet, în iubirea de plăceri, în iubirea de sine [și în iubirea de

⁴⁸ 1962-1965 (n. tr.)

patimi. Ca urmare, în Europa se petrece o rena[tere a închin\rii la idoli. "Hristo[i mincino[i", dumnezei mincino[i, au potopit Europa [i de acolo sînt exporta[i pe toate pie]ele lumii, avînd ca lucrare de c\petenie uciderea în om a sufletului - acel bun omenesc neasem\nat în toate lumile - [i, prin aceasta, distrugerea înf\ptuirii [i îns\[i putin]ei înf\ptuirii unei adev\rate societ\i.

Scriind acestea, nu scriem istoria Europei, a faptelor bune [i defectelor ei, [i nici istoria pseudo-bisericilor europene; înf\i[\m doar entelehia ontologiei lor, coborîm în inima trufiei europene, în subteranul ei dr\cesc, unde se afl\ negrele ei izvoare, prin a c\ror ap\ amenin\ s\ otr\veasc\ lumea. Aceasta nu înseamn\ cîtu[i de pu]in o osîndire a Europei; este doar o chemare în rug\ciune, din toat\ inima, spre singura cale de mîntuire: mîntuirea prin poc\în\.

EDUCAȚIA/LUMINAREA UMANIST | { I CEA DUMNEZEU-OMENEASC |

Existența educației/luminării dă la iveală faptul, mărturisit în trecut [și mărturisit pururea de întreaga experiență] a neamului omenesc, că omul este o ființă nedeșvârșită [și neîmplinită]. Lucrul acesta îl mărturisesc toate filosofii, toate religiile, toate [tiințele], toate culturile. Omul este o ființă care are nevoie a se desvârși [și a se împlini]. Prin urmare, scopul cel mai de seamă al educației este de a-l desvârși [și de a-l împlini] pe om. Dar îndată se naște următoarea întrebare de neocolit: Cum să-l desvârșim [și cum să-l împlinim]?

Oricum l-am privi, omul este, prin ființa lui, deschis spre alte ființe [și alte lumi]. În nici un caz el nu este monada închisă a lui Leibnitz. Prin toată viața lui, fizic [și psihic], omul se urzește neîncetat - cu [tiința] sau fără [tiința], cu voie sau fără voie - în jăstura necuprinsă a a-tot-vieții întregului univers. Educația/luminarea, dacă vrea să fie cu adevărat omenească, trebuie să pornească de la acest fapt vădit, luându-l ca premisă logică întemeietoare. Căutarea omului desvârșit [și împlinit] în istoria neamului omenesc dă naștere în conștiința noastră unei întrebări arzătoare: Cine este om desvârșit [și întreg, cine?

Nu cumva Platon? Dar el, tocmai din pricina conștiinței arzătoare a nedeșvârșirii [și a neîmplinirii] sale, s-a preschimbă în săgeată îndreptată spre lumile de sus, spre lumile ideilor [și idealurilor] venice. Așadar, el nu este un om desvârșit [și împlinit].

Nu cumva Buddha? Dar Buddha, gonit de simțământul fioros [și hain al nedeșvârșirii sale omenești], a împins toate năzuințele spre desvârșire ale ființei în împărăția transcendentă a venicei ne-simțări [și împreună-ne-simțări], adică în Nirvana. Așadar, nici el nu e un om desvârșit [și împlinit].

Nu cumva Moisi? Dar [și Moisi, urmărit de înfricoșătoarea robie a norodului său [și de neputința sa, strigă neconținut după ajutor din cer [și îndulcește amărăciunea cea neîndulcită a ființei sale omenești cu proorocești vedenii despre un Mesia [și Mântuitor care avea să vină]. Așadar, nici el nu e un om desvârșit [și împlinit].

Nu cumva Mahomed? Dar Mahomed, chinuit de setea de sânge a iadului său [și de împătămirea de plăceri a raiului său, aleargă peste acest astru împlinind prin foc [și sabie] vedeniile sale proorocești, călcând cu avânt fanatic peste trupurile "necredincioșilor". Așadar, nici el nu e un om desvârșit [și împlinit].

Nu cumva Kant? Dar [și Kant, chinuit de nedeșvârșirea [și neîmplinirea] ființei omenești, din crisalida strâmtă a criticismului raționalist a aruncat tot ce e omenesc în abisul metaraționalului "Das Ding an sich" ("Lucrul în sine") [și l-a

Însat la mila [i nemila ne[tiutului, necunoscutului, însp[imînt[torului. A[adar, nici el nu e un om des[vîr[it [i împlinit.

Nu cumva Shakespeare? Acesta îns[, în setea lui nepotolit[dup[des[vîr[it [i împlinit, tr[înd nedes[vîr[irea [i neîmplinirea omului într-o mul[ime f[r[num[r de tragisme dr[ce[ti, a dus fiin[a omeneasc[în lumile de sus [i a [sat-o pe drumurile de acolo str[în[[i însp[imîntat[. A[adar, nici el nu e un om des[vîr[it [i împlinit.

Nu cumva Goethe? Acesta, tr[înd în chip cuprinz[tor [i adînc drama fiin[ei omene[ti, în care Mefistofel joac[un rol de frunte, prin strig[tul s[u dinainte de moarte: "Licht, mehr Licht!" ("Lumin[, mai mult[lumin[!"), a ar[tat limpede cît de nefericit a plecat în cealalt[lume. A[adar, nici el nu e un om des[vîr[it [i împlinit.

Nu cumva Tolstoi? Dar acesta, în lupta lui neîncetat[[i necru[]toare cu nedes[vîr[irea [i neîmplinirea omului, a ajuns la o astfel de nelini[te sufleteasc[, încît, cu pu[în înainte de moartea sa, într-un ceas de agonie nesuferit[a duhului, a fugit de acas[pentru a fugi de sine, de dureroasa nedes[vîr[ire [i trista neîmplinire a fiin[ei lui. A[adar, nici el nu e un om des[vîr[it [i împlinit.

Nu cumva Nietzsche? Dar în vulcanicul [i înviforatul sim[]mînt al dureroasei nedes[vîr[iri [i a nesuferitei neîmpliniri a fiin[ei omene[ti în toate dimensiunile [i realit[ile acestei lumi, în neînfrînata lui n[zuin[dup[omul superior, des[vîr[it [i împlinit, Nietzsche a înnebunit! Prin urmare, nici Nietzsche nu e un om des[vîr[it [i împlinit.

{i tot a[a, de la primul pîn[la ultimul om: o trist[defilare de oameni nedes[vîr[i]i [i neîmplini]i. Iar în mijlocul lor - El, tainicul [i minunatul Dumnezeu-Om, Dumnezeie[te des[vîr[it [i omene[te adev[rat. Binele Lui omenesc este Dumnezeie[te des[vîr[it [i împlinit; adev[rul Lui omenesc este Dumnezeie[te des[vîr[it [i împlinit; dragostea Lui omeneasc[este Dumnezeie[te des[vîr[it[[i împlinit[; la fel [i dreptatea Lui, [i mila Lui, [i împreun[-p[timirea Lui, [i nemurirea Lui, [i ve[nicia Lui, [i frumuse]ea Lui: toate sînt omene[te adev[rate, dar [i Dumnezeie[te des[vîr[ite [i împlinite. Nu v[mira]i de asta: El a "schimbat la fa[]" tot ceea ce este omenesc în Dumnezeiesc, l-a des[vîr[it [i împlinit prin ceea ce e Dumnezeiesc. Într-un cuvînt, în El, întregul om este Dumnezeie[te des[vîr[it [i Dumnezeie[te împlinit. Nu crede]i? Încerca]i s[v[închipui]i vreun dumnezeu mai des[vîr[it decît Hristos sau vreun om mai des[vîr[it decît El. Nu ve]i fi în stare s[o face]i, fiindc[nici gîndirea individual[[i nici cea ob[teasc[a omului nu poate s[-[i închipuie nici vreun dumnezeu mai des[vîr[it decît Hristos, [i nici vreun om mai des[vîr[it decît El. {i ceea ce e negr[it [i neasem[nat în toate acestea este c[în Hristos toate des[vîr[irile Dumnezeie[ti sînt omene[te adev[rate [i v[dite. {i adev[rul Dumnezeiesc, [i dragostea Dumnezeiasc[, [i dreptatea Dumnezeiasc[, [i bun[tatea Dumnezeiasc[, [i frumuse]ea Dumnezeiasc[sînt date în El [i ca realit[]i omene[ti, [i ca lucruri pip[ite p[mînte[ti. Nu exist[bine des[vîr[it, nici

adevăr desvîr[it, nici frumuse]e desvîr[it], pe care omul s' nu le afle întrupate în Persoana Lui [i în]ptuite în via]a Lui. Din toate aceste pricini, El este acel om desvîr[it [i împlinit, pe care neamul omenesc, gîndirea omenească, inima omenească îl caut\ prin religii, filosofii, [tiin], art\, cultur\. Pus\ în leg\tur\ cu educa]ia/luminare, încheierea aceasta ar suna astfel: Hristos este acel om desvîr[it pe care educa]ia/luminarea omenească îl caut\ ca scop al ei, ca rost al ei, ca ideal al ei. Cu El [i de la El cunoa]tem noi, oamenii, ce este omul adevărat, ce este omul ideal, ce este omul desvîr[it. În El avem un model după care orice om poate s' se zidească într-un om ideal de bun, ideal de drept, ideal de desvîr[it [i de împlinit, [i asta făr\ greută]i mari [i de netrecut, fiindcă oricărui om care se străduie]te El îi dă puterile Sale Dumnezeiești, ca s' î]i însu]ească tot ce este al Lui: [i dreptatea Lui Dumnezeiască, [i adevărul Lui Dumnezeiesc, [i dragostea Lui Dumnezeiască, [i bunătatea Lui Dumnezeiască.

Sim]i]i oare? Ne găsăm deja pe făr]ga[ul cel mai de seam\ al filosofiei educa]iei/luminării Dumnezeu-omenești. Lua]i aminte cu seriozitate [i dreptate la zidirea lăuntric\ a acestei educa]ii/luminării: [i planul, [i materialul, [i programul, [i sufletul, [i duhul, totul e evanghelic, totul e Dumnezeu-omenesc. Toate valorile ei sînt Dumnezeiești, toate cîile ei sînt evanghelice. În ea, Dumnezeu este întotdeauna pe primul loc, iar omul pe cel de-al doilea: omul trăie]te, [i gînde]te, [i simte, [i lucrează prin Dumnezeu, ceea ce înseamnă că omul este educat/luminat prin Dumnezeu; [i nu prin vreun dumnezeu abstract, transcendent, supracereșc, platonice-kantian, ci prin Dumnezeul realității pămîntești [i concretului omenesc nemijlocit, prin Dumnezeul care S-a făr]cut om [i a adus în marginile omenescului tot ceea ce este Dumnezeiesc, făr\ de moarte, ve[nic. Pentru aceea, dintre cei ce fac parte din neamul omenesc, numai El, Dumnezeu-Omul Hristos, are dreptul s' cear\ de la oameni desvîr]irea Dumnezeiască: *Fiji dar desvîr]i]i, precum Tatăl vostru cel din ceruri desvîr]it este* (Matei 5:48), [i s' pun\ această Dumnezeiască desvîr]ire ca scop atît al vieții, cît [i al educa]iei/luminării, [i al înv]ăturii, [i al întregii lucrări omenești de orice fel; înș, făr]cînd aceasta, El dă totodată oamenilor toate mijloacele [i toate puterile trebuincioase prin care ei s' poată atinge scopul acesta, s' ajung\ la această desvîr]ire Dumnezeiască.

Dar mijloacele [i puterile acestea, care sînt? Sfintele fapte bune evanghelice: credin]a [i dragostea, postul [i rugăciunea, blînde]ea [i smerenia, milostivirea [i bunătatea, nădejdea [i răbdarea, dreptatea [i adevărul. Împlinite, faptele bune acestea dau omul sfînt, adică omul desvîr[it [i împlinit. Un astfel de om cunoa]te rostul adevărat al lumii [i rostul adevărat al vieții [i lucrează cu toată fiin]a lui pentru împlinirea scopului propus în toate ramurile activității omenești. Urzit fiind din sfintele fapte bune, un astfel de om pompează neîncetat prin aorta principală a fiin]ei lui toate puterile nemuritoare din ve[nic viu Dumnezeu-Om. Drept aceea, el se simte încă din via]a aceasta nemuritor [i ve[nic; drept aceea, el [i vede în fiecare alt om o fiin]\ nemuritoare [i ve[nic.

Faptele bune evanghelice sînt purt\toarele luminii Dumnezeie[ti; fiecare dintre ele coboar\ în om cîte o raz\ de lumin\ Dumnezeiasc\.. Drept aceea, sfîntul str\luce[te [i lumineaz\educ\.. El poart\ în sine "Lumina lumii"; Lumina aceasta îi lumineaz\ întreaga lume, încît s\ poat\ vedea [i ve[nicul ei rost, [i ve[nica ei valoare. "Lumina lumii" este totodat\ [i "Lumina vie]ii", ea lumineaz\ calea care îl duce pe om în nemurire [i în via]a ve[nic\.. În lumea noastr\ omeneasc\, lumina [i via]a sînt sinonime, dup\ cum sinonime sînt întunericul [i moartea.

D\m un exemplu din istoria norodului sîrb: Sfîntul Sava este cel mai mare educator/lumin\tor al sîrbilor, fiindc\ e cel mai mare dintre Sfin]ii sîrbi. Educa]ia/luminarea este doar oglindirea sfin]eniei, str\lucirea sfin]eniei, sfîntul e luminos, [i prin aceasta lumineaz\educ\.. Educa]ia/luminarea cere prin toat\ fiin]a ei sfin]enia. Educator/lumin\tor adev\rat este în realitate numai sfîntul. F\r\ Sfin]i nu exist\ adev\ra]i educatori/lumin\tori; f\r\ sfin]enie, nu exist\ educa]ie/luminare; f\r\ lumin\, nu exist\ educa]ie/luminare. Sfin]enia este sfin]enie prin lumina Dumnezeiasc\.. Adev\rata educa]ie/luminare nu este altceva decît str\fulgerarea sfin]eniei; numai Sfin]ii sînt cu adev\rat lumina]i. Sfin]enia tr\ie[te [i respir\ prin lumin\; str\luce[te [i lucreaz\ în lumin\.. Sfin]enia lumineaz\ [i înva]\ totodat\.. Exist\ a[adar o anumit\ identitate între sfin]enie [i educa]ie/luminare.

Da, educa]ia înseamn\ într-adev\r luminare: luminarea sfin]irii prin Duhul Sfînt, Duhul lui Hristos, Care e ziditorul, purt\torul [i împ\r]itorul sfin]eniei [i al luminii. Pentru c\ sînt sfin]ii [i lumina]i prin Duhul Sfînt, Sfin]ii sînt adev\ra]i educatori/lumin\tori.

Educa]ia/luminarea f\r\ sfin]enie, adic\ educa]ia/luminarea f\r\ sfin]irea prin Duhul Sfînt, educa]ia/luminarea f\r\ des\vîr[irea [i împlinirea omului prin Dumnezeu-Omul, educa]ia/luminarea f\r\ Dumnezeu, a fost inventat\ de Europa, în închinarea ei umanist\ la idoli. Totuna e dac\ aceast\ închinare la idoli se v\de[te prin cinstirea papei sau prin cinstirea culturii, [tiin]ei, civiliza]iei, tehnicii, politiciii, modei. În toate acestea, lucrul urm\rit cu st\ruin]\ este acela de a orîndui [i omul, [i societatea, [i lumea, f\r\ Dumnezeu, f\r\ Hristos. Lucrul acesta este adev\rat [i în privin]a educa]iei/lumin\rii. {i aici, preocuparea de c\petenie este aceea de a educa/lumina omul [i omenirea f\r\ Hristos Dumnezeu. Pe aceast\ linie, educa]ia/luminarea omeneasc\ s-a apucat de pl\smuirea "omului nou". Planul privitor la acest om nou este obi[nuit de simplu [i de simplist: în omul cel nou nu trebuie s\ existe Hristos [i nici ceva de-al lui Hristos. {i Europa s-a pus pe treab\: a început s\ pl\smuiasc\ omul f\r\ Dumnezeu, societatea f\r\ Dumnezeu, omenirea f\r\ Dumnezeu.

Rena[terea a umplut multe inimi de n\dejde. Lucrul acesta era firesc, întrucît vaticanismul ofilise omul european; prin scolasticismul s\u vampiric în

filosofie [i iezuitismul s\u antropofag în etic\, el supsesse din omul european toate puterile f\ptuitoare vitale. Prima necesitate: reînnoirea omului european, prin duhul umanist al vechii Hellade, ca s\ se împiedice moartea lui. Aceasta se se putea înf\ptui: 1) prin dep\rtarea omului european de Hristos [i 2) prin ruperea oric\ror leg\turi cu lumile de sus, lumile nev\zute.

Vine Rousseau, cu teoria c\ omul trebuie s\ se întoarc\ la natur\ [i s\ alunge din sine tot ce e supranatural. Bun este ceea ce e natural; omul natural este totodat\ [i omul cel mai bun - în aceasta st\ întreaga etic\ [i pedagogie rostit\ de Rousseau în opera sa "Émile".

Rousseau a luat mult din natur\ [i a introdus în om. R\mîne îns\ întrebarea: Din ce este alc\tuit\ firea omului? Din sim]uri - r\spunde filosofia senzualist\, în persoana lui Locke. Omul ca sim]uri - acesta e adev\ratul om. Toat\ firea omului este alc\tuit\ din sim]uri [i se m\rgine[te la sim]uri. Când se înl\tur\ ceea ce nu este trebuitor omului, atunci r\mîn sim]urile, prin care omul este om.

Îns\ omul m\rginit la sim]uri e prea rudimentar [i grosolan. De aceea filosofia ra]ionalist\, în frunte cu Descartes [i Kant, propune un nou tip de om: omul ca logic\. Omul este mai întîi [i mai presus de toate o fiin]\ ra]ional\. Prin urmare, omul este om prin logic\. Toate celelalte din el sînt prea neînsemnate ca s\ poat\ cere întîietatea în fiin]a lui.

"S-a sc\pat din vedere tot ce este mai de seam\ în om" - protesteaz\ voluntari[tii, în frunte cu Schopenhauer [i Stierner. "Omul nu se poate m\rgini nici la sim]uri, nici la logic\; el nu este nici una, nici alta. El e întîi de toate voin]\." Ba, spun ei, omul ca voin]\ este omul adev\rat; el este omul nou.

În c\utarea omului nou, Europa s-a îndreptat apoi spre f\pturile mai prejos de om [i a început s\ caute în ele obîr]ia omului, cu scopul ca doar-doar, întemeiat pe regnul animal, omul s\ poat\ într-un fel oarecare f\ptui f\r\ Dumnezeu. A fost nu pu]in\ bucurie, ba chiar [i strig\te isterice, cînd în Europa s-a auzit b\nuiala c\ omul se trage din maimu]\ [i din alte mamifere. Atunci, a n\vlit în lumea gîndirii indolente [i ftizice a Europei Nietzsche, cu uraganele, cu viforele [i cutremurele lui; [i, cu pasiunea profetului [i flac\ra poetului, a vestit lumii "evanghelia" lui despre supraom. Mai înfl\c\rat în gînduri decît în sim]iri, el a scos din voluntarismul lui Schopenhauer [i din evolu]ionismul lui Darwin îndr\zne]a, dar logica încheiere: Dac\ maimu]a este veriga de leg\tur\ c\tre om, pentru ce omul s\ nu fie veriga de leg\tur\ c\tre supraom? Da, omul e veriga de leg\tur\ c\tre supraom. Da, omul e o fiin]\ ce trebuie biruit\ [i r\pus\. "Ce e maimu]a pentru om? O ru]ine [i o ocar\ dureroas\. Acela[i lucru trebuie s\ ajung\ omul pentru supraom: o ru]ine [i o ocar\ dureroas\". Supraomul este rostul p\mîntului [i scopul istoriei. Supraomul din ce este alc\tuit? Din patru principii de temelie. Primul: Dumnezeu trebuie ucis. "Voi, oameni superiori - gr\ie[te Zarathustra c\tre ucenicii s\i - Dumnezeu a fost cea mai mare primejdie pentru voi". "Dar nu v\ teme]i: Dumnezeu a murit - propov\duie[te Zarathustra

- nu mai există pentru voi primejdii, nu mai există piedici în calea apariției supraomului". Al doilea principiu: Să nu vă fie milă de aproapele vostru; îmbrânți-te ceea ce stă să cadă. Al treilea principiu: Lucrul cel mai însemnat din toate e pofta de putere - pofta de putere lipsită de scrupule [i necru]toare. Al patrulea principiu: Totul este permis; pentru supraom nu există nici bine, nici rău; el trăiește dincolo de bine [i rău, dincolo de adevăr [i în]elare, dincolo de conștiință [i responsabilitate.

Să luăm un scurt respiro, căci drama umanismului s-a încheiat: a fost plăsmuit omul nou, supraomul! Din embrionul lui Rousseau, omul umanist a evoluat în supraom. Dar ce este, în esența lui, supraomul, din ce este el alcătuit? Dintr-un singur instinct - instinctul autoconservării. Însă, dați-mi voie, poate fi alcătuit dintr-un singur instinct fie [i giza cea mai mică? {i atunci cum este cu puțin} să fie alcătuit dintr-un singur instinct cea mai complexă fiind de pe pământ, omul? În tot regnul animal, care cuprinde mai mult de [ase sute de mii de specii de vie]uitoare, nu există nici o musculi], nici altă vietate, chiar mai măruntă decât musculi], care să fie alcătuită numai dintr-un instinct, fie acesta chiar instinctul autoconservării; iar Nietzsche a recunoscut un singur instinct drept supraom. Drept aceea, supraomul lui este în realitate un subom, adică un neom. Dacă vreți, supraomul este cea mai respingătoare caricatură a omului pe acest astru întunecat.

Ceea ce e adevărat în privința supraomului e adevărat [i în privința strămoșilor săi umaniști. Astfel, omul natural al lui Rousseau nu este nimic altceva decât o jumătate de om, pentru că i s-a luat tot ce e suprafiresc; iar o jumătate de om este același lucru cu subomul, fiindcă în el odrălesc neîmpiedicate toate relele firii căzute, ba încă [i răsf]ate de educația/luminarea umanistă.

Dar omul ca senzație al lui Locke, ce este? O fărâșă din om arătat drept om. {i aici avem un nou subom [i o nouă schimonosire a omului; căci ce sînt simțurile fără de suflet? O vioară cu cinci strune, dar fără violonist.

Dar omul ca logică al lui Kant, ce este? O bucată de om recunoscută ca om. Unde este lumea, nesfîrșită lume a simțmintelor omenești, în care se găsesc [i raiul, [i iadul nostru? Poate oare, fără acestea, omul să fie om? Nu, nu, nici omul kantian nu este altceva decât o caricatură de om.

Dar omul ca voință al lui Schopenhauer [i Nietzsche, prin ce seamănă a om? Unde este sufletul cu nemărginirile sale, unde este conștiința, unde e împreună-pătimirea? Fără toate acestea, poate omul să fie om? Firește că [i asta e o caricatură de om, doar o nouă caricatură!

Priviți, așadar, panorama umanistă a noilor oameni: jumătate-om lîngă altă jumătate-om, subom lîngă alt subom, neom lîngă alt neom, adică o caricatură lîngă altă caricatură. Doar homunculi lîngă homunculi. Nu vedeți că educația/luminarea europeană umanistă a închipuit numai niște homunculi [i a populat cu ei Europa? Un homuncu este omul natural al lui Rousseau, un

homuncul este omul ca senza]ie, un homuncul este omul ca logic\, un homuncul - [i supraomul. Pretutindeni numai un om neîmplinit, f\rîme [i buc\]i de om, nic\ieri un om întreg! Asist\m la o priveri[te nenorocit\: prin educa]ia/luminarea lui umanist\, omul european f\r\ Dumnezeu a degenerat în homunculi [i în pigmei!

Aici este nevoie de ni[te noi plîngerii ale lui Ieremia. Umanismul european [i-a îndeplinit misiunea: a pl\smuit noul om, omul f\r\ Dumnezeu [i f\r\ suflet. Dar unde se g\se[te acest om nou, acest supraom? Iat\, el nu exist\ ca personalitate individual\, ci ca putere colectiv\, pustie[te Europa prin filosofia umanist\, [i prin [tiin]a umanist\, [i prin educa]ia/luminarea umanist\, [i prin cultura umanist\, [i prin tehnica umanist\, [i prin civiliza]ia umanist\. În felul acesta, s-a înf\ptuit un tip specific de om european: holbachianul "l'homme machine", "homo faber", "homo technicus". Acesta e, în toate privin]ele, un om f\r\ Dumnezeu [i f\r\ suflet. Cu alte cuvinte, un om-robot, dezdumnezeit [i dezînsufle]it. Robotul tocmai prin asta e robot, c\ nu recunoa[te pe Dumnezeu [i sufletul. În asta [ti]i ce îl ajut\ mai cu osebie? A[a-zisa psihologie experimental\, "Psychologie ohne Seele" (psihologia f\r\ suflet). Este vorba de [tiin]a european\ umanist\ despre suflet. {tiin]\ despre suflet care nu recunoa[te existen]a sufletului! Poate exista ceva mai absurd? {i totu[i, această absurditate este palatul de nep\truns în care tr\ie[te m\ria sa psihologia european\ umanist\ f\r\ suflet - iar acesteia i se închin\ ast\zi ca unui zeu f\r\ gre[eal\ nenum\ra]i robo]i.

Da, da, da: fabric\ de robo]i, iat\ ce a tins s\ se fac\ - [i pîn\ la urm\ a reu[it - Europa, de la Rena[tere [i pîn\ ast\zi; iar robotul este cel mai mizerabil tip de om. Cine are ochi de v\zut poate s\ vad\: pe acest astru n-a existat vreun om mai mizerabil, mai monstruos, mai neom ca robotul european. Ru[ine [i ocar\, ve[nic\ ru[ine [i ve[nic\ ocar\ a Europei, asta e "omul nou" al ei, omul f\r\ Dumnezeu [i f\r\ suflet, omul-robot.

Dup\ ce a omorît în sine pe Dumnezeu [i sufletul, omul european, începînd cu cîteva decenii în urm\, se sinucide cu încetul - fiindc\ sinuciderea este înso]itoarea de neîn\l\turat a omorîrii lui Dumnezeu... Educa]ia/cultura f\r\ Dumnezeu a aruncat Europa într-un întuneric în care nici un continent n-a mai c\zut vreodat\. În întunericul acesta, nimeni nu mai cunoa[te pe nimeni [i nimeni nu mai recunoa[te pe cineva drept frate!...

Ce alt scop are educa]ia/cultura decît acela de a lumina pe om, de a lumina toate abisurile [i pr\p\stiile lui [i de a alunga de la el tot întunericul? Iar omul f\r\ Dumnezeu, f\r\ Hristos, f\r\ această neasem\nat\ Lumin\, cum va putea s\ împr\]tie întunericul cosmic care din toate laturile n\vv\le[te asupra lui, [i cum va putea s\ alunge întunericul din sine? Cu toate "luminile" lui, omul f\r\ Dumnezeu nu este altceva decît un licurici în nesfîr[itul întuneric al acestui univers; iar [tiin]a lui, filosofia lui, educa]ia/luminarea lui, cultura lui, tehnica lui, civiliza]ia lui sînt ni[te lumîn\rele pl\pînde, pe care el le aprinde în

întunericul întâmplărilor pămînteşti şi cosmice. Ce înseamnă toate aceste lumînări în noaptea nesfîrşită şi întunericul adînc al problemelor şi întâmplărilor individuale, sociale, naţionale şi internaţionale? Oare nu s-au şi stins ele deja, iar asupra Europei nu s-a lăsat deja un întuneric des şi apăsător şi n-a căzut o întunecime nepătrunsă?

Credinţa umanistică în atotputernicia raţiunii umaniste, în atotputernicia educaţiei/luminării umaniste, în atotputernicia culturii umaniste, în atotputernicia tehnicii umaniste, în atotputernicia civilizaţiei umaniste, este vecină cu demenţa. Sub nefericita înrîurire a acestei credinţe umanistice, educaţia/luminarea europeană umanistă a pricinuit şi la noi conflict între Biserică şi societate, ceea ce pentru norodul nostru ortodox înseamnă şi a însemnat întotdeauna nenorocire. Sub înrîurirea aceasta, şi omul nostru a început să se mecanizeze, să se robotizeze. Cărturarii, ruşii de rădăcinile lor, încă de cîteva veacuri aduc "luminile" unui astfel de umanism, ca să "reformeze" norodul ortodox. Rezultatul a fost că au prefăcut şi obiceiurile lor ortodoxe în abatoare de suflete. Pe altarele noi închinări la idoli, fiarele apocaliptice ale civilizaţiei europene săvîrşesc o nemăîntîlnită în istorie ucidere a nenumărate suflete omeneşti, prin mâinile cărturarilor noroadelor şi ale educaţiei lor umaniste. Pe bună dreptate spunea A. Zint că Dachau şi celelalte lagăre de concentrare sînt templele pe care le-au ridicat şi în care liturghisesc cărturarii Europei, avînd ca religie vestitul lor umanism.)

Ca să ocolim dezastrul de pe urmă, avem o singură ieşire: să primim învîntura Dumnezeu-omenească şi să o punem în lucrare deplin în toate colile, de la cele mai de jos pînă la cele mai înalte, şi în toate aşezămintele cărturăreşti, de la primele şi pînă la ultimele. Educaţia/luminarea Dumnezeu-omenească străluceşte şi luminează cu singura Lumină nestinsă şi adevărată din toate lumile: cu Dumnezeu-Omul Hristos. Nici un întuneric nu poate să stingă sau să biruie Lumina aceasta, nici măcar întunericul Europei. Numai ea este în stare să alunge toate întunericurile: şi pe cele din om, şi pe cele din societate, şi pe cele din norod, şi pe cele din stat. Ea, singura lumină adevărată, luminează pe tot omul pînă în adîncul fiinţei lui şi descoperă fiecare dintre noi pe fratele nostru nemuritor, Dumnezeiesc şi veşnic; şi ne învaţă că problema omului, problema societăţii, problema naţiei, problema omenirii pot fi desluite şi dezlegate uşor şi împede doar atunci cînd şi omul, şi societatea, şi naţia, şi omenirea sînt înţelese în legătură cu Dumnezeu-Omul Hristos.

Căile şi trăsăturile cele mai însemnate ale lucrării Dumnezeu-omeneşti s-ar putea rosti în chipul următor:

1. Omul este o fiinţă care se poate desăvîrşi şi împlini în chipul cel mai ideal şi mai real prin Dumnezeu-Omul şi în Dumnezeu-Omul.

2. Desăvîrşirea omului prin Dumnezeu-Omul se face cu ajutorul faptelor bune evanghelice.

3. Omul luminat vede în fiecare om un frate nemuritor şi con-frate veşnic.

4. Orice lucrare omenească - filosofia, [tiin]a, me[te]ugurile, agricultura, educa]ia/luminarea, cultura [i celelalte - î[i dobînde[te valoarea cea netrec\toare atunci cînd se sfin]e[te [i cap\l\ î[n]eles prin Dumnezeu-Omul.

5. Adev\rata educa]ie/luminare se atinge prin via]a sfînt\, dup\ dreptarul Evangheliei lui Hristos.

6. Sfin]ii sînt cei mai des\vîr[i]i educatori/lumin\tori; cu cît omul tr\ie[te în chip mai sfînt, cu atît el este un mai bun pedagog [i lumin\tor.

7. {coala este a doua jum\tate a inimii Dumnezeu-Omului, iar Biserica este prima.

8. În centrul tuturor centrelor, al tuturor ideilor, al tuturor lucr\rilor, st\ Dumnezeu-Omul Hristos [i ob[tea Sa Dumnezeu-omenească: Biserica.

OMUL SAU DUMNEZEU-OMUL

1. Făr\ îndoial\ c\, dup\ Dumnezeu, omul este fiin]a cea mai tainic\ [i mai nep\truns\ din toate lumile cunoscute gîndirii omene[ti. În nem\rginirile făr\ fund ale fiin]ei omene[ti tr\iesc [i se înviforeaz\ antiteze de neîmp\cat: via]a [i moartea, binele [i r\ul, Dumnezeu [i diavolul - [i tot ce exist\ în ele [i în jurul lor. Prin toate religiile, filosofii, [tiin]ele, culturile [i civiliza]iile lui, neamul omenesc s-a str\duit, în esen]\, s\ dezlege o singur\ problem\, a-tot-problema: problema omului. {i, din toate chinurile [i muceniciile lui, [i-a f\urit cel mai mare idol, pe care l-a slujit ca pe a-tot-valoarea sa [i a-tot-criteriul s\u ultim. Care e idolul acesta? Iat\-\: ἀνθρώπος μέτρον παντων - "m\sură tuturor este omul", adic\: Omul este m\sură tuturor fiin]elor [i lucrurilor. Dar, în felul acesta, "m\ria sa dumnezeiasc\ - omul - n-a rezolvat problema omului: pentru c\, m\surîndu-se pe sine prin el însu[i, nu s-a în]eles pe sine [i nu a în]eles nici lumea din jurul s\u (v. 2 Corinteni 10:12). De fapt, s-a str\duit în zadar: a oglindit o oglind\ în alt\ oglind\. {i totul s-a adunat în strig\tul zguduitor [i în m\rturisirea înfior\toare: *Nimic nu [tiu prin mine* – οὐδεν ἐμαυτῷ συνοῖδα (1 Corinteni 4:4). Nimic nu [tiu prin mine însumi: nu [tiu nici ce e omul, nici ce e Dumnezeu, nici ce e moartea, nici ce e via]a. Pe lîng\ asta, cu toat\ fiin]a mea simt c\ sînt robul mor]ii, robul r\ut\]ii [i, prin p\cat, robul diavolului. Prin toate felurile lucr\rilor omene[ti, din întregul neam omenesc s-a urzit un singur trup: "trupul mor]ii", [i fiecare om s-a f\cut de un trup cu acest trup al mor]ii. Iar în acest trup al mor]ii ce se ascunde? Putoare, putoare, putoare; putreziciune, putreziciune, putreziciune; viermi, viermi, viermi... *Tic\los om sînt eu! Cine m\ va izb\vi din trupul mor]ii acesteia?* – ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου (Romani 7:24).

Nimeni, nimeni afar\ de Dumnezeu-Omul. Fiindc\ Dumnezeu-Omul Hristos, biruind moartea prin înviere, a desfiin]at "trupul mor]ii" ca realitate ontologic\ (v. Apocalipsa 20:14), a izb\vit neamul omenesc din moarte, i-a d\ruit via]a ve[nic\, adev\rul ve[nic, dragostea ve[nic\, dreptatea ve[nic\, bucuria ve[nic\ [i toate celelalte ve[nice bun\t\]i Dumnezeie[ti, pe care numai Dumnezeul dragostei [i al iubirii de oameni le poate d\ru; [i, în felul acesta, a fost rezolvat\ toat\ problema omului, toat\ a-tot-problema omului. {i, cu adev\rat, de cînd Dumnezeu S-a f\cut om [i S-a ar\tat ca Dumnezeu-Om în lumea p\mînteasc\, El S-a f\cut cu adev\rat [i a r\mas pentru totdeauna ultima a-tot-valoare [i ultimul a-tot-criteriu al neamului omenesc; El: singurul Dumnezeu adev\rat [i singurul om adev\rat, singurul Dumnezeu des\vîr[it [i singurul om des\vîr[it din toate lumile cunoscute. A[adar, El este singura, ultima a-tot-valoare [i singurul a-tot-criteriu ultim al omului în realitatea lui psihofizic\ [i în poten]ialitatea lui Dumnezeu-omeneasc\, [i a tot ce este

omenesc [i a tot ce este al omului. Doar în Dumnezeu-Omul s-a v\zut omul, pentru prima dat\, des\vîr[it [i ve[nic [i s-a cunoscut pe sine în toate dimensiunile sale; de aici, noul a-tot-principiu axiologic [i gnoseologic al neamului omenesc: "M\sură tuturor este Dumnezeu-Omul" - Θεανθρωπος μετρον παντων. Dar principiul: "m\sură tuturor este omul" st\ruie s\ împr\l\]easc\ [i s\ st\pîneasc\ - de cele mai multe ori *ferro ignique* - în lumea p\gîn\, politeist\ [i aflat\ în afara lui Hristos. Drept aceea, prea-în]elep]itul de Dumnezeu cunosc\tor al omului [i al Dumnezeu-Omului, Apostolul Pavel, restrînge toate filosofiiile neamului omenesc la dou\ : filosofia cea dup\ om [i filosofia cea dup\ Dumnezeu-Omul (Coloseni 2:8).

2. Numai Dumnezeu-Omul e om des\vîr[it [i împlinit; în acela[i timp, este [i Dumnezeu des\vîr[it, [i om des\vîr[it. Aici, Ipostasul Dumnezeu-Cuvîntului este factorul cel mai însemnat. Lucrul acesta l-au m\rturisit limpede [i l-au tîlcuit cu Dumnezeiasc\ însuflare Sfin]ii P\rin]i cei de Dumnezeu în]elep]i]i ai Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon. În Dumnezeu-Omul Hristos, omul a atins toate des\vîr[irile sale: prin Dumnezeu [i-a des\vîr[it, [i-a împlinit [i sufletul, [i con[tiin]a, [i voin]a, [i mintea, [i inima, [i trupul; într-un cuvînt, pe sine însu[i în întregime. {i s-a s\vîr[it cea mai însemnat\ [i mai drag\ minune: Dumnezeu-Omul S-a l\sat pe Sine în lumea noastr\ p\mînteasc\ [i în toate lumile ca Biseric\, trup al S\u, ca fiecare om s\ poat\ ajuge "de acela[i trup" cu trupul Dumnezeu-Omului [i, în felul acesta, s\ poat\ ajunge la toate des\vîr[irile Lui (v. Efeseni 3:6). Doar în Dumnezeu-Omul [i prin Dumnezeu-Omul fiecare fiin]\ omeneasc\ poate ajunge om adev\rat, om des\vîr[it, om deplin. Numai prin El, prin Biseric\, dimpreun\ cu to]i Sfin]ii, se poate ajunge întru b\rbat des\vîr[it, la m\sură vîrstei plinirii lui Hristos (Efeseni 3:13, 4:11-16). În Dumnezeu-Omul Hristos *locuie[te toat\ plin\tatea Dumnezeirii trupe[te* – παν το πληρωμα της Θεοτητος σωματικως, ca fiecare dintre noi s\ se poat\ umple, în Biseric\ [i prin Biseric\, cu plinirea aceasta a Dumnezeirii (Coloseni 2:9-10). {i lucrul acesta putem s\l facem fiecare dintre noi doar împreun\ cu to]i Sfin]ii, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune, în frunte cu sfînta credin]\ [i cu sfînta dragoste (Efeseni 3:17-20).

F\r\ Dumnezeu-Omul, omul este într-adev\r f\r\ cap [i, ceva mai mult, f\r\ sine, f\r\ ve[nicul lui sine, f\r\ nemuritorul lui sine, f\r\ sinele s\u cel dup\ chipul lui Dumnezeu. În afar\ de Dumnezeu-Omul nu exist\ om, ci numai subom, jum\tate de om sau neom. Aici trebuie ad\ugat [i urm\torul adev\r: F\r\ Dumnezeu-Omul, omul este întotdeauna rob al p\catului, rob al mor]ii, rob al diavolului. Doar prin Dumnezeu-Omul ajunge omul la scopul pe care i l-a rînduit Dumnezeu: ajunge "dumnezeu dup\ dar"; [i, în felul acesta, ajunge la des\vîr[ita plin\tate a fiin]ei [i personalit\]ii sale, ajunge la ve[nicia sa Dumnezeiasc\, prin în-dumnezeu-omenire. Tr\înd în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii împreun\ cu to]i Sfin]ii, omul se în-dumnezeu-omene[te încetul cu încetul, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune, [i se umple de bucuria acelei

sfinte bunevestiri [i porunci în\l]toare la cer a Sfântului Vasile cel Mare: "Omul e o fiin\ c\reia i-a fost rînduit s\ ajung\ dumnezeu." ⁴⁹ Fiind zidit ca dumnezeu-om poten\ial, omul se str\duie[te, cuprins în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii, s\ î[i aduc\ mintea la asem\narea cu Dumnezeu, s\ o schimbe la fa]\ în dumnezeominte (noi avem mintea lui Hristos - 1 Corinteni 2:16); s\-[i aduc\ con[tiin]a la asem\narea cu Dumnezeu, s\ o schimbe la fa]\ în dumnezeocon[tiin]\; s\ î[i aduc\ voia la asem\narea cu Dumnezeu, s\ o schimbe la fa]\ în dumnezeovoie; s\ î[i aduc\ trupul la asem\narea cu Dumnezeu, s\ îl schimbe la fa]\ în dumnezeotrup (Trupul e pentru Domnul, [i Domnul pentru trup - 1 Corinteni 6:18). În-dumnezeu-omenindu-se prin Biseric\ [i în Biseric\, omul se întoarce la asem\narea cu Dumnezeu cea dinainte de c\dere, întregind-o str\lucit cu Dumnezeie[te frumuse]i ale desf\tatei asem\n\ri cu Hristos (Galateni 4:19, 3:27; Romani 8:28). F\r\ Dumnezeu-Omul [i în afara Dumnezeu-Omului, omul se afl\ totdeauna în primejdia de a ajunge asem\n\tor cu diavolul: fiindc\ p\catul e totodat\ [i putere, [i chip al diavolului; [i, robindu-se p\catului în afara Dumnezeu-Omului, omul se face de bun\ voie asem\n\tor diavolului, se împrropriaz\ diavolului: Cel ce s\vîr[e[te p\catul de la diavolul este (1 Ioan 3:8). Nu trebuie s\ ne scape din vedere c\ scopul cel mai însemnat al diavolului este acela de a-l lipsi pe om de asem\narea cu Dumnezeu, de a-l dezîn-dumnezeu-omeni, de a-l dezîn-dumnezei [i, în felul acesta, de a-l preface într-o fiin]\ asem\n\toare cu el. Antropocentrismul umanist e, în esen]\, diavolocentrism, fiindc\ atît unul, cît [i cel\lalt, nu vrea decît un singur lucru: s\ fie doar în sine [i pentru sine. În felul acesta îns\, ele str\mut\ de fapt pe oameni în împ\r\]ia "mor]ii celei de a doua", unde nu este Dumnezeu, nici ceva din cele ale lui Dumnezeu (Apocalipsa 21:8; 20:14).

Ceea ce s-a spus aici nu este altceva decît theanthropismul (Θεανθρωπισμός), theoumanismul, theohominismul evanghelic, apostolic, patristic, ortodox.

3. Toate umanismele europene, de la cel mai grosolan pîn\ la cel mai sub]ire, de la cel feti[ist pîn\ la cel papal, se întemeiaz\ pe credin]a în om, se întemeiaz\ pe om a[a cum este el în datul lui psihofizic [i istoricitatea lui psihofizic\]. În fapt, toat\ esen]a oric\rui umanism este omul: homo. M\rginit la ontologia sa, oricare umanism nu este altceva decît hominism (homo-hominis). Omul este cea mai înalt\ valoare, a-tot-valoarea; omul este criteriul cel mai înalt, a-tot-criteriul: "Omul este m\sura tuturor fiin]elor [i lucrurilor". Aceasta este în nuce oricare umanism, oricare hominism. A[adar, toate umanismele, toate hominismele, sînt pîn\ la urm\ de origine idolatr\, politeist\. **Toate umanismele europene - de la cele pre-renascentiste, cele renaşcentiste [i, mai departe, cele protestante, filosofice, religioase, sociale, [tiin]ifice, culturale, politice - au urm\rit [i urm\resc neînterupt, cu [tiin]\ sau f\r\ [tiin]\, un singur lucru: s\ înlocuiasc\ credin]a în Dumnezeu-Omul cu credin]a în om, s\ înlocuiasc**

⁴⁹ P.G. 36, col. 506A.

Evanghelia Dumnezeu-Omului cu evanghelia după om, filosofia după Dumnezeu-Omul cu filosofia cea după om, lucrarea după Dumnezeu-Omul cu lucrarea cea după om; într-un cuvânt, să înlocuiască viața după Dumnezeu-Omul cu viața cea după om. {i a[a a fost timp de veacuri, pînă cînd, în veacul trecut, în anul 1870, la primul Conciliu de la Vatican, toate acestea s-au contopit în dogma infailibilității papei. De atunci, aceasta a ajuns a-tot-dogma papismului. De aceea, în zilele noastre, la al doilea Conciliu de la Vatican s-a tratat [i s-a apărut atît de stăruitor [i de mîiestru intangibilitatea [i imuabilitatea acestei dogme. Dogma aceasta are o însemnătate cît se poate de mare pentru întreaga soartă a Europei, mai ales pentru apocalipsa ei, în care deja a p[ălit. Prin dogma aceasta, toate umanismele europene [i-au atins idealul [i idolul: omul a fost propovăduit ca cea mai mare zeitate, a-tot-zeitate. Panteonul european umanist [i-a dobîndit Zeus-ul.

Sinceritatea e limba adevărului: Dogma infailibilității papei - a omului - nu este altceva decît renașterea păgînismului [i a politeismului, renașterea axiologiei [i criteriologiei idolatre. Horribile dictu, dar [i următorul lucru trebuie spus: Prin dogma infailibilității papei a fost ridicat la rangul de dogmă umanismul închinător la idoli, [i întîi de toate cel elin. A fost ridicat la rangul de dogmă a-tot-criteriul, a fost ridicat la rangul de dogmă a-tot-valoarea culturii, civilizației, poeziei, filosofiei, artei, politicii, [tiinței eline: παντων ηρηματων μετον ανθρωπος. {i toate acestea ce sînt? Păgînătate ridicat la rangul de dogmă. În felul acesta, a ajuns să fie dogmă autarhia omului european, după care timp de veacuri au năzuit cu înfocare toate umanismele europene.

Dogma infailibilității papei e nietzscheana "Ja-Sagung" (arătare) a întregii plăsmuiri a omului european umanist, "Ja-Sagung" a culturii [i civilizației lui, care, prin scopurile [i căile lor, sînt precumpănitor păgîne [i politeiste. Bunvestirea [i porunca Dumnezeu-Omului spune: Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu [i dreptatea Lui, [i toate (celelalte) se vor adăuga vouă (Matei 6:33). {i ce nu a propovăduit ca scop al existenței omenești [i cale a fătuirii cultura [i civilizația umanistă europeană? Dumnezeu-Omul - singurul Care mîntuiește pe om de păcat, de moarte [i de diavol; singurul Care înveșnicește, [i în-dumnezeiește, [i în-dumnezeu-omenește pe om în toate lumile - arată răspicat [i a-tot-limpede ca a-tot-scop al ființei [i al vieții omului să ajungă desvîrșit ca Dumnezeu (Matei 5:48). Iar omul umanist european ce nu a tot a[ezat [i ce nu a tot consfințit ca scop al existenței omenești în locul acestui scop! Este un adevăr evanghelic cu neputință de tăgăduit: Toată lumea zace în rău, chiar [i după nevoia Dumnezeu-Omului în lumea noastră pămîntească (1 Ioan 5:19-21). {i nu numai atît, ci, după Sfîntul Apostol Pavel, diavolul este stăpînitorul veacului acestuia (2 Corinteni 4:4). Între o astfel de lume, care de bună voie zace în răutate, [i următorul Dumnezeu-Omul Hristos nu există împăcare. Următorul Dumnezeu-Omul nu se poate împăca, în paguba adevărului evanghelic, cu omul umanist, care îndreptățește toate cele arătate mai înainte [i le ridică la

rangul de dogmă. Aici este vorba întotdeauna de cea mai hotărâtoare [i a-tot-hotărâtoare cumpănă [i alegere: Dumnezeu-Omul sau omul. Fiindcă omul umanist, prin toată lucrarea lui, se deosebește [i se poartă ca lucrând autarhic, ca valoare ultimă [i măsura ultimă. Aici nu există loc pentru Dumnezeu-Omul. Ca urmare, în împărțirea umanistă, locul Dumnezeu-Omului îl ocupă "Vicarius Christi" (Locuitorul lui Hristos), iar Dumnezeu-Omul a fost surghiunit în cer. În orice caz, aceasta este o dezîntrupare sui generis a Dumnezeu-Omului Hristos, nu-i așa?

Uzurpând, prin dogma infailibilității, în folosul său - adică în folosul omului - toată puterea [i toate drepturile care sînt numai ale Dumnezeu-Omului Domnului Hristos, papa s-a auto-propovăduit, în fapt, biserică în biserica papistă, [i a ajuns în ea totul în toate. Un "a-tot-locuitor" sui generis. De aceea dogma infailibilității papei a [i ajuns a-tot-dogma papismului, [i papa nu se poate lepăda de ea în nici un chip, cît vreme va fi papă al papismului umanist.

4. În istoria neamului omenesc sînt trei căderi însemnate: a lui Adam, a lui Iuda [i a papei. Pricina căderii în păcat e întotdeauna aceeași: voința de a ajunge bun prin sine; voința de a ajunge desvîrșit prin sine; voința de a ajunge Dumnezeu prin sine. Dar în felul acesta omul se face, fără să-și dea seama, întrutotul asemeni diavolului; fiindcă [i acela a vrut să ajungă Dumnezeu prin sine însuși, să înlocuiască pe Dumnezeu cu sine însuși, [i, în această îngîmfare a lui, a ajuns dintr-o dată diavol, cu desvîrșire despărțit de Dumnezeu [i cu totul potrivnic lui Dumnezeu. Tocmai în această înțelare de sine plină de trufie se află esența păcatului, a a-tot-păcatului. În aceasta se află [i esența diavolului, a a-tot-diavolului: a satanei. Aceasta nu e altceva decît voința de a rămîne în firea proprie, de a nu primi în sine altceva decît pe sine. Toată esența diavolului este în faptul că nu-L vrea cîtuși de puțin pe Dumnezeu în lăuntrul lui, vrea să rămînă totdeauna singur, totdeauna cu totul în sine, tot pentru sine, totdeauna închis ermetic față de Dumnezeu [i de tot ce este al lui Dumnezeu. {i ce este aceasta? Egoismul [i dragostea de sine, îmbrăși[ate pentru întreaga vecnicie. Așa e în esența lui omul umanist: el rămîne tot în sine însuși, cu sine însuși, pentru sine însuși; totdeauna închis cu îndîrjire față de Dumnezeu. În asta stă orice umanism, orice hominism. Culmea acestui umanism îndrăcit: voința de a ajunge bun cu ajutorul răului, de a ajunge Dumnezeu cu ajutorul diavolului. De aici [i făgăduința făcută în rai de diavolul către strămoșii noștri: Veți fi ca niște dumnezei (Facere 3:5).

Omul a fost zidit de iubitorul de oameni Dumnezeu ca posibil Dumnezeu-om, ca, pe temeiul chipului Dumnezeiesc pe care îl poartă, ființa lui să se zidească de bună voie, prin Dumnezeu, întru Dumnezeu-om. Dar omul, prin libera sa alegere, a căutat să ajungă prin păcat la nepăcăto[enie, prin diavol la starea de Dumnezeu; [i desigur că, urmînd calea aceasta, el ar fi ajuns un diavol sui generis, dacă Dumnezeu, în nesfîrșita Sa iubire de oameni [i "mare mila" Sa, n-ar fi intervenit făcîndu-Se om, Dumnezeu-Om. Prin Biserică, trupul Său,

Hristos l-a adus pe om la nevoie[ia în-dumnezeu-omenirii, prin Sfintele Taine [i sfintele fapte bune; [i în felul acesta a dat omului putin]a de a ajunge întru b\rbat des\vr[it, la m\sura vrstei plinirii lui Hristos (Efeseni 4:13), [i de a-[i atinge astfel menirea sa Dumnezeiasc\ : s\ ajung\ de bun\ voie dumnezeu-om dup\ dar. C\derea papei: voin]a de a-L înlocui pe Dumnezeu-Omul cu omul.

5. În lumea noastr\ omeneasc\, dup\ spusele Sfîntului v\z\tor al tainelor Ioan Damaschin, numai Dumnezeu-Omul Hristos este "singurul lucru nou sub soare". {i Acesta e ve[nic nou: [i prin Persoana Sa Dumnezeu-omeneasc\, [i prin nevoie[ia Sa Dumnezeu-omeneasc\, [i prin trupul S\u Dumnezeu-omenesc - Biserica. Îns\ [i omul numai în Dumnezeu-Omul este nou, pururea nou, ve[nic nou, în toate tr\irile sale Dumnezeu-omene[ti pe calea mîntuirii, sfin]eniei, schimb\rii la fa]\, în-dumnezeirii, în-dumnezeu-omenirii. În această lume p\mînteasc\, toate îmb\trînesc [i toate mor: numai omul întru-Dumnezeu-omenit [i în-dumnezeu-omenit, cel de acela[i trup cu Hristos, întru-bisericit [i îm-bisericit prin Dumnezeu-Omul, nu îmb\trîne[te [i nu moare, fiindc\ s-a f\cut m\dular viu [i organic al sfîntului [i ve[nicului trup Dumnezeu-omenesc al lui Hristos - Biserica, în care persoana omeneasc\ se dezvolt\ [i f\r\ încetare spore[te întru cre[terea lui Dumnezeu (Coloseni 2:19), întru b\rbat des\vr[it, la m\sura vrstei plinirii lui Hristos (Efeseni 4:13). Aceasta înseamn\ c\ el cre[te [i se înal]\ nesfîr[it [i nem\surat, potrivit cu m\surile cele dup\ chipul lui Dumnezeu ale Dumnezeie[ti nesfîr[iri [i nem\rginiri date fiin]ei omene[ti de c\tre Domnul cel în Trei Sori, atunci cînd l-a zidit pe om dup\ chipul S\u.

Dumnezeu-Omul Hristos e atît de neobi[nuit de nou, [i de neobi[nuit de unul, [i de neobi[nuit de neasem\nat, încît de fapt adev\rul de la El a ap\rut (Ioan 1:17) [i prin El a r\mas în lumea noastr\ omeneasc\. Mai înainte de El [i în afar\ de El, acum [i totdeauna, adev\rul e ca [i cum n-ar exista. {i într-adev\r nu exist\, c\ci numai lpostasul Dumnezeu-omenesc este Adev\rul: Eu sînt Adev\rul! (Ioan 14:6). Pentru om, nu exist\ adev\r f\r\ Dumnezeu-Omul, fiindc\ nu exist\ om f\r\ Dumnezeu-Omul.

Toate sînt noi în Dumnezeu-Omul [i de la Dumnezeu-Omul; El Însu[i, în primul rînd, ca urmare [i mîntuirea, [i înv\]tura despre mîntuire, [i calea de mîntuire. Este cu totul nou\ pentru neamul omenesc vestirea Dumnezeu-Omului: S\ desp\rim p\catul de p\c\tos; s\ urîm p\catul, [i s\ iubim pe p\c\tos; s\ ucidem p\catul, dar s\ mîntuim pe p\c\tos; s\ nu asemuim pe p\c\tos cu p\catul; s\ nu ucidem pe p\c\tos pentru p\cat, ci s\ îl mîntuim de p\cat. O pild\ cutremur\toare în privin]a aceasta este aceea a femeii aflat\ în prea-curvie. A-tot-milostivul Mîntuitor a desp\rit p\catul femeii de fiin]a ei cea dup\ chipul lui Dumnezeu, a osîndit p\catul [i a miluit pe p\c\toas\ : Nici Eu nu te osîndesc; mergi [i nu mai p\c\tui (Ioan 4:11). Aceasta este calea Ortodoxiei, ridicat\ la rangul de dogm\, în lucrarea mîntuirii p\c\tosului de p\cat, calea Sfintei Tradi]ii, în chip de Dumnezeu în]elep[it împlinit\, [i legiuit\ în Biserica Ortodox\ de c\tre Sfin]ii P\rin]i, [i rostit\ cu Dumnezeiasc\ insuflare de c\tre

Sfântul Simeon Noul Teolog: "Binele nu este bine, atunci cînd nu se face bine – καλως".

În lumina acestei evanghelice [i Sfinte Tradi]ii ortodoxe, e o cruzime antievangelic\ [i anticre[ti]n\ a-l omorî pe p\c\tos pentru p\cat. Aici, nici o inchizi]ie nu se poate m\rturisi sfînt\.. În ultim\ instan]\, toate umanismele omoar\ pe p\c\tos pentru p\cat, nimicesc pe om împreun\ cu p\catul, fiindc\ nu Îl vor pe Dumnezeu-Omul, Care-i singura mîntuire a omului [i de p\cat, [i de moarte, [i de diavol. Cel ce nu e pentru Dumnezeu-Omul e, prin aceasta, împotriva omului; [i este astfel un uciga[al omului [i, prin urmare, un sinuciga[: c\ci îl las\ pe om în deplina putere a p\catului, a mor]ii [i a diavolului, de care poate s\l mîntuiasc\ numai Dumnezeu-Omul, [i nimeni altul sub soare. Procedînd cu p\c\tosul în felul acesta, omul umanist, în chip de neocolit, s\vr[e]te o crim\: ucide propriul s\u suflet, se pred\ singur iadului, spre ve[nic\ petrecere laolalt\ cu diavolul, cu acest ucig\tor de oameni dintru început (Ioan 8:44). Iar prin aceasta, împ\r\]e[te [i st\pîne[te des\vr[it monstruoasa a-tot-dogm\ etic\ iezuit-umanist\: "Scopul scuz\ mijloacele."

6. Ce d\ omului Dumnezeu-Omul [i nimeni altul nu îi poate da? Biruin]a asupra mor]ii, asupra p\catului, asupra diavolului, via]a ve[nic\, adev\rul ve[nic, dreptatea ve[nic\, binele ve[nic, dragostea ve[nic\, bucuria ve[nic\ - întreaga plin\tate a Dumnezeirii [i a des\vr[irilor Dumnezeie[ti. Vorbind apostole[te: Dumnezeu-Omul d\ oamenilor cele ce ochiul nu a v\zut, [i urechea nu a auzit, [i la inima omului nu s-au suit cîte a preg\tit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El (1 Corinteni 2:9).

Într-adev\r, numai El, minunatul Dumnezeu-Omul, este singurul lucru de trebuin]\ (v. Luca 10:42) pentru om, în toate lumile lui [i în toat\ via]a lui. Drept aceea, numai Dumnezeu-Omul este îndrept\]it s\ cear\ de la oameni ceea ce nimeni altul nu a îndr\znit s\ cear\: adic\ s\ Îl iubeasc\ fiecare om mai mult decît pe p\rin]i, decît pe fra]i, decît pe surori, decît pe copii, decît pe prieteni, decît p\mîntul, decît pe Îngeri, decît pe oricine [i orice din lumile v\zute [i nev\zute (Matei 10:37-39; Luca 14:26; Romani 8:31-39).

7. Cel de-al doilea Conciliu de la Vatican e o rena[tere a tuturor umanismelor europene, o rena[tere de stîrvuri: fiindc\, de cînd Dumnezeu-Omul Hristos Se afl\ în lumea p\mînteasc\, orice umanism este un stîrv. {i a[a stau lucrurile, întrucît Conciliul a r\mas cu înc\p\]înare la dogma infailibilit\]ii papei, adic\ a omului. Privite din punctul de vedere al Dumnezeu-Omului celui ve[nic viu, al Domnului Iisus istoric, toate umanismele seam\ n\ mai mult sau mai pu]in cu ni[te utopii criminale, fiindc\, în numele omului, ucid [i nimicesc pe om ca entitate psiho-fizic\, în felurite chipuri. Toate umanismele s\vr[esc o lucrare nebunesc de nenorocit\: strecoar\]în]arul [i înghit c\mila; iar prin dogma infailibilit\]ii papale, lucrarea aceasta a fost ridicat\ la rangul de dogm\.. Toate acestea sînt înfrico[]toare, înfrico[]toare pîn\ la groaza des\vr[it\.. De ce? Fiindc\ îns\[i dogma privitoare la infailibilitatea omului nu este altceva

decît cumplitul prohod al oricărui umanism: de la acela al Vaticanului, ridicat la rangul de dogmă, [i pînă la umanismul satanizat al lui Sartre. În panteonul umanist al Europei toți zeii sînt morți, în frunte cu Zeus-ul european. Sînt morți, pînă ce în inima lor veștejită va răsuși pocîlnia cea cu a-tot-desvîrșită lepădare de sine, cu fulgerele [i durerile Golgotei sale, cu cutremurele [i schimbările la față ale învierii sale, cu viforele [i înălțările ei aducătoare de roade. {i atunci? Atunci nesfîrșite vor fi slavosloviile lor către Cel ce în veci este de viață făcător [i de minuni lucrător Dumnezeu-Omul, cu adevărat singurul iubitor de oameni din toate lumile.

8. Care este inima dogmei privitoare la infailibilitatea papei, adică a omului? Dez-în-dumnezeu-omenirea omului. Lucrul acesta îl urmăresc toate umanismele, chiar [i cele religioase. Toate îl întorc pe om la păgînism, la politeism, la îndoita moarte: duhovnicească [i fizică. Îndepărtîndu-se de Dumnezeu-Omul, tot umanismul s-a preschimbat încet-încet în nihilism. Lucrul acesta îl arată falimentul de azi al tuturor umanismelor, în frunte cu papismul, pîrintele - făcî sau pe ocolite, cu voie sau fără voie - al tuturor umanismelor europene; iar falimentul, falimentul dezastruos al papismului, se gîsește în dogma infailibilității papei - [i tocmai dogma aceasta e culmea nihilismului. Prin aceasta, omul european a dogmatizat hotărît dogma autarhicității omului european [i, în felul acesta, pînă la urmă a arătat că nu are nevoie de Dumnezeu-Omul [i că pe pămînt nu există loc pentru Dumnezeu-Omul: "Vicarius Christi" îl înlocuiește în chip desvîrșit. În fapt, din dogma aceasta trîiește, pe aceasta o urmează [i o mîrturisește cu încăpăținare oricare umanism european.

Toate umanismele omului european nu sînt altceva, în esența lor, decît o răzvrătire neconștientă împotriva Dumnezeu-Omului Hristos. În toate chipurile cu putință, se străduiesc "Die Ummertung aller Nerte" ("răsturnarea tuturor valorilor"); Dumnezeu-Omul este înlocuit pretutindeni cu omul; pe toate tronurile europene se înscăunează omul umanismului european. Pentru aceea nici nu mai există un singur "Vicarius Christi", ci nenumărați, deosebindu-se doar prin veșminte: fiindcă, în ultimă instanță, prin dogma despre infailibilitatea papei a fost numit infailibil omul în general. De aici, [i nenumărații papi din toată Europa: [i de la Vatican, [i din protestantism. Între ei nu este vreo deosebire hotărîtă, fiindcă papismul e cel dinții protestantism, precum a spus înainte-vestitorul Homiakov.

9. Infailibilitatea este o însușire firească Dumnezeu-omenească [i o funcție firească Dumnezeu-omenească a Bisericii, ca trup Dumnezeu-omenească al lui Hristos, al cărui veșnic cap, Adevărul = a-tot-Adevărul, e cel de-al doilea lpostas al Preasfintei Treimi: Dumnezeu-Omul, Domnul Iisus Hristos.

Prin dogma infailibilității papei, papa a fost de fapt mîrturisit drept Biserică, [i el, un om, a luat locul Dumnezeu-Omului. Acesta e triumful ultim al umanismului, dar este în același timp [i moartea a doua (Apocalipsa 20:14, 21:8) a papismului; iar prin el [i cu el, a oricărui umanism. **Înainte adevăratei Biserici**

a lui Hristos, care, de la arătarea Dumnezeu-Omului Hristos, există în lumea noastră ca trup Dumnezeu-omenesc, dogma infailibilității papei este nu numai o erezie, ci o pan-erezie (a-tot-erezie). Fiindcă nici o erezie nu s-a ridicat atât de radical [i atât de cu totul împotriva Dumnezeu-Omului Hristos [i a Bisericii Lui, așa cum a făcut papismul prin dogma privitoare la infailibilitatea papei/omului. Fără nici o îndoială că dogma aceasta este erezia ereziilor, chinul chinurilor, o răzvrătire nemaivăzută împotriva Dumnezeu-Omului Hristos. Dogma aceasta este - vai! - cea mai îngrozitoare surghiunire a Domnului nostru Iisus Hristos de pe pământ, o nouă trădare a lui Hristos, o nouă răstignire a Domnului - doar că nu pe crucea de lemn, ci pe aceea de aur a umanismului papist. {i toate acestea sînt iad, iad, iad pentru sărmana ființă pămîntească ce se numește om.

10. Se găsește oare vreo ieșire din toate aceste nenumărate iaduri umaniste? Este oare vreo înviere din toate aceste nenumărate morminte europene? Este oare leac pentru toate aceste nenumărate boli aducătoare de moarte? Este, este, este: pocînja. Ea e bună-vestire fără de moarte a Evangheliei Dumnezeu-Omului: *pocînja spre cunoștința adevărului* - μεταοια εις επιγνωσιν αληθειας (2 Timotei 2:25). Altminteri nu poate nimeni să creadă în a-tot-mîntuitoarea Evanghelie a Dumnezeu-Omului: *Pocîiți-vă [i credeți în Evanghelie* (Marcu 1:15). Pocînja înaintea Dumnezeu-Omului este singurul leac împotriva păcatului, singurul a-tot-leac pentru tot păcatul, chiar [i pentru a-tot-păcat. Fără îndoială că pocînja e [i leacul pentru acest "a-tot-păcat" al papismului, ce e cuprins în trufa [a dogmă a infailibilității papei. {i, prin aceasta, este [i leacul pentru orice păcat al oricărui umanism în parte [i al tuturor umanismelor laolaltă. Da, da, da: din a-tot-păcatul atât de iubit lui al "infailibilității", "infailibilul" om european, omul european umanist, se poate mîntui numai prin pocînja din toată inima [i a-tot-schimbătoare la față înaintea minunatului, [i a-tot-înduratului, [i a-tot-bunului Domn Iisus Hristos Dumnezeu-Omul, cu adevărat singurul Mîntuitor al neamului omenesc de tot păcatul, de tot răul, de tot iadul, de tot diavolul, de tot raționalismul umanist [i îndeobște de toate păcatele pe care închipuirea omenească le poate născoci.

Pentru aceste pricini, toți Sfinții, de Dumnezeu purtătorii [i de Dumnezeu înțelepții Părinți restrîng toate problemele din Biserica lui Hristos la problema Persoanei Dumnezeu-Omului Hristos, ca la cea mai mare [i singura a-tot-valoare pentru orice ființă omenească, fie aceasta pe pământ sau în vreo altă lume a lui Dumnezeu. Da, pentru ei, Dumnezeu-Omul Hristos este totul [i toate în lumile omenești. Problema hristologică este a-tot-problema lor. Dumnezeu-Omul Hristos este pentru ei singura a-tot-valoare a Bisericii lui Hristos în toate lumile. Deviza lor fără sfîrșit [i fără de moarte: "Dă toate pentru Hristos, iar pe Hristos nu-L da pentru nimic!" Iar în jurul acestei sfinte devize a lor răsună netăcuta lor bună-vestire: "Nu umanism, ci în-dumnezeu-omenire! Nu omul, ci Dumnezeu-Omul! Hristos mai înainte de toate [i mai presus de toate!"

11. Cum se simte ortodoxul înaintea Persoanei Dumnezeu-Omului Hristos? Din toate punctele de vedere, prea-poc\tos; acesta este sim]\mîntul lui, starea lui, gîndirea lui, ra]iunea lui, con[tiin]a lui, m\rturisirea lui, el însu[i, în întregime. Sim]\mîntul acesta al des\vîr[itei sale poc\to[enii proprii înaintea prea-dulcelui Domn este sufletul sufletului lui [i inima inimii lui. Arunca]i-v\ o privire în rug\ciunile de poc\in]\, în cînt\riile, în troparele, în stihirile de luni [i mar]i, sau în Paraclis, [i îndat\ ve]i vedea c\ sim]\mîntul acesta este o datorie sfînt\ [i o realitate în care se desf\oar\ rug\ciunea oric\rui cre[tin ortodox, f\r\ abatere. C\tre acesta merg în fruntea noastr\ [i ne c\luzesc întotdeauna nemuritorii no[tri înv\]tori, Sfin]ii P\rin]i. S\ ne aducem aminte cel pu]in de doi dintre ei: de Sfîntul Damaschin [i de Sfîntul Simeon Noul Teolog. Sfin]enia lor este, f\r\ îndoial\, heruvimic\; rug\ciunea lor, f\r\ îndoial\, serafimic\; cu toate acestea, ei în[i]i au un sim]\mînt [i o cunoa[tere deplin\ a a-tot-poc\to[eniei lor proprii [i, în acela[i timp, o dorin]\ foarte adînc\ de poc\in]\. Aceasta este antinomia de via]\ a credin]ei noastre ortodoxe, evanghelice, apostolice, [i a smereniei noastre în credin]a aceasta.

Omul "infaillibil" [i, înaintea lui, omul "a-tot-poc\tos": smerenia de o parte, [i îngîmfarea de alta. Privighetoarea cea neîntrecut\ a Evangheliei Dumnezeu-Omului, Sfîntul Ioan Gur\ de Aur, bineveste[te: "Smerenia este piatra de temelie a filosofiei noastre". Smerenia este piatra de temelie a filosofiei noastre despre via]\ [i lume, despre timp [i ve[nicie, despre Dumnezeu [i Biseric\; în timp ce piatra de temelie a oric\rui umanism, chiar [i a aceluia ridicat la rangul de dogm\, este trufia, credin]a în ra]iunea omului, în mintea [i logica lui. Trufia este boala f\r\ leac a min]ii diavolului. În l\untrul ei se g\sesc [i din ea izvor\sc toate celelalte rele diavole[ti; în timp ce smerenia noastr\ ne înva]\ s\ ne punem n\dejdea [i s\ avem deplin\ încredere în sfînta, soborniceasca, Dumnezeu-omeneasca minte a Bisericii, *mintea lui Hristos. Noi avem mintea lui Hristos.* (1 Corinteni 2:16). Noi sîntem în trupul Dumnezeu-omenesc al lui Hristos - Biserica Ortodox\, în care Dumnezeu-Omul Hristos este totul: [i capul, [i trupul, [i Via]a, [i Adev\rul, [i dragostea, [i dreptatea, [i timpul, [i ve[nicia; dar [i noi, prin credin]a în El [i prin via]a în El (Efeseni 4:11-21). Pentru *c\ toate prin El [i în El s-au zidit; [i El este mai înainte de toate [i toate în El viaz\; [i El este capul trupului Bisericii, ca El s\ fie întru toate cel mai întîi*" (Coloseni 1:16-18); El, Dumnezeu-Omul, [i nu doar omul, ori[icum ar fi acesta.

ECUMENISMUL UMANIST

Ecumenismul e numele de ob[te pentru cre[tinismele mincinoase, pentru bisericile mincinoase ale Europei Apusene. În el se afl\ cu inima lor toate umanismele europene, cu papismul în frunte; iar toate aceste cre[tinisme mincinoase, toate aceste biserici mincinoase, nu sînt nimic altceva decît erezie peste erezie. Numele lor evanghelic de ob[te este acela de "a-tot-erezie" (pan-erezie). De ce? Fiindc\, de-a lungul istoriei, feluritele erezii t\g\duiau sau slu]eau anume însu[iri ale Dumnezeu-Omului Domnului Hristos, în timp ce ereziile acestea europene îndep\rtiaz\ pe Dumnezeu-Omul în întregime [i pun în locul Lui pe omul european. În această privin]\ nu e nici o deosebire esen]ial\ între papism, protestantism, ecumenism [i celelalte secte, al c\ror nume este "legiune".

Dogma ortodox\ [i, ceva mai mult, a-tot-dogma despre Biseric\, a fost respins\ [i înlocuit\ cu a-tot-dogma eretic\ latin\ despre întîietatea [i infailibilitatea papei, a omului. Din această a-tot-erezie s-au n\scut [i se nasc f\r\ încetare alte erezii: Filioque, eliminarea epiclezei, introducerea harului zidit, azimele, purgatoriul, depozitul de merite prisositoare ("suprarogatorii"), înv\]tura mecanicist\ privitoare la mîntuire, [i prin aceasta înv\]tura mecanicist\ despre via]\, papo-centrismul, "sfînta" inchizi]ie, indulgen]ele, uciderea p\c\tosului pentru p\catul s\vr[it; iezuitismul, scolastica, cazuistica, monarhistica, umanismul social...

Dar protestantismul? Este cea mai apropiat\ [i credincioas\ odrasl\ a papismului, care prin scolastica sa ra]ionalist\ se arunc\ din erezie în erezie [i se îneac\ f\r\ încetare în feluritele otr\vuri ale r\t\cirilor lui eretice. Pe lîng\ aceasta, trufia papist\ [i nebunia "infailibil\ " domnesc în chip des\vr[it în sufletele credincio[ilor protestantismului, pustiindu-le. De principiu, ori]ice protestant este un pap\ de sine st\t\tor, pap\ infailibil în toate chestiunile de credin]\; iar lucrul acesta duce totdeauna dintr-o moarte duhovniceasc\ în alta, [i nu mai e sfîr[it acestei muriri, fiindc\ num\rul mor]ilor duhovnice[ti ale omului este f\r\ num\r.

A[a stînd lucrurile, ecumenismul papisto-protestant, cu biserica sa mincinoas\ [i cu cre[tinismul s\u mincinos, nu are ie[ire din moartea [i din chinul s\u, dac\ nu se va poc\i din toat\ inima înaintea Dumnezeu-Omului, Domnul Hristos, [i a Bisericii Lui Ortodoxe. Poc\in]a este leacul pentru orice p\cat, leacul dat fiin]ei omene[ti, celei dup\ chipul lui Dumnezeu, de c\tre singurul iubitor de oameni.

F\r\ de poc\in]\ [i de intrarea în adev\rata Biseric\ a lui Hristos, este un lucru nefiresc [i lipsit de noim\ s\ vorbeasc\ cineva de vreo unire a "bisericii", de dialog al dragostei, de "intercommunio". Lucrul cel mai de

seam\ este a ajunge omul parte din trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii lui Hristos, [i, prin aceasta, p\arta[la sufletul Bisericii, Sfîntul Duh, [i mo[tenitor al tuturor bun\l\ilor f\r\ de moarte ale Dumnezeu-Omului.

1. "Dialogul" contemporan "al dragostei", care se înf\ptuie[te în chipul unui sentimentalism g\unos, este în realitate refuzul, pornit din pu]in\itatea de credin\, sfin]irii Duhului [i credin]ei adev\rului (2 Tesaloniceni 2:18), adic\ refuzul singurei iubiri de adev\r (ibid. 2:10) mîntuitoare. Esen]a dragostei este adev\rul [i dragostea viaz\ doar umblînd întru adev\r. Adev\rul este inima fiec\rei fapte bune Dumnezeu-omene[ti, deci [i a dragostei; [i fiecare din acestea arat\ [i bineveste[te pe Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos, Care singur este întruparea [i întruchiparea adev\rului Dumnezeiesc, adic\ a a-tot-adev\rului. Dac\ adev\rul ar fi fost altceva decît Dumnezeu-Omul Hristos, el ar fi fost mic, neîndestul\tor, trec\tor, muritor. Astfel ar fi fost, dac\ el ar fi fost concept, sau idee, sau teorie, sau schem\, sau ra]iune, sau [tiin]\, sau filosofie, sau cultur\, sau om, sau omenire, sau lumea, sau toate lumile, sau ori[icine, sau ori[ice, sau toate acestea laolalt\]. Adev\rul este îns\ chip - [i anume Chipul Dumnezeu-Omului Hristos, cel de-al doilea Chip al Sfintei Treimi - [i, prin urmare, el e des\vîr[it, netrec\tor [i ve[nic; fiindc\ în Domnul Hristos adev\rul [i via]a sînt de-o-fiin]\: adev\rul ve[nic [i via]a ve[nic\ (v. Ioan 14:6; 1:4-17). Cel ce crede în Domnul Hristos spore[te mereu prin adev\rul Lui în Dumnezeie[tile Lui nem\rginiri. El cre[te cu toat\ fiin]a lui, cu toat\ mintea lui, cu toat\ inima [i cu tot sufletul lui. În Hristos tr\im *adev\ra]i fiind întru dragoste* - αληθευοντες εν αγαπη, fiindc\ numai în felul acesta putem s\ cre[tem întru toate pentru El, Care este capul, Hristos (Efeseni 4:15). Mai mult: aceasta se face totdeauna împreun\ cu to]i Sfin]ii (Efeseni 3:18), totdeauna în Biseric\ [i prin Biseric\, fiindc\ altminteri omul nu poate s\ creasc\ în Acela care este capul trupului Bisericii, adic\ în Hristos. Nem\rginitele puteri ce sînt neap\rat trebuincioase pentru cre[terea tuturor cre[tinilor în trupul Dumnezeu-omenesc al Bisericii sînt dobîndite de c\tre Biseric\ nemijlocit de la capul ei, Domnul Hristos; fiindc\ doar El, Dumnezeu [i Domnul, are aceste nenum\rate puteri nem\rginite [i le economise[te în chip a-tot-în]elept.

S\ nu ne am\gim. Exist\ [i un "dialog al minciunii", atunci cînd cei care dialogheaz\ se în[eal\, cu [tiin]\ sau f\r\ [tiin]\, unii pe al]ii. Un astfel de dialog e propriu tat\lui minciunii, diavolul, c\ci mincinos este [i p\rintele minciunii (Ioan 8:44). Propriu este [i pentru to]i împreun\-lucr\torii lui cei de bun\ voie sau f\r\ de voie, atunci cînd ei voiesc s\ f\ptuiasc\ binele lor cu ajutorul r\ului, s\ ajung\ la "adev\rul" lor cu ajutorul minciunii. Nu exist\ "dialog al dragostei" f\r\ dialogul adev\rului. Altminteri, un astfel de dialog e nefiresc [i mincinos. De aceea [i porunca purt\torului de Hristos Apostol cere: Dragostea s\ fie nef\arnic\ (Romani 12:9).

Dezbinarea [i despăr]irea umanist\ eretic\ între dragoste [i adevăr este ea însă [i o dovadă a lipsei credin]ei Dumnezeu-omene[ti [i a pierderii cumpenei [i gândirii s\ n\toase duhovnice[ti, Dumnezeu-omene[ti. În orice caz, aceasta nu a fost niciodată [i nu este calea Sfin]ilor P\rin]i. Ortodoc[ii, cu totul înr\d\cina]i [i întemeia]i împreun\ cu to]i Sfin]ii în adevăr [i dragoste, au vestit [i vestesc, din vremurile Apostolilor pîn\ ast\zi, această dragoste mîntuitoare Dumnezeu-omeneasc\ fa]\ de lume [i fa]\ de toate zidirile lui Dumnezeu. Minimalismul moral [i pacifismul hominist g\unos al ecumenismului contemporan nu fac decît un singur lucru: v\desc uscatele lor r\d\cini umaniste, filosofia lor bolnav\ [i etica lor neputincioas\, cea după predania oamenilor (v. Coloseni 2:8). {i, mai mult: v\desc criza credin]ei lor hoministe în adevăr [i nesim]irea lor dochetist\ ⁵⁰ fa]\ de istoria Bisericii, fa]\ de continuitatea ei apostolic\ [i soborniceasc\, Dumnezeu-omeneasc\, în adevăr [i în dar. Iar cugetarea în-dumnezeit\ [i gândirea s\ n\toas\ apostolic\ [i patristic\ bineveste[te prin gura Sfîntului Maxim M\rturisorul adevărul credin]ei Dumnezeu-omene[ti: "Credina e temelia n\dejdiei [i a dragostei... C\ci credina face neîndoie[lnic însu]i adevărul." ⁵¹

Nu exist\ nici o îndoial\ c\ m\sură p\rinteasc\, mo[tenit\ de la Apostoli, a dragostei fa]\ de oameni [i a leg\turilor cu ereticii are în întregime un caracter Dumnezeu-omeneasc. Lucrul acesta îl arată de Dumnezeu insuflatele cuvinte ale aceluia]i sfînt: "Eu nu doresc ca ereticii s\ p\timeasc\, nici nu m\ bucur de r\ul lor - fereasc\ Dumnezeu! - ci mai degrab\ m\ bucur [i împreun\ m\ veselesc de întoarcerea lor; c\ci ce e mai plăcut celor credincio[i, decît s\ vad\ aduna]i împreun\ pe copiii cei risipi]i ai lui Dumnezeu? Nu scriu nici îndemnîndu-v\ s\ pune]i asprimea înaintea iubirii de oameni - nu a[putea s\ fiu atît de s\lbatic - ci rugîndu-v\ s\ face]i [i s\ lucra]i cele bune pentru to]i oamenii cu luare aminte, [i cu cercare mult\, [i făcîndu-v\ tuturor toate, după cum are nevoie fiecare de voi. Numai un lucru îl voiesc de la voi: V\ rog s\ fi]i aspri [i neîndura]i fa]\ de orice ar putea s\ ajute la d\inuirea credin]ei lor nebune[ti, c\ci socotesc ur\ fa]\ de oameni [i despăr]ire de Dumnezeiasca dragoste ajutorul dat r\t\cirii eretice[ti spre mai mare pierzanie a celor ce se]in de această r\t\cire." ⁵²

2. Înv\]tura Bisericii Ortodoxe a Dumnezeu-Omului Hristos, rostit\ de c\tre Sfin]ii Apostoli, de c\tre Sfin]ii P\rin]i [i de c\tre Sfintele Sinoade asupra ereticilor, este urm\toarea: **Ereziile nu sînt Biseri\ [i nici nu pot fi Biseri\.** Pentru aceea în ele nici nu pot exista Sfinte Taine, [i mai cu seam\ Taina Împ\rt\]irii - această Tain\ a Tainelor; fiindc\ tocmai Sfînta Împ\rt\]ire este totul [i toate în Biseri\: Însu]i Dumnezeu-Omul, Domnul Hristos, [i Biserica însă [i, ca trup al Lui, [i îndeob[te tot ce este Dumnezeu-omeneasc.

⁵⁰ dochetism = ideologia unei secte gnostice din primele veacuri de cre[tinism, care sus]inea c\ trupul lui Hristos nu a fost omeneasc, ci a fost sau duh, sau dintr-o substan]\ cereasc\, eteric\, nepalpabil\ (n.tr.)

⁵¹ 500 de capete: PG 90, 1189A

⁵² Epistola 12: PG 91, 465C

"Intercommunio" - între-unirea, între-împărtaşirea cu ereticii în Sfintele Taine, [i îndeosebi în Sfînta Împărtaşire - este cea mai rușinoasă trădare a Domnului Hristos, trădare de lud; [i, mai mult, trădare a întregii Biserici a lui Hristos, a Bisericii Dumnezeu-omenești, a Bisericii Apostolilor, a Bisericii Sfinților Părinți, a Bisericii Sfintei Tradiții, a Bisericii celei una. Aici ar trebui omul să-și oprească mintea [i conștiința în creștinat asupra câtorva sfinte fapte, sfinte bune-vestiri, sfinte porunci.

Mai înainte de toate, trebuie să ne întrebăm: Pe ce eclezologie, pe ce teologie privitoare la Biserică se întemeiază așa-zisa "intercommunio"? Fiindcă întreaga teologie ortodoxă privitoare la Biserică se întemeiază nu pe "intercommunio", ci pe realitatea Dumnezeu-omenească a lui "communio", pe împreună-unirea Dumnezeu-omenească - pe κοινωνία Dumnezeu-omenească (v. 1 Corinteni 1:9, 10:16-17; 2 Corinteni 13:13; Evrei 2:14, 3:14; 1 Ioan 1:3) - în timp ce noțiunea "intercommunio" (între-unire) este în ea însăși contradictorie [i cu totul neînțeleasă pentru conștiința ortodoxă sobornicească. Al doilea fapt, sfînt fapt al credinței ortodoxe, este următorul: în învîștură ortodoxă despre Biserică [i Sfintele Taine, singura [i neasemnată Taină este Biserica însăși - trupul Dumnezeu-Omului Hristos, în așa fel că ea este [i singurul izvor [i conținutul tuturor Sfintelor Taine.

În afară de Taina aceasta Dumnezeu-omenească [i a-tot-cuprinzătoare a Bisericii, care este a-tot-Taina, nu există [i nici nu pot să existe "Taine"; așadar, nu poate exista nici o "între-împărtaşire" ("intercommunio") în ceea ce privește Tainele. De aici, numai în Biserică - în această neasemuită a-tot-Taină a lui Hristos - poate fi vorba despre Taine: fiindcă Biserica Ortodoxă, ca trup al lui Hristos, este izvorul [i criteriul Tainelor, [i nu invers. Tainele nu se pot ridica deasupra Bisericii [i nici nu pot fi gândite în afară de trupul Bisericii.

Pentru aceasta, potrivit cu cugetul Bisericii sobornicești a lui Hristos [i cu întreaga Predanie ortodoxă, Biserica Ortodoxă nu îngăduie existența altor Taine în afara ei, nici nu le socotește Taine, pînă la venirea prin pocîlnă din "biserică" eretică, adică dintr-o biserică mincinoasă, în Biserica Ortodoxă a lui Hristos. Cît vreme cineva rămîne în afară de Biserică, neunit cu ea prin pocîlnă, unul ca acesta este pentru Biserică eretic [i, în chip de neocolit, se găsește în afara împreună-unirii mîntuitoare: Fiindcă ce părție poate fi între dreptate [i nelegiuire? Ce părție poate să fie între lumină [i întuneric? (2 Corinteni 6:14).

Întîiul vîrf [i Apostol, cu puterea pe care a primit-o de la Dumnezeu-Omul, dă porunca: De omul eretic, după prima [i a doua sfîtuire, desparte-te (Tit 3:10). Acela deci, care nu numai că nu se desparte de "omul eretic", ci-i dă acestuia [i pe Domnul Însuși, în Sfînta Împărtaşire, se mai găsește oare în sfînta credință apostolică [i Dumnezeu-omenească? Ceva mai mult, ucenicul cel iubit de Domnul Hristos, Apostolul dragostei, dă următoarea poruncă: Pe omul care nu crede în întruparea lui Hristos [i nu primește învîștura evanghelică cu privire la El, ca Dumnezeu-Om, "să nu-l primiți în casă" (2 Ioan 1:10).

Canonul 45 al Sfin]ilor Apostoli porunce[te cu glas de tunet: "Episcopul, sau preotul, sau diaconul, care numai s-a rugat cu ereticii, s\ se afuriseasc\; iar dac\ le-a îng\duit lor s\ lucreze ceva ca clerici, s\ se cateriseasc\." ⁵³ Porunca aceasta este limpede chiar [i pentru o con[tiin]\ de]în]ar. Oare nu?

Canonul 65 al Sfin]ilor Apostoli hot\r\te: "Dac\ vreun cleric sau mirean intr\ în sinagoga iudeilor sau a ereticilor ca s\ se roage, s\ se cateriseasc\ [i s\ se afuriseasc\." {i aceasta este limpede, chiar [i pentru con[tiin]a cea mai primitiv\.. Oare nu?

Canonul 46 al Sfin]ilor Apostoli: "Episcopul sau preotul care prime[te botezul sau jertfa ereticilor, poruncim s\ se cateriseasc\.. C\ci ce în]elegere poate s\ fie între Hristos [i Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?" Este un lucru b\l\tor la ochi, chiar [i pentru cei lipsi]i de ochi: aceast\ porunc\ hot\r\te în chip imperativ c\ nu trebuie s\ recunoa[tem ereticilor nici o Sfînt\ Tain\ [i c\ trebuie s\ judec\m toate ale lor ca nelucr\toare [i lipsite de dar.

De Dumnezeu insuflatul purt\tor de cuvînt al Predaniei apostole[ti [i p\rinte[ti sobornice[ti a Bisericii lui Hristos, Sfîntul Ioan Damaschin, bine-veste[te din inima tuturor Sfin]ilor P\rin]i, tuturor Sfin]ilor Apostoli, tuturor Sfintelor Sinoade ale Bisericii urm\torul adev\r Dumnezeu-omenesc: "Pîinea Euharistiei = Sfintei Împ\rt\]anii nu este simpl\ pîine, ci s-a unit cu Dumnezeirea... Printr-însa cur\]indu-ne, ne unim cu trupul Domnului [i cu Duhul Lui [i ne facem trup al lui Hristos" – σωμα Χριστου = Biserica... Taina Euharistiei "se nume[te Împ\rt\]anie - μεταληψις - fiindc\ printr-însa ne împ\rt\]im de Dumnezeirea lui Iisus. {i se nume[te cuminecare - κοινωνια - [i cu adev\rat este, pentru cuminecarea prin ea cu Hristos [i p\rt\]ia la trupul [i la Dumnezeirea Lui. Iar pe de alt\ parte, ne cuminec\m [i ne unim [i unii cu al]ii prin ea. C\ci, pentru c\ ne împ\rt\]im dintr-o singur\ pîine, ne facem cu to]ii un trup [i un sînge al lui Hristos [i unii altora m\dulare, ajungînd de un trup - σσσωμοι - cu Hristos.

Pentru aceea s\ ne p\zim cu toat\ puterea a lua împ\rt\]anie de la eretici – αιπετικων - [i a le-o da: *Nu da]i cele sfinte cîinilor* - zice Domnul - *[i nici nu arunca]i m\rg\ritarele voastre înaintea porcilor* (Matei 7:6), ca s\ nu ne facem p\rtat[i relei sl\vi - κακοδοξιας - [i osînde]i lor. C\ci, dac\ de bun\ seam\ unire este cu Hristos [i cu ceilal]i, de bun\ seam\ ne unim pe noi, de bun\ voie, cu cei ce se împreun\-împ\rt\]esc. C\ci de bun\ voie se face îns\ [i unirea, iar nu f\r\ voia noastr\.. C\ci un trup sîntem to]i, fiindc\ dintr-o singur\ pîine ne împ\rt\]im, precum zice Apostolul (1 Corinteni 10:17). ⁵⁴

Neînfricatul m\rturisitor al adev\rurilor Dumnezeu-omene[ti ale ortodoc]ilor veste[te tuturor oamenilor din toate lumile: "**Împ\rt\]ania de la eretic înstr\ineaz\ pe om de Dumnezeu [i îl pred\ diavolului.**" ⁵⁵ În Euharistie,

⁵³ Vezi [i Canonul 33 al Soborului din Laodikia.

⁵⁴ *Deslu]irea credin]ei*, IV, 3; PG 94, 1149, 1152, 1153.

⁵⁵ Cuv. Theodor Studitul, (ed. Peterburg, 1908, tom. 2), p. 332.

"pîinea ereticilor nu e trupul lui Hristos." ⁵⁶ "Dup\ m\sură deosebiri dintre lumin\ [i întuneric, a[a e [i deosebirea dintre împ\rt\ş[ania drept sl\vitore (ortodox\)) [i cea ereticeasc\; cea drept sl\vitore lumineaz\, cea ereticeasc\ întunec\; una îl une[te cu Hristos, cealalt\ - cu diavolul; una d\ via]\ sufletului, cealalt\ îl ucide". ⁵⁷ "Împ\rt\ş[ania din mîn\ eretic\ este otrav\, nu simpl\ pîine."⁵⁸

S\ încheiem c\l\toria noastră prin rai [i iad cu Dumnezeu-omene[te binevestiri ale unui ierarh ortodox de azi, întocmai cu Apostolii, un adev\rat Gur\ de Aur al Bisericii Ortodoxe Sîrbe: Nicolae al Ohridei [i Jicei (†1956). Dorim cu smerenie [i în rug\ciune ca evanghelia lumin\ a cuget\rilor lui de Dumnezeu în]elep]ite s\ lumineze [i s\ l\mureasc\ patristic problemele de care vorbim.

Adîncit patristic în tainele istoriei neamului omenesc, Sfîntul Ierarh bineveste[te:

"Cîinstul Prooroc Isaia a proorocit aceasta: Cînd Se va ridica Domnul s\ nimiceasc\ p\mîntul... trufia oamenilor se va smeri [i Se va în\l]a singur Domnul în ziua aceea (Isaia 2:11).

{i în vremurile de demult S-a ridicat de multe ori Domnul ca s\ nimiceasc\ p\mîntul, din pricin\ c\, în locul Lui, oamenii erau sl\vi]i ca ni[te dumnezei, din pricina seme]ilor [i trufa[ilor oameni-dumnezei. {i S-a ridicat [i în zilele noastre [i a nimicit, cu adev\rat, întregul p\mînt, în mînia Lui dreapt\ de a nimici înfumurarea omului [i de a umili mîndria lui cea mincinoas\.

O asemenea ridicare a lui Dumnezeu împotriva omului a urmat adesea ridic\rii omului împotriva lui Dumnezeu. Popoarele eretice din epoca noastră au l\sat lui Hristos [i Domnului ultimul loc la masă lumii acesteia, ca celui mai de pe urm\ cer[etor, în timp ce pe primele locuri au a[ezat pe marii lor oameni, pe politicieni, pe litera]i, pe romancieri, pe oamenii de [tiin]\, pe finan]i[ti, ba chiar [i pe turi[ti [i pe sportivi. Toate privirile noroadelor acestora erau a]intite asupra acestor oameni mari, asupra acestor zei moderni, în timp ce doar foarte pu]ini î[i mai întorceau privirile spre Hristos, biruitorul mor]ii. O astfel de neobr\zat\ r\zvr\tire a noroadelor botezate ⁵⁹, dar eretice, împotriva Dumnezeului celui prea-înalt nu avea cum s\ nu fie urmat\ de r\zvr\tirea Dumnezeului dispre]uit

⁵⁶ *Idem*, p. 596.

⁵⁷ *Idem*, p. 742.

⁵⁸ *Idem*, p. 780.

⁵⁹ Prin aceasta, trebuie s\ în]elegem c\ Apusul a fost botezat, adic\ încre[tinat, înainte de desp\r]irea de Biserica lui Hristos. De atunci, r\u-credincio[ii europeni nu mai sînt boteza]i, nemaivînd Biseric\, dup\ cum a spus foarte limpede Cuviosul Iustin Popovici mai înainte: "Ereziile nu sînt Biseric\ [i nici nu pot fi Biseric\. Pentru aceea în ele nici nu pot exista Sfinte Taine." (n. tr.)

împotriva oamenilor [i noroadelor nelegiuite. {i, într-adevăr, ridicatu-S-a Dumnezeu ca să nimicească pământul. {i au fost dureri nemaivăzute ale noroadelor pământului înaintea ochilor no[tri [i pe spinarea noastră. {i nu numai că to[ri cei mari [i slăviți dintre oameni s-au arătat niște flăcări stinse, de la care nimeni nici nu mai încerca să se încâlzească, ci s-au împlinit [i cele spuse în continuare de Proorocul Isaia, potrivit căroră oamenii aveau să se ascundă în pe[teri, [i în crăpăturile stâncilor, [i în gurile pământului de la fa[ă temerii de Domnul [i de la fa[ă slavei puterii Lui (Isaia 2:19). Nu s-a adevărit aceasta întocmai în ultimul război ⁶⁰? Nu s-au refugiat oamenii din unele continente, precum de altfel [i cei din țara noastră, în pe[teri de piatră [i în gurile pământului, ca să găsească scăpare pentru via[ă lor de la fa[ă europenilor care semănau moartea? {i semănătorii ace[ăia ai morții nu sînt alții decît acei slăviți meghistani, idolii aceia ai oamenilor, care stăteau la masa lumii acesteia pe tronurile cele mai de frunte [i care rîdeau de Hristos la sfîrșitul mesei, ca de un ceretor."

De Hristos purtătorul episcop binevestește cu durere, dar [i cu nădejde: "Frații no[tri cei botezați, care au fost atra[ă de ereziile papale [i luterane, s-au socotit pe ei în[ăi mai înțelepți decît Hristos [i ne-au disprețuit pe noi, ortodocși, ca pe niște oameni lipsiți de înțelepciune [i necivilizați; dar [i asupra lor s-a adevărit cuvîntul Apostolului Pavel: Zicînd că sînt înțelepți, au înnebunit (Romani 1:22); fiindcă au lepădat înțelepciunea cea duhovnicească după Hristos, care umblă în ve[mîntul smereniei [i al dragostei, [i s-au înve[mîntat, după pilda filosofilor închinători la idoli, cu înțelepciunea truască [i lumească, care e plină de trufie [i răutate.

{i au schimbat slava Dumnezeului celui nestricăcios în asemnarea chipului omului celui stricăcios... [i s-au închinat făpturii în locul Făcătorului (Romani 1:23-25). Adică au dezbrăcat toată slava de la Hristos Domnul [i au pus-o pe umerii unor oameni muritori, pe care i-au înălțat la rangul de noi Mesia. O astfel de idee despre slavă ei au luat-o din înțelepciunea lor atee. Iar cultura [i civilizația înseamnă la ei cinstirea făpturii, adică a firii văzute, [i cinstirea acesteia mai mult decît a Ziditorului ei. Zeii muritori [i firea îndumnezeită! Acesta este acum cel din urmă stadiu al omenirii apusene, în alunecarea ei neoprită [i ve[nic de la înălțimile lui Hristos spre tartarurile Satanei. Aceasta este culmea egalității oamenilor din Apus cu vechea închinare la idoli a Romei [i cu cea de astăzi a Asiei. Mii de cîrți tipăresc anual ace[ăia spre slava marilor bărbați [i spre lauda civilizației lor, [i mii de ziare slujesc zilnic această trecătoare [i mincinoasă slavă, aflîndu-se în slujba laudei lucrurilor omenești, cu numele supraumflat de "civilizație". Pentru aceasta i-a dat Dumnezeu la plăceri rușinoase [i la patimi, încît să-[i găsească mulțumirea numai în ceea ce este pămîntesc, iar nu ceresc, [i numai în ceea ce pricinuite diavolului bucurie [i rîs, iar Îngerilor lui Hristos jale. Bucuriile lor stau în

⁶⁰ Al doilea război mondial. (n. ed.)

desfățarea trupului, în răpirea a ceea ce este străin, în călcarea în picioare a celor mici [i slabi, în sporirea bunurilor pămîntești [i în întinderea puterii lor [i a stăpînirii lor, în cucerirea mîr[av[a moșiei altora, în desfățări [i jocuri, în îndepărtarea oricărei religii, ca superstiție, în trăgăduirea lui Dumnezeu, în viața deplin biologică, în nerușinata recunoaștere a maimușei ca strămoș al omului, în înecarea antropologiei în zoologie.

Dar, poate că întrebați: Va fi vreodată în stare neamul acesta, cel mai rău cit din istorie, să se întoarcă la adevăr, la cinste [i onorabilitate? Va fi în stare. Fie ca Hristos cel disprețuit să binevoiască să se întâmple lucrul acesta cît mai repede. Dar cînd se va întâmpla aceasta?

Aceasta se va întâmpla numai atunci cînd frații noștri apuseni vor începe să scrie mii de cărți pe an întru slava lui Hristos Dumnezeului nostru; [i cînd miile lor de ziare vor scrie anual laude la adresa faptelor bune creștine, în loc să scrie despre crime, [i huliri ale slavei Dumnezeiești, [i despre comerțul instinctelor trușești. Ei bine, cînd se va sfîrși schimbarea aceasta, atunci omenirea apuseană eretică se va înfăși înaintea cerurilor văzute ca scoasă din baie, curățită [i răspîndind bună mireasmă cerească.

Atunci, noi, ortodocșii, ne vom bucura, fiindcă vom redobîndi pe frații noștri care s-au întors la noi.

Atunci, noroadele închinătoare la idoli vor iubi pe Hristos [i vor cere să se înscrie printre copiii Lui; fiindcă nu le vor mai împiedica noroadele "creștine" să ajungă copii ai lui Hristos.

Atunci, nu va mai fi răutate printre oameni [i nici războaie între noroade. Ci va fi pacea lui Hristos, cu care nu se poate asemui vreo pace, nici în veacul de acum, [i nici în veșnicie."

Episcopul cel insuflat de Dumnezeu mărturisește adevărul Dumnezeu-omenesc: "Cea mai mare fericire pentru oameni este arătarea lui Dumnezeu în trup; dar [i cea mai mare nefericire este îndepărtarea lor de Dumnezeu acesta [i întoarcerea lor la slujirea lui satana. Nenorocirea aceasta îmi are obîrșia la noroadele apusene ne-ortodoxe pentru două pricini. Prima este ura împotriva clerului eretic, iar a doua ura împotriva evreilor. Amîndouă aceste uri au răsunat în inima omenirii apusene din aceeași sămînță. Iar sămînța este strădania atît a clerului creștin, cît [i a evreilor, de a stăpîni deplin în viața norodului [i a statului, în toate direcțiile. Ura împotriva unui astfel de cler s-a schimbat în ură împotriva Bisericii, iar ura împotriva evreilor a cuprins [i pe Domnul Hristos, ca - vezi, Doamne! - evreu. În realitate, Hristos a fost evreu doar după mamă [i după norodul în mijlocul căruia S-a arătat pentru prima oară. Cu toate acestea, însuși acest norod L-a trăgăduit cel dintîi [i L-a ucis cu o moarte înfricoșătoare. Dar ce? Chiar dacă cineva este împotriva evreilor, cum poate să fie împotriva lui Hristos, împotriva Căruia evreii luptă de două mii de ani? Dar, unde îmi vîrș satana ghearele, acolo nu mai încap logică.

Conduse de ura împotriva clerului [i a evreilor, noroadele apusene au îndepărtat încet-încet pe Hristos, pînă cînd, în cele din urmă, L-au alungat din toate locurile norodului [i statului [i au mîrginit rîmînerea Lui numai în biserici. De la Acela care, după slăvita Sa Înviere din mormînt, a zis: Datu-Mi-s-a toată puterea în cer [i pe pămînt (Matei 28:18), de la Acela, oamenii cei orbi]i au lepădat toată puterea. {i nu numai aceasta, ci [i orice înrîurire pe pămînt: în coală, în societate, în politică, în artă, în legăturile dintre oameni [i în cele interna]ionale, în [tiin]ă, în literatură [i în toate celelalte.

Dumnezeu însă nu poate fi luat în rîs. De cîte ori oamenii, ca oaspe]i, vor întrece măsura neru[în]rii la masa lui Dumnezeu, trebuie să vină întîmpinarea din partea gazdei. Două îngrozitoare întîmpinări ale lui Dumnezeu către neamul cel de acum sînt cele două războaie mondiale din urmă, la depărtare de douăzeci de ani. Să îngenuncheze noroadele creștine înaintea lui Hristos cel batjocorit de ele [i să-l înapoieze puterea, cîntea [i slava care l se cuvin. A[a să face]i [i voi, fra]ii mei ortodoc]i, dacă vre]i să fi]i feri]i de un al treilea război mondial, care va fi [i mai cumplit decît cele două de pînă acum."

Durerea apostolică a Sfîntului Episcop în privin]a Europei:

"Ce este Europa?

Este pofta [i dorin]a de putere, de plăcere [i de cunoaștere. Amîndouă - lucruri omenești: pofta omenească [i cunoașterea omenească. Amîndouă sînt personificate în Papă [i în Luther. Ce este deci Europa? Papa [i Luther: săturarea la culme a poftelor omenești [i săturarea la culme a cunoașterii omenești. Papa european este pofta omenească după putere, Luther cel european este hotărîrea încăpă]înată a omului de a desluși toate cu mintea lui. Papa ca guvernator al lumii [i omul de știin]ă ca stăpîn al lumii, aceasta este Europa în inima ei, ontologic [i istoric. Una înseamnă însășarea omenirii în foc, [i cealaltă însășarea omenirii în apă; iar amîndouă împreună înseamnă despăr]irea omului de Dumnezeu: fiindcă una înseamnă tăgăduirea credin]ei, [i cealaltă - tăgăduirea Bisericii lui Hristos. În felul acesta lucrează duhul cel rău, de cîteva veacuri, în trupul Europei. Cine poate să alunge acest duh rău din Europa? Nimeni altul decît Acela al Cărui nume s-a însemnat ca un fir roșu în istoria neamului omenesc ca al singurului alungător de draci din oameni. În]elege]i, desigur, la Cine mă gîndesc. Mă gîndesc la Domnul Iisus Hristos, Mesia [i Mîntuitorul lumii, Cel născut din Fecioară, Cel ucis de iudei, Cel înviat de Dumnezeu, Cel adevărit de veacuri, Cel îndreptă]it din ceruri, Cel slăvit de Îngeri, Cel mîrturisit de Sfin]i [i Cel primit de strămo]ii noștri.

Atîta vreme cît Europa a urmat pe Hristos ca "Soare al dreptă]ii", [i pe Apostolii Lui, pe Mucenici, pe Sfin]i, pe nenumăra]ii Drep]i [i pe al]ii care au bineplăcut Lui, ea s-a asemănat cu o pia]ă luminată de sute [i mii de lumini, mici [i mari. Cînd însă pofta omenească [i în]elepciunea omenească au lovit pe

Hristos ca dou\ vînturi înfrico\toare, luminile s-au stins înaintea ochilor omene[ti [i a domnit întunericul, ca în galeriile subp\mîntene ale cîrti]elor.

Potrivit poftei omene[ti, orice norod [i orice om caut\ puterea, desf\tarea [i slava, imitînd pe papa Romei. Potrivit în]elepciunii omene[ti, orice norod [i orice om g\se[te c\ el e cel mai în]elept dintre to]i [i mai vrednic de toate bunurile p\mînte[ti. Cum s\ nu fie atunci r\zboaie între oameni [i noroade? Cum s\ nu fie nebulie [i turbare printre oameni? Cum s\ nu fie boli, secete [i potopuri, tumori [i ftizii, r\scaloare [i r\zboaie? Toate acestea nu pot s\ nu fie, tot a[a cum nu poate s\ nu supureze rana plin\ de puroi [i cum nu poate s\ nu r\spîndeasc\ miros urît locul plin de necur\jenii.

Papismul folose[te politica, fiindc\ doar prin aceasta se dobînde[te puterea. Luteranismul folose[te filosofia [i [tiin]a, socotind c\ aceasta este calea prin care dobînde[te cineva în]elepciunea. Astfel, pofta a declarat r\zboi împotriva cuno[tin]ei [i cuno[tin]a împotriva poftei. Acesta este noul Turn Babel, aceasta este Europa.

În vremea noastr\ îns\, a venit o nou\ genera]ie de europeni, care a împreunat, prin ateism, pofta cu cunoa[terea, [i a înl\turat atît pe papa, cît [i pe Luther. De acum înainte nici pofta nu mai r\mîne ascuns\, [i nici în]elepciunea nu mai este l\udat\. Pofta omeneasc\ [i în]elepciunea omeneasc\ s-au unit ca într-o c\s\torie în zilele noastre, iar aceast\ c\s\torie nu este nici romano-catolic\, [i nici protestant\, ci, în chip v\dit [i public, satanic\. **Europa de ast\zi nu mai este nici papal\, nici luteran\.** Este mai presus [i în afar\ de acestea. Este cu totul p\mîntean\, f\r\ chiar [i dorin]\ de a urca la cer, fie cu pa[aportul infailibilit\]ii papei, fie iar\ [i pe calea în]elepciunii protestante. Refuz\ cu des\vr[ire ie[irea din lumea aceasta. Dore[te s\ r\mîn\ aici. Dore[te ca mormîntul s\i fie tot aici, unde-i este [i leag\nul. Nu cunoa[te nimic despre o alt\ lume. Nu simte buna mireasm\ cereasc\. Nu vede în somn pe Îngeri [i pe Sfin]i. De N\sc\toarea de Dumnezeu nici m\car nu vrea s\ aud\: desfrînarea o înt\re[te în ura împotriva fecioriei. Toat\ pia]a se g\se[te afundat\ în întuneric. Toate luminile sînt stinse. O, ce îngrozitor întuneric! Fratele împlînt\ cu]itul în pieptul fratelui, socotindu-l vr\jma[. Tat\l î[i t\g\duie[te fiul, [i fiul pe tat\. Lupul e un prieten mai credincios fa]\ de lup, decît omul fa]\ de om.

O fra]ilor! Nu vede]i cu to]ii lucrul acesta? Nu a]i sim]it întunericul [i crima Europei anticre[tine pe trupul vostru? Prefera]i Europa sau pe Hristos? Moartea sau via]a? Acestea dou\ le-a pus Moisi oarecînd înaintea norodului s\u - pe acestea dou\ le punem [i noi înaintea voastr\. S\ [ti]i: Europa este moartea, iar Hristos este via]a. Alege]i via]a, ca s\ tr\i]i în veci!"

{i iat\ acum cutremur\toarea plîngere pentru Europa a ierarhului celui întocmai cu Apostolii:

"Ah, fra]ii mei! Veacul al XVIII-lea este tat\l veacului al XIX-lea, iar veacul al XIX-lea este tat\l veacului al XX-lea. Tat\l a f\cut datorii mari. Fiul

nu a plătit datoriile tatălui său, ci s-a îndatorat [i mai mult, iar datoria a căzut asupra nepotului. Tatăl s-a molipsit de o boală grea, iar fiul n-a vindecat boala cea rușinoasă a părintelui său, care era asupra sa, ci a înrăutățit-o, [i ea l-a molipsit [i pe nepot, de trei ori mai tare. Nepotul este veacul al XX-lea, în care trăim.

Veacul al XVIII-lea a însemnat răzvrătirea împotriva Bisericii [i a clerului pontifului roman. Veacul al XIX-lea a însemnat răzvrătirea împotriva lui Dumnezeu. Veacul al XX-lea înseamnă pactul cu diavolul. Datoriile s-au mărît [i boala s-a înrăutățit; iar Domnul a spus că judecă păcatele părinților pînă în a treia [i a patra spi]. Nu vedeți că Dumnezeu judecă pe nepoți pentru păcatele bunicilor europeni? Nu vedeți biciul asupra nepoților, din pricina datoriilor neplătite ale bunicilor?

Împăratul antihrist întruchipează începutul veacului al XIX-lea. Papa antihrist închipuie mijlocul veacului al XIX-lea. Filosoful european antihrist (ieșit din casa de nebuni) închipuie sfîrșitul veacului al XIX-lea: Bonaparte, Pius, Nietzsche. Trei nume blestemate ale treimii bolnavilor celor mai greu bolnavi de boala morții.

Sînt oare aceștia biruatorii veacului al XIX-lea? Nu, aceștia sînt purtătorii bolii grele morții de la veacul al XVIII-lea. Bolnavii cel mai greu bolnavi! Cezarul, pontiful [i filosoful... nu în vechea Romă păgînă, ci în mijlocul Europei botezate! Aceștia nu sînt biruatorii, ci sînt cei mai biruiți. Cînd Bonaparte a batjocorit sfintele odoare ale Kremlinului, cînd Pius s-a numit pe sine infailibil [i cînd Nietzsche a făcut public cultul lui fașă de Antihrist, atunci soarele s-a întunecat pe cer; [i nu numai un soare, ci o mie de sori de ar fi fost, s-ar fi întunecat toți de durere [i de rușine - căci iată o minune pe care nu a mai văzut-o nicicînd lumea: un ateu împărat, un ateu pontif [i un ateu filosof. În epoca lui Nero, măcar unul din treime nu era ateu: filosoful. Veacul al XVIII-lea e veacul lui Pilat: el l-a osîndit pe Hristos la moarte. Veacul al XIX-lea e veacul lui Caiafa: el l-a răstignit pe Hristos. Veacul al XX-lea e veacul Sinedriului, alcătuit din ludele botezate [i cele nebotezate. Acest Sinedriu a vestit că Hristos e mort pe vecie [i că n-a înviat. Pentru ce atunci vă mai mirați, fraților, că asupra omenirii europene au venit biciuiri nemaiauzite, biciuiri pînă la mîduva oaselor, de pe urma revoluțiilor [i a războaielor?

Cine este atunci biruator, dacă nu e cezarul, pontiful [i filosoful Europei descreținate?

Biruatorul este mujicul rus [i țărănul din Balcani, după cuvîntul lui Hristos: Cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mare (Luca 9:48). Cine a fost cel mai necunoscut, mai neînsemnat [i mai mic în veacul al XIX-lea - în vremea marelui Napoleon, a infailibilului Pius [i a neajunsului Nietzsche - dacă nu mujicul rus, pelerin la locurile sfinte, [i țărănul din Balcani, luptător împotriva semilunei [i liberator al Balcanilor?

Cîmpul de lupt\ dr\cesc, clerul dr\cesc [i în]elepciunea dr\ceasc\ - asta înseamn\ cazarul, papa [i filosoful veacului al XIX-lea.]ranul ortodox al Balcanilor înf\][eaz\ ceva cu totul potrivit acestora: mai întii, vitejia purt\toare de cruce; al doilea, clerul mucenicesc; [i apoi, pesc\reasca în]elepciune apostolic\.

{i despre el e vorba în cuvintele rug\ciunii Domnului [i Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: M\ m\rturisesc]ie, P\rinte, Doamne al cerului [i al p\mîntului, c\ ai ascuns acestea de cei în]elep[i [i pricepu[i [i le-ai descoperit pruncilor (Matei 11:25). Ce a descoperit Dumnezeu acestor simpli]rani? Le-a descoperit vitejia b\rb\teasc\, lumina cereasc\ [i în]elepciunea Dumnezeiasc\.

Le-a descoperit adic\ ceea ce este cu totul potrivit fa]\ de cazarul apusean, de pap\ [i de filosof: tot atît de potrivit, pe cît este ziua fa]\ de noapte."

Iubitorul de Hristos [i Sfîntul Ierarh, despre civiliza]ia ucig\toare de Dumnezeu [i închin\toare la idoli a Europei:

"Dac\ Europa ar fi r\mas cre[tin\, s-ar fi l\udat cu Hristos, nu cu cultura ei; [i marile noroadе ale Asiei [i Africii - chiar dac\ nebotezate, dar înclinate spre duhovnicie - ar fi în]eles [i ar fi pre]uit acest lucru, fiindc\ [i noroadеle acestea se laud\ fiecare cu credin]a lui, cu zeii lui, cu c\r]ile pe care credin]a lui le socote[te sfinte: unul cu Coranul, altul cu Vedele [i a[a mai departe. Nu se laud\ a[adar cu lucrurile mîinilor lor, cu cultura lor, ci cu ceea ce socotesc mai presus de sine, cu ceea ce socotesc des\vîr[it în lume. Numai noroadеle Europei nu se laud\ nici cu Hristos, nici cu Evanghelia lui Hristos, ci se laud\ cu ma[inile lor primejdioase [i cu fabricatele lor ieftine, adic\ cu cultura lor. Rezultatul acestei l\ud\ri de sine europene cu faimoasa "cultur\'' este ura tuturor noroadelor necre[tine împotriva lui Hristos [i a cre[tinismului. Urînd bunurile europene [i oamenii europeni, ei au urît [i pe Dumnezeu european. Dar - vai! - pe Europa n-o doare acest lucru. De altfel, ea îns\][i a urît [i a lep\dat cea dintîi dintre to]i pe Dumnezeu ei. În aceast\ stare de neînvidiat a fost adus\ omenirea european\ de c\tre înaintarea ei gre[it\, sub înrîurirea unei biserici aflate în gre[eal\, de-a lungul ultimelor nou\ sute de ani ⁶¹. Nu sînt r\spunz\toare de aceasta noroadеle europene; r\spunderea o poart\ conduc\torii duhovnice[ti ai noroadelor. Nu este vinovat\ turma, vinova]i sînt p\storii ei.

Bine ar fi fost ca Europa s\ se laude cu cre[tinismul, înf\][iîndu-l ca cea mai pre]ioas\ mo[tenire [i cea mai mare vrednicie a ei. A[a ar fi trebuit s\ fie - [i a[a a fost în primele veacuri dup\ Hristos - dac\ Europa ar fi fost totuna cu cre[tinismul, dac\ s-ar fi identificat cu cre[tinismul. Sl\virea lui Hristos [i propov\duirea lui Hristos tuturor continentelor [i tuturor neamurilor, aceasta a fost menirea hot\rît\ de Dumnezeu pentru continentul european. În afar\ de cre[tinism, Europa nu are nimic altceva cu care s\ se poat\ l\uda. F\r\ Hristos,

⁶¹ Mai mult de o mie de ani. (n. ed.)

Europa este cer[etorul cel mai s[erman [i exploatatorul cel mai neru[inat al acestei lumi."

De Dumnezeu luminatul ierarh spune adev[erul amar privitor la educa[ia/luminarea european[:

"{coala Europei s-a desp[r]it de credin[ă în Dumnezeu. În aceasta st[prefacerea ei într-o uciga[re prin otr[ăvire, în aceasta st[p moartea omenirii europene. În culturile închin[ătoare la idoli, [tiin]a nu s-a desp[r]it niciodat[de religie, cu toate c[ă religia este în ele gre[it[[i proast[. Lucrul acesta s-a întîmplat numai în Europa, care primise credin[ă cea mai des[vîr[it[. Îns[ă, din pricina ciocnirii ei cu mai-marii bisericii, Europa s-a înr[ădit [i a lep[dat credin]a cea mai des[vîr[it[, p[ăstrînd [tiin]a cea mai nedes[vîr[it[. Vai, fra[ii mei, a lep[dat [tiin]a Dumnezeiasc[[i a îmbr[ă[iat ne[tiin]a omeneasc[! Ce prostie [i cît întuneric!"

Sfîntul [i de Dumnezeu cuget[torul ierarh, despre orbirea cea de bun[voie a omenirii apusene:

"Apusul a dat în mintea copiilor. În asta st[p monstruozitatea [i nebunia lui. În epoca sa cre[tin[, cînd Apusul era ortodox, el vedea cu duhul [i privea cu mintea: dar, pe cît s-a îndep[rtat de adev[erul [i fapta bun[cre[tin[, vederea lui duhovniceasc[s-a îngustat tot mai mult, pîn[ă ce, în veacul al XX-lea, s-a întunecat cu des[vîr[ire. Acum i-au r[ămas numai ochii trupei[ti pentru observarea obiectelor care cad sub sim]uri. El [i-a înarmat ochii cei trupei[ti cu multe aparate uimitoare, ca s[ă poat[vedea mai bine [i mai adev[rat lumea sim]it[, forma [i culoarea lucrurilor [i fiin]elor sim]ite, num[rul, m[rimea lor [i distan]a dintre ele. Observ[ă cu microscopul, [i vede viermii cei mai mici, microbii, a[a cum nimeni nu i-a mai v[ăzut vreodat[. Observ[ă cu telescopul [i vede stelele de deasupra c[ăminului lui, a[a cum nimeni altul nu le-a v[ăzut vreodat[. Aici se opre[te [i pîn[ă aici ajunge vederea lui. Cît prive[te privirea gînditoare [i vederea duhovniceasc[în miezul cel ascuns al lucrurilor [i în în]elesul [i însemn[ătatea întregii zidiri din marele univers din jurul nostru, în ceea ce prive[te aceasta - o fra[ii mei! - omenirea apusean[este ast[ăzi mai oarb[decît Arabia musulman[, [i decît India brahmanic[, [i decît Tibetul buddhist, [i decît China animist[. Într-adev[er, Hristos nu a v[ăzut o mai mare ru[ine ca aceasta în cele dou[ă milenii care au trecut: ca oamenii boteza]i s[ă fie mai orbi decît cei neboteza]i!

Drept aceea, ceea ce zice Apostolul Pavel c[ătre Galatenii boteza]i, acelea[i lucruri le-a[zice [i ast[ăzi despre prostitul [i îmbr[ătrînitul Apus. Iat[ă ce a scris Apostolul c[ătre Galateni: O, Galateni f[r[ă de minte! Cine v-a fermecat pe voi, ca s[ă nu asculta]i de adev[er, pe voi, în ochii c[ăroră Iisus Hristos a fost a[a de viu închipuit, ca [i cum ar fi fost r[ăstignit între voi ... A[a de f[r[ă de minte sînte]i? Începînd în duh, acum în trup sfîr[i]i? (Galateni 8:1-8). {i Europa a

început cîndva în duh, iar acum sfîr[e]te în trup, adic\ în vederea trupeasc\, în judecata trupeasc\, în poftele trupe[ti, în izbînzile trupe[ti, ca [i cum ar fi vr\jit-o cineva! Toat\ via]a ei se mi[c\, în zilele noastre, în dou\ direc]ii: l\rgimea [i lungimea. Nu cunoa[te nimic, nici despre adîncime, nici despre în\l]ime. Pentru aceasta se [i zbate pentru p\mînt, pentru spa]iu, pentru întindere. Pentru spa]iu [i numai pentru spa]iu!

Iat\ de unde vine un r\zboi dup\ altul, o spaim\ dup\ alta; pentru c\ Dumnezeu nu l-a zidit pe om ca s\ fie doar animal în spa]iu, ci l-a zidit ca s\ p\trund\ cu mintea lui în adîncul tainelor, iar cu inima lui s\ se urce în în\l]imile Dumnezeie[ti. R\zboiul pentru p\mînt este un r\zboi împotriva adev\rului; iar r\zboiul împotriva adev\rului este r\zboi împotriva firii Dumnezeie[ti [i a celei omene[ti.

O, am\r\ciune mai amar\ decît fierea! Ce mult sufer\ oamenii, se chinuiesc [i jertfesc pentru împ\r\]ia aceasta p\mîntesc\ trec\toare [i în[e]l\toare! Dac\ ei ar suferi fie [i numai a suta parte din chinurile [i din jertfele acestea pentru împ\r\]ia cerurilor, r\zboiul pe p\mînt ar fi ajuns pentru ei ceva de rîs pîn\ la lacrimi. Pentru Hristos ei dau numai cu mare greutate doi b\nu]i, iar lui Marte-satana îi dau toat\ averea lor [i pe to]i copiii lor!

Europa s\-[i fac\ cruce [i s\ urmeze pe Hristos. S\-[i aduc\ aminte de Preasfînta N\sc\toare de Dumnezeu [i de cei doisprezece mari Apostoli, [i atunci vor c\dea solzii de pe ochii ei. {i va fi din nou frumoas\, a[a cum a fost în prima mie de ani Europa Ortodox\ a lui Hristos. Atunci, [i ea va fi fericit\ [i noi împreun\ cu ea. {i se vor bucura atunci noroadele plîse ale Europei, [i vor cînta împreun\ cu noi ve[nica slavoslovie închinat\ lui Dumnezeu: "Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot, plin este cerul [i p\mîntul de slava Ta." Amin."

Ierarhul cel plin de smerenia lui Hristos, despre noroadele cele trufa[e ale Europei:

"Noroadele iubitoare de st\pînire [i trufa[e ale Europei nu recunosc niciodat\ vinov\]ia lor. Ele au pierdut în]elesul p\catului [i al poc\in]ei. Pentru orice r\u din lume învinov\]esc pe al]ii, îns\ pe sine niciodat\. Cum ar putea ele s\vîr[i p\cat, de vreme ce s-au a[ezat pe tronul lui Dumnezeu [i s-au vestit pe sine dumnezei f\r\ gre[eal\! Cel dintîi s-a numit pe sine f\r\ gre[eal\ conduc\torul lor religios, papa. Exemplul lui l-au urmat, dar în ciuda lui, prin]ii [i regii Apusului. Cu to]ii s-au vestit a fi f\r\ gre[eal\: purt\torii de cruce, ca [i purt\torii de sabie."

Despre judecata lui Hristos cu Europa, iubitorul de Hristos episcop zice: "Dac\ istoria ultimelor trei veacuri - al optsprezecelea, al nou\sprezecelea [i al dou\zecelea - ar putea fi numit\ cu un singur nume care s\ i se potriveasc\ des\vîr[it, atunci nu ar fi altul mai bun decît cel de "protocolul judec\]ii dintre Europa [i Hristos"; fiindc\ în ultimele trei sute de ani nu s-a întîmplat nimic în

Europa care s\ nu aib\ atingere cu Hristos-Dumnezeu. În judecata aceasta între Hristos [i Europa, se întîmplau urm\toarele:

Hristos spune Europei c\ este botezat\ întru numele Lui [i c\ trebuie s\ r\mîn\ credincioas\ Lui [i Evangheliei Lui. La aceasta, Europa învinuit\ r\spunde:

- Toate religiile sînt egale. Ne-au spus-o enciclopedi[tii francezi. {i nimeni nu poate fi silit s\ cread\ un lucru sau altul.

Europa îng\duie toate religiile ca supersti[ii populare, de dragul intereselor sale imperialiste, dar ea îns\ [i nu urmeaz\ nici o religie. Cînd î [i va împlini scopurile sale politice, atunci î [i va încheia repede socotelile cu aceste credin[te de[arte.

Hristos întreab\ cu durere:

- Cum pute[i voi, oamenii, s\ tr\i[i numai cu interesele voastre imperialiste, materialiste, adic\ numai cu pofta animalic\ pentru hran\ trupeasc\? Eu am vrut s\ v\ fac dumnezei [i fii ai lui Dumnezeu, iar voi fugi[i [i urm\ri[i s\ v\ face[i deopotriv\ cu animalele de sub jug.

Europa r\spunde:

- E[ti dep\ [it. În locul Evangheliei Tale, noi am descoperit zoologia [i biologia. Acum cunoa[tem c\ nu sîntem urma[ii T\i [i ai Tat\lui T\u ceresc, ci ai urangutanului [i gorilei, ai maimu[ei. Noi acum ne des\vr[im ca s\ ajungem dumnezei, fiindc\ nu recunoa[tem al[i dumnezei afar\ de noi în[ine.

Hristos gr\ie[te:

- Voi sînte[i mai tari de cerbice decît vechii iudei. Eu v-am ridicat din întunericul barbariei la lumina cereasc\, [i voi merge[i din nou înapoi în întuneric, ca orbul în noroi. Eu Mi-am v\rsat sîngele pentru voi. Eu v-am ar\tat dragostea Mea, atunci cînd to[i Îngerii î [i întorceau capetele, neputînd suferi putoarea iadului vostru. Atunci deci, cînd era[i întuneric [i împu[jiciune, am fost singurul care am stat s\ v\ cur\]esc [i s\ v\ luminez. S\ nu fi[i deci acum necredincio[i, c\ci v\ ve[i întoarce din nou în întunericul acela nesuferit [i în împu[jiciune.

Europa, zîmbind sub]ire, strig\:

- Fugi de la noi. Nu te recunoa[tem. Noi urm\m filosofia elin\ [i civiliza]ia roman\. Vrem libertate. Noi avem Universit\]i. {tiin]a este steaua noastr\ c\l\uzitoare. Emblema noastr\ este: libertate, fraternitate, egalitate. Ra[iunea noastr\ este dumnezeul dumnezeilor. Tu e[ti un asiatic. Noi te t\g\duim. E[ti numai un basm vechi al bunicilor no[tri.

La care, Hristos, cu lacrimi în ochi:

- Iat\, eu plec, dar voi ve[i vedea. A[i l\sat calea lui Dumnezeu [i a[i plecat pe calea lui satan. Binecuvîntarea [i fericirea s-au luat de la voi. În mîna Mea se afl\ via]a voastr\ [i moartea voastr\, fiindc\ M-am dat pe Mine Însumi la r\stignire pentru voi. Cu toate astea, nu Eu v\ voi pedepsi, ci p\catele voastre [i c\derea voastr\ de la Mine, Mîntuitorul vostru. Eu am ar\tat dragostea

Părintelui Meu către toți oamenii [i am vrut să vă mântuiesc pe toți prin dragoste.

La care Europa:

- Care dragoste? Ură să năstăască împotriva tuturor celor ce nu sînt de acord cu noi, acesta e programul nostru. Dragostea Ta este numai un basm. În locul basmului acestuia noi am ridicat steagul naționalismului, [i al internaționalismului, [i al etatismului, [i al progresismului, [i al evoluționismului, [i al scientismului, [i al culturismului. În aceasta se găsește mîntuirea noastră. Iar Tu pleacă de la noi.

Frații mei, în vremurile noastre această discuție în contradictoriu a luat sfîrșit. Hristos a plecat din Europa, precum odinioară din Ținutul Gadarenilor la poftirea acelor. Dar, îndată ce a plecat, a venit război, urgie, spaimă, ruină, distrugere. S-a întors în Europa barbaria dinainte de creștinism: a avarilor, a hunilor, a longobarzilor, a africanilor, numai că de o sută de ori mai înfricoșătoare. Hristos {i-a luat Crucea [i binecuvîntarea Sa [i a plecat. A rămas în urmă întuneric [i putoare. Iar voi hotărîți-vă acum cu cine vreți să fiți: cu întunecata [i puturoasa Europă, sau cu Hristos?"

Binevestitorul cel întocmai cu Apostolii zice despre "Demonia albă" - Europa:

"Ce socotiți voi cu privire la Europa? Africanii [i asiaticii îi numesc pe europeni "dracii albi". De aceea, ei ar putea să numească Europa "Demonia albă". Ar numi-o "albă" din cauza albei pielii, iar "Demonia" - din pricina negreliei sufletului ei; fiindcă Europa a trădat pe singurul Dumnezeu [i a luat tronul [i vrednicia cezarilor romani. {i, la fel ca cezarii romani înainte de distrugerea Romei, aia [i ea a încredințat toate noroadele pămîntului că fiecare poate să se închine la zei săi aia cum [tie [i cum poate, căci ea va îngădui aceasta, dar că noroadele au datoria să se închine mai întîi ei, avînd-o ca zeitate ultimă - fie sub numele de Europa, fie sub numele de "Cultură".

În felul acestea, frații mei, a înviat întocmai ca un vîrcolac, în zilele noastre, Roma cea satanică, Roma aceea dinainte de Constantin cel Mare, care prigonea cu foc [i sabie pe creștini [i Îl împiedica pe Hristos să pătrundă în Europa. Numai că "Demonia albă" a căzut într-o boală mai grea decît vechea Romă. Căci, dacă Roma cea închinătoare la idoli era chinuită de un singur drac, "Demonia albă" este chinuită de [apte duhuri rele, mai crunte decît dracul acela al Romei. Iată deci noua Romă închinătoare la idoli, iată o nouă mucenicie pentru creștinism. **Să fiți gata a primi mucenicia pentru Hristos din partea "Demoniei albe".**

Noua Europă închinătoare la idoli nu se laudă cu nici o dumnezeire mai presus de ea. Ea se laudă numai cu sine, cu înțelepciunea sa, cu puterea sa. Este ca un balon umflat, gata să se spargă, spre rîsul Africii [i al Asiei; un buboi copt,

gata s\ se deschid\ [i s\ umple totul de putoarea lui. Aceasta este Europa anticre[tin\ de ast\zi, "Demonia alb\".

Europa tr\ie[te în cercul vicios al descoperirilor. Oricine se înf\][az\ cu o nou\ descoperire este propov\duit ca geniu. Iar\ [i: oricine veste[te descoperirile celorlal]i este numit doctor în [tiin]e. Descoperirile Europei sînt multe, aproape nenum\rate. Dar nici una din descoperirile acestea nu face pe om mai bun, mai cinstit, mai luminat. Europa, în ultima mie de ani, nu s-a înf\][at nici m\car cu o singur\ descoperire pe t\rîmul duhovnicesc [i moral, ci exclusiv [i numai pe acela material. Descoperirile Europei au condus omenirea pe marginea pr\pastiei. Au condus-o la o întunecare duhovniceasc\ nemaiîntîlnit\ în istoria cre[tinismului [i la distrugere plin\ de întuneric; c\ci toate descoperirile ei, nu [tim dac\ din cauza gîndirii sale rele sau din pricina înrîuririi evreilor, Europa le-a îndreptat împotriva lui Hristos.

Cînd s-a descoperit telescopul pentru observarea stelelor îndep\rtate, oamenii de [tiin]\ europeni l-au t\lm\cit în dauna Evangheliei lui Hristos.

Cînd s-a descoperit microscopul, a fost iar\ [i rîs împotriva lui Hristos.

Cînd s-a n\scocit trenul, ma[ina cu aburi, telegrafia [i telefonul, tot v\zduhul a r\sunat de lauda de sine a Europei în ciuda lui Dumnezeu [i a Hristosului S\u.

Cînd oamenii au n\scocit ma[inile de c\l\torit pe mare, de zburat prin v\zduh, de vorbit la mari dep\rt\ri, atunci Hristos s-a ar\tat în Europa tot atît de nefolositor [i de înapoiat ca mumiile egiptene. Dar toate descoperirile ei, de-a lungul ultimelor dou\ sute de ani, Europa le-a întrebui]at pentru sinuciderea sa în r\zboaie mondiale, pentru crim\, pentru ur\, pentru pr\bu[ire, pentru în[e]l\ciune, pentru siluire, pentru impietatea privitoare la cele sfinte [i cuvioase ale noroadelor, pentru minciun\, pentru necinstire, pentru destr\b\lare [i pentru ateism în toat\ lumea. În realitate, Europa nu a în[elat pe nimeni altcineva decît pe sine îns\ [i. Noroadele necre[tine au în]eles ce este Europa, ce d\ ea [i ce voie[te: pentru aceasta au [i numit-o "Demonia alb\".

Ascult\ ce spune Împ\ratul-Prooroc David: *Ace[tia se laud\ cu carele lor [i ace[tia cu caii lor, dar noi ne vom m\ri în numele Domnului nostru* (Ps. 19:8). L\ud\ro[ii aceia vor adormi pe pernele slavei lor mincinoase, iar noi ne vom ridica [i ne vom îndrepta. Iar Apostolul Pavel strig\ cu [i mai mult\ putere: *Omule, ce ai tu, pe care s\ nu-l fi primit? Iar dac\ ai primit, pentru ce te lauzi, ca [i cum n-ai fi primit?* (1 Corinteni 4:7). Cunoa[te c\ toate descoperirile s-au f\cut pe p\mîntul lui Dumnezeu, înaintea ochilor lui Dumnezeu, [i înva]\ de aici atît ru[inea, cît [i cinstea!"

IE{IREA DIN TOATE FUND|TURILE

Ie[irea din toate fund\turile umaniste, ecumeniste, hoministe, papiste, e Dumnezeu-Omul istoric, Domnul Iisus Hristos, [i zidirea Sa Dumnezeu-omeneasc\ istoric\ - Biserica, c\reia El îi e cap ve[nic [i care este trupul Lui cel ve[nic. Credin]a apostolic\ = a Sfin]ilor P\rin]i = a Sfintei Tradi]ii = a Sfintelor Sinoade = universal\ = Ortodox\ este în ea, [i este învierea din toate mor]ile cele din erezii, ori[icum s-ar numi acestea. C\ci orice erezie e de la om [i dup\ om; fiecare din ele a[eaz\ pe om în locul Dumnezeu-Omului, înlocuie[te pe Dumnezeu-Omul cu omul; [i prin aceasta e t\g\duit\ [i lep\dat\ Biserica, care e toat\ în Dumnezeu-Omul, [i e toat\ de la Dumnezeu-Omul [i toat\ dup\ Dumnezeu-Omul. Care e mîntuirea din aceasta? Credin]a apostolic\ Dumnezeu-omeneasc\, întoarcerea a-tot-cuprinz\toare la calea Dumnezeu-omeneasc\ a Sfin]ilor Apostoli [i a Sfin]ilor P\rin]i ⁶², adic\ întoarcerea la credin]a lor ortodox\ cea nep\tat\ în Dumnezeu-Omul Hristos, la harica lor via]\ Dumnezeu-omeneasc\ în Biseric\ prin Duhul Sfînt, la slobozenia lor cea întru Hristos cu care ne-a slobozit Hristos, la harica lor petrecere Dumnezeu-omeneasc\ în Duhul Sfînt, la sfintele lor fapte bune Dumnezeu-omene[ti. Aceasta [i doar aceasta poate s\l mîntuiasc\ [i s\ îl slobozeasc\ pe om din robia feluritelor lingu[iri ale omului, [i slujiri ale omului, [i înrobiri la om umanist-comuniste, [i s\l [tearg\ toate p\catele; pentru c\ robia aceasta este acela[i lucru cu închinarea la dumnezeii cei mincino[i ai veacului nostru anarhic [i nihilist. Altminteri, f\r\ s\ jinem seama de calea Apostolilor [i Sfin]ilor P\rin]i, f\r\ a urma Apostolilor [i Sfin]ilor P\rin]i dup\ Acela care este singurul [i adev\ratul Dumnezeu în toate lumile, [i f\r\ de închinarea înaintea singurului, [i adev\ratului, [i ve[nic viului Dumnezeu, a Dumnezeu-Omului [i Mîntuitorului Hristos, este neîndoielnic c\ omul se va afunda în marea moart\ a civilizatelor închin\ri europene la idoli, [i, în locul viului [i adev\ratului Dumnezeu, se va închina idolilor mincino[i ai veacului acestuia, "întru care nu este mîntuire", nici înviere, nici în-dumnezeire pentru fiin]a cea nenorocit\ care se cheam\ om.

R\scump\ra]i prin Dumnezeu-Omul Hristos de slujirea idoleasc\ în toate chipurile ei, iat\ ce ne binevestesc, ne poruncesc [i ne predanesc Sfin]ii P\rin]i ai celor {apte Sinoade Ecumenice, ca pe singura cale adev\rat\, calea Dumnezeu-Omului, pe care trebuie s\ mearg\ cineva, de-a lungul tuturor întunecimilor istorice [i de-a lungul întunericului veacului [i lumii acesteia: "Împlinind Dumnezeiasca porunc\ a Dumnezeului [i Mîntuitorului nostru Iisus

⁶² Cel de-al "treisprezecelea apostol", "P\rintele Ortodoxiei", Sfîntul Atanasie cel Mare, bineveste[te cu în]elepciune apostolic\ [i p\rinteasc\ tot adev\rul despre credin]a cea adev\rat\, spunînd c\ noi jinem "aceast\ predanie [i înv\]\tur\ [i credin]\ dintru început a Bisericii sobornice[ti, pe care Domnul a dat-o, Apostolii au propov\duit-o [i P\rin]ii au p\zit-o. C\ci întru aceasta Biserica s-a întemeiat, iar cel ce cade din aceasta nu mai poate fi [i nici nu se mai poate numi cre[tin". (C\tre Serapion, epist. 1, P.G. 26, 593C - 596A).

Hristos, Sfin]ii no[tri P\rin]i nu au ascuns sub obroc lumina cuno[tin]ei Dumnezeie[ti cea dat\ de El, ci au pus-o în sfe[nicul celei mai folositoare înv\]turii, ca s\ lumineze tuturor celor din cas\, adic\ celor ce se vor na[te în Biserica soborniceasc\, pentru ca nu cumva s\-[i loveasc\ cineva piciorul de piatra înv\]turilor eretice gre[ite, ci s\ r\mîn\ la m\rturisirea plin\ de evlavie a Domnului. C\ci unii ca ace[tia îndep\lteaz\ de la ei toat\ în[el]ciunea ereticilor, iar m\ldularul cel putred, dac\ nu mai este n\dejde de vindecare, îl taie [i îl îndep\lteaz\ de la ei; [i,]inînd în mîn\ m\ltura, cur\] aria; [i grîul, adic\ cuvîntul cel de hran\ d\l\tor, care înt\re[te inima omului, îl închid în jitni]a Bisericii sobornice[ti, [i neghinele înv\]turii gre[ite eretice, aruncîndu-le afar\, le ard cu foc nestins... Iar noi, [tiind întru totul lucrurile acestor de Dumnezeu purt\tori P\rin]i, propov\duim cu o singur\ gur\ [i cu o singur\ inim\, nead\ugînd nimic [i neîn\l\urînd nimic din cele ce ni s-au predat de la ei. Ci, în acestea st\ruim, în acestea ne sprijinim. A[a m\rturisim, a[a înv\]m, precum Sfintele [i Ecumenicele [ase Sinoade au hot\rît [i au încredin]at... {i credem, precum zice Proorocul, c\ nu vreun Înger, ci Însu[i Domnul ne-a mîntuit pe noi (Isaia 6:3,9), c\ruia [i noi urmînd [i împrôpiindu-ne glasul lui, strig\m în gura mare: Nu vreo adunare, nu vreo st\pînire împ\r\teasc\, nu niscaiva uneltiri blestamate de Dumnezeu ale în[el]ciunii idolilor au slobozit Biserica, a[a cum a def\imat sinedriul jidovesc..., ci Însu[i Domnul slavei, Dumnezeu cel Întrupat; El a mîntuit-o [i a liberat-o de în[el]ciunea cea idoleasc\; Lui se cuvine deci slav\, Lui se cuvine dar, Lui se cuvine mul]umit\, Lui se cuvine laud\, Lui se cuvine m\re]ie; c\ci a Lui este r\scump\rarea, a Lui mîntuirea, a celui ce singur poate s\ mîntuiasc\ la nesfîr[it, iar nu a altor oameni, care vin de jos... Cum au v\zut Proorocii, cum au înv\]at Apostolii, cum a primit Biserica, cum au dogmatisit Dasc\lii, cum a g\sit cu cale lumea întreag\, cum a luminat darul, cum s-a dovedit adev\rul, cum a fost nimicit\ minciuna, cum a m\rturisit cu curaj în]elep[ciunea, cum a a[ezat primul Hristos, noi a[a gîndim, a[a vorbim, a[a propov\duim pe Hristos ca Dumnezeuul nostru adev\rat... Aceasta este credin]a Apostolilor, aceasta este credin]a P\rin]ilor, aceasta este credin]a ortodoc[ilor, [i credin]a aceasta a sprijinit lumea întreag\." ⁶³

⁶³ Actele Sinodului VII Ecumenic. Actul nr. 4, Mansi, vol. 13, p. 129. Vezi, de asemenea, [i Sinodiconul Ortodoxiei, în Triod (ed. greceasc\ a Apostoliki Diakonia, Atena 1960, p. 145).

Notă asupra ediției

Cartea de față a fost scrisă de Cuviosul Părinte Iustin Popovici, Sfântul dogmatist al veacului al douăzecilea după Hristos, ca urmare a unor alunecări rușinoase ale capilor Bisericilor Ortodoxe din Răsăritul Europei, care au strecurat în țară și au înghițit cămila ascunzând Adevărul și istoria plină de mucenici în numele singurului Adevăr din toate lumile cu putință. Ea s-a tipărit întâi în limba sârbă de Mănăstirea Hilandar din Sfântul Munte Athos, în anul 1975, dat fiind că sub îf5, \ \5l\

Nimeni din reprezentan]ii Bisericii de ast\zi nu vrea s\ r\spund\ la aceste întreb\ri. Europeana goan\ dup\ bani [i europeana slav\ de[art\, dimpreun\ cu toate patimile europene, s-au s\l\luit adînc în sufletele reprezentan]ilor Bisericii. M\rturisirea lui Hristos [i jertfa pentru Adev\r, dimpreun\ cu înv\]tura ortodox\ despre poc\in\, ascultare, mîntuire, a[a cum a fost f\cut\ în Ortodoxie de dou\ mii de ani, au fost înlocuite cu formule comode de mîntuire. Adev\rul Bisericii, al lui Hristos, al Sfin]ilor Apostoli, al Sfin]ilor P\rin]i, a fost încuiat sub o mare piatr\ a t\cerii. Adev\rul este ast\zi din nou piatr\ de mult pre]...

Frontispiciile acestei c\ri sînt lucrate dup\ modele moldovene[ti de secol XV de c\tre Maica Stare] Evloghia de la M\l\stirea Adormirii Maicii Domnului - Diacone[ti. Fotografia de la pagina 2 este din colec]ia M\l\stirii Sih\stria, iar vigneta de la pagina 78 este copiat\ din c\r]ile tip\rite de Sfîntul Ierarh M\rturisor al Ortodoxiei Antim Ivireanul. Mul]umim celor ce au ostenit pentru aceast\ carte [i celor care au încurajat apari]ia ei. Mai mult decît tuturor îi mul]umim P\rintelui Stare] Iustin Pîrvu, care a binecuvîntat gîndul [i toate ostenelile apari]iei acestei c\ri, cu un cuvînt de mare pre]: „Dac\ nu vom m\rturisi Adev\rul [i Ortodoxia dup\ înv\]tura Cuviosului P\rinte Iustin Popovici, nu ne mîntuim”.

M\l\stirea Sfin]ilor Arhangheli - Petru Vod\
La hramul Intr\rii Maicii Domnului în Biseric\, 2002

m. Filotheu B\lan

BISERICA ORTODOXA SI ECUMENISMUL
de
Sf. Iustin Popovici

FOLOSITI TEXTUL DOAR DACA AVETI CERTITUDINEA CA ESTE
CONFORM CU ORIGINALUL ROMANESC EDITAT DE Manastirea "Sf. Arhangheli" –
Petru Voda, 2002. PENTRU ACEASTA PROCURATIVA LUCRAREA DOAR DE LA
PERSOANE DE INCREDERE CARE AU VERIFICAT INTEGRITATEA TEXTULUI,
SAU DESCARCATI-O DE PE SITEUL

<http://www.angelfire.com/space2/carti/>
<http://apologeticum.topcities.com/>
<http://www.cybcity.com/cartionline/>
sau cereti referinte la:
apologeticum2003@yahoo.com

Rugati-va pentru cei ce au trudit la realizarea acestei versiuni digitale.

APOLOGETICUM
2003
